

Genesis
Kamparru-warnujulpalu Nyinaja
Jaru
Kamparru-warnu-nyayirni
kuja Mujujurlu yirrarnu
nyurru-wiyi

Nyiyakurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku, yimi-ngarrirni kangalpa nyurru-warnu kuja Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra. Manu yimi-ngarrirni kangalpa wati manu karnta kuja-palangu ngurrju-manu Kaaturlu yirdi-jarraju-palangu yungu Yatumu manu Yiipi. Manu yimi-ngarrirni kangalpa kuja-palarla Yatumu manu Yiipi jurnta karlirr-yanu kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyanungu-jarra-kurlangu kurdukurdu ngulajulpalu nyinaja maju-yijala. Manu yimi-ngarrirni kangalpa jinta-kari wati ngurrju-nyayirni yirdiji Nuwa kuja yangka pawurtu wiri-jarlu nganturnu ngawarra-kujaku wiri-kijaku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu kujalpa-jana nyinaja kirda-nyanu yapaku jintawarlayiki-juku Juwu-patuku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu Jajupu kujalpa-jana

wiri nyinaja nyanunguju yalirla ngurungka Yijipirla. Nyanungurlunya-jana kangurnu nyanungukupalangu-wati manu nyanungukupurdangka-wati Yijipi-kirra, kapulu yarnunjuku paliyarla jintawarlayi-juku.

Kamparrurlu kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu guru

¹ Nyampu yimi, ngulaju yupuju-warnu-juku nyiyarningkijarraku. Kamparruju nyurru-wiyiji, ngulaju Kaatuju nyinajalpa yangarlui-wiyi nyanungu-mipa. Lawarni-jarralpa yalkiriki manu walyaku karrija, murnma-juku. Ngula-jangkaju, ngurrju-manu nyiyarningkijarra yangka kuja karlipa nyanyi jalangurlulku.

² Ngapa-wiyilpa ngunaja warrukirdikirdi ngurujarraranypa yurnilyka-maninja-warnu. Ngulalpa parra-wangu-juku karrija murnma-juku. Kaatukujurla warlpa wiri-nyayirni marlaja wangkajarni kuja-purda-jarra ngapangka kankarlumparra.

³ Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Parra, marlajaju parrarl-pantika!” Junga-juku, parrajurla marlaja parrarl-panturnu ngurujarraranypalku.*

⁴ Ngularla Kaatuju nyanjarla wardinyi-jarrija parrakuju. Ngula-jangkaju, munga manu parra, ngalya-pangurnu-palangu. ⁵ Ngalya-pangirninjarla, yirdilki-palangu yungu ‘Parra’ manu ‘Munga’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra kamparru-warnu-juku.

* 1:3 Nyangka 2 Corinthians 4.6

6-7 Parra-karirlalku, Kaatuju wangkaja, “Yalkiri, marlajaju palka-jarriya ngami wiri-jarlu-piya rdakurlpari kuja-ka kaninjarra-kari karrimi!” Junga-juku, kujarlunya ngurrju-manu yalkiriji. Ngulangku yalkirirli yangka ngami wiri-jarlu-piyarlu ngapaju ngalya-pangurnu. Ngalya-kari ngapa kankarlarni yalkirirlalpa ngunaja. Ngalya-kari ngapa, ngulajulpa ngunaja kanunju. ⁸ Nyampu ngami-piya rdakurlpari, ngulakujurla yungu Kaaturluju yirdi ‘Yalkiri’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

⁹ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Ngapa, marlajaju kanunju-jarrinja-yanta yungu walya parduna palka-jarri!” Junga-juku, ngapaju-lurla marlaja kanunju-jarrija. Kujarlunya ngurrju-manu walya pardunaju. ¹⁰ Kuja walya parduna palka-jarrija, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Walya’. Kujarla ngapa marlaja kanunju-jarrija manulpa palka-juku ngunaja, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Ngapa Mangkuru’. Kuja-palangu nyangu walya manu ngapa mangkuru, ngulakuju-palangu wardinyi-jarrija.

11-12 Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Yukuri-kari yukuri-kari, marlajaju purrulyun-pardiya ngurlu-kurlu manu miyi-kirli!” Kuja wangkaja, junga-juku, marlajarla purrulyun-pardiya watiya-kari watiya-kari ngurlu-kari ngurlu-kari-kirli. Kujarlunya ngurrju-manu-jana yukuri-kari yukuru-kariji. Ngula kuja-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-

jarrija ¹³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Nyumpala mirilmiril-karrinja-palka-jarra, marlajaju-pala ngirra-manta yalkirirla yungunpala ngalya-pangirni munga manu parra! Nyinaka-pala yalkirirla yungunpala ngirra-mani walya warrukirdikirdi! Ngaka kajili-nyarra yapangku nyanyi yalkirirla, ngulaju kapulu milya-pinyi parra manu munga, manu kapulu milya-pinyi nyangurlarlu yungulu purlapa-kari purlapa-kari pinyi pirriya-puru marda manu marda karapurda-puru.” Junga-juku, kujarlunya-palangu ngurrju-manu mirilmiril-karrinja-palka-jarraju yalkirirlaju. ¹⁶⁻¹⁸ Kaaturluju-palangu ngurrju-manu yurru-pupu manu kirntangi yungu-pala ngalya-pangirni munga manu parra. Jinta-kari wiri, jinta-kari wita-karrikarri. Jinta-kari wiri-ka nyina parra-kurlangu. Jinta-kari wiri-ka nyina munga-kurlangu. Manu yanjilypiri, panu-jarlu-jana witawita manu wiriwiri yirrarnu yalkirirla. Ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁰ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja ngapa mangkuruku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri yawu-kari yawu-kari ngapa-ngawurru-pa-waja panu-jarlu-nyayirni!” Ngula-jangkajurla wangkaja yalkiriki, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri jurpu-kari jurpu-kari panu-jarlu-nyayirni yungulu warru paarr-pardimi kankarlumparra!”

21 Junga-juku, Kaaturlu-jana ngurrju-manu yawu-kari yawu-kari wiri-jarlu kulu-parnta-nyayirni, niyarningkijarra kuja kalu warru wapa manu nyina ngapangka kanunjumparra. Kaaturluju-jana ngurrju-manu jurlpu-kari jurlpu-kari pinkirpa-kurlu witawita, wiriwiri. Ngulaju Kaaturlu-juku-jana muku ngurrju-manu, manu ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. 22 Kaaturlu-jana wangkanjarla pirrjirdi-manu kujarlu, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika, manulu warru wapaya kujarla yalarnirla ngurujarraranypa!” 23 Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

24 Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja walyaku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri kuyu-kari kuyu-kari panu-jarlu-nyayirni yungulu walyangka wapami manu warru kiripi-kanyi manu kiwirlki-parnka!” Junga-juku, kujarlunya-jana ngurrju-manu kuyu-kari kuyu-kariji. 25 Puluku-kari puluku-kari manu wardapi-kari wardapi-kari manu warna-kari warna-kari, ngulaju-jana Kaaturluju ngurrju-manu witawita wiriwiri kuja kalu warru wapami manu kalu kiripi-kanyi manu kalu kiwirlki-parnka warru walya-wana. Ngula-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija.

26 Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Yapalkurlipa-jana ngurrju-mani ngalipa-piya. Nyampurra yapa yungulu-jana wiri-nyayirni nyinami pulukuku, yawuku, jurlpuku, warnaku, wardapiki. Yungulu-jana wiri nyina

warru wapanja-palkaku, kiripi-kanja-palkaku, manu kiwiriki-parnkanja-palkaku.”²⁷ Junga-juku, Kaaturluju-jana ngurrju-manu yapaju nyanungu-piya-juku. Wati manu karnta kuja-jana ngurrju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku.*

²⁸ Ngula-jangkaju yapaju-jana wangkanjarlu pirrjirdi-manu kujarlu, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika yungulu panu-jarlu-nyayirni pirri-matirni nyurrurla-nyanguju kujarla yalarnirla ngurujarraranypa. Ngulaju kapulu-jana wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarrakuju kuja kalu walya-wana warru wapa manu kuja kalu warru paarpardi yalkiri-wana.”²⁹ Nyurru-jukurna-nyarra yirrarnu watiya-kari watiya-kari miyi-kirli manu nguru kuntukuntu ngurlukurlu pirdaku ngarninjaku nyurrurlakuju.³⁰ Nyiyarningkijarraku jurlpuku manu pulukukuju manu ngula kalu warru kiripi-kanyi, ngulakujurna-jana yirrarnu yukuri-mipa-juku pirdaku ngarninjaku yungulu yukuri-mipa-juku ngarni.” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja yapakuju. Junga-juku, kujarlunya-jana yapa ngurrju-manu.³¹ Ngula-jangka, marlaja nyangu-nyanu nyiyarningkijarra kuja nyanungurlu ngurrju-manu ngarlarrpa. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

* **1:27** Nyangka Matthew 19.4, Mark 10.6

2

¹ Yuwayi, kujarlunya Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. ² Ngurrju-manu nyiyarningkijarra jika-pala parrakuju. Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku nyanjarla yampija warrki Kaaturluju.* ³ Ngula-jangka-nyanu wangkaja parra yalumpurla-juku, “Ngula-juku kapurna nyina warrki-jarrinja-wangu. Nyampukuju parra-nyayirni-wanguku karnajurla jaarl-karri tarukuku ngaju-nyanguku.” Kujarlunya Kaaturlu tarruku-manu parra-nyayirni-wangu yali nampa wirarki ngulaju yungulu yapa nyinami warrki-wangu-yijala.

Kaaturlu ngula wati-wiyi kamparrurluju ngurrju-manu

⁴ Nyampuju yimi ngulaju yangka kuja YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri. ⁵ Kuja ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka, kamparrujulpa lawa-wiyi karrija watiya-wangu manu marna-wangu. Yapa-wangu-wiyilpa karrija nyiyarningkijarraku nyampuku warrawarra-kanjaku. Kulalpa yalkiri-ngirli-wiyi wantija ngapaju nyurru-wiyiji murnma-juku. ⁶ Ngarilpa puyukuyukurlu walykarra-manu nguruju ngapa-piyarlu-yijala.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju walya yaku-manu. Ngula-jangkaju, yaku-maninjarla rdakangku-juku ngurrju-manu wati walya-jangka. Ngula Kaaturluju mulyu-wanarlu purrujungu, ngulajurla ngaanypa yungu ngaany-kijirninjaku. Ngula-jangkaju,

* 2:2 Nyangka Hebrews 4.4

ngaany-kijirninjarla wankaru-jarrijalku watiji.*
⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilkirila, YAAWIYI
 Kaaturluju ngayi yarlu-pungu ngurraju
 kaatiniji kakarrumparra-warnu yirdiji Yitini.
 Ngula-jangkaju, yarlu-pinjarla watiyalku-jana
 jukajuka-yirrarnu walyangka yama ngurrju-
 nyayirni. Ngulanganya wati yaliji yirrarnu
 nyinanjaku tarngaku yangka kuja ngurrju-
 manu rdakangku. ⁹ Kuja-jana yirrarnu
 watiya, ngulajulpalurla marlaja purrulyun-
 pardija panu-jarlu yama manu mangarri-
 kirli. Ngurrju-nyayirni miyi-kirli manu
 ngurrju-nyayirni watiya ngarnkulku nyanjaku.
 Ngulangka kaatinirla yirdingka Yitinirla,
 YAAWIYI Kaaturluju-palangu yirrarnu watiya-
 jarra kulkurru-jarra kaatinirla. Jinta-kari
 watiya ngulaju ngurrju yirrarnu miyi-kirli
 ngurrju-kurlu. Kajirla watiji jatu-pardiyarla
 miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu wankaru-juku
 warrarda nyinayarla palinja-wangu. Jinta-kari
 watiya, ngulaju ngurrju-yijala yirrarnu miyi-kirli
 ngurrju-yijala. Kajirla watiji jatu-pardiyarla
 miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu rdirrinypa-
 jarriyarla maju milya-pinjaku manu ngurrjuku
 milya-pinjaku.

¹⁰ Yangkangka ngulangka, karrujulpa
 parnkaja kulkurru-jarra kaatini-wana Yitinirla.
 Ngulangkarlu karrungkarlu, ngapangkujulpa-
 jana watiyaju yarlurnu. Ngula-jangka karru
 jinta-jangka, ngulajulu panu-jarrijalku kuja-
 purda kuja-purda. ¹¹⁻¹⁴ Karru nyampu-paturlu,

* [2:7](#) Nyangka 1 Corinthians 15.45

ngulajulpalu yirdi jarnkujarnku mardarnu Pijana, Kiyana, Tirkiji, manu Yupirayiti. Yangka karru yirdiji Pijana, ngulaju kiwirlki-parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-wanaju Yapilawana. Ngulangaju panu-nyayirnilpa kawurlu ngunaja manu panu-kari-juku pamarrpa mirilmirilpa-nyayirni-yijala. Manu palya-piyalpalu ngurrju ngunaja yalirlaju ngurungka. Karru-kari jinta-kari yangka yirdi Kiyana, ngulaju jingijingi parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-kari-wana Kuuju-wana. Yangka karru jinta-kari yirdi Tirkiji, ngulaju parnkanja-yanu kakarrumparra-warnu nguru-karirla Yajiriyarla.

¹⁵ Nyurru-wiyi kuja yangka YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu wati yaliji yangka Yitinirla, ngulaju miyiki wiri-maninjaku manu watiyaku jina-mardarninjaku manu nyiyarningkijarraku warrawarra-kanjaku. ¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturlujurla pututu-pungu jarungkuju pirrjirdi-nyayirnilpa watikiji, “Nyampurra ngula kalu watiya karrimi, ngularra-ngurlu-puka nganja. ¹⁷ Ngula-ka nyampu kulkurrirni watiya-kari karri, ngula-jangkaju yampiya ngarninja-wangurlu! Kajilpanpa wiljingki kutu nganjarla, ngulaju kajikanpa rdirrinypa-jarri maju milya-pinjaku manu ngurrju milya-pinjaku. Ngula-jangkaju, rdirrinypa-jarrinjarla kajikanpa ngarninjarla palimilki tarnnga-juku. Junga karnangku kujaju wangka.”

Kaaturlu karntalku ngurrju-manu

¹⁸ Ngulajulpa wati yaliji nyinaja jinta-wiyi-jiki yangarlu kali-nyanu-wangu. Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturlujulpa warrawarra-kangu watiji kujalpa nyarrpakupurda yirraru nyinaja. Kaatuju-nyanu manngu-nyanjarla wangkajalku, “Nyampu ngula-ka wati nyinami yangarlu, ngulakuju karnarla marilki nyina. Kukurnarla-ngarra ngurrju-mani puntu jungu yungu-pala nyina manu warrki-jarri.”

¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaaturluju-jana ngurrju-manu walya-jangka jurlpu-kari jurlpu-kari, manu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu wapa walyangka puluku-waja, nantuwu-waja. Junga-juku, kangurnulkurla jurlpu-kari jurlpu-kari manu nyiyarningkijarra watikiji yungu-jana nyanungurlulku miimii-nyanjarla yirdi-kari yirdi-kari yinyi. ²⁰ Junga-kirli-jana watingkiji nyangu yangkaju nyiyarningkijarra manu jurlpu-kari jurlpu-kari, yinjalku-jana yirdiki rdirri-yungu. Ngalya-karikiji-jana muku yungu yirdiji kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpu-kariki. Ngulaju ngula-juku. Kala nyanungu-piyakuju yapakulparla puta purda-nyangu yangka jungu nyinanjaku manu jungu warrki-jarrinjaku.

²¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju jarda yirrarnu. Kujalpa wati jardalku ngunaja, ngula-kurra-juku ramarralku yungkurnu wilypi-manu. Ngula-jangkaju, wilypi-maninjarla ngurljuju pina nimirr-yirrarnu. ²² YAAWIYI Kaaturlu kuja ramarra maninjarla kangu, ngula-jangkaju, ramarra-jangka ngurrju-manu karntalku. Karnta palkalku milki-kangurla watikiji. ²³ Ngula-jangkaju, wardinyilki wangkaja watiji,

“Wardardayi! Ngaka jalangurna nyampu-piya nyangu! Ngaju-nyangu-jala ramarraju manu yilara! Kaaturlu ngurrju-manu ngaju-nyangu-jangka ramarra yungkurru-jangka. Ngulaju karna yirdi-mani ‘karntalku.’” Kujanya watiji wangkaja. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangka, wati yali manu nyanungu-parnta karnta, ngulajulpa-pala nyinaja lawa-juku jalya-wiyi jurnarrpa-wangu, ngulajulpa-pala kutu nyinaja kurntakurnta-wangu.

Junga kujaju. Kuja-ka jalangu-jarra wirriya wiri-jarri, wiringkiji yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirilki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*

3

Wati manu karnta, karlirr-yanu-pala Kaatukujaku

¹ Yangkangka kaatinirla Yitinirla, ngulangajulpa warna nyinaja rdirrinypa-nyayirni panu-kari kuyu-kari-piya-wangu yangka kuja-jana YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu. Junga-juku, ngula warnangku jatu-pardinjarla payurnu karntaju, “Junganya ngantangkupala Kaaturluju warla-pajirninjarla pututu-pungu nyampu-kujakuju watiya-kari watiya-kari-kijaku nganta mayi kulanpala miyi

* **2:24-25** Nyangka Matthew 19.5, Mark 10.8, 1 Corinthians 6.16, Ephesians 5.31

nganta ngarni nyampu-patu-jangkaju watiya-jangkaju?”

²⁻³ Karntangkaju jangku-manu pina, “Lawa kujakaju. Wangkaja-jarrangku panu-karikiji miyikiji maninjaku manu ngarninjaku. Ngulaju kajikarlijarra miyiji ngarni. Yalumpu-jangka-mipa watiya kuja-ka karri kulkurrurni, kulalparlijarra ngula-jangkaju miyiji marnpikarla manu nganjarla. Kajilparlijarra marnpikarla, ngulaju nganta kajikarlijarra palimi.”

⁴ Warnajurla wangkaja, “Lawangka warlka! Kajinpala ngarni, ngulaju kulanpala palimi! ⁵ Kaaturluju-ka milya-pinyi kajilpanpala nyampu miyi nganjarla, ngulaju kajikanpala rdirrinypa nyinami nyanungu-piya. Rdirrinypa-jarrinjarla kajikanpala pina-nyayirni nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku.”

⁶ Junga-juku kujarlaju, karrinja-pardijalku karntaju. Yarnkajarralku watiya-kurraju, ngulalpa miimii-nyangulku. Ngula-jangka-nyanu wangkaja kanunju-kari, “Nyampuju ngurrju, ngarirna nyampu miyi ngarni, kapurna rdirrinypa-nyayirni nyina Kaatu-piyaju.” Junga-juku, miyi manu, maninjarla rdilyki-ngarnu. Ngula-jangka, yungurla nyanungu-parntakulku watiki karntangkaju. Muku-pala ngarnu jirramarlu-juku.

⁷ Yungka-pala muku ngarnu miyi, ngula-jangkarluju-pala-nyanu parlu-pungu jalyalku. Ngula-jangkaju, kurnta-jarrijalku-pala-nyanu nyanjarla. Wijirrki-piya parlalku-pala pajurnu

majardikingarntirliji, manu-pala-nyanu parnta-yirrarnu. Palkangka-pala-nyanu warru wayurnu.

⁸ Jintangka parrangkaju, YAAWIYI Kaatuju yanurnu wuraji walykangka. Warrulpa wapaja yangkangkaju kaatinirla Yitinirla. Warrurnulpa-palangu warru yangka-jarraku. Purda-nyangu-pala nyanungu-jarrarluju warru wapanja-kurra manu yirily-karrinja-kurra. Ngula-kujakuju nyanungu-jarraju, lanilki-pala lurru-wantija Kaatu-kujaku. ⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaatujulpa warru purlanja-karra wapaja, purlajalparla warru watiki, “Nyarrpararlanpayi?”

¹⁰ Junga-juku, jangku-manu watingkiji, “Nyampurlarnawu! Purda-nyangurnangu yirilyirily-yaninjarni-kirra. Lanilkirna wuruly-parntarrija kurntangka kujarnaju jalya nyangu.”

¹¹ Kaaturlu payurnu watiji, “Nganangu ngantangu ngarrurnu jalyakuju? Yangka kujaka watiya yali karri kulkurru-warnu, yangkarnangu wangkaja yampinjaku ngarninja-wangu, ngula-jangkanyanpa miyiji ngarnu?”

¹² Watingkiji jangku-manu, “Yalumpu yangka kujanpaju karnta yungu, ngulangkunyaju miyiji yungu. Ngayirna miyiji kutu ngarnu.”

¹³ YAAWIYI Kaatuju wangkajarla karntakulku, “Junganya?”

Karntangu jangku-manu, “Nyampurluju warnangu yimirr-yungu warlkangu, manurna ngarnulku miyiji.”

¹⁴ YAAWIYI Kaatuju wangkajalkurla warnakuju, “Nyampu-jangkaju kapurnangu

warntarla-mani kuja-purda-kari kuyu-kari kuyu-kari-kijaku. Kularna-jana yalumpu-patu-kari juyurdurlu-yunparni, kapurnangku nyuntulu-puka juyurdurlu-yunparni. Kapunpa nyinami yangarlu jinta kuyu-kari kuyu-kari-wangu. Kapunpa tarnngangku-juku miyalurlu pirir-pinja-yani, manu kapunpa kiwiriki-parnka. Kapunpa walya ngarni pirdakuju tarnngangku.”

Wangkaja-jukurla warnakuju: ¹⁵ “Kari-nganta kapunpala-nyanu warna manu karnta mingany-karri tarnnga-juku. Nyanungu-nyangu kurdukurdu, nyuntu-nyangu kapulu-nyanu mingany-karri-yijala tarnnga-juku. Karntakurlangurlu kurdungku kapungku jurrungka-juku warrarda jalkuly-katirni. Nyuntu-nyangurlu kapu tarnngangku-yijala warrarda lukungka-juku yarlkirni.” Kujanyarla wangkaja warnakuju.

¹⁶ Ngula-jangkaju, karntakulkurla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kajinpa kurdu nyuntu mardarni, ngulakungarntiji kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Manu nyuntu-parnta kali-nyanu kapungku wirijiki nyina tarnnga-juku jinjinpaku, ngulakuju nyuntuju kapunparla warrarda yulkami kuja kanpa wardu-pinyi miyalurlu.” Kujanyarla wangkaja karntakuju.

¹⁷ Ngula-jangka, watikilkirla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kujarnangku yangka pututun-garrurnu yampinjaku miyiki nyampuku watiya-jangkaku, nyuntulurlukunpa wiljinkiji kutu ngarnu. Kulanpaju ngajuju purda-nyangu. Nyuntu-parnta-mipanpa purda-

nyangu. Jalangurlu kapurna-nyarra nyampuju walya jurnta juyurdurlu-yunparni. Kujarlaju, miyi kapungku walyangku tarlangku jurnta mardarni. Kapunpa warrki-jarrimi miyikipurda mata-wangu, kala lawa. ¹⁸ Jilkarla-mipa manu putunarri-mipa kapungku marlaja pardi ngulaju jilkarla-jarra-kurlu-juku. Kapunpa yukuri-kari yukuru-kari ngarni. ¹⁹ Kapunpa wapa mangarrikipurda mukarniki mukarniki warririnja-karra. Kala kajinpa puta wiri-mani mangarri walya-jangka, kapunpa mata-jarri-nyayirni, manu mukarni wita-wangu kapunpa karlimi warrki-jarrinja-karra. Nyuntujunpa walya jurdu-jangka-jala, ngula-jangkanyarnangku nyuntuju ngurrju-manu. Kajinpa pali, ngulaju kanpa pina-yuka jurdu-kurra-yijala nyuntuju.” Kujanyarla wangkaja watiki.

²⁰ Yali wati, ngulaju yirdiji Yatumu. ‘Yatumu’ yirdiji ngulaju ‘Walya’. Ngulangkuju kali-nyanurlu karntaju yirdi-manu yirdiji Yiipi. ‘Yiipi’ yirdiji ngulaju ‘Wankaru’. Ngulajulpa-jana nyinaja ngati-nyanu yapaku jintawarlayiki.

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturluju-palangu jurnarrpa ngurrju-manu pinti-jangka, manupalangu parnta-yirrarnulku.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI Kaatu-nyanu wangkaja kanunju-kari, “Yali wati, ngulaju ngalipa-piya-yijala, kuja-ka miyi ngarninja-warnu nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku. Kuja kapala watiya-jarra karri kulkurrurni Yitinirla kaatinirla, watiya-kari ngulaju wankaru-jarrinja-kurlangu.

Watingki kajilpa nganjarla miyi nyampu-jangka watiya-jangka, ngulaju kajika wankaru-juku warrarda nyina palinja-wangu.”²³ Ngula-kujaku yali-kijaku watiya wankaru-jarrinja-kurlangu-kujaku, YAAWIYI Kaaturluju yilyaja-palangu kakarrara-purda yalumpu-ngurlu Yitini-ngirliji nguru-kari-kirraluku, yalirla ngurungka yungu-pala-nyanu miyiji wiri-mani. Junga-juku, miyilki-pala-nyanu wiri-manu walya-jangka jurruku-jangka kuja yangka Kaaturlu ngurru-manu wati jinta walya-jangka.²⁴ Kuja-palangu yilyaja kakarrara-purda, marramarra-jana kakarrara-yijala kulkurru yirrarnu yungulu-palangu warla-pajirninjarla pina-yilya kajilpa-pala yangka watiya-kurra wankaru-jarrinja-kurlangu-kurra pina-yantarlarni. Manu junma kirrirdi-palangu jaarl-yirrarnu. Ngulajulpa warru kurrulykurruly-wantija kulkurruju, manulpa jarra wiri jankaja junmaju. Ngula-wanaju kula-pala pina-yantarlarni Yitini-kirraju miyiki watiya-jangkaku ngarninjaku.

4

Yimi nyampu Yatumu-kurlangu manu Yiipi-kirlangu kurdukurdu-kurlu

¹ Kuja-palangu Kaaturlu yilyaja kakarrara-purda, ngulajulpa-pala nyinaja jintangka-juku kalinja. Ngula-jangkaju-palangu kurdu jinta palka-jarrija, ngulakujurla yirrarnu Yiipirliji yirdi Kayini* Ngula wangkaja Yiipiji, “Wirriyajurnajurla marlaja manu YAAWIYI-kiji.”

* **4:1** ‘Kayini’ yirdiji ngulaju ‘Manurnaju’

² Ngula-jangkaju, yali-pardu-karirlalku jinta-karilkirala palka-jarrija kurdu-karilki wirriya-yijala, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Yiipirliji Yapulu. Kuja-pala jirrama-juku wiri-jarrija, jinta-karirli kukurnu-nyanurlu Yapulurlu, jiyipi kala-jana warrawarra-kangu manu jina-mardarnu. Jinta-karirli papardi-nyanurlu Kayinirli, ngulaju kala mangarri wiri-manu walyangka.

³⁻⁴ Ngaka-pardu-karilki, kukurnu-nyanurluju jiyipi-pardu wita kamparru-warnu ngurrju-nyayirni miimii-nyanjarla milarnurla Kaatukuju warntarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kipili-nyayirnirala pajirninjarla yirrarnu, kujarlunyalparlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki. Ngulakujurla YAAWIYI-ji wardinyi-jarrija manu rdakurl-kujurnu nyanungu-kurrapinangu. Yangka jinta-karirli papardi-nyanurlu, ngulajurla miyi walya-jangka kanjarla-yirrarnu warntarri-nyayirni-wangu nganta. ⁵ Ngulaku miyiki kularlajinta marlaja wardinyi-jarrija YAAWIYI-ji, manu nyanunguku kularla wardinyi-jarrija. Kujarlaju Kayiniji warlirna-jarrija, manu miparrpaju muntuku-jarrija.

⁶ YAAWIYI-rli payurnu, “Niyiarlanpa kulu-jarrinjarla muntuku-jarrija miparrpaju?

⁷ Kajilpanpaju ngurrju nyinayarla, ngulaju kajikarnangu rdakurl-kijirni. Kala kajilpanpa ngurrju-wangu-juku nyinayarla, ngulaju kalakanpaju karlirr-yaninja-yani tarnnga-juku. Juju Ngawungku kangku wurru-kanyi nyuntuku yungungku rdarri-mardarninjarla karlirr-kanyi.

Ngula-kujakuju-nyanu warrawarra-kangka muurlparlu karlirr-yaninja-kujaku.”

⁸ Parra-pardu-karirlalku, Kayiniji wangkajarla nyanungukupurdangkaku kukurnu-nyanuku, “Yanirli wirlinyi!” Junga-juku, yarnkajalku-pala. Yanurra-pala yarlu-kurra warlangarrangarra-kurra. Yalumpurla-juku warlangarrangarrarla, Kayinirli jatu-pardinjarla pakarnu kukurnu-nyanu tarnnga-kurra.

⁹ Ngula YAAWIYI-rliji rdipinjarla payurnu par-rangka jintangka-juku, “Nyarrpararla kukurnu-puraji?”

Kayinirliji janku-manu, “Karija, kulalparna nyiyaku warrawarra-kangkarla!”

¹⁰ YAAWIYI-rliji yarda payurnu Kayiniji, “Yuwa, nyarrpa-manunpa nyuntukupurdangkaju? Nyanyi karna yalyu pirlpirl-wantinjawarnu, kuja yawarra-jangkaju pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju karna nyanyi. Karinganta kaju yalyungkuju muku yimi-ngarrirni nyuntuju linjarrpa wiri-jangka! ¹¹⁻¹² Karinganta nyuntulurlunpa rdakangkuju pakarnu parumpurra-kurra-pinangu! Yalyu kuja pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju yukaja yalyu. Nyampurla ngurungka kajinpa puta wiri-mani miyi, ngulaju kapunpa puta wiri-mani, lawajuku. Kulangku miyiji wiri-jarrimi, wita-kari wita-kari kapungku puta wiri-jarri nyuntukuju, lawajuku. Warrkirinyi-panu kapunpa nyuntuju warru wapakarra wapami tarnnga-juku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, Kayinijirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Waranpayi! Nyiyaku kanpaju yilyami nguru nyampu-ngurlu ngurrju-ngurlu?”

Kularnangu jirranganja nyinamilki. Kula karna ngurulku mardarni warrkirinyirli ngajulurluju. Kapurna kujarla yalarnirla warru wapakarra wapami. Nganangu-puka kajili parlu-pinyi ngaju, ngulaju kapujulu nyurunyuru-jarrinjarla jangkardu parnkami kulu. Wiyarrpakunpaju ngajuku karrikarri-wangu-nyayirni kulu-jarrija marrka-nyayirni kunka-maninja-karra.”

¹⁵ Kujaju YAAWIYI-ji wangkajarla Kayinikiji, “Kujaju lawangka kanpa wangkami. Nganangu-puka kajingki yapangu jangkardu parnkanjarla pakarni, ngulaju kapurnangkurla kunka-mani. Kula ngula jinta-mipa, panu-jarlujuku yapa nyanungu-nyangurlangu warlalja kapurnangkurla kunka-mani. Kapurnangu palkangkaju rdipa yirrarni, ngula kajingkili nyanyi rdipa-kurlu, rdipa nyanjarla kulangkulu ngula-kurluju murrumurru-mani.” Junga-juku, YAAWIYI-rljirla palkangkaju rdipa yirrarnu.

¹⁶ Ngula-kurlu rdipa-kurluju Kayinijirla jurnta yarkaja YAAWIYI-ki kakarrara-purda nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Nuurdu-kurra. Nuurduju ngulaju kakarrara Yitinikiji.

Nyampuju jinta-warnulu Kayini-ngirli jaya-jarrija

¹⁷ Kayinirli kangu nyanungu-parnta karnta nguru-kurra Nuurdu-kurra. Yalirla ngurungka, ngulaju-palangu kalinjaku kurdu wirriya palka-jarrija. Ngulakujurla yirdiji yungu Yiniki. Ngulangkaju, Kayinirliji yungurla yirdiji ngurrakuju Yiniki-yijala. Yalirla kirringka,

Kayinirlijilpa-jana yuwarli-kari yuwarli-kari nganturnu. ¹⁸ Yinikiji, ngulakujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yirati. Yiratikijirla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yujalu. Yujalukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Jujajulu. Jujajulukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Lamiki.

¹⁹ Lamiki kuja wiri-jarrija, ngulangkuju-palangu yupukarra-jarrinjarla manu jirrama karnta-jarra. Jinta-kariji yirdiji Yaata, jinta-kariji yirdiji Jiila. ²⁰⁻²¹ Jinta-kariki yirdiki Yaataku, ngulakujurla kurdu wirriya palka-jarrija, ngulaju yirdiji Japala. Ngula-jangkaju, jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala yardarla palka-jarrija jintaku-juku Yaataku, ngulaju yirdiji Jupulu. Papardi-nyanurlu yirdingki Japalarlu, ngulangkuju kala-jana warrawarra-kangu puluku-wati, manu kala nyinaja kalukurla. Nyanungu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku warrawarra-kangu pulukuju, manu kula ngana nyinaja kalukurlaju, lawa. Kala yangka kukurnu-nyanu yirdi Jupulu, ngulajulpa kamparru-warnu manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu. Nyanungu-wangurla-wiyi kula ngana yapa manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu, lawa.

²² Yangka jinta-kari Lamikiki kali-nyanu-yijala yirdi Jiila, ngulakujurla kurdu-yijala palka-jarrija wirriya. Yirdijirla yirrarnu Tupulu-Kayini. Ngaka-pardu-karilki jinta-karilki kurdu-yijala palka-jarrijarla nyalali. Yirdijirla yirrarnu

Naama. Tupulu-Kayinirli ngulaju kala nyiyarningkijarra ngurrju-manu yayini-jangka† manu yangka yayini-piya-jangka: mangulpa, kurlarda, junma, mayingka, kuruparlangu.

23-24 Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja-palangu karnta nyanungu-nyangu-jarraku, “Yaata manu Jiila, purda-nyangkaju-pala yunparninja-kurra kajirna nyampu yunparni: Nyurru-wiyiji jintangku yapangku pinjarlaju yirrarnu kurdu-warnurlu. Ngulajurnajurla ngajulurluju kunka-manu. Tarnnga-kurrarna pungu kurdu-warnuju. Kajilpa nganangku-puka pungkarla Kayini, ngula-wanawana kajika Kaaturlu kunka-maninjarla murrumurru-mani wirliki-pala-mipaku. Kala ngajulu, kajilpaju nganangku-puka pungkarla, ngula-wanawana kajika Kaaturlu murrumurru-mani 77-palaku.” Kujanya-palangu yunparnu Lamikirli nyanungu-parnta-jarrakuju.

Yatumurlu manu Yiipirli, kurdu jinta-karilki wirriya mardarnu yirdi Jiiti

25 Kujalpa-pala nyinaja Yatumu manu Yiipi, ngulakuju-palangu yarda palka-jarrija jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala. Ngulaju Yiipirlijirli yirdi yirrarnu Jiiti‡ Yiipiji wangkaja, “Kuja Kayinirli pakarnu kukurnu-nyanu Yapulu, ngula-jangkarlanya yunguju jinta-karilki wirriya-kari Kaaturluju.”

26 Jiiti kuja wiri-jarrija, ngulangkulunya manu karnta. Manu kurdulkurla palka-jarrija

† 4:22 iron ‡ 4:25 ‘Jiiti’ yirdiji ngulaju ‘Yunguju’

wita wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Jiitirli Yinaji. Yalirlanya ngurrangkajulu rdirri-yungu jinta-jarrinjakuju yapaju. Jinta-jarrinjarlalu yalumpurla-juku rdirri-yungu YAAWIYI-ki yirdi-maninjaku manu pulka-pinjaku.

5

Nyampuju jinta-warnulu Yatumu-ngurlu jaya-jarrija

¹ Nyampuju yimi-pardu-karilki Yatumu-kurlu-yijala manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu kuja nyanungurlu kurduwarr-kujurnu.

Kaaturlu kuja-jana yapa ngurrju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku. ² Wati manu karnta-jana ngurrju-manu, ngulaju-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manu-jana yirdiji yungu 'yapa'.

³ Yatumu kuja nyinaja ngulaju yukuriki 130-palaku, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jiiti. Ngulajulpa nyinaja nyanungu-piya-juku miparrpaju. ⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana Yatumurluju panu manu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ⁵ Ngula-jangka, yukuri-jangka 930-pala-jangka yawu-pardija.

⁶ Yangka Jiiti, Yatumu-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 105-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yinaji. ⁷ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jiitirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki

807-palaku. ⁸ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 912-pala-jangka yawu-pardijalku.

⁹ Yangka Yinaji, Jiiti-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukurikiji 90-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Kinini. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinajirli, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 815-palaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, 905-pala-jangka yukuri-jangka yawu-pardijalku.

¹² Yangka Kinini, Yinaji-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 70-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Mayalala. ¹³ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Kininirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 840-palaku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 910-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁵ Yangka Mayalala, Kinini-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 65-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrata. ¹⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Mayalalarlu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 830-palaku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 895-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸ Yangka Yarrata, Mayalala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 162-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yiniki. ¹⁹ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yarratarlu,

ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 962-pala-jangka yawu-pardijalku.

²¹ Yangka Yiniki, Yarrata-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 65-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jujala. ²² Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinikirliji, ngulakujurla Kaatuju wardinyi-jarrija-nyayirni manu ngampurrpa-jarrija. Ngulaju Kaatu manu Yiniki, wungulkulpa-pala nyinaja puntu-nyayirni yukurikiji 300-palaku. ²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, 365-pala-jangka yukuri-jangka Kaaturluju kangu wankaru-juku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra.

²⁵ Yangka Jujala, Yiniki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 187-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Lamiki. ²⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jujalarluju, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 782-palaku yukuriki. ²⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 969-pala-jangka yawu-pardijalku.

²⁸⁻²⁹ Yangka Lamiki, Jujala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 182-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Lamikirliji Nawa. Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja, “YAAWIYI-riji nyampuju walya manu nguru juyurdurlu yunparnu. Kujarlaju kulalparlipa nyarrparlulku miyiji wiri-mantarla nyampurlaju walya tarlangka. Jalangu-jarra ngulaju karlipa wakurturdu warrki-jarri miyiki

maninjaku. Kala kaji Nawa wiri-jarri, ngulaju kapurlipa-nyanu rarralyparlulku wiri-mani mangarri. Ngula-purunya kapurlipa nyinami wardinyi.”³⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdukarilki-jana panu manu Lamikirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 595-palaku.³¹ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 777-pala-jangka yawu-pardijalku.

³² Yangka Nawa, Lamiki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 500-palaku. Ngula-jangkaju, kurdu-patulkurla palka-jarrija wirriya-patu yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

6

Yapalu muku karlirr-yanu Kaatu-kujaku

¹ Ngula-puruju, yapa-paturlulu-jana kurduwarr-kujurnu. Panu-jarlu-nyayirnipalujana mardukuja kurduwarr-kujurnu yuntardi-yuntardi.² Ngula-jangkaju, ngalya-kari Kaatukurlangu marramarra, ngulajulu majungkarrija. Nyangulu-jana karntakarnta yangka kujalpalu yuntardi nyinaja. Ngulalu-jana manu kali-nyanuku.³⁻⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu panu-jarlu-nyayirnili-jana kurduwarr-kujurnu. Kujalu kurdukurdu wiri-jarrija, ngulajulu nyinaja pirrjirdi-nyayirni. Ngulajulpalu nyinaja Nipili-patu turnu-warnu. Nyampurranya nyurru-warnu kuja karlipa-jana yirripurami ngurujarraranypa. Ngati-nyanu ngulajulpalu nyinaja yapa-nyayirni. Kirdayanu ngulajulpalu nyinaja marramarra majunayayirni. Ngula-jangka, YAAWIYI-ji-nyanu

wangkaja, “Nyampu yapa-kangkangu kuja kalu nyina ngurungka maju, kulalu nyina tarnnga marda 200-pala marda 300-pala yukuriki, lawa. Jalangu-jarra, kaji yapa ngana-puka nyinami 120-pala yukuriki, ngula-jangka kapu palimilki.”

⁵ YAAWIYI-rli yapaju kala-jana warrawarra-kangu kurturdurru maju-kurlu pirlirra maju-kurlu. Ngula-kurlurluju kalalu mangunyangu maju warntarla tarnngangu-juku. ⁶ Ngulakujulpa-jana YAAWIYI mari-jarrija miyalu kanunjumpajumpa, manunyanu wangkaja, “Niyiakurna-jana yapaju ngurrju-manu, yungurna nyinayarla kujakuju ngurrju-maninja-wangu. Kajirna-jana yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu, ngulaju kapurna ngurrju-juku nyinayarla mari-wanguju. ⁷ Yapa yangka kujarna-jana nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngulaju kapurna-jana muku pinyi. Manu jurupu, puluku, manu kuja kalu nyiyarningkijarra warru wapa manu warru kiripi-kanyi, ngulaju kapurna-jana muku riwarri-mani. Kujarlaju karna-jana mari-jala nyina ngurrju-maninja-warnuku.”

⁸ Kala jinta nyinaja watiji yangka yirdiji Nawa. Ngula-mipakulparla YAAWIYI-ji yimiri nyinaja.

Nawa-kurlu manu ngawarra wita-wangu-kurlu

⁹ Nyampuju yimi-pardu-karilki, ngulaju Nawa-kurlu. Nawangku kala warrarda purdanyanjarla langa-kurra-manu Kaatu, manu kala-pala wungu-juku nyinaja puntu-nyayirni. Nyanungu-puka jintalparla nyinaja jungarni

Kaatukuju yapa ngalya-kari-piya-wangu.
¹⁰ Yangka kujalpa-jana ngalapi-nyanu-patu mardarnu, ngulaju yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

¹¹ Ngalya-kari panu-kari ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Warrarda kalalu-nyanu kulungkuju pakarnu nguru-kari nguru-karirla.

¹² Kaaturlu kujalpa-jana warrawarra-kangu, ngulajulpa-jana kulu-kurra-juku nyangu. Kujarrajuju maju-nyayirni. Milya-pungulpa-jana kurturduku kuja kalalu-nyanu yapaju kulu-jarrija.

¹³ Kujarlaju, wangkajalkurla Nawakuju Kaatuju, “Warru nyangka-jana yapa nyampu warrukirdikirdi kuja kalu-nyanu warrarda pakarni kulungkuju. Ngula-panuju kapurna-jana muku pinyi ngapangku ngawarra-kurlurlu manu riwarri-mani muku. ¹⁴ Nyuntuju, ngula-kujakuju pawurturlu ngurrju ngantika wiri-nyayirni wita-wangu pirrjirdi-nyayirni rdalyku-kurlurlu panu-kurlurlu, manu yujuku-jana ngurrju-manta kaninjarniji wita-kari wita-kari ruumu-kari ruumu-karirla. Manu palya-piya-kurlurlu muku mapaka kaninjarni pawurturlaju manu kanunjumparra-warnu warrukirdikirdi ngapa-kujaku. ¹⁵ Ngulakuju wiri-nyayirni-

jana kaji ngurrju-manta pawurtuju kurrirdi-nyayirni 150-pala mita, manu wantiki-nyayirni 25-pala mita, manu kankarlarra-nyayirni 15-pala mita. ¹⁶ Ngulangkuju kankarlarni yamalku parnta-yirraka manu rurrrpa wantiki yampiya kankarlumparra warrukirdikirdi mayawunpaku. Kulkurru-jarra, yirraka-jana

marnkurrpa ruumu-patu: kanunju-warnu ruumu-kari, kulkurru-warnu ruumu-kari, kankarlu-warnu ruumu-kari. Manu tuwa jinta wiri yirraka ramarrarlaju.

¹⁷ “Purda-nyangkaju, kari-nganta kapurna muku muru-pungu walyaju manu nyiyarningkijarra ngurujarraranypa kujarla yalarnirla ngawarra-kurlurluju. Nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa nyampurla walyangka, ngulaju kari-nganta ngawarra-kurlurlu kapurna-jana tarnnga-juku pinyi! ¹⁸ Junga karnangku wangka: Nyuntu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu marnkurrpa manu nyanungu-patuku kali-nyanu, ngulaju kapunkulu yukami pawurtu-kurraju ngawarra-kujaku. Kujarlunya karnangku punpun-ngarrirni muurlparlu mardarninjaku. ¹⁹⁻²⁰ Kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpu-kari jurlpu-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju jirrama-kariki manu jirrama-kariki wirriyaku mardukujaku. Jintawarlayikiji-jana nguru-yirraka yangka kuja kalu wankaru nyina walyangka manu yalkirirla. Ngulangunya yungulu-nyanu wankarurluju nyanungu-piyarlu kurduwarr-kijirni ngakaju ngawarra-jangkarlaju. ²¹ Miyilki-jana kajimanta nyuntu-nyanguku manu kuyu-kari kuyu-kariki. Miyiji maninjarla wuruly-yirraka kaninjarni pawurturla, ngulanya yungunkulu ngarni miyiji ngawarra-puruju.” ²² Junga-juku, Nawangkuru linpangku purda-nyangu Kaatuju. Ngula-jangkaju, rdurrjurnulkurla pawurtuku ngantirninjakuju.

7

Ngawarra parnkaja ngurujarraranypa

¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Nawakuju, “Nyuntu-miparlu kanpaju jungarnirli purami, manu kanpaju wala nyina. Kujarlaju, nyuntu-nyangu-purnu-kurlu yukayalku pawurtu-kurra. ² Kuyu-kari kuyu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju, ngula kalu yangka ngurrju nyina kuyuju nyuntuku ngarninjaku, ngamaku wirarki-palaku, wirriyaku wirarki-palaku. Kala yangka punku-kangkangu ngarninjaku, ngulaju-jana nguru-yirraka jirrama-pukaku ngamaku jintaku, wirriyaku jintaku. ³ Manu jurlpukari jurlpukariki 14-pala-kari 14-pala-kari-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju ngamaku wirarki-palaku, wirriyaku wirarki-palaku. Kuyu-kari kuyu-kari manu jurlpukari jurlpukari yangka kuja kanpa-jana nguru-yirrarni pawurtu-kurra, ngulaju yungulu-jana ngawarra wiri-jarlu-jangka ngakalku kurduwarr-kijirni ngurujarraranypa. ⁴ Ngulaju kapurna jinta-jangkarla wiyiki-jangkarlaju yilyamirni ngapa. Ngulaju kapu wantimi parrakuju manu mungakuju 40-palaku. Ngulaju ngawarra-kurlurlu kapurna muku muru-pinyi walya kujarla yalarnirla. Manu nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa wankaru nyampurula walyangka, ngularlanguju kapurna-jana muku pinyi.”

⁵ Junga-juku-jana YAAWIYI purda-nyanjarla nguru-yirrarnulku yapaku nyanungu-

nyangu-purnuku manu nyiyarningkijarraku Nawangkujuru pawurtu-kurraju.

6-16 Ngularla rdipija 600-pala yulyurru Nawakuru, kirntangi jirrama-jangka manu parra 16-pala-jangka, ngula-jangkuru ngapa wiri-jarlulku wantinjunuru. Nyampu-patunya yirdipaturu kujalu yukajaluru pawurtu-kurraju: Nawa manu nyanunguku kali-nyanu, manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-patu yirdiji Jiimi, Yaamu, Japaji, manu nyanungu-parnta karnta-patu. Ngularu yapuru 8-pala-mipa. Kujalu yukuru manu yangka kuyu-kari kuyu-kari jururu-kari jururu-kari, ngurru manu ngawu, ngama manu wirriya, witawita manu wiriwiri, kulu-parnta manu pululu, kujalu nyanungurrarlangu yukuru, ngularuru-jana YAAWIYI-rili tuwuru wamany-kururu. Junga-juru, wiyiki jintajangka ngapuru pata-karrunjunuru, wanturu parra-paturu 40-paluru manu munga-kariki. Ngula-puru-yijala walyajangka rawujangka kaninjara-jangka ngukululpa pururur-parduru manu jintararararar-parduru. Ngawarraruru muku mururu-puru kujaru yalarnirla ngurujarraranyu.

17-23 Ngapuru warraru wanturu 40-paluru parrakuru, kujalpa kanuru-jangkuru kankarur-jarruru-yanu. Ngularu junga-juru-jana yapuru panuru muku mururu-puru. Kala yangka pawurtu kujalpa kankararra pirlangka karrija, ngularu ngapanguru ngawarraruru puranjaru manuru warru. Kulalu pirlu wakirdi nyarrpara-wanarlangu nyangkaru, lawa. Nyiyarningkijaru kujalpalu warru wapuru nyampurulu walyangka manu ngaany-

kujurnu, jurlpurlangu, manu wardapirlangu, manu pulukurlangu, manu nantuwurlangu, ngulaju YAAWIYI-rli ngawarra-kurlurlu muku-jana pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu-purnu, ngula-mipalu wankaruju yanu.
²⁴ Ngawarrajulpa parnkaja ngurujarraranypa 150-pala parraku kanunju-jarrinja-wangu-juku.

8

Walya parduna-jarrijalku

¹⁻³ Ngulaju Nawaju manu nyanungu-nyangu-purnu manu yangka kuyu-kari kuyu-kari, Kaaturlu-jana manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu kujalpalu yangka pawurturla-juku nyinaja. Ngulakuju mayawunpalku yilyajarni walyaku parduna-maninjaku, manu ngapa warla-pajurnu wantinja-kujaku manu yangka walya rawu-jangka purlpurl-pardinja-kujaku. Mayawunpajulpa parnkaja ngapangka kankarlumparra. Ngulangkulpa ngapaju kanunju-maninja-yanu 150-pala parraku.

⁴ Yangkaju pawurtu ngulajulpa warru wapaja ngawarrarla wiringka-wiyi. Kala kuja ngapa kanunju-jarrinja-yanulku, yangkaju pawurtu warru yaninjarla pirli wararrarlalku rdarrparl-wantija yirdingkaju Yarrarratarla.
⁵ Ngakarrangakarra kirntangi-jarra-jangka, pirli wararraju wita-kari wita-karilki wakirdi-wiyi palka-jarrinja-yanu manu parduna-jarrijalku.

⁶ Nawajulpa pawurturla-juku nyinaja ngulaju 40-palaku parrakuju nyanja-wangu-juku. Ngula-jangkaju, rdilypirrpa wintawu-piyalku lakarn-pungu ramarrarla pawurturlaju. ⁷ Ngula ngurulku nyangu. Nyanjarla Nawangkuju kaarnkalku manu, manu yilyajalku kaarnkaju walyaku pardunaku yungulparla rdipiyarla. Ngulajurla warru paarr-pardinjarla nyangu lawa-juku. ⁸ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yilyaja jurlpu-kari kurlukuku walyaku-yijala pardunaku warru nyanjaku. ⁹ Ngulaju kurlukukuju warru paarr-pardija lawa-yijala. Kularla rdipija walyaku pardunakuju. Ngula pina-yanurnu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju nganjirni puuly-mardarnu kurlukukuju, ngula pina-kangu kaninjarni pawurtu-kurralku. Ngulaju Nawangkujulpa milya-pungu walyaju yakiri-jiki.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yarda pina-yilyaja yangka-yijala jurlpu kurlukuku wiyiki-pardu-kari-jangka jinta-jangka. ¹¹ Ngulaju jurlpuju pina-yanurnu palka-kurluku jalyirra-kurlu lirrangka-kurlu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju milya-pungu walyaju palkalku pardunaju. ¹² Jinta-jangka wiyiki-pardu-kari-jangka, yangka-yijala jurlpu yarda pina-yilyaja Nawangkuju. Ngulaju jurlpuju tarnngalku-juku wuruly-yanurra. Kula pina-yanurnulku pawurtu-kurraju.

¹³ Kuja ngawarra lawa-jarrijalku, Nawajulpa nyinaja-juku purlka-nyayirni 601-palaku-juku yukuriki. Ngula-puruju ngapaju marra-pardijalku. Kala walya ngulajulpa yakiri-jiki

ngunaja. Yangka pawurturla kankarlumparra-warnu yama, ngulakujurla rdurrjurnu rurruny-pinjakulku. Ngula-jangkaju, ngurulkulpa nyangu pawurtu-ngurluju kujalpa walyaju parduna-jarrinja-yanulku. ¹⁴ Kirntangi-jarra-jangka jirrama-jangka, ngula-jangkaju, muku parduna-jarrijalku.

¹⁵⁻¹⁶ Kaatujurla wangkaja Nawakuju, “Ngulakuju pawurtukuju jurntalkulurla wilypi-pardiya, nyuntulu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-purnu.

¹⁷ Nyiyarningkijarraku-jana nguru-yirraaka yalumpu-ngurlu pawurtu-ngurlu yungulu pirriyani kujarla yalarnirla ngurujarraranypa, manu yungulu kurdukurdulku kurduwarr-kijirni.”

¹⁸ Junga-juku, Nawaju-jana jirnganja wilypi-pardija nyanungu-nyangu-purnuku warlaljaku lakarn-pinjarla tuwa-wanaju. ¹⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, kuyu-kari kuyu-kari, jurlpukari jurlpukari manu nyiyarningkijarra, wilypi-pardinjarlalu turnu-kari turnu-kari yanu-yijala.

²⁰ Ngula-jangka, Nawangkuju warru manulpa yarturlu-kari yarturlu-kari, manu turnu-maninjarla-jana murnju-yirrarnu, ngulanganya yungurla kuyu warntarri purranjarla yinyi YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, Nawangkulpa-jana warru wapanjarla warru manu kuyu-kari kuyu-kari kirlika-mipa yangka kujalpalu kuyu ngurrju nyinaja ngarninjaku. Ngulangaju yurturlurla kankarlarni, jinta-kari jinta-karilparla purraja wanapi-jiki YAAWIYI-kiji kuyu warntarri. Kujalpa Nawangkuju purraja kuyu-kari manu kuyu-kari warlungka,

yangka warlu-jangkaju kunjuru ngurrju parntirparntirpa kankarlu-jarrinja-yanulparla yalkiri-kirra YAAWIYI-kilki. ²¹⁻²² YAAWIYI-rli kuja kunjuru parnti-nyangu, wardinyi-jarrija-jana yangka yapa-patuku. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Ngurrju-nyayirni karna parnti-nyanyi kunjuru kuyu warntarri-jangka. Kujarlaju kularna walyaju juyurdurlu-yunparni, manu kularna-jana yapaju manu nyiyarningkijarra yardalku muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Nyampurranya karna-jana milya-pinyi yapa Nawa-kurlangu-mayamaya. Kajilpalu ngurujarraranypa kurduwarr-kijikarla, kajikalu marda majungka-jarrinjarla karlirr-yani maju-kurra-pinangu, manu kajikalu warrarda manngu-nyanyi maju-mipa wiriwirirli manu witawitarlangurlu. Ngulaju ngula-juku, kularna-jana yarda muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Jalangu-jangkaju, walyaju kapu-jana ngurrju karri yulyurru-kari yulyurru-kariki manu karapurda-kari karapurda-kariki tarngajuku nyanungu-patukuju. Ngula-puruju kapulu-nyanu ngurlu yirrarni walyangka warrarda miyiki wiri-maninjaku, kapulu-nyanu warrarda miyi warru maninjini walya-jangkaju.”

9

Kaatu-jana ngurrju wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku

¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-jana pirrjirdi-maninjarla wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku, “Kurdukurdu panu-

nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika! Ngula-jangkaju yungulu-jana ngurujarraranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu.
² Jurlpu-kari jurlpu-kari, yawu-kari yawu-kari, kuyu-kari kuyu-kari, ngulaju kapulu-nyarra nyurrurlakuju lani-jarrimi nyiyarningkijarra tarnnga-juku. Ngulakuju kapunkulu-jana wiri nyina nyurrurlaju.

³ “Nyurru-wiyilpankulu nyinaja kuyu ngarninja-wangu. Miyi-mipalpankulu ngarnu. Jalangu-jarra kapurna-nyarra yinyi kuyulku yungunkulu kuyu ngarni jurlpu, yawu, manu kuyu-kari kuyu-kari.
⁴ Ngulakungarntirliji, yampiyalu yalyu ngarninja-wangurlu kuyu-kari kuyu-kari-jangka pinja-warnu. Nyiyaku kuja kujaju? Yalyuju ngulaju wankaru, kulalpa nyiya wankaru nyinayarla yalyu-wanguju. Kujarlajulu ngarninja-wangurlu yampiya yalyuju.
⁵ Kuruwarri nyampuju ngaju-nyangu: Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu. Kajinpa tarnnga-kurra pakarni jinta-kari, ngulaju ngaju kapurnarlajinta kunka-mani. Pulukurlangurlu kaji pinyi yapa tarnnga-kurra, ngulaju kapurnarlajinta kunka mani-yijala yapaku nyurnukuju.
⁶ Nyurru-wiyirna-jana yapa ngurrju-manu, ngulaju ngaju-piya. Ngulakujulu-nyanu yampiya tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kajinpa pakarni tarnnga-kurra, ngulaju nyurnukuju kapulurlajinta kunka-mani tarnnga-kurra nyuntuju linjarrpa wita-wangu.”

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatulku-jana yarda wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-

purnuku, “Nawa, kurdukurdu panu-nyayirnijili kurduwarr-kijika yungulu-jana ngurujarraranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu.

8-17 Jalanguju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampu-kurluju pararri-kirli. Kularna riwarri-manilki ngawarra-kurlurluju nyampuju walya manu ngurujarraranypa kujarla yalarnirla, lawa. Kajirna nyanyi mangkurdu-wana yalkirirla ngapa-jangka, kapurna-nyarra manngu-nyanyi nyurrurla ngaju-nyangu-patu yapa, manu kapurna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra yangka kujalu wilypi-pardija pawurtu-ngurlu nyurrurla-kurluju. Kularna-nyarra wajawaja-mani nyurrurlaju, lawa. Pararri karna-nyarra milki-yirrarni nyurrurlaku jintawarlayiki-juku, kujankulu wilypi-pardija pawurtu-jangka, manu nyiyarningkijarraku manu kujarla yalarnirlaku ngurujarraranypaku. Ngulaju yungunkujulu marlaja nyanyi kajinkili pararriji nyanyi, ngulaju ngula-jukurna-nyarra wangkaja.”

Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu-kurlu

¹⁸ Nyampu-patu yirdi ngalapi-nyanujulurla Nawakuju: Jiimi, Yaamu, manu Japaji. (Yaamuku ngulakujurla ngalapi-nyanu wirriya palka-jarrija yirdiji Kanana.) ¹⁹ Nyampu-patu-kurlangu kurdukurdu ngulalu palka-jarrija,

ngulalu-jana kurduwarr-kujurnu jaya-kurra-nyayirnilki ngurujarraranypa nguru-kari ngurukarirla.

²⁰ Ngula-jangkaju kamparruju, Nawangkujunyanurla yarlu-pungu walyaju kaatiniki yungunyanu ngulangkaju yirrarni marnikiji-piya. Ngula-jangkanya yungu pamalku ngurrju-manu. Ngula-jangkaju, julkulku ngurrju-manu nyurlanjarla. Ngula-kurlurluju pamalku ngurrju-manu.

²¹ Ngula-jangka, julku-jangkarluju pamalku Nawangkujun ngarnu. Ngarninjarla warungka-jarrija. Warungka-jarrinjarla, palkangkalku-nyanu jurnarrpa rurruny-pungu, ngulalpa jurnarrpa-wangulpa jalyalku ngunaja kalukurla.

²² Nyanungunyanu ngalapi-nyanu Yaamu, yanurnurla kirda-nyanuku kaluku-kurra. Yukajarni kalukurla, ngula parlu-pungu kirda-nyanuju jalyalku, ngulalpa karrinjarla lirlki-nyangu. Lirlki-nyanjarla pina-yanu yurlapardi-kirra. Manu-palangu yanu nyanungukupurdangka-jarraku jirrama-kariki. Ngula-palangu yimi-ngarrurnu jirrama-karikiji.

²³ Purda-nyanjarla manulku-palarla wawarda jirrama-karirliji parnta-yirrarninjakungarntirli. Ngula-jangkaju, wawarda-kurlurluju parnta-yirrarnu-palanyanu purdangirli jimanta-wana. Ngula-palarla kunamurrumurru-juku yanu kirda-nyanukuju, wawarda-palarla parnta-yirrarnu nyanja-wangurlu-juku. Kula-pala kirda-nyanuju nyangkarla jalyaju.

²⁴ Nyanungujulpa Nawaju jarda-juku waparlku ngunaja. Ngula-jangkaju, yakarra-

pardija langarrpalku warungka-wangu-juku. Nyarrparlu mayi milya-pungu ngalapi-nyanuju Yaamuju kujalpa jalya lirlki-nyangu kurnta-wangurlu. ²⁵ Ngulakujurla kulu-jarrija Nawaju yangkakaju Kananaku ngalapi-nyanuku Yaamu-kurlanguku. Yaninjarla juyurdurlu-yunparnu Kanana, manurla wangkaja, “Nyuntu kapurnangku juyurdurlu-yunparni. Nyuntukupurdangka-patuju kapungkulu kamparru-juku nyina wiri-jiki nyuntukuju tarnnga-juku. ²⁶ YAAWIYI, ngulaju Wiri-nyayirni! Ngulakuju pangkalarla Jiimiji marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Jiimilki ngulaju pangkalangku wiri-yijala nyina nyuntukuju. ²⁷ Pangkalarla Japajikiji Kaaturlu yinyi walya wiri-nyayirni. Ngulajulu pangkala nyina Jiimi-kirlangurla jintawarlayi-jiki Jiimi-kirlangu-mayamaya manu Japaji-kirlangu-mayamaya. Pangkalangkulu wiri-jiki-yijala nyinami nyuntuku Kananakuju. Nyampunya ngula-jukurnangku wangkaja.”

²⁸⁻²⁹ Ngula-jangkaju, Nawaju yarda purlka-nyayirni nyinaja yukurikiji 350-palakuju yangka-jangka ngawarra wiri-jangka. Yukuri-jangka 950-pala-jangka yawu-pardijalku Nawaju.

10

Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu

¹ Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu yangka

Jiimi-kirli manu Yaamu-kurlu manu Japaji-kirli. Yangka-jangka ngawarra wiri-nyayirni-jangka, nyampurra-patukujulu-jana kurdu panu-nyayirni palka-jarrija wirriyawirriyaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Japaji-ngirli jaya-jarrija

² Nyampurranya Japaji-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Kuuma, Makaku, Mardayi, Japana, Tupulu, Mijiki manu Tiraji.

³ Nyampurranya Kuuma-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yajikani, Ripiraji manu Tukurrma.

⁴ Nyampurranya Japana-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Layiju, Tarriji Kitimi manu Rurdani. ⁵ Yapa kuja kalalu nyinaja-yanu warru mangkuru wiri-nyayirni-wana Mirditirinu-wana, ngulajulu muku palka-jarrija yangka Japana-kurlangu-jangka ngalapi-nyanu-warnu. Ngulajulu panu-jarrija yapaju. Jarnkujarnku nyinaja warru kalalu nguru-kari nguru-karirla, manu kalalu jarnkujarnku wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju.

Nyampurra yapa ngulajulu Yaamu-ngurlu jaya-jarrija

⁶ Nyampurranya Yaamu-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Kuuju, Mijirami, Puurtu manu Kanana.

⁷ Nyampurranya Kuuju-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jipa, Yapila, Japatayu, Raama manu Japatika.

Nyampurranya Raama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jiipa manu Tirtanu.

⁸ Yangkaku yirdiki Kuujuku, ngulakujurla kaja-nyanu nyinaja yirdiji Nimurdu. Nimurdu, ngulaju kala nyinaja pirrjirdi-nyayirni. ⁹ Kala nyinaja kuyu-pungu-nyayirni YAAWIYI-kirlangu. Kujarlanya kalalu yapa wangkaja yapa ngalya-kari-kirli, ngulaju kuja, “Yalumpu yapa, ngulaju kuyu-pungu-nyayirni Nimurdu-piya YAAWIYI-kirlangu.” ¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Yali Nimurdu kala-jana wiri nyinaja yapa panukuju. Kamparru-wiyi kala-jana wiri nyinaja ngurrararla Papilunurla kuja kalalu yapaju nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Papulu, Yirikarla manu Yakada. ¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Nimurduju yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Yajiriya-kurra. Ngulangkalpa-jana kirri-patu wiri-patuju ngurrju-manu yirdi-patuju Ninupu, Riyupuju-Yiri, Kaala manu Rijini. Rijini, ngulaju kirri wita-wangu-nyayirni kulkurrirni kirri-jarrarlaju yirdi-jarrarlaju Ninupurla manu Kaalarla.

¹³⁻¹⁴ Yalumpu Mijirami, ngulaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanu panu-karirlanguku Luurdu-mayamayaku, Yanama-mayamayaku, Liyapa-mayamayaku, Napurtu-mayamayaku, Patiri-mayamayaku, Kajala-mayamayaku, manu yangka kuja kalalu nyinaja nguru-karirla yirdi-karirla Kiritirla. (Kuja kalalu nyinaja yapa nguru-karirla yirdi-karirla Pilijiyarla, ngulajulurla nyinaja warlalja warringiyi-nyanuku yalumpuku Kajalaku.)

15 Yangka Kanana, ngulakuju-palarla kirda-nyanuku nyinaja wirriya-jarraju: Kampurru-warnu wirriya yirdiji Jirdana, manu purdangirli-warnu wirriya yirdiji Yiji. 16-18 Kananaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanuju panu-karirlanguku yapakuju, ngularrajulu yirdiji: Jiipu-mayamaya, Yamuri-mayamaya, Kirrkaji-mayamaya, Yiipi-mayamaya, Yarrka-mayamaya, Jini-mayamaya, Yarrpada-mayamaya, Jimarra-mayamaya manu Yamaja-mayamaya. Nyampurranya Kanana-kurlangu-mayamaya warlalaju. Ngakarralku ngulajulu muku pirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jirdana-ngurlu. 19 Panu-karijili yanu kurlirra kirri-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra, ngulajulpa karrija ngurrararla yirdingaju Kaajarla. Ngula-jangkajulu kakarrara-jarrinja-yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Laaja-kurra, ngulangajulpalu nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Jatamarla, Kumarrarla, Yardamarla manu Jipuyirla.

20 Nyampurrajulu yapa panuju palka-jarrija Yaamu-ngurlu yangka-ngurlu Nawa-kurlangu ngalapi-nyanu-ngurluju. Ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju, manu kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

21 Jiimi, yangka Japajikipurdangka papardi-nyanu, ngulakujulurla palka-jarrija wirriyawirriya. Jinta-kari warringiyi-nyanuju,

ngulajulpa-jana warringiyi-nyanu-yijala nyinaja yapa panukuju yangka kuja kalalu-nyanu yirdi-pajurnu ‘yapa Yiipu-kurlangu’.

²² Nyampurranya Jiimi-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yilimi, Yajurru, Yarrpakaja, Luurdu manu Yarrama.

²³ Nyampurranya Yarrama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yuuju, Yuulu, Kiiju manu Mijiki.

²⁴ Yangka Yarrpakaja, ngulajurla kirda-nyanuju Jaalayaku. Jaalaya ngulajurla kirda-nyanuju Yiipuku. ²⁵ Yiipu ngulaju-palangu kirda-nyanuju wirriya-jarraku yirdi-jarrakuju Pilikiki manu Jakurturnuku. Kuja wiri-jarrija Pilikiji, ngula-puruju-jana Kaaturlu yapa muku yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu wangkami jaru-kari jaru-kari ngurujarraranyparlalku.

²⁶⁻²⁹ Yangka Jakurturnuju, ngulajulpa-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdi-patukuju Yalmurda, Julupuku, Yamapitiki, Jiraku, Yardumuku, Yuujuluku, Tikilaku, Yupa, Pimuluku, Jiipaku, Yupiriki, Yapilaku manu Juupupuku: Nyampurranyalu nyinaja jintawarlayiji yapa Jakurturnu-kurlangu warlajaju. ³⁰ Ngulaju kalalu nyinanja-yanu pamarparla kakarrumparra-warnu kulkurrirni yirdi-jarrarlaju Miijirla manu Jipararla.

³¹ Nyampurralu Jiimi-kirlangu-mayamaya ngulaju yangka kuja kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari manu kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

32 Nyampurralu yapaju ngulaju Nawa-kurlangu-patu-jangka ngalapi-nyanu-patu-jangka yangka kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Nyampurra-jangkanyalu yapa-kari yapa-kari pirri-maturnu ngurujarraranypa yali-jangka ngawarra wita-wangu-jangkaju.

11

Yapajulu muku pirri-maturnu jaru-kari jaru-kari-kirli

¹ Ngawarra-jangka yangka wiri-jangka, ngulaju kalalu jinta-wiyi-jiki jaruju wangkaja.

² Kujalu kakarrara-purdalku yanu ngurukurra yirdi-kirraju Pabiluniya-kurra, ngulangkanyalpalu nyinaja jintawarlayi-jiki manangkarrarla pirli-wangurla.

³ Wangkajalkulu-nyanu nyanungu-patu yuwarli-kari yuwarli-kariki ngantirninjanngarnti. Ngulajulu-jana ngurrju-manu pirikijikirlirli kujalu ngurrju-manu pirikiji* pirrjirdi walya-jangka manu palya-piya-jangka. ⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu, “Yirrarnirlipa kirri wiri-nyayirni nyampurla-juku, manu jinta-karirlipa ngantirni yuwarliji kirrirdinyayirni kankarlumpayi yungu paarl-mardarni kankarlarra yalkiri. Kajili-ngalpa yapa-karirli nyanyi, ngulaju kapulu-ngalpa rdirrinypapajirni. Kula-ngalpa nganangku nyampu-ngurluju yilyami.”

* 11:3 bricks

⁵ Junga-juku, rdirri-yungulurla yuwarli kirrirdiki ngantirninjakuju manu kirri wiriki yirrarninjaku. Ngula-kurraju YAAWIYI-rliji, ngulajulpa-jana warrawarra-kangu ngantirninja-kurraju. ⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajalku-nyanu, “Nyampurrapatu, ngula kalu nyina jintangka, ngulaju kalu jinta-juku jaru wangka. Nyampuju kalu-nyanu nyanungurlu-puka ngantirni kirriji manu yuwarli kirrirdiji kuja kalu-nyanu nyanungujuku wala nyina ngaju-kurra-wangu. Jalangu-jarrarlu kulalpa-jana nganangku-puka warlapajikarla, kalakalu maju-juku kanyi wiljingkijuku tarnnganku. ⁷ Kuja-kujakuju, kanunjujarrinjarla yinyilkirlipa-jana jaru-kari jaru-kari yungulu-nyanu ngulaju jarnkujarnku kanginy-pinyi ngurrpangkulku jaru-kari jaru-kari.”

⁸⁻⁹ Junga-juku, jaru-kari jaru-kari-jana yungu nyanungurlu YAAWIYI-rli. Ngula-jangkaju, kulalpalu-nyanu milya-pungulku jaru-kari jaru-kari wangkanja-kurra. Ngulajulpalu-nyanu kanginy-pungulku. Kujalpalu-nyanu kanginy-pungu jarnkujarnku jaru, lawa-jarrijalu yuwarli kirrirdimpayiki ngantirninjaku, manulurla marlaja pirripirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra YAAWIYI-kiji. Kujarlunya-jana YAAWIYI-rli warlapajurnu yuwarli-kijaku kirrirdi ngantirninja-kujaku. Ngulajulu kirriji ngarrurnu ‘Papulu’, ngulaju nyampuju yirdiji, ‘Warungka-manu-ngalpa Purda-nyanja-wangu’.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jayarrija

10-11 Nyampuju yimi Jiimi-kirli Nawa-kurlangu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngawarra wiri-jangka yukuri-jarra-jangkarla, kujalpa nyinaja 100-palaku yukuriki, Jimikijirla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrpakuju. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija. Ngularla palka-jarrija yangka Yarrpakuju, ngula-jangkarlaju Jiiimijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 500-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

12-13 Yangka Yarrpakuju ngalapi-nyanu Jiiimiki, kujalpa nyinaja 35-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jaala. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yarrpakuju. Ngularla palka-jarrija yangka Jaala, ngula-jangkarlaju Yarrpakujujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukuriki purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

14-15 Yangka Jaala ngalapi-nyanu Yarrpakuju, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yiipu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jaalaku. Ngularla palka-jarrija yangka Yiipu, ngula-jangkarlaju Jaalajulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

16-17 Yangka Yiipu ngalapi-nyanu Jaalaku, kujalpa nyinaja 34-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya

yirdiji Piliki. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yiipuku. Ngularla palka-jarrija yangka Piliki, ngula-jangkarlaju Yiipujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 430-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸⁻¹⁹ Yangka Piliki ngalapi-nyanu Yiipuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Ruu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Pilikiki. Ngularla palka-jarrija yangka Ruu, ngula-jangkarlaju Pilikijulpa wankaru-juku nyinaja yarda 209-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²⁰⁻²¹ Yangka Ruu ngalapi-nyanu Pilikiki, kujalpa nyinaja 32-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jirruku. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Ruuku. Ngularla palka-jarrija yangka Jirrukuju, ngula-jangkarlaju Ruujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 207-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

²²⁻²³ Yangka Jirruku ngalapi-nyanu Ruuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Nayuru. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jirrukuku. Ngularla palka-jarrija yangka Nayuruju, ngula-jangkarlaju Jirrukujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 200-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

24-25 Yangka Nayuru ngalapi-nyanu Jirrukuku, kujalpa nyinaja 29-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Tiira. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Nayuruku. Ngularla palka-jarrija yangka Tiiraju, ngula-jangkarla Nayurujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 119-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

26 Yangka Tiira ngalapi-nyanu Nayuruku, kujalpa 70-palaku yukuriki nyinaja jarlu-pardu, ngulaju-jana marnkurrpa mardarnu wirriya-patu yirdi-patuju kamparru-warnuju Yipurumu, kulkurru-pajaju Nayuru, purdangirli-warnuju Yarrana.

Nyampurra yapa ngulajulu Tiira-ngurlu jaya-jarrija

27-29 Nyampunya yimi Tiira-kurlangu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngulajulpalu nyinaja yangkangka-juku ngurungka Papiluniyarla kiringka yirdingkaju Yuurrungka. Yangka Yarrana ngalapi-nyanu Tiira-kurlangu, ngulakujurla palka-jarrija marnkurrpa kurdu-patu: Kamparru-warnuju yirdiji wirriya Laati, kulkurru-pajaju ngulaju ngama yirdiji Milkaya, purdangirli-warnuju yirdiji Yijika. Ngula-jangkaju, Yarranaju yawu-pardijalku. Kala nyanungukupalangu Tiira, ngulajulpa wankaru-juku nyinaja. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kulkurru-paja yirdiji Nayuru, ngulangkuju karnta kangu

nyanungukupurdangka-kurlangu Yarrana-kurlangu yurntalu-nyanu yangkaju Milkayaju, ngulaju kangu karnta nyanungukulku. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kamparru-warnu yirdiji Yipurumu, ngulangkuju manu karnta-yijala nyanungu-parnta yirdiji Jaarayi. ³⁰ Kularla palka-jarriyarla kurdu Jaarayikiji nyarrparla mayi.

³¹⁻³² Ngula-jangkaju, ngakalku-yijala Tiiraju jirranganja-jana yarnkajalku Kanana-kurra, kangu-jana yapaju nyanungu-nyangu warlalja. Ngulaju-jana nguru-yirrarnu yatijarra karlarra, Yipurumuku manu Yipurumuku kali-nyanuku Jaarayiki, manu nyanunguku warringiyi-nyanuku Laatiki. Kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu-jana kangu wurnturu kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Yarrana-kurra. Ngulangkalkupalu nyinaja tarnnga. Ngula-jangkaju, kujalpa Tiiraju nyinaja 205-palakuju yukurikiji, yawu-pardijalku.

12

YAAWIYI-rli yajarnu Yipurumu

¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyentukupalangu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarni nguru-kari-kirralku jinta-kari-kirra.* ² “Kapunpa-jana nyuntuju wiri-jiki nyina yapakuju jaya-kurraku nyuntu-nyanguku kujarla yalarnirlaku. Kapurnangku yirdiji

* **12:1** Nyangka Acts 7.3

nyuntuju wiri-pajirni. Kapurnangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngulakuju yapa-patu-kari kapungkulu wardinyi-yijala manu ngampurra marlaja nyina nyuntukuju.
³ “Kajingkili yapa nyinami nyuntuku wardinyi, ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kapurna-jana ngajuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kala kajingkili karla-karri maju manu juyurdurlu-yunparni, ngulaju kapurnangkurla juyurdurlu-yunparninjarla kunka-mani-yijala. Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.”*

⁴⁻⁵ Junga-juku, YA AWIYI purda-nyangu linpangu Yipurumurluju. Yangka-ngurlu Yarrana-ngurlu jirranganja-jana yarnkaja Yipurumuju nyanungu-parntaku Jaarayiki manu nyanungukupurdangka-kurlanguku ngalapi-nyanuku Laatiki manu warrkini-patuku nyanungu-nyanguku kujalpalurla warrki-jarrija, manu niyarningkijarraku kawartawaraku manu narnukutuku manu pulukuku manu tangkiyiki manu jurnarrpaku, ngulaju-nyanu muku kangu nyanunguku nguru-kari-kirralku yirdi-kirraju Kanana-kurra. Kuja yarnkajalku Yarrana-ngurlu Yipurumuju, ngulaju jarlu-pardu-nyayirnilki nyinaja 75-palaku yukurikilki.

⁶ Ngula yukajarra nguru-kurra Kanana-kurra, ngulangkajulpalu jaya-kurra-nyayirni yapaju nyinaja Kanana-wardingki-patuju.

* **12:3** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

Ngula-jangkaju, jingijingi-jana jirrnganja yanu Kanana-wana jinta-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jikimi-kirra Muuri-kirlangukurra maralypi-kirra. Ngulangkajulpa watiya-nyayirni-wangu jinta karrija tarruku nganta. Yalumpurla-juku Yipurumuju jupu-karrija.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-riji-nyanu milki-yirrarnu Yipurumu-kurra, wangkajalkurla Yipurumukuju, “Nyampu nguru, yinyi kapurna-nyarra nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku.” Ngula-jangkaju, Yipurumurluju yarturlulku-jana turnu-maninjarla yurturlurla murnju-yirrarnu YAAWIYI-ki pulka-pinjakungarntirli manu kuyu warntarri purranjakungarntirli.

⁸ Ngula-jangka, Jikimi-jangkaju yarda-jana jirrnganja yarnkaja, ngulaju kurlirraluku pirli-kari pirli-kari-wana yaninja-yanu. Ngulaju ngurraju yirrarnu kulkurru mardangka kirri-jarrarla kulkurru. Jinta-kari kirri yirdiji Yayi kakarrara, jinta-kari kirri yirdiji Pijili karlarra. Ngulangkaju jinta-karilki yurturlurla murnju-yirrarnu yarturluju YAAWIYI-ki yati-wangkanjaku, manurla kuyu warntarri purraja nyanunguku. ⁹ Ngula-jangkaju, jirrnganja yarnkaja-jana yarda, kurlirra-jana kanja-yanu, ngula-jana yarda jirrnganja ngunanja-yanu kurlirra-juku jilja-kurra yirdi-kirra Nikipi-kirra.

Yipurumu-kurlangujulpalu nyinaja ngurrara-karirla yirdingaju Yijipirla

¹⁰ Ngulangka Nikipirla nyinajarra lirrjirdi-nyayirnirla ngurungkaju. Ngakarrangakarralku

ngapa-wangulku manu miyi-wangulkupalu nyinaja yapaju. Yarnunjukulpalu nyinaja miyi-wangu. Ngula-jangkaju, Yipurumuju yarda-jana nguru-yirrarnu karlarralku ngurukurra Yijipi-kirra. ¹¹⁻¹² Kujalu yanurnu nguru-kurra Yijipi-kirra, ngulangkejurla Yipurumuju lanilki wangkaja karnta kalinyanuku nyanungu-parntaku, “Kari-nganta nyuntuju yuntardi-nyayirni. Kajingkili Yijipi-wardingkirli nyanyi nyuntulu, ngulaju kapujulu ngurru-nyanjarla pakarni ngaju ngaju-parntangurlu, manu kapujulu jurnta kanyi nyuntuju. ¹³ Ngula-kujaku, nyuntuju wangkaya-jana ngajukupurdangkanpa ngawurru-nyanu nganta. Kajinpa-jana kuja wangka, ngulaju kapujulu yampimi. Kulajulu pakarni.”

¹⁴ Junga-juku, kujalu yukajarni Yijipi-kirra, Jaarayilkili nyangu yuntardi-nyayirni Yijipi-wardingkirli. ¹⁵ Kujalpalurla kingiki warrkini-patu warrki-jarrija, ngularlangurlujulu Jaarayiji nyangu yuntardi-nyayirni. Ngula-jangkaju, kingikililirla yimi-ngarrurnu yuntardi-nyayirni karnta. Jungajukulu karntaju manunjunu. Kangurnulu kingi-kirlangu-kurra. ¹⁶ Jungajuku, kingijilparla ngurrju-nyayirni nyinaja Yipurumukuju, manulparla warntarri yungu panu-jarlu-nyayirni: puluku, kawartawara, tangkiyi manu yapa-patu warrkini wati manu karnta kujalpalurla jamulu warrki-jarrija pirijina-piya Yipurumukuju miyi-mipaku. Kujarlaju nyanungujulpa Yipurumuju nyinaja ngampurru-nyayirni.

¹⁷ YAAWIYI-ji wardinyi-wangulpa

nyinaja kingikiji kujarla Jaarayi puntarnu Yipurumukuju. Ngula-jana YAAWIYI-rli nyurnuku ngurrju-manu yalumpu kingi manu nyanungu-nyangu yapa yangka kujalpalurla jirrnganja nyinaja yuwarli nyanungu-nyangurla.¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, kingirlijirla jarulku yilyaja, wangkajarla nyanungu-nyanguku warrkiniki yajarninjaku Yipurumuku. Junga-juku, Yipurumuju yanurnu kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangakajurla wangkajalku kingiji, “Nyarrparlanpaju warlkangku yimirr-yungu kujanpa Jaarayi ngarrurnu nyentukupurdangkalku ngawurru-nyanu nganta? Nyuntu-nyangu-jala karnta yalumpuju! Pina-kangka nyanungu! Manu pardiyarra nyampu-ngurluju nguru-ngurlu!”²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana kingiji nyanungu-nyanguku warrmarlaku, “Purayalu-jana yungunkulu-jana yilyamirra kulkurru-ngurlu.” Junga-juku, Yipurumurluju yampinja-yanu nguruju, kangu-jana nyanungu-nyangu yapa, nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra.

13

Yipurumu-kurlangu Laati-kirlangu, jarnku-jarnku yanulu nguru-kari-kirra

¹⁻² Yijipi-jangkaju, Yipurumu pina jirrnganja yanu-jana kakarrara yatijarra nguru-kurra yangka Nikipi-kirra jilja-kurra. Ngulajulpa mardarnu nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni tala, puluku, kawartawara, jurnarrpa. Panu-kari warlalja yangka nyanungukupurdangka

ngalapi-nyanu Laati-kirlangurlangu, yanurralu jintangka-juku Nikipi-kirra-yijala. Ngula-kurranyalu muku yukajarra Yipurumu-kurlangu, Laati-kirlangu.

3-4 Ngula-ngurluju, yardalu yarnkaja yatijarralku. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanjananulu. Yangka-kurra-yijalalu pina-yanurnu kamparru-warnu-kurra yangka kirri-jarra-kurra-yijala kulkurru-kurra Pijili-kirra manu Yayi-kirra kuja yangka kamparru-wiyi ngunaja Yipurumuju manu yangka kuja-jana yarturlu murnju-yirrarnu YAAWIYI-kirlangu pulka-pinja-kurlangu maralypi yarturlu yurrujurla. Yalumpurla-juku YAAWIYI wiri-pajurnu Wiri-nyayirni Yipurumurlu.

5 Yipurumukupurdangka-kurlangu ngalapi-nyanurlu yirdingki Laatirli, ngulajulpa-nyanu jaya-kurra-yijala mardarnu nyiyarningkijarraju puluku manu jiyipi manu kaluku. Ngulajulpa-pala-nyanu jarnku-mardarnu panu-mirnimirni.
6-7 (Yalumpurla ngurungka, ngulajulpalu kamparru-juku nyinaja yalumpu-wardingki-juku Kanana-wardingki-patu-juku, manu ngalya-kari yapa turnu-warnu-yijala yirdiji Piriji-patu, ngulajulpalu yalumpurla-yijala ngurungka warru nyinaja.) Marna yukuri kulalpa wiri karrija puluku ngarninjaku, manu ngapaju kulalpa wiri ngunaja. Ngula-jangka kujarlaju, Yipurumu-kurlangurlu Laati-kirlangurlu warrkinirli, ngulangjulu-nyanu wiljiwilji-manu marna-ngurlu ngapa-ngurlu. Marna-wangurla manu ngapa-wangurla lirrjirdirla,

kulalu nyiyakulku nyinakarla panu-kariji yalumpurlaju ngurungka.

⁸ Ngula-jangka, Yipurumujurla wangkaja Laatikiji, “Ngalipaju karlipa nyina turnu-warnu-jala-ngarra. Kulu-wangurlipa nyina waparlku rarralya. ⁹ Walyanya kanpa yinya nyanyi kakarrumparra-warnu kurlirra manu karlumparra-warnu kurlirra? Milaka nyarrparanpa kanyi walya. Kajinpa yani karlumparra-warnu kurlirra, kapurna ngajuju yani kakarrumparra-warnu kurlirra.”

¹⁰⁻¹³ Junga-juku, Laatirliji walyajulpa nyangulku. Nyangu wirri wantiki-wana-juku karru ngapa-kurlu-wana kakarru-kurlirra. Parlu-pungu yukuri-nyayirni manu watiya ngurrju-nyayirni wiriwiri karru-wana yirdi-wana Jurdunu-wana, yangka kuja-ka wirri wiri ngunamirra kurlirra yirdi-kirraju kirri-kirraju Jura-kurra. Ngula-kurra-pinanguju ngapaka ngunanjarra-yani jaya-kurra. Ngurujulpa ngunaja yangka-piya-yijala yukuri-jarlu kaatini yirdi-piya Yitini-piya manu nguru-kari jinta-kari-piya Yijipi-piya. (Kurlarra wurnturulpa-pala karrija kirri-jarra jirrama. Yirdiji jinta-kariji Jatama, jinta-kariji kirri-kariji yirdiji Kumarra. Murnma-juku-palangu YAAWIYI-rli yampija kirri-jarraju riwarr-pinja-wangurlu.)

Nyampu walya milarninjarla puranja-yanu-jana jirranganja Laatirliji. Ngulaju yanurra kirri-kirra Jatama-kurra kakarru-kurlirra. Ngurralku yirrarnu yungkaparri-jiki kirringka Jatama-pirdi. Yapa yali kujalpalu nyinaja Jatamarla,

ngulajulpa punku-nyayirni nyinaja, kulalpalu YAAWIYI puraja, lawa.

Yipurumujulpa-jana jirrnganja nyinaja purdangirli yalumpurla yangkangka-juku ngurungka lirrjirdirla.

YAAWIYI-rli jangku-pungurla Yipurumuku kurdu panu-jarlu

¹⁴ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Walya nyampu miimii-nyangka warru yatijarra, kakarrara, kurlirra, karlarra. ¹⁵ Nyampuju kapurnangku yinyi nyuntuluku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku. Kajinpa-jana kurdu panu mani, ngulakunya kanpa-jana ngayi-mardarni nyuntulurlu tarnnga-juku. Ngulakunya-jana karrimi nyampuju walya.* ¹⁶ Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu panu-jarrimi panu-nyayirni jaya-kurra nama-piya. Kula-jana nganangku yiin-pura nama-piya kurdukurduju. ¹⁷ Karrinja-pardinjarla jirrnganja-jana warru wapaya nyampurla walyangka, kurlurlumpayi, karlumpayi, yatujumpayi, kakarrumpayi. Kari-nganta kapurnangku muku yinyi nyuntukulku nyampuju walya.”

¹⁸ Junga-juku, Yipurumu-jana purda-nyanjarla jirrnganja yarnkaja karlarra kurlirra. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanu-jana jirrnganja. Yanurnu jinta-kurra yirdi-kirraju kirri-kirraju

* **13:15** Nyangka Galatians 3.16

Yipurana-kurra. Ngulangkalkulpa-jana jirn-ganja nyinaja. Ngulangka kirringka Yipuranarla karrijalpalu watiya panu wiriwiri ngurrjunyayirni maralypi. Nyampurra watiyajulpalurla karrija warlalja watiki jinta-karikiji yirdikiji Mamiriki. Ngulangkaju Yipurumurluju yarturluyijala yarda yurturlurla murnju-yirrarnu yurrururla, ngulaju YAAWIYI-ki pulka-pinjaku.

14

Kingi Kirdulayumurlu puuly-mardurnu wati yirdiji Laati

¹ Kuja-puru wati jintalpa nyinaja kingi Papilunuku yirdiji Marapiliji. Jinta-kari yirdiji Yarukuju kingilpa nyinaja Yalujukuku. Jinta-kari yirdiji Kirdulayumuju nyinajalpa kingi Yilimiki, manu jinta-kari yirdiji Tituluju nyinajalpa kingi Kuyimiki. ² Nyampurra murntu-pala kingi-patu manu nyanungurra-nyangu warrmarlalu-jana jangkardu yanurnu kulu rdaka-pala kingi-patukariki manu nyanungurra-nyangu warrmarlaku. Yirdi nyanungurra-nyanguju Piira, Piirra, Jina-pa manu Jimipa. Piirrajulpa kingi nyinaja Jatamaku. Piirrajulpa kingi nyinaja Kumarraku. Jinapajulpa nyinaja kingi Yardamaku, manu Jimipajulpa nyinaja kingi Jipuyiki. Wati jinta-karijilpa nyinaja kingi Piilaku. (Yirdi jinta-kari ngurra yinya-kurlangu Jura.)

³ Kujalu-jana murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla jangkardu yanurnu kulu yinyaku rdaka-pala kingipatuku, rdaka-pala kingijili-jana jinta-jarrija

nyanungurra-nyanguku warrmarlaku karru-wana yirdi-wanaju Jiirdurnu-wana. (Jalangurlu karlipa nyampuju ngurra yirdi-mani 'Mangkuru Punku'. Kula-ka nyiya wankaru nyina ngapangka yinyarlaju.) ⁴ Kujakungarntiji, kingi Kirdulayumulpa-jana wiri nyinaja yinyaku rdaka-pala-kari kingiki 12-palaku yulyurru-puku. Yulyurru-pu-kari wangkajalu kulalurla warrki-jarrimi nganta nyanunguku. Wangkajalpalurla jangkardu nganta kulu. ⁵ Kuja-jangkanya-jana yulyurru-pu-karirlaju, kingi Kirdulayumuju wangkaja kingi-patuku yirdi-patukuju Marapiliki, Yarukuku manu Tituluku yungulu-jana nyanungurra-nyangu warrmarla kanyirni kuluku yungulu-jana jangkardu yani panu-kariki. Yinyarra murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla kamparruju yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yajara-Karnami-kirra kuluku Ripayiti-patu yapaku. Ripayiti-patujulu-jana muku pungu kingi Kirdulayumu-kurlangu-paturlu warrmarlarlu kulu wiringka. Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu Yaamu-kurra kujalpalu yapa-patu Jujiyi-patu nyinaja, ngulalu-jana Jujiyi-patuju muku pungu-yijala nyanungurrarlaju. Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlajulu yanu Jaapa-Kirija-kurralku. Yinyarla Yimiti-patu yapalu-jana muku pungu-yijala nyanungurrarlaju. ⁶ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-kurra ngurrangka Yitamarla ngurra yirdi-kirraju Yala-Parana-kurra. Nyampuju kutu

jiljangka. Yinyarlalu-jana muku pungu yapa Yuuriti-patu nyanungurrarluju. ⁷ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-jangka Yanimiji-kirra. (Yirdi jinta-kari ngurra nyampukuju Katiji.) Yinyarlalu-jana Yamili-patu muku pungu nyanungurrarluju. Manu Yamuri-patulu-jana muku pungu-yijala kulu wiringka. Yamuri-patuju kalalu nyinjaja Yajaja-Tamururla.

⁸ Yinyarra rdaka-pala-kari kingi-patu Jatama-wardingki, Kumarra-wardingki, Yardama-wardingki, Jipuyi-wardingki manu Piila-wardingki, purda-nyangulu kujalpalu kingi Kirdulayumu manu kingi marnkurrrpa-kari manu warrmarla nyanungurra-nyangu yanurnu kuluku. Junga-juku, yanulu karrurkurra Jiirdurnu-kurraju kuluku. ⁹ Ngurra yinyarla, kulu wiringkili-jana pakarnu kingi-patu-kari yirdi-patuju Kirdulayumu, Titulu, Marapili, Yaruku manu panu-kari warrmarla. Murntu-palarlu panu-jarlu turnu-warnurlu warrmarlarlupalu-jana kulungku pakarnu rdaka-pala turnu-warnu-kari. ¹⁰ Karru Jiirdurnu-wana karrijalpa parlju-nyayirni. Kaji ngana yinya-wana wapayarla, kapu yukayarla kanunju manu paliyarla. Kulu wiri-puru, kingi Jatama-wardingki manu Kumarra-wardingki manu nyanungurra-nyangu warrmarla parnkajalu lani. Ngulalu wantija parlju-kurra, mukulu palija yalirlajuku. Yangka-patu kingi-patu marnkurrrpa-kari manu nyanungurra-nyangu warrmarla, ngulalu wuruly-parnkaja pirli-kirra pinja-kujakuju.

11 Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu manu nyanungurra-nyangu warrmarla yanulu Jatama-kurra manu Kumarra-kurra, manulu-jana jurnta kangu nyiyarningkijarra yapaku kujalpalu yinyarla nyinaja. Miyirlangulu-jana jurnta kangu. 12 Nyampukungarnti, kala Laati nyinajayi Jatamarlaju. Ngulajulpa Yipurumukupurdangka-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ngula-jangkalu Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu kangu Laatirlangu pirijina. Ngulalurla Laati-kirlangu nyiyarningkijarrarlangu jurnta kangu. Ngulalu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurralku. 13 Wati jinta wuruly-parnkaja Jatama-ngurluju. Yaninjarlarla wangkaja Yipurumuku yangka Yipuruku kuja Kirdulayumurlu kangu Laati manu nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra. Yinyapuru Yipurumujulpa nyinaja kutu watiya kirrirdiki yangka kujalparla karrija Mamiriki Yamuriki. Mamiriji papardi-nyanu Yijikuku manu Yanuruku. Nyampukungarnti, jirramajuku-palarla wangkaja Yipurumukuju kajilirla yapa jangkardu yanirni kulu, kapu-pala nyanungu-jarrarlul muurl-mardarni.

Yipurumurlu puntarnu-jana Laati warrmar-laku Kirdulayumu-kurlanguku

14-15 Junga-juku, Yipurumurlulku-jana turnu-manu yapa Mamirikipurdangka-jarra-kurlangu-yijala yapa warrmarla kunka-maninjakulku. Junga-juku, jurnarrpalkulu manu wurrumpurru, kurdi, junma, kuturu, mayinka manu

nyiyarningkijarra. Yarnkajalu yatijarra-purda kirri-kari-kirra yirdi-kirra Taanukurra. Taanurla ngurungka ngula-pirdi, Kirdulayumu manu nyanungu-nyangu yapa warrmarla ngunajalpalu kutu. Yipurumu manu yapa nyanungu-nyangu warrmarla 318-pala, ngulajulpalu-jana wurru-kanja-yanu mungangka kutu-kari, manulu-jana wurru jarijari-parnkanjarla yurnturru-manulku. Ngaamalyamalyalkulu jangkardu rdipijarni manu purlanja-karra purlanja-karra kulu. Jungajukulu-nyanu rdiily-yirrarnulku kuluju warrmarlaju Yipurumu-kurlangu-mayamaya, Kirdulayumu-kurlangu-mayamaya. Yipurumu-kurlangurluju pakarnulpalu-jana ngalya-kari tarnnga-kurra. Ngalya-karilpalu-jana lanimaninjarla wajirli-pinja-yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Tamaka-kurraju. Ngula-jangkanyalu-jana wajirli-pinja-yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yuupu-kurra. ¹⁶ Ngula-jangkarlu Yipurumurlu kulu-jangkarlu-jana manu pina Laati manu nyanungu-nyangu kurdukurdu manu karntakarnta manu jurnarrpa, puluku, nyiyarningkijarra. Kangu-jana pina kurlirra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra.

¹⁷ Ngulangka Jatamarla, ngula-purujulpa nyinaja kingi-pardu-kariji. Ngula kuja purda-nyangu jaru Yipurumu-kurlangu, ngulajurla purda-nyanjarla wapirdi yanu Yipurumukuju kingiji yangkaju Jatama-wardingki. Kulkurru-pala-nyanu jarnku-rdipija wirri wantikirla yirdingkaju Jaaparla. (Yapangku kalulu wirri wiri

yali yirdi-pajurnu ‘Wirri Kingi-kirlangu’.)

¹⁸ Jinta-kari kingi yanurnu Jalamu-jangka yirdiji Kijirdiki.* Ngula kala nyinaja kingi Jalamu-wardingki-patuku. Ngula kalarla warrki-jarrija maralypikingarduyu Kaatuku yangka kuja-ka kankarlarra nyina. Kujarla wapirdi yanu Yipurumuku, ngularla rdipjarla kulkurru. Witarla warntarri yungu miyi manu pama Yipurumukuju, manu pulka-pungurlajinta. ¹⁹ Wangkajalkurla Yipurumukuju, “Wangkami karnangkurla Kaatuku kuja-ka Wiri-nyayirni nyina kankarlarra, Kaatuju yangkangku kuja nyiyarningkijarra ngurrju-manu yalkiri manu walya lawa-jangka. Ngulaku yungunparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnga-juku. ²⁰ Manurlipa ngurrju-pajirni-yijala ngaliparluju yangkangku kujangku ngarlkirn-maninjarla wankaru-manu nyuntulu linjarrpapururu Kaaturlu yangka kuja-ka kankarlarra nyina.” Kujanyarla wangkaja Yipurumuku. Junga-juku ngula-wanawanaju, yinyarra yangka nyiyarningkijarra kuja-jana Yipurumurlu jurnta kangu murntu-palaku kingi-patuku, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu Kijirdikiki warntarriji.

²¹ Ngula-jangka, yangkalkurla kingi Jatama-wardingki wangkaja Yipurumuku, “Yungkaju pina yapa-patu ngaju-nyangu-patu, kujaju yangka Kirdulayumurlu jurnta kangu linjarrpa

* **14:18** Nyangka Hebrews 5–7

wiri-puru. Journarra manu tala, ngulajungku nyuntuku mardaka.”

²² Yipurumurlu yalu-manu, “Lawa, kularna journarpaju kanyi. Nyampurula-juku, kuja kaju YAAWIYI-rli purda-nyanyi wangkanja-kurra, yangka kuja nyurru-wiyi yirrarnu nyiyarningkijarra YAAWIYI-rli, wangkami karnangku junga. ²³ Kularnangku marlaja kanyi journarpaju jinta jirrirdi-puka wita-puka manu jamana-kurlangu jinta putu-puka. Lawa kujakuju. Kajikanpa-jana warru yimi-ngarrirni kujanpaju journarra yungu jaya-kurra. Ngula-kujakunya karna nyina. ²⁴ Ngaju-nyangurlu warrmarrlarlu ngulajulu ngalya-kariji nyurru miyiji ngarnu. Nyampurrakunya-jana yungka nyampu-warnu-juku jinta-warnu miyiparduju. Manu journarpaju manu mangarriji-jana yungka nyampu-patu-kariki ngalya-kariki yangka-kurlanguku Mamiri-kirlanguku manu Yijiku-kurlanguku manu Yanuru-kurlanguku yapaku, ngula-kurlunya yungulu pina-yani ngurra-kurra nyanungu-nyangu-wana-kurra.” Junga-juku, journarra manu miyi maninjarla mukulu jarnkujarnku yanu.

15

YAAWIYI-rli jungarni-pajurnu Yipurumu

¹ Kulu wiri-warnurla ngaka-pardu-karilki, yuruyururla YAAWIYI yaninjarla wangkaja Yipurumu, “Yipurumu, lani-jarrinja-wangu nyinaya! Ngajujurnangku kurdiji, warla-mardarninjarla

kapurnangku muurl-mardarni, manu kapurnangku warntarri-nyayirni-wangu yinyi.”

² Yipurumurlulku payurnu, “Yuwa YAAWIYI, ngurrju kujaju kajinpaju warntarri-nyayirni-wangu yinyi. Kala jalanguju karna kurdu-wangu wirriya-wangu nyinami, lawa-nyayirni. Ngulaju nganakulkurnarla yinyi jurnarrpaju ngaju-nyanguju kajirna yawu-pardimi, yapa ngalya-kariki mayirnarla yinyi? Kajilparna yawu-pardiyarla kaja-nyanu-wangu-juku, ngulaju-ka nyampurlu-juku ngaju-nyangu warrkinirli niyarningkijarra maninjarla kanyi yampinyiji nganayirli yirdingki Liyujurlu kirri-wardingkirli Tamaka-wardingkirli. ³ Kulanpaju kurduju yungu ngajukuju. Kajirna yawu-pardimi lawa-juku kaja-nyanu-wangu, nyampu Liyuju kuja kajana wiri nyina ngaju-nyanguku warrkini-patu-kariki, ngulaju-ka ngulangku-juku niyarningkijarra maninjarla kanyi ngaju-nyangu.”

⁴ YAAWIYI-lkirla wangkaja Yipurumukuju, “Lawangka kujaju. Kula yalumpurlu Liyujurluju mani yampinyiji nyuntu-nyanguju. Kapunpa nyuntulurlu jinta warlaja mardarni kurdu wirriya. Nyanungurlunya kapu maninjarla kanyi niyarningkijarraju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Yipurumuju kangulku kaninjarni-jangka kaluku-jangkaju yurlapardikirra YAAWIYI-rliji. Wangkajarla Yipurumukuju, “Nyampu-jana nyangka parlpa-warnu kankarlumparra, nyajangu? Kulalpa-jana nganangku nyampurraju yiin-purayarla. Nyampu-piyanya ngulaju kapulu nyina yapa

nyuntu-nyangu-mayamaya parlpa-warnu-piya-yijala.”*

⁶ Junga-juku, Yipurumurluju manngu-nyangu YAAWIYI. Manngu-nyanjarla wala nyinajarla YAAWIYI-kiji yangka kujarla jangku-pungu kurdukurdu panu-jarlu yuruyururlarlu. Kujarlaju, YAAWIYI-rliji Yipurumuju jungarni-pajurnu wala nyinanja-kurra, manu-nyanu wangkaja, “Wati nyampuju kaju jungarni nyina.”*

⁷ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI wangkajarla, “Ngajurna YAAWIYI. Ngajurnangku yajarninjarla kangurnu yangka yali-ngirli nguru-ngurlu Papiluniya-ngurlu kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu. Nyampurnangku kangurnu nyampukurra nguru-kurra. Kapurnangku yinyi nyampu nguru nyuntuku yungunpa nyina nyampurla tarnnga-juku.”

⁸ Yipurumurluju payurnu, “Yuwa YAAWIYI, kula karnangku kanunju-mirnimirni purdanyanyi nyarrpa kanpaju wangka junga marda, lawa marda nguruku nyampuku. Junga mayi kapuju nguruju karrimi ngajukuju?”

⁹ YAAWIYI-jirla wangkaja Yipurumukuju, “Yuwayi, ngula-juku, kapurnangku milki-yirrarni junga ngaju-nyangu jaruju marrka. Puluku jinta ngamaju maninjarla kangkarni manu narnukutu jinta ngama manu jiyipi wirriya, yangka ngula kalu nyinami marnkurrapaku yukuriki ngakurru-nyayirni.

* 15:5 Nyangka Romans 4.18
4.22, Galatians 3.6, James 2.23

* 15:6 Nyangka Romans 4.3,

Ngulanya-jana kangkarni. Manu jurlpu-jarra-palangu kangkarni kurlukuku jinta, jinta-kari ngapilkiri.”

¹⁰ Junga-juku, Yipurumurluju-jana manunjunu. Ngula-jangkaju, waninja-jana muku pajurnu puluku manu narnukutu manu jiyipi manu jurlpu-jarra. Puluku-wiyiji kulkurru-jarra ngujurl-pajurnu, manu narnukutu manu jiyipi ngujurl-pajurnu-yijala-palangu. Jurlpu-jarraju ngulaju-palangu yampija wanapi-jiki ngujurl-pajirninja-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngujurl-pajirninjarla yirrarnu-jana yurruju-paturla. ¹¹ Yipurumurlujulpa nyinajarla warrawarra-kangu kuyu-watiji jurlpu-kujaku warlawurru-kujaku. Kapulu jurlpungku jayir-maninjarla kangkarla. Ngula-kujakunyalpa warrawarra kangu, manulpa-jana yilyajarra.

¹² Yipurumujulpa warrarda nyinaja yalumpurla-juku jintangka yurrujurla. Wanta kujalpa yukanjarra-yanu, nyanunguju ngula-puruju jarda-jarrijalku-yijala. Kujalpa jarda ngunaja, mungalku wuuly-wantija. Ngula-warnuju lani-jarrija-nyayirnilkilpa nyiya-kujaku mayi. ¹³ YAAWIYI wangkajalkurla, “Nyuntu-nyangu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari manu kurdukurdu-kari, ngulaju kapulu yapa-kari-nyayirni nyinami yalirlaju nguru-karirla. Yapa yali-wardingki-patu kapulu-jana wiri-jiki nyinami nyuntu-nyangukuju kurdukurduku. Kapulu-jana jinyijinyi-mani pirijina-piya warrkikiji kulu-parntarlu. Kapulu-jana murrumurru-mani 400-palaku yukuriki. ¹⁴ Ngula-jangkarlaju, ngakarranyi-

karirla kapurna-janarla kunka-mani yali-wardingki-patuju kulu-parntaju nyuntu-nyanguku kurdukurduku. Manu kapurna-jana nguru-yirrarni pina nyuntu-nyangu kurdukurdu yali-ngirliji nguru-ngurlu. Ngula kajili nguru yampimi, ngulaju kapulu-nyanu nyiyarningkijarra muku kanyi journarra manu tala. * ¹⁵ Nyuntu Yipurumu kapunpa rarralya nyinami tarnga-nyayirni jarlu-pardu-pinangukurra. Kulangu ngana rdapakarrkami. Nyuntu kajinpa yawu-pardimi, ngulaju kapungkulu milyingka yirrarni. ¹⁶ Jalanguju nyampurla ngurungka Kananarla, ngulaju kalu yardayarda majungka-jarrinja-yani yapa-patu Yamuripatuju. Murnma-juku karna-jana yampimi yilyanja-wangurlu. Ngaka kajili pina-yani nyampu-wana Kanana-wana nyuntu-nyangu kurdukurdu, ngulangkuju kapulu-jana ngurukanjarla yilyami Yamuripatuju maju panuju yapaju. Nyampunyarnangu wangkaja nyuntukuju.”

¹⁷ Kuja wanta yukaja, ngula-jangkaju, mungangkalku yakarra-pardija Yipurumuju, manu-palangu nyangu jirrama warlu-jarra jankanja-palka jinta-kari ngiji-piya jarra-kurlu, jinta-kari kunjuru-piya. Warlu-jarrajulpa-pala yurirrija kanardirla kulkurru-jarra kuyu-patukuju. ¹⁸ Ngula-kurlunyajurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ji Yipurumukuju jungarni-nyinanja-kurraku. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Yipurumukuju yungurla

* **15:14** Nyangka Acts 7.7

jangku-pinyi nguruju, “Nyampu nguru kuja-ka ngunamirra karlarra Yijipi-ngirli karru wiri-ngirli manu kakarrara-kurra karru wiri-kirra Yupirayiti-kirra, ngulaju kapurna-jana nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku yinyi. ¹⁹⁻²¹ Kuja kalu jalangu nyina yapa nyampurla ngurungka yapa-kari yapa-kari yapa-kari nganayi-patu Kinini-patu, Kiniji-patu, Katimuni-patu, Yititi-patu, Piriji-patu, Ripayiti-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Kirrkaji-patu, manu Jipuji-patu, nyampurra-kurlangunya nyampu nguru kapurna-jana puntarninjarla yinyi nyuntu-nyangukulku yapaku.”

16

Karnta Yakarru-kurlu manu Yijimali-kirli ngalapi-nyanu-kurlu

¹⁻³ Yipurumjulpa nyinaja yukurikiji karlarlapalaku ngurungka Kananarla. Karnta nyanungu-nyangu Jaarayi, ngulajulpa nyinaja lawa-juku murnma-juku kurdu-wangu-juku. Yalumpurla-yijala jintakarilpa karntaju Yijipi-wardingki yirdiji Yakarru nyinaja, ngulalparla warrki-jarrija Jaarayikiji. Ngakaju Jaarayiji yanurla Yipurumuku, manu wangkajarla, “YAAWIYI-rli kurdu-wangu-manuju, manu kurdu-wangu-juku karna nyina. Yantarla Yakarruku, manu ngunanjinta-pala. Kajingki kurdulku marlaja mardarni, ngulaju yungkajupala yungurnaju wiri-mani ngajukulku.” Jungajuku, Yipurumuju yanurla karnta-karikilki Yakarruku.

⁴ Junga-juku, ngunajalku-pala Yipurumuju manu Yakarruju. Ngula-jangkaju, Yakarrujulparla marlaja nyinaja wartardilki. Kuja-nyanu purda-nyangu wartardilki, ngulangkuju-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Manyu-pinjakulkurla rdirri-yungu, manu jiliwirri-manulpa muturnaju Jaarayiji. Kujarluju manyungkuju muntuku-manulku Jaarayiji.

⁵ Junga-juku, yanurla Jaarayiji Yipurumuku, manu kululkurla wangkaja Yipurumukuju, “Muturna nyanjarla kaju manyu-pinyi manu jiliwirri-mani warrarda yikarna kurdu-wangu nyina. Nyuntu-panurla kujarluju kaju manyu-pinyi. Nyuntukurnangku yungu. Wartardilki kuja-nyanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, yinkalku kaju ngarlarrimi, manu warrarda manyu-pinyi kaju. Ngaju mardarnarla rampalyanu YAAWIYI-ki, mardanparla nyuntu rampalyanu. Karija! Pardarnirilirla YAAWIYI-ki ngana marda karla jungarni nyina nyanunguku.”

⁶ Yipurumulkurla wangkaja Jaarayikiji, “Nyuntukungku yalumpuju warrkini. Ngulaju nyuntuwurru nyarrpa-manta!” Junga-juku, Jaarayirla kululku jangkardu yanumpa Yakarruku, manu paka-pungulku. Ngula-jangkaju, paka-pinjawarnuju wuruly-parnkajalku.

⁷ Ngula-jangka, Yakarru paka-pinjawarnu yaninja-yanu yirdiyi-wana jilja-wana. Yaninja-yanulpa jilja-kurra nguru-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Ngulangkaju parlu-pungulku muljulku. Ngulajulpa nyinajalku yalumpurlajuku matalku. Ngula-kurraju-kurla YAAWIYI-rliji yilyajarni marramarralku kankarlarra-ngurluju.

8 Marramarrajurla parlu-pinjarla wangkaja Yakarrukuju, “Yakarru, nyarrpara-jangkanpa yanurnu, manu nyarrpara-kurra kanpa yani?”

Yakarrurluju yalu-manu marramarraju, “Ngaju-nyangulku wirikirnarla jurnta yanu kulu panuku.”

9 Marramarrajurla yarda wangkaja Yakarrukuju, “Yantarla pina nyuntu-nyanguku wiriki. Nyiyaku-puka kajingki jinyijinyi-mani warrkiki, ngulajurla kapanku-manta ngampurrparlu jukuru-wangurlu.

10 Kapurnangku yinyi jaya-kurra-nyayirni kurdukurduju, ngulaju kula-jana nganangku ngulaju yiin-pura.

11 Nyuntulu-wiyi kanpa wartardi nyina. Yungkaparri-yijala kapunpa ngaka mardarni wirriya kurdu. Yirdiji kapunparla yirrarni Yijimali. YAAWIYI-rli milya-pungulpangku kulu-warnuju murrumurruju, manulpangku purda-nyangu yulanja-kurra.

12 Ngulakuju kapu nyuntu-nyanguju kurduju marrka-nyayirni nyina pirrjirdi kulu-parnta tangkiyi-piya. Kaji wiri-jarri, kapu yani kuja-purda kuja-purda-kari nyarrpara-wana-puka kaji nyanungu ngampurrpa nyinami yaninjaku. Kaji warru wapa, ngulaju kula nganangku warrarda jinyijinyi-mani. Kapu-jana yapa-kariji warrarda pakarni kulungkuju, manu yapa-karirli kapulu nyanungu warrarda-yijala pakarni. Ngulaju kapu-jana jangkardu yaninjarla pakarni nyanungukupurdangka-purnu.” Kujanyarla marramarraju wangkaja Yakarrukuju.

¹³ Ngula-jangka, Yakarruju-nyanu wangkaja, “Junganyarna nyangu Kaatu? Nyanja-warnu kula-ngantarna paliya nyampurla-juku.” Ngula-jangkaju, Kaatulkurla yirdi yirrarnu ‘Yiliruyu’ Yakarrurluju, ngulaju yirdiji-ka wangka, ‘YAAWIYI-rli kaju ngaju nyanyi’. ¹⁴ Yangka Yakarru kujalpa nyinaja muljunga, ngulaju kirri-jarrarla kulkurru yirdi-jarrarla Katijirla manu Pirirdirla. Yapangkaju kalalu yirdi-manu yangkaju mulju ‘Piirilayiruu’.

¹⁵ Junga-juku, ngaka parra-pardu-karirlalku wita wirriya palka-jarrijarla Yakarrukuju ngati-nyanukuju. Ngulajurla yungu Yipurumuku, ngulangjukurla yirdilki yungu witakuju wirriyakuju Yijimali. ¹⁶ Yakarrurlu kujarla wita wirriya yungu Yipurumuku, ngulajulpa Yipurumuju nyinaja jarlu-pardulku yukuriki 86-palaku.

17

Kaaturlujurla jangu-pungu Yipuruyamuku kurdukurdu panu-jarlu

¹ Ngakarranyi-karilki kujarla rdipija Yipurumukuju yulyurru 99-pala, ngula-jangkaju, YAAWIYI-lkirla warraja-jarrinjarla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju nyinaka ngaju-nyangurla kuruwarrirla jungarni manu junga, manuju puraya warrarda ngajulu-juku jarrwara-wangurlu tarnngangu-juku. ² Kajinpaju ngaju pura, ngulaju karnangu jangu-pinyi kurdukurdu panu-jarlu kapurnangu

yinyi. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku.”

³ Yipurumurlu kuja purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, ngulakujurla mirdijirrpjirrpjirrija, manu ngalyangku walya marnpurnu. Kaatujurla wangkaja, ⁴ “Jalangunya karnangku wangkami. Nyuntuju kapunpa-jana kirda-nyanu nyina jaya-kurraku yapaku ngurukari nguru-karirla. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku. ⁵ Nyampu jalangu-ngurlu-nyayirni nyuntu-nyangu yirdi kula Yipurumulku. Kapurnangku kurruly-yirrarni yirdi-karilki Yipuruyamulku, ngulaju yungunpa-jana kirda-nyanu nyina yapa-kariki jaya-kurraku kujarla yalarnirlaku ngurujarraranypaku.*

⁶ Nyuntuju kapungkulu jaya-kurrarlu turnu-warnu-karirli turnu-warnu-karirli kirdarna-pajirni, manu kapulu kingi-kari kingi-kari palka-jarrimi panu-jarlu nyuntu-nyangu-purnu-ngurlu. ⁷ Tarnnga-juku kapurna-nyarra ngajuju ngungkurr-nyina nyuntuku manu yapaku nyuntu-nyanguku. Jalangujurnangku Kaatu nyuntukuju, manu ngakarna-jana Kaatuju nyina nyuntu-nyangu-purnuku yapaku. ⁸ Nyampu walya kapurna-nyarra yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kuja kankulu nyampurla walyangka warru wapa nyampurla Kananarla kutukutu. Ngulaju-jana tarnnga-juku nyanungu-patuku nyampuju walya, manu tarnnga-juku ngajujurna-jana Kaatuju.”

⁹ Kaatujurla yarda wangkaja Yipuruyamukuju,

* 17:5 Nyangka Romans 4.17

“Nyuntulurlu Yipuruyamurlu yungulpanpaju purayarla tarnngangu-juku manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. ¹⁰ Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu yungulpankulu jungarnirli purayarla. Ngula-jangkarlunya ngungkurr-nyinanja-warnurluju, ngarrka-kijikalunyanu jintawarlayirli-juku. ¹¹ Kajirna-nyarra nyanyi ngarrka-kijirninja-warnu, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangu-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹²⁻¹³ Nyampunya ngaju-nyanguju kuruwarriji. Jalangu-jarra kaji kurdu palka-jarrimi wirriya, ngulaju kapunpajana ngarrka-kijirni wiyiki-jangka jinta-jangka. Nyuntu-nyangurlangu warrkini-paturlangu kujalpalu palka-jarrija nyuntu-nyangurla ngurrangka, ngulaju-jana kapankurlu ngarrka-kijika, manu yapa-kari warrkini-patu kujanpajana maninjarla kangurnu nguru-kari-jangka, ngularlangu-jana kapankurlu-yijala ngarrka-kijika. Kajirna-jana nyuntu-nyangu-purnu manu nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu nyanyi ngarrka-kijirninja-warnuju, ngulaju kapurna-jana milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangu-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹⁴ Nganangu-puka kajingki wurramani ngarrka-kijirninja-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri ngaju-nyangu. Kujapanuju, jurntalurla yilyayarra nyurrurla-nyangu turnu-warnu-ngurlu.”

¹⁵ “Nyuntu-parnta karnta ngulaju kula yirdi-manta Jaarayilki. Jalangu-jarrarlulkuju jinta-kari yirdi-manta Jiira. ¹⁶ Ngulaju

kapujulu marlaja kurduwarr-kijirni kurdukurdu panu-nyayirni. Kapurnarla yinyi wirriyawirriya 12-pala. Nyampurra-patuju kapulu-jana wiri nyinami yapa-patu-kariki nyampurraku nyanungu-mayamayaku. ²¹ Ngaka jinta-karirla yukuri-karirla, kaji wita wirriya mardarni Jiirarl, ngula-mipakunya kapurnarla ngungkurr-nyina. Nyampunyanangku wangkaja nyuntukuju ngula-juku.” ²² Junga-juku, wangkanjarla Kaatuju pina-yanulku kankarlarra.

²³ Kuja Kaatu pina-yanu kankarlarra, ngula-jangkarlaju Yipuruyamurluju warrulku-jana turnu-manu yapa nyanungu-nyangu manu warrkini nyanungu-nyangu manu yangka Yijimali manu kurdukurdu wirriyawirriya. Yalumpurla-juku, Yijimali-wiyi ngarrka-kujurnu, manu-jana ngarrka-kujurnu jintawarlayi-jiki. ²⁴⁻²⁷ Ngulaju jintangka-juku parrangkajulu-nyanu jintawarlayirli-juku muku ngarrka-kujurnu. Yipuruyamukujurla rdipija yulyurru 99-pala, manu ngalapi-nyanuku Yijimalikijirla rdipija yulyurru 13-pala.

18

Wati-patu marnkurrpa ngulajulurla wapirdi wangkaja Yipuruyamuku

¹ Parra-kari jinta-karilki, Yipuruyamujulpa nyinaja yamangka lakarnparirla ngulyangka kalukurla, ngulaju Mamiri-kirlangurla ngurrangka ngawurrngawurru-puru. Kujalpa nyinaja yamangka kulayikulayilki, ngula-kurrakujurla YAAWIYI-ji warraja-jarrija.

2 Jarturn-karrinja-warnu jurruju kankarlu-jarrija, manu milpa tirl-pardija. Ngula-jangka palkalku-jana nyangu wati-patu marnkurra ngulalurla kutu karrija. Ngulakuju-jana karrinja-pardinjarla wapirdi parnkaja. Parnkanjarla mirdijirrpjirpi-jarrija-jana, ngularla wangkaja jintakuju, ³ “Kajinkijili ngampurra nyina ngaju-nyangurlaku kalukurlaku nyinanjaku, ngulajulu yukayarni yama-kurra. ⁴⁻⁵ Ngaparna-nyarra maninjini-wiyi mayi yungurna-nyarra wirliya-jarra kirlka-mani? Miyikinkili ngampurra yungurna-nyarra maninjini? Miyi ngarninjarla yungunkulu yanilki nyampu-jangka jjanu kujankujulu yanurnu wiyarrpaku.”

Junga-juku, jangu-manulkulu Yipuruyamuju, “Yuwayi, ngula-juku.”

6 Junga-juku, Yipuruyamuju yaninjarla yukajalku kalukurlaju, manurla wangkaja nyanungu-parntaku karntaku, “Yuwa, yarujurlu-jana manta pulawa nyampu-kurlurlu wiri-kirlirli yakuju-kurlurlu. Ngulaju pulawaju ngapa yarlarninjarla kapanku nyurlaya, manujana kapurdukapurdu-maninjarla purraya yali wati-patukuju.” ⁷ Kuja Yipuruyamurlu jinyijinyi-manu Jiira mangarri purranjaku, ngula-jangkaju, yanulku yarlu-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu-patu puluku-patu karrija. Ngulanganya jinta milarnu pulukuju kurdu-warnu kipili-nyayirni. Jinyijinyi-manu warrkini nyanungu-nyangu yungu pulukuju pakarni. Junga-juku, rdarri-mardarninjarla kapankurlu-jana purraja kilyirrparla. ⁸ Ngula-puru-juku

Yipuruyamuju yanu lampurnu maninjaku manu kuyuku murntuku manu mangarriki maninjaku. Junga-juku-jana maninjarla yungu yangka wati-patuku marnkurrpaku.

⁹ Ngula-jangka, miyi ngarninja-karrarlu-juku payurnulu Yipuruyamuju, “Nyarrpara nyuntu-parntaju karntaju Jiiraju?”

Yipuruyamurlu-jana yalu-manu, “Nyampu-ka palka kaninjarni nyina kalukurla.”

¹⁰ Wati ngularla wangkaja Yipuruyamukuju, ngulaju Kaatu-jala. Wangkajalkurla, “Kirntangi 9-pala-jangka kapurna pina-yanirni nyampu-kurra kaji nyuntu-parntarluju palkalku kurdu wirriya mardarni.”*

Jiirarlujulpa-palangu wuruly-purda-nyangu kaluku-ngurlu tuwa-ngurlu kujalpa-pala wangkaja. ¹¹⁻¹² Kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra Jiirarlu, kujarlaju manyulku ngarlarrija, manu-nyanu wangkajalku, “Nyarrparlu-yijalalparlijarra kurduju mardakarla muturnarlu kapi jarlu-pardurlu? Yungulparnarla jirrnganja ngunanjinkarla kapanku kamina-piyaju? Kujaju lawangka.”

¹³⁻¹⁴ YAAWIYI-rliji purda-nyangu Jiiraju manyu ngarlarrinja-kurra, manu Yipuruyamulku payurnu, “Niyiyaku-ka kujaju manyuju ngarlarri? Kulalpa nganta mardakarla kurdu muturnarluju? Marda kaju kapuru nyina ngajuku wangkanja-kurraku? Kulalparnarla mayi kurduju yungkarla pirrjirdi-wangurlu

* **18:10** Nyangka Romans 9.9

nganta? Junga kajirna pina-yanirni kirntangi 9-pala-jangka, ngulaju kapurna parlu-pinyi palka kurduju kaji mardarni ngati-nyanurluju.”

¹⁵ Kujarlaju, Jiiraju kurnta-jarrija-nyanu, manurla lani-jarrinjarla wangkaja warlkalku, “Kularna ngajuju ngarlarrija.”

YAAWIYI-rliji jangku-manu, “Junganpa ngarlarrija. Purda-nyangurnangku ngarlarrinja-kurra.”

Yipuruyamujurla wangkaja YAAWIYI-ki kirri-kijaku riwarri-maninja-kujaku Jatama-kujaku

¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pardijarralkulu wungu-juku yangka wati-patu marnkurpa manu Yipuruyamu. Yaninja-yanulu yirdiyi-wana, yirdiyi kujalpa ngunajarra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngulalpalu nyanjarra yanu yuwarliji wurnturu-kurraju yaninja-karrarluju.

¹⁷ Kujalpalu yaninja-yanu yirdiyi-wana, yangkangku YAAWIYI-rliji manngu-nyangu, “Wangkami mayirnarla nyampukuju Yipuruyamuku yangka kapurna riwarri-mani nyampuju kirri warlu-kurlurlu? ¹⁸ Yipuruyamukurlangu kurdukurdu kapulu jaya-kurra-nyayirni panu-jarri, kapulu pirrjirdi-jarrinja-yani nguru nyampurlaju. Nyampukunya kapulurlajinta marlaja wardinyi-jarri yapa-kari yapa-kari kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.*

¹⁹ Nyampunyarna Yipuruyamu milarnu yungu-jana pinarri-mani yapa nyanungu-nyangu kuruwarri-kirlirli ngaju-nyangu-kurlurlu

* **18:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

jungarni-karda yungulu nyina. Kaji-jana pinarri-mani, kapurnarla muku yinyi nyiyarningkijarra kujarnarla nyurru-wiyi jangku-pungu. Ngulajuku kapurnarla wangkami nyarrpa-mani kajirna jalangu kirri yaliji.”

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-ji wangkajalkurla Yipuruyamuku, “Yimirna purda-nyangu wita kuja kalu nganta yalirla kirringka nyina ngawu-nyayirni manu kuruwarrri rdilyki-pinja wita-wangu. Nyampuju marda junga yimi, marda lawa. ²¹ Ngajulurlu-wiyi-juku kajirna nyanjanya. Kajirna-jana yapa ngurrju parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana yampimi riwarri-maninjawangurlu. Kala kajirna-jana yapa ngawu-nyayirni parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana warlu yilyami riwarri-maninjaku. Nyampukurlurlu kapurna-jana muku purrami.”

²² YAAWIYI manu Yipuruyamu, ngulajulpapala karrinjarla wangkaja kulkurru yirdiyirla. Kala jirrama-kari wati-jarra, ngulajulu-palangu yampinja-yanu kirri-kirrarlu Jatama-kurrarlu. ²³ Yipuruyamurluju kutu-jarrinjarla payurnu Kaatulku, “Kapunpa-jana mayi ngurrju manu ngawu jintangka-juku muku pinyi warlukurlurluju? ²⁴ Kala kajilpanpa-jana yaninjarla parlu-pungkarla yalirla kirringka 50-pala ngurrju yapa, ngulaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju jintawarlayi? ²⁵ Karrimirra kuja! Nyuntulu kanpa-jana milya-pinyi yapa ngurrju manu ngawu. Nyuntulu kanpa-jana wiri-jiki nyina tarnnga-juku. Ngurrju yapaju kapunpa-jana

mayi riwarri-mani panu-kari-piya ngawungawu-wati-piya?”

²⁶ YAAWIYI-rli jangku-manu, “Kari lawangka! Kajirna-jana 50-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna yampi kirriji, manu yapaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku ngurrju kapi maju wankaru-juku.”

²⁷ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Ngajuju karnaju milya-pinyi kujanpaju walya-jangka ngurrju-manu manu yurlpulya-jangka. Ngarirnangku witalku yarda payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 45-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

²⁸ YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 45-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 40-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patu?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 40-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnangku yarda payirni, miyalu jumati-wangurluju yampiya! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 30-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 30-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³¹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Yati! Kulanpaju wurra-manu, yardarnangku payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 20-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 20-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³² Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnanngku yarda payirni jintakulku witaku jaruku, miyalu jumati-wangurluju yampiya! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 10-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 10-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku. Kapulu wankaru-juku nyina nyampurlaju kiringka Jatamarla.”

³³ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rli yampinja-yanulku Yipuruyamuju. Yipuruyamuju pina-yanulku jurru-kurra ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yangka-kurra Mamiri-kirlangu-kurra.

jintawarlayi-jikilpalu warrukirdikirdi purlanja-karra purlanja-karra wangkaja manu parnkaja warru yalumpurla yuwarlirlaju, “Nyarrpara-pala jirrama-kariji ngarrka-jarraju kuja kapala nyampurla nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami? Kangkarni-palangu nganimpa-kurra yungurnalu-jana kurakukuraku-mani!”

⁶ Junga-juku, Laatiji wilypi-pardijarni kaninjarni-jangkaju, ngula tuwaju pina wamany-kujurnu. ⁷ Wangkaja-jana yapa panukuju, “Lawa, yampiyalu-palangu kurakukuraku-maninja-wangurlu! ⁸ Nyampu karna-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalu-nyanu-jarra mardarni, ngula-jarra karna-nyarra yinyi yungunkulu-jana kurakukuraku-mani. Nyampu-jarraju kula-pala ngarrka-kurlu ngunaja kamparru-wiyi, lawa. Kala nyampu-jarra ngarrka-jarraju, yampiyalu-palangu! Jaarl-karri karna-palangu, pangkala-pala nyina.”

⁹ Kuja-panuju, Laatijilpalu ngarrurnu kulungku wiringki mularrpa-nyayirnrli, purlajalurla, “Kuja warntarla-jarriya-nganparla jurnta! Ngananpa nyuntuju nganta? Yapa-karinpa nyuntuju kutukutu. Niyiyaku kanpa-nganpa yirrayirra-mani yalumpu-jarra-kujaku, manu kanpa-nganpa punku-pajirni? Ngayi kapurnalu-jana nganimparru-wurru wurrangu-juku kurakukuraku-mani yalumpu-jarraju. Ngula-jangkaju, nyuntulku kapurnangkulu panungku mayangu-juku kurakukuraku-mani-yijala.” Junga-jukulpalu Laatiji ngurl-kanja-yanu pina tuwa-kurraju yungulu nganta tuwaju rdilyki-pungkarla.

10-11 Kala yangka marramarra-jarra kujalpa-pala nyinaja kaninjarni, ngula-jarrarlunya-pala tuwaju lakarn-pungu, manu-pala lakarn-maninjarla Laatiji wilil-manurnu waku-ngurlu kaninjarni-ngirlirliji. Kapulu tuwaju rdilyki-pungkarla yangka Jatama-wardingki-paturlu. Ngula-kujaku, tuwaju ngulaju-pala-jana jurnta pina wamany-kujurnu, manu-pala-jana milpakulku wapirrija. Ngulalpalu milpa-parntaju jarnkujarnku paa-karrija manu kawarr-karrija. Kujalpalu kawarr-karrija, ngulangkuju kulalu paniya-kurlurlu parlu-pungkarlalku tuwaju.

12 Ngula-jangkaju, marramarra-jarrarlu-pala payurnu Laatiji, “Nganarlangu nyuntu-nyangu-mayamaya-patuju nyampurla kirringkaju? Nyuntu-nyangurlangu ngalapi-nyanu-patu manu yurntalu-nyanu-patu mayi kalu nyina nyampurlaju kirringkaju manu nyuntu-nyangu lamparra-nyanu mayi? Yajaka-jana muku, manu yajarninjarla-jana yarujurlu kangka nyampu-ngurlu kirri-ngirli. 13 Nyampu kirri kapurlijarra jalangurlu-juku riwarr-pinyi. Kujakunya-jarrangu YAAWIYI-rliji yilyajarni kuja purdanyanjarla milya-pungu jaru maju.”

14 Junga-juku, Laatiji-palangu wapal-yanu lamparra-nyanu-jarraku-wiyi kuja-palangu yali jangku-pungu yurntalu-nyanu-jarraju. Junga-juku, parlu-pinjarla-palangu pututu-pungu, “Nyampu-ngurlu kirri-ngirli yarujulu parnkaya! Kapu ngayi YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyampuju kirri.” Kula-palarla ngungkurr-nyinaja Laatikiji

kuja nyarrpa wangkaja. Kula-nganta ngari-kirla-palangu manyu-kirli wangkaja.

¹⁵ Junga-juku, rangkarr-kurlu-wana, marramarra-jarrarluju-palarla pututu-pungu Laatikiji, wangkaja-palarla, “Yarujurlu-jana nguru-kangka nyuntu-parntaku manu nyuntu-nyangu-jarraku yurntalu-nyanu-jarraku! Kajinkili wilji-kirli nyina nyampurla kirringka, ngulaju kapu-nyarra YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyurrurlarlangu-juku, manu kaji nyampuju kirri riwarr-pinyi.”

¹⁶ Laatijilpa karrinjarla paa-karrija. Manngu-nyangulpa, “Nyarrpa-jarrirna? Nyinami-jukurna? Yani-japarna?” Kuja-kurra-kujaku-pala-jana marramarra-jarraju yarnkaja wakuku Laatiki manu nyanungu-parntaku karntaku manu yurntalu-nyanu-jarraku, manu waku-ngurlu maninjarla jirri-kanja-yanulkulu-jana wajirlirli-jiki kirri-ngirliji. Yuwayi, YAAWIYI-ji ngampurra-jarrija-nyayirni-jana muurl-mardarninjaku. ¹⁷ Kujalu kirri-ngirli wilypi-pardijarra yurlapardi-kirralku manangkarra-kurra, ngulanganyarla wangkaja marramarra jinta-kariji Laatikiji, “Yarujulu parnkaya nyampu-ngurlunya! Kulalu nyampurla yarlu wirringka jupu-karriya, manu kulalu jupu-karrinjarla kulpari warirr-karrinjarla nyangka kirriji. Tarnngajukulu parnkaya yinya pirli-patu-kurra warlu wiri-kijaku.”

¹⁸⁻¹⁹ Laatirliji-palangu jangu-manu, “Lawangka kujaju! Nyumpalanpajupala ngampangampa-nyayirni nyinaja, manun-pajupala warrawarra-kangu manu wankaru

mardarnu. Kulalparna parnkayarla yinya-kurraju wurnturu pirli wararra-kurraju. Kajilparna wurnturu yinya-kurra pirli-kirra parnkayarla, ngulaju kajikaju warlungkuju puranjarla mani-juku. ²⁰ Yinya mayi kanpala kirri-pardu kutu nyanyi? Yinya-kurranyarna parnka kirri wita-kurra yungurna wuruly-nyina warlu-kujakaju.”

²¹ Marramarrajurla wangkaja, “Yuwayi, ngulajuku parnkayalu yaruju-nyayirni wita kirri-kirra. Kularna riwarr-pinyi kirri yalumpuju.

²² Kajinkili yukamirra kirri wita-kurra, ngulapurunya kapurna riwarr-pinyilki nyampuju kirri wiriji.” Junga-juku, ngula-kurranyalu parnkanjarla muku yukaja yangka kirri wita-kurra yirdi-kirraju Jura-kurra.

Kaaturlu-palangu kirri-jarra karrkurrmirnti purraja Jatama manu Kumarra

²³ Jungajukulu Laati-pinkiji mungalyurru yukajarra Jura-kurra kirri-kirra. ²⁴ Ngulapurujuku warlulku kaninjarra-kari kujurnu

YAAWIYI-rliji yangka-jarra-kurra Jatamakurra manu Kumarra-kurra. Warlujulpa kujurnu yarturlu-piya jarra-kurlu kujalpa jankaja, ngulajulpa parntija pirrjirdi-nyayirni manu maju-nyayirni.* ²⁵ Ngulangkungnya karrkurrmirnti muku jankaja yapa manu yuwarli Jatamarlaju manu Kumarrarla manu kirri-kari kirri-karirla kujalpalu jarnkujarnku ngunaja yuwarli-kari yuwarli-kari, manu ngurra-kari ngurra-kari ngulaju-jana muku

* **19:24** sulfur

jankaja yangka yalirla wirringka, manu watiya muku-jana jankaja manu yukuri, marna manu walya.

²⁶ Yangka kuja-jana Laati jirrnganja parnkaja lani warlu-kujaku, nyanungu-parntaju jupu-karrinjarla kulpari nyangu kirri. Kuja kulpari nyangu, warlungkuju puranjarla-manujuku manu muku jankaja palkaju, ngulajulpa tarnnga-juku juka-karrija palka-juku mingkirri wiri-piya-yijala kala ngayi yurlpulya-piya jarlti-piya.

²⁷ Yangka Yipuruyamu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangurla ngurrangka yatijarra, mungalyurru-pardu-karilki yakarra-pardinjarla yanu pirli-kirra yangka-kurra-yijala, kujalparla pirrarni wangkaja YAAWIYI-kiji. ²⁸ Kuja ngurulku nyangu kurlirra-purda wirri wantiki-wana, kunjurulku parlu-pungu wiri-jarlu wurnturu-nyayirni, kujalpa-pala kirri-jarra rduyu-karrija manyangarnpa-piya.

²⁹ Nyampunya yimiji Yipuruyamu-kurlu kujalpa Kaaturlu manngu-nyangu ngurrju jungarni, kula wajawaja-manu yangka kujarla kamparru-wiyi wangkaja. Kujarlaju Laati Yipuruyamukupurdangka-kurlangu muurlparlu mardarnu warlu-kujaku, kuja-palangu yangka kirri-jarra wiri-jarra karrkurrmirnti jankaja warlungku.

Laati-kirli manu yurntalu-nyanu-jarra-kurlu

³⁰ Yangka Laati, kuja-palangu jirrnganja yukajarra kirri wita-kurra yirdi-kirra Jura-kurraju yurntalu-nyanu-jarraku, ngula ngari

witakulpa nyinaja yalirla kiringka witangka warlu wiri-puru-wiyi. Lani-jarrija-juku-jalalpa, ngula-jangka jirrnganja yarnkaja-palangu pirli-kirralku, ngulanganya-palangu jirrnganja yukaja pirnkingkalku, manulpalu nyinaja yalumpurla-juku tarnngalku. ³¹ Kapirdi-nyanujurla wangkaja ngawurru-nyanukuju, “Kari-nganta lawa-jana nyampurlaju watikiji. Kularli nyarrpararla kali-nyanuju parlu-pinyi. Nyampuju ngalikipalangu purlkalku. ³² Pama mayirlirla jangkardu mani nyampuku purlkaku ngali-jarrakupalanguku yungu ngarninjarla warungka-jarrimilki? Ngula-jangkalkunya yungurlirla ngunanja-kurraku kurdu-yukami. Ngula-jangkanya yungurli palkakupalangu-jarrimilki.”

³³ Junga-juku, yangkangka jintangka mungangkaju-palarla yungulku pamaju. Junga-juku, pama ngarninjarla warungkalkulpa ngunaja Laatiji. Junga-juku, ngulakujurla kapirdi-nyanu-wiyi kurdu-yukaja. Ngunaja-pala. Kujaju kulalpa milya-pungu Laatirli, muwarnkulpa ngunaja. Kapirdi-nyanuju yangka karnta, yakarra-pardinjarlalku yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁴ Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku, yimi-ngarrurnurla ngawurru-nyanuku yangka kuja-pala ngunaja munga-karirla. Yardarla wangkaja, “Yarda manirlirla jangkardu pama yarda warungka-maninjaku, yungunparla nyuntulku kurdu-yuka? Ngula-jangkanya yungunpa nyunturlangu palkakupalangu-jarri-yijala.”

³⁵ Junga-juku, jintangka mungangka-juku-palarla

yarda yungu pamaju. Ngula-jangkanyalpa Laatiji pama ngarninjarla warungka-juku ngunaja. Junga-juku, ngawurru-nyanulkurla kurdu-yukaja. Ngula-pala ngunaja. Ngulaju kulalpa milya-pungu yangka jarlu-pardurlu Laatirliji. Jarda-jukulpa nyanunguju ngunaja purlkaju. Yangka karnta yakarra-pardinjarla yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁶ Junga-juku, yangka karnta-jarraju-palarla palkakupalangu-jarrija marlaja nyanungukupalanguku-juku kirda-nyanuku-juku warlajaku. ³⁷ Kapirdi-nyanukujurla palka-jarrija kurdu wirriya, yirdijirla yirrarnu Muwapu. Kuja wiri-jarrijalku, Muwapujulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kirda-nyanu-piya warlalja nyanungu-nyanguku Muwapu-patuku kuja kalu jalangu nyinami-juku. ³⁸ Ngawurru-nyanukujurla palka-jarrija wirriya-yijala, yirdijirla yirrarnu Pinami. Ngula wiri-jarrija Pinami, wiri-nyayirnilpa-jana nyinaja kirda-nyanu-piya-yijala warlalja nyanungu-nyangu-patukuju Yamuni-patuku kuja kalu nyinami-juku jalangu.

20

Yimi Yipuruyamu-kurlu manu Pimaliki-kirli

¹ Yangka Yipuruyamu kuja yanu Mamiri-kirlangu-kurra yapa warlalja nyanungu-nyangu-kurlu, Mamiri-kirlangu-ngurlu yarda-jana nguru-yirrarnu karlarra kurlirra jilja wiri-kirra yirdi-kirraju Nikipi-kirra. Ngulangkanyalpa-jana jirrnganja nyinaja ngurungka jiljangka

kulkurru-jarra kirri-jarrakuju Katijiki manu Juuruku. Ngulangkanya-jana jalangu ngayi jirrnganja nyinajarra, ngula-jana yarda jirrnganja yarnkaja yatijarra-purdalku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra. Ngulangkalpa-jana tarnngalku jirrnganja nyinaja. ² Yalirla kirringka Karararlaju, ngulajulpa kingi wiri nyinaja yirdiji Pimaliki. Yipuruyamu kuja yukajarra kirri-kirra, ngulajulpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jiraju nganta nyanungukupurdangkalku nganta ngawurru-nyanu. Kala nyanungu-parnta-jala karnta. Kuja kingirli purda-nyangu kuja yimi Yipuruyamu-kurlangu, ngulakuju-jana yilyaja nyanungu-nyangulku warrkini-patu maninjininjaku Jirakulku. Junga-juku, maninjarla kangurnulu pina kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra.

³ Jintangka mungangka, Pimalikijilpa jarda ngunaja. Ngula-kurraju-kurla Kaatuju yanurnu jukurrparla, manurla wangkaja, “Nyuntu Pimaliki kapunpa palimi-jala kujanparla karnta jurnta kangu Yipuruyamuku lijjjarlu. Nyanunguku-jalarla karnta.”

⁴ Pimalikirli jangu-manu Kaatuju, “Kularli-jarra ngunaja, manu kularna pampirlji-pungu. Yapa ngaju-nyangu, ngulaju kalu jungarni-jala nyina! Nyarrparlanpa-nganpa muku pinyi?”

⁵ Wangkajaju-pala nganta wati manu karnta, watijiji wangkaja nyampuju nganta nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu. Nyampulkuju karnta wangkaja nganta yalumpuju nganta nyanungukupurdangka papardi-nyanu. Kujarlan-

yarna kangurnu nyampu-kurraju ngurrpangku-juku.”

⁶ Kaaturlulku jangku-manu Pimalikiji, “Milya-pinyi karnangku kujanpa ngurrpangku karalyarr-karrinja-wangurlu karnta yalumpuju yampija manu pampirlji-pinja-wangurlu. Kulanpa karalyarr-karrija nginyinginyirla manu kurturdurrurla manu miyalurla. Kuja-kujakujurnangku ngajulurluju warla-pajirninjarla kapakapa-manu ngunanja-kujaku manu ngaju-nyangu-kujaku kuruwarrkijaku rdilyki-pinja-kujaku. ⁷ Nyampuju wati Yipuruyamu ngaju-nyangu warrkini jarukungarduyu. Pinarla yungka yalumpu karnta. Kajinpa wiljingki-jiki warla-pajirninjarla mardarni, ngulaju kapurna-nyarra muku pinyi nyuntu manu nyuntu-nyangu yapa warlalja manu nyuntu-nyangu warrkini-patu. Kala kajinparla pina-yinyi karnta nyanungu-nyangu, ngula-jangka kapuju payirnilki Yipuruyamurluju yungurna-nyarra wankaru-juku yampimi.”

⁸ Mungalyurru-pardu-karilki wanta pardinjakungarnti, Pimalikirliji-jana yakarra-pardinjarla yapa nyanungu-nyangu turnu-manu. Ngula-jangka, yimi-ngarrurnu-jana jukurra jukurr-maninja-warnu. Kujalu yimi jukurr-maninja-warnu purda-nyangu munga-jangka Pimaliki-kirlangu, ngulajulu kanunjumpajumpa-nyayirni lani-jarrija.

⁹⁻¹⁰ Junga-juku-jana yilyaja Pimalikirliji ngalya-kari warrkini-patu yajarninjaku Yipuruyamuku. Manunjunulu, maninjarlalu

kangurnu pina Yipuruyamuju Pimaliki-kirlangukurra yuwarli-kirra. Ngula-jangka Pimalikirli payurnu, “Kularnangkulu murrumurru-manu. Nyiya-jangkarlunpa-nganpa warlkangku yimirryungu kuja nganta Jiiraju ngawurru-nyanu nyuntukuju? Kujaju maju-nyayirni yimirryinjakuju! Kujarlanya kajika-nganpa Kaaturluju muku pinyi.”

¹¹ Yipuruyamurluju jangku-manu Pimalikiji, “Kujarna nyuntu-nyangu-kurra kirri-kirra yukajarni, ngulajurna manngu-nyangu manu wangkajarnaju kuja, ‘Kula-ka nganangku linpangku purda-nyanyi Kaatuju nyampurlaju kirringka. Kula karla ngana lani-jarri nyanunguku. Kujarlaju kapujulu pinyi, manu ngulajangkaju kapujulu jurnta kanyi nyampuju ngajuparnta karnta.’ Kujarlanyarnangku yimirryungu. ¹² Nyampuju karnta ngajukupurdangkajuku ngawurru-nyanu. Jinta-juku karlijarra mardarni kirdarnaju. Ngati-nyanuju karlijarra-jana jinta-mirnimirni jarnku-mardarni. Ngula-jangka kujarlujarra yupukarra-jarrija. ¹³ Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajaju yampinjaku nguru ngajunyanguku kamparru-warnukuju. Kujarna-jana jirranganja yarnkaja yali-ngirli nguru kamparru-warnu-ngurlu, manurna-jana jirranganja warru wapaja nguru-kari nguru-kari, ngulajurnarla wangkaja Jiirakuju kuja, ‘Kajilpanpaju junga-nyayirni yulkayarla, ngula-jangka yungulpanpaju purda-nyangkarlalku nyarrpa kajirnanngku wangkami. Kajinpa-jana yapa-kari ngana-puka nyanyi, ngulaju-jana wangkaya ngajujurnangku nyuntukupurdangka papardi-nyanu nganta. Ku-

laju wurra-manta!' Kujarnarla wangkaja Jirakuju."

14-15 Junga-juku, Pimalikiji wangkajalkurla, "Yuwayi ngula-juku, ngurrju kujaju." Junga-juku, yungulkurla jiyipi-wati, puluku-wati manu warrkini-patu wati-patu manu mardukuja-patu, manu ngula-jangka kulparirla yungu Jiira Yipuruyamuku, manu talarla yungu. Wangkajalkurla, "Nyampuju nguru warrukirdikirdi ngajuku-kirli. Kajinparla nyarrparaku-puka nguruku ngampurra nyina, ngulaju yalumpurla-juku-jana kutu jirnganja nyinaya."

16 Ngula-jangkaju, Pimalikiji wangkajalkurla Jirakulku, "Nyampunya karnarla tala 1,000-pala pamarrpa-wati yinyi nyuntu-parntaku kurntangu, manu nyuntu karnarla pina-yinyi. Manu nyuntuju kulangu nganangkulku yarda ngawupajirni manu kurnta-ngarrirni, lawa. Kapungkulu jungarni-pajirni-puka."

17-18 Kaatu kulalparla wardinyi-wiyi nyinaja Pimalikiki kuja yangka karnta Yipuruyamukurlangu manu Jiira. Kujarlaju-jana murrumurru-manu karntakarnta yangka Pimaliki-kirlangu warrkini-patuju kurdukujaku mardarninja-kujaku. Junga-jukujanarla Yipuruyamurluju kaji-payurnu Kaatulku Pimaliki-parntaku manu nyanungunyangu-mayamayaku yungu-jana wankarujuku murrumurru-maninja-wangurlu yampimi. Junga-juku, Yipuruyamuju purdanyangu payirninja-kurra, manu karnta-jana

Pimaliki-mayamaya ngurrju-manu pina-palkakupalangu-jarrinjaku. Ngakalku jungajuku, karntakarntarluju-jana kurdukurdulku panu manu.

21

Kurdu wirriya palka-jarrija Jiiraku

¹ Ngula-puru-juku, Jiirajulpa mangunyangu YAAWIYI-rliji kujarla yangka nyurru-wiyi jangku-pungu kurdu wirriya. ² Jiiraju kujalpa nyinaja muturna-nyayirnilki, ngulaju kurdukupalangu-jarrijalku. Yangka kujarla jangku-pungu nyurru-wiyi Kaaturlu, 9-pala kirntangi-pala-jangka, kurdukurula palka-jarrija wirriya. ³ Yipuruyamurluju, yirdijirla yirrarnu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju ngarrka-kujurnu pirtirrka-juku wiyiki jinta-jangkarla kujarla Kaatuju wangkaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirninjakuju.

⁵ Ngula-puruju, Yipuruyamukujurla rdipija 100-pala yulyurru purlka-nyayirnikilki. ⁶ Ngula-jangkaju, Jiiraju wangkaja, “Kujaju yungu kurdu wirriya muturnakulku, kujarlanya karnarla marlaja ngarlarrimi. Kajijili yapa ngalya-karirli purda-nyanyi kuja karna kurdu wita wirriya mardarni, ngulakuju kapulu ngarlarrimi, manu ngulakuju kapujulu wardinyilki nyinami. ⁷ Nyurru-wiyi ngana kularla wangkayarla Yipuruyamukuju kujaju, ‘Kapu mardarni nyuntu-parntarlu karntangku kurdu wirriya, manu kapurla lampurnu yinyi

muturnarlu.’ Kala jalangurlu karna ngajulurlu muturnarlu kurdu wirriyaju mardarni.”

Yimi Yakarru-kurlu manu kaja-nyanu-kurlu Yijimali-kirli

⁸ Kuja wirriya yangka Yijaki wiri-jarrijalku, ngulakujurla ngati-nyanuju lampurnuju lawa-jarrijalku. Kujarla lampurnu witaku lawa-jarrija, kujarlaju kurapakalku yirrarnu wiri-jarlu-nyayirni miyi manu kuyu Yipuruyamurluju. ⁹ Ngulangka kurapakarla, palka-yijalalpa-pala ngamarlanguju nyinaja yangka Yipuruyamu-parnta-yijala yirdiji Yakarru manu nyanungu-nyangu kurdu-nyanu yirdiji Yijimali. Ngula-jangka, Yijimalijilpa manyu-karrija. ¹⁰ Kuja Jiirarlunyanu Yijimali manyu-karrinja-kurra, ngulajurla muntuku-jarrija-nyayirni kululku. Manurla yaninjarla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yilyaya-palangu ngamarlangu ngati-nyanu manu kurdu kapankurlu. Kajirna kali-puka-jarri, kulanku Yijimalirli marlaja mani nyiyarningkijarraju nyuntu-nyangu kujangu-jangkaju. Ngajunyangurlu-puka kurdungku kapungku marlaja mani kujangu-jangkaju nyiyarningkijarra manu yampinyi.”*

¹¹ Yipuruyamurluju kuja purda-nyangu Jiira wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, mari-jarrijalkurla Yijimalikiji kujalparla nyanungurlanguku yulkaja. Kula-palangu yilyayarla ngamarlangu ngampurrparlu. ¹² Kaatulkurla wangkaja Yipuruyamukuju,

* **21:10** Nyangka Galatians 4.30

“Kula-palangu wajampa-jarriya ngamarlanguku Yakarruku manu Yijimalikiji. Kajingki nyarrpa-puka wangka Jiira, ngulaju-palangu kapankurlu yilyaya yalumpu-jarra-kariji. Kujarnangku yangka jangku-pungu kaja-nyanu nyurru-wiyi nyuntuku, ngulaju Yijaki-jala. Ngula-kurlangu kurdukurdu kapulu panu palka-jarri jaya-kurra-nyayirni. Ngulajulu ngaju-nyangu yapa warlalja.* ¹³ Yalumpu Yijimali, ngulaju nyuntu-nyangu-yijala kaja-nyanu. Kapu-jana panuku-yijala kirda-nyanu nyina.”

¹⁴ Junga-juku, mungalyurru-pardu-karirlaju, yungulkurla miyi kapu ngapa pingingka yakuju-piyarla pilikutu-jangkarla nyanungu-parntakuju Yakarrukuju. Ngapa yangka pingingka pilikutu-jangkarla, ngulajurla jarna-maninjarla yirrarnu jimantarla Yakarru-kurlangurla Yipuruyamurluju. Ngula-kurlunya-palangu yilyajalku ngamarlangu Yakarru manu Yijimali. Jirrnganjarla warru wapakarra yaninja-yanu jilja-wana parduna-wana yirdi-wana Piirrija-wana.

¹⁵ Ngapa yangka kuja kangu pingingka pilikutu-jangkarla, ngulaju-pala muku ngarnu kulkurrulkurru-juku. Ngula-jangka, kurdu wirriyaju ngapa-wangurlalku mata-jarrija. Ngula-jangka, ngati-nyanurlulkurla yama-kurra kangu ngula yamangkalku yirrarnu. Yamangkalkulpa ngunaja nyurnu yulanja-karra. ¹⁶ Ngati-nyanuju yanu yama-kari-kirra marilki ngulalpa nyinaja yama-pardu-karirla.

* **21:12** Nyangka Romans 9.7, Hebrews 11.18

Wangkaja-nyanu Yakarruju, “Kulalparna nyiyakulku tarda-nyangkarla palinja-kurraju.” Mariji yulajalku.

¹⁷ Kaaturluju purda-nyangu wirriya kurdu yulanja-kurraju. Ngula-jangkaju, purlajarla ngati-nyanukulku, “Yuwa, nyiyarla kanpa muntuku-jarrinjarla yulami? Lani-jarrinja-wangu nyinaya, ngulajurna nyurru purda-nyangu nyuntu-nyanguju kurdu wirriyaju yulanja-kurraju yamangkaju. ¹⁸ Kulpari maninjinta kurdu nyuntu-nyangu. Maninjarla ngamirljirli mardaka. Ngulaju kaji wiri-jarri, kapu-jana nyina kirda-nyanu panuku nyanungu-nyanguku yapaku.” ¹⁹ Junga-juku, Kaaturlujurla muljulku milki-yirrarnu Yakarrukuju. Junga-juku, ngula yangka-kurra pinti-kirra turla-maninjarla ngapalku-yijala pina winjurnu. Winjirninjarla ngapajurla yungu kurdukuj.

²⁰ Junga-juku, yangkaju Yijimali, Kaaturlujulpa warrawarra-kangu. Kuja wiri-jarrija manu wati-jarrija, ngulajulpa kuyu-pungu-nyayirni nyinaja. Kala kuyu panturnu pikirri-piya-kurlurlu*

²¹ Kala nyanunguju nyinaja jiljangka yirdingkaju Paranarla. Ngularla ngati-nyanurlu-juku maninjarla yungu karntaju Yijipi-wardingki nyanungukuju Yijimalikiji.

Yipuruyamu manu Pimaliki, ngulaju-palanyanu ngungkurr-nyinaja muljuku

²² Yangkajulpa Yipuruyamuju nyinaja-juku ngurungka Pimaliki-kirlangurla. Parra-pardukarirlalku, Pimalikiji yanurnurla jirrganja

* **21:20** bow and arrow

jintaku ngarrkaku yirdikiji Payikuluku Yipuruyamu-kurlangu-kurraju. Yirdi nyampuju Payikulu, ngulaju kala-jana wiri nyinaja jinjinja-kurlangu warrmarlakuju Pimaliki-kirlanguku. Yaninjarla-palarla wangkaja Yipuruyamuku, “Nyarrpa-jarri-puka kuja kanpa nyiyarningkijarrakuju, ngula-kurraju kangku Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²³ Nyampurla-juku kuja kangalpa Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi wangkanja-kurra, kula-nganpa warlkangku yimirr-yungka ngaju manu ngaju-nyangu-purnu manu ngaju-nyangu kurdukurdu-kurlangu-mayamaya. Kujanpa yanurnu nyampu-kurra nguru ngaju-nyangu-kurra, rarralypalparnangku nyinaja ngurrju. Kajinpajurla jalangu rarralypa-yijala ngungkurr-nyina, ngulaju ngurrju.”

²⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu Pimalikiji, “Yuwayi, junga karnangku wangka, ngurrju karnangku rarralypa nyina. ²⁵ Kala milya-pinyinya kanpa kujalu-jana ngaju-nyangu warrkini-patu manu puluku manu jiyipi wajirli-pungu yangka yali-ngirli ngapa mulju-ngurlu nyuntu-nyangu-paturlu kulungkuju? Kulalu nyarrpalku pina-yani mulju-kurraju ngaju-nyanguju jiyipi manu puluku.”

²⁶ Pimalikirliji jangku-manu, “Lawa, kulajulu kujaju yimi-ngarrurnu. Ngaka jalangu kanpaju yimi-ngarrirni.”

²⁷ Yipuruyamurluju jangku-manu, “Ngulaju ngula-juku.” Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju turnu-manulku-jana jiyipi, puluku. Ngula-jangka, yungulkurla ngalya-kariji Pimalikikiji

warntarri. Jarnkulku-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku. ²⁸ Junga-juku, Yipuruyamurluju-jana ngalya-pangurnu wirliki-pala jiyipi ngama-patu-mipa. ²⁹ Pimalikirliji payurnu Yipuruyamuju, “Nyarrparlanpa-jana ngalya-pangurnu nyampu-patuju jiyipi-patu?”

³⁰ Junga-juku, Yipuruyamuju wangkajalkurla, “Nyampu-patu jiyipi-patu kajinpa-jana maninjarla kanyi ngurra nyuntu-nyangu-kurra, kujaju kanpajurla ngungkurr-nyina ngajukuju yangkaju mulju ngulaju ngajukulku kujarna nyurru-wiyi pangurnu muljuju.”

³¹⁻³² Junga-juku, Pimalikirliji maninjarla kangulku-jana jiyipi-patuju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yuwayi, yangkajungku muljuju ngulaju nyuntukulku.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Pimaliki manu Payikulu karrinja-pardinjarla yarnkajalku-pala wungu nguru-kurraju Pilijiya-wardingki-patu-kurlangu-kurra. Junga-juku, ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yirdijirla yirrarnu muljukuju ‘Piirrijipa’. Nyanungu-nyangurla jarungka-ka nguna yirdi muljuju ‘Ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu Muljuku’. Ngulanganya kuja-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku.

³³ Yangka yalirla ngurungka Piirrijiparla, watiya jinta karlanjarla yirrarnu kirrirdimpayi, ngulanganyalparla yunparninja-karrarluju pulka-pungu YAAWIYI-kiji JUKURRARNU-kuju.

³⁴ Yangkaju Yipuruyamu, kutukutu nyinajalpa warrarda yalirla-juku tarnnga-juku ngurungka yapa-kari-kirlangurla Pilijiya-wardingki-patu-kurlangurla.

22

Kaaturlu waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa wala-panu-japa

¹ Ngaka-pardu-karilki, Kaaturluju waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa kajilparla nyanunguku wala nyinaja kapuru-wangu-japa. Kaatuju wangkajalkurla, “Wayinpa, Yipuruyamu.”

Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu, “Yuwayi, nyampu karna ngajuju nyina.”

² Kaaturla wangkaja yarda, “Yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki, yangka kuja kanparla nyuntulu ngula yulkami-nyayirni, ngulaju maninjarla kangka nguru-kurra yirdi-kirraju Muriya-kurra. Yalirlanya kapurnangku pirli wararra milki-yirrarni. Ngulanganya pantika yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu, manu warlungkuju ngajuku yingkirninjarla purraya warntarri.”

³ Junga-juku, Yipuruyamuju mungalyurru-pardu-karirlalku yakarra-pardija, manu yakarra-pardinjarla tangkiyi rdarri-mardarnu. Jatirlilkirla yirrarnu. Ngula-jangkaju, warrulpa manu jiwirri, turnu-manu jiwirri, ngula turnulku yirrarnu tangkiyirlaju. Manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki yajarnu manu-palangu nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra. Yajarninjarla-jana nguru-yirrarnu yangka-kurraju Muriya-kurra. ⁴ Ngulaju parra-jarra jirrama-jangka yaninja-yanulu kulkurrukulkurru-juku. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kaaturlujurla

Yipuruyamuku milki-yirrarnulku pirli wararraju wurnturu-kurra. ⁵ Yipuruyamu wangkaja-palangu nyanungu-nyangu-jarraku warrkini-jarraku, “Nyampurla-juku pardakalu-jarrangku tangkiyi-kirliji kajirna nyampu kurdu wirriya kanyi yinya-kurra pirli wararra-kurra, ngulangka yungurlijarrarla warntarri kuyu purrami Kaatuku. Karlijarra ngaka kulpari yanirni.”

⁶ Junga-juku, jiwirriji rurruny-pungulku tangkiyi-jangkaju Yipuruyamurluju, ngularla rurruny-pinjarla jiwirriji purturlurla yirrarnu ngalapi-nyanurla. Nyanungurlujulpa mardarnu ngiji manu junma rdakangka, ngulalpa nyangu pirli wararraju wurnturu-kurra. Ngula-kurranya-pala kirdarlangu yanu.

⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku nyanunguku-palangu kirda-nyanuju Yijakirliji, wangkajarla, “Ngiji manu jiwirri palka-jala karli mardarni. Kala nyarrpara jiyipi yungurlurla yingkirninjarla purrami warntarriji Kaatuku?”

⁸ Yipuruyamuju wangkajarla Yijakikiji, “Kaaturlu kapu-nyanu jiyipiji parlu-pinjarla kanyirni warntarriji yungurlurla purrami nyanunguku.”

Junga-juku, yaninja-yanu-pala yarda wurra-juku. ⁹ Kuja-pala pirli-kirra yanu, Yipuruyamurluju warrulpa turnu-manu yarturluju. Murnju-yirrarninja-parnkajalpa yurturlurla jintangka, manu ngula-jangkaju yangkajurla jiwirri ngalapi-nyanukuju puntarnulku. Puntarninjarla yirrarnu yangkangka yurturlurla kankarlarni yarturlurla.

Ngula-jangkaju, waku-jarralku wayurnu nyanungu-nyangu-juku ngalapi-nyanu. Jakurr-maninjarla kankarlarni yirrarnulku yangkangka yarturlurla manu jiwirrirla. ¹⁰ Junga-juku, junmalku wilypi-manu Yipuruyamurluju nyanungu-nyangu-jangka wirriji-jangkaju yungu pantirni. ¹¹ Wakuju kankarlu-jarrijalku pantirninjakungartilki. Ngula-pururla yalkiringirli yirdi-manu marramarrarlu YAAWIYI-kirlangurlu, “Yipuruyamu, Yipuruyamu!”

Yipuruyamurlu jangu-manu-yijala, “Yuwayi, nyampurna.”

¹² Marramarrajurla wangkaja, “Pantirninjawangurlu yampiya nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu wiyarrpa! Yuwayi, junga karnangku milya-pinyilki nyuntuju kuja kanparla ngungkurr-nyina Kaatuku. Kulanparla jurnta mardarnu wiljingki nyuntu-nyanguju marulu ngalapi-nyanuju.”

¹³ Junga-juku, Yipuruyamurluju karrinjarlalpa yirriliki warru nyangu. Junga-juku, parlu-pungulku jiyipilki wiri wirriya watiyarla kuja purlkunparla rdarrparl-wantija marlpirntirri-jarrajju. Kula nyarrpalku wilypi-pardinjarla parnkayarla. Junga-juku, Yipuruyamujurla jiyipiki jangkardu yanurra. Jakurr-maninjarla yirrarnulku kankarlarni yangka jiwirrirla. Junga-juku, yingkirninjarla purrajarla Kaatuku warntarri kuyuju. Kujaju ngulajurla kunkapardija jiyipiji yangkaku Yijakiki Yipuruyamuku ngalapi-nyanuku.

¹⁴ Ngula-jangkaju, yangka pirli wararra ngulaju Yipuruyamurluju yirdikirla yirrarnu,

yalirla yangkangka kuja kapu ngalapi-nyanu pungkarla. Ngulaju yirdiji, ‘Kapuju Nyiyarningkijarra Tarnnganku-juku Warrarda Rdanjarr-yinyi YAAWIYI-rliji’. Jalangu-jarra ngulaju kalu-nyanu wangka yapa-patu, ‘Wararrarla YAAWIYI-kirlangurla Kapu-ngalpa Nyiyarningkijarra Warrarda Rdanjarr-yinyi’.

¹⁵ Yarda-yijalarla purlaja Yipuruyamukuju YAAWIYI-kirlangu marramarraju kankarlarra yalkiri-ngirli, ¹⁶⁻¹⁷ “Nyampunya kangku wangka YAAWIYI-ji kuja. ‘Nyampunya karnangku junga wangka yirdingka ngaju-nyangurla. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi kurdukurdu panu-jarlu kujanpaju yangka kurdu nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu yungu jurnta mardarninja-wangurlu. Kurdukurdu nyuntu-nyangu kapulu jaya-kurra-nyayirni nyina nyampu-piya yanjilypiri-piya manu yarturluyarturlu-piya witawita-nyayirni kujaka pirlpirl-nguna karrungka. Kajili-jana yapa-kari jangkardu yanirni kurdukurduku nyuntu-nyanguku, ngulaju nyuntu-nyangu-paturlu kapulu-jana pinyi. * ¹⁸ Kujalpanpaju nyuntu wala nyinaja ngajuku kapurunju-wangu, kujarlaju nyuntukuju kapungkulu wardinyi marlaja nyinami nyuntu-nyanguju kurdukurduju. Ngula-jangkaju, nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni marlaja wardinyi nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.’ ”*

* **22:16-17** Nyangka Hebrews 6.14 * **22:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

19 Junga-juku, ngula-jangkaju, jirrnganjarla pina-yanulku Yipuruyamuju nyanungu-nyanguku ngalapi-nyanuku yangka-jangkaju pirli wararra-jangka. Pina-pala-jana yanu yangka-jarraku warrkini-jarraku. Ngula-jangkaju, panulkujukulu pina-yanu yangka-kurra mulju Piirjipa-kurra. Yalumpurla-jukulpa-jana jirrnganja nyinaja nyanungu-mayamayakuju.

20 Ngakarranyilki, yapajurla jinta yanurnu nguru-kurraju Yipuruyamu-kurlangu-kurra jaru-kurlu. Junga-juku, wangkajalparla manu yirri-purajarla, “Nyuntukupurdangkarluju yangkangkaju kukurnu-purajirli yirdingki Nayururlu manu nyanungu-parntarlu yirdingki Milkayarlu, ngulaju kapalajana wirriyawirriyaju mardarni 8-pala.
 21-22 Yirdijili nyampu-patunya: Yuuju manu nyanungukupurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu yirdi-patuju Puuju, Kimulu, Kijirdi, Yaaju, Piltaji, Jirtilapi, manu Pijulu. Ngulajulparla yangka Kimuluju kirda-nyanu nyinaja Yarramaku. 23 Yangka jinta-kari kaja-nyanu Nayuru-kurlangu yirdiji Pijulu, ngulaju palkakupalangu-jarrija-yijala ngulaju karntakupalangu yirdikipalanguju Ripikakupalangu. 24 Nayururluju jinta karnta-karilki yarda manu yirdiji Ruuma. Ngulakujulurla palka-jarrija kurdu-patu-yijala jirrama-kari jirrama-kari yirdiji Tiipa, Kayama, Tayaja, manu Maaka.”

23

Nyampu yimi ngulaju Jiira-kurlu kuja paliya

¹⁻² Kujarla Jiiraku rdipija 127-pala yulyurru, muturna-nyayirni nyanunguju paliya ngurrangka yirdingkaju Kiri-Yarrparla yangka ngurungka Kananarla. Jinta-kari yirdi yinya ngurraku ngulaju Yipurana. Yipuruyamuju yaninjarla yulajalparla ngumparna-nyanuku kuja paliya. Nyanunguju nyinajalpa nyanungu-nyangu palka-wana wajampa-nyayirni.

³ Ngakalku, karrinjarla yanu-jana Yititi-patuku wiriwiriki kujalpalu nyinaja yinyarla ngurrangka. Nyinajalpalu mapirri kiirtirla kutu kirri wiriki. Nyanungujulpa nyinaja nyanungurra-kurlu, manu wangkaja-jana,

⁴ “Nyampu ngurrara ngulaju nyurrurlaku. Ngari ngajuju yapa-kari. Yungurna-nyarra wita payirni jalangurlu. Yinyinyankujulu nguru wita talakupurdarlu yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta?”

⁵ Yititi-paturlulu jangku-manu Yipuruyamuju,

⁶ “Purlka-pardu, nyuntunpa paaju wiri-piya nganimpakuju. Nganimparlu karnalu jarnku-jarnku mardarni nguruju yangka nganimpa-nyangu warlalja. Kajinpa-nganpa payirni, nganangku kulalpanku jurnta mardakarla nguruju. Yimirirli kapurnangkulu yinyi yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni.”

⁷ Yipuruyamuju-jana parntarrinjarla wangkaja Yititi-watiki, ⁸ “Kajinkili ngampurru pa nyina ngajuku yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta nyurrurla-nyangurla ngurungka,

wangkayajulurla Yipiraku. Nyanunguju Juuruku kaja-nyanu. ⁹ Nyanungu-nyangurla ngurungka, pirnki wita-ka karri ngurrangka Makapilarla. Kajiji ngungkurr-nyina ngajuku pirnki-wanawana, ngulaju kapurnarla yinyi tala. Nyurrurlarlujulu nyangka tala kajirnarla yinyi yungunkulu milya-pinyi yinya pirnki kaju karri ngaju-nyangulku. Yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta.”

¹⁰ Yinya wati Yipira, nyinajalpa Yititi-patukurlu wiriwiri-kirli kiirtirla. Purda-nyangu Yipuruyamu wangkanja-kurra, wankajarla Yipuruyamuku, ¹¹ “Purlka-pardu, purda-nyangkaju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyuntuku wangkanja-kurra. Ngajulurlu kapurnangku yinyi wita nguru manu pirnki. Ngula karnangku yinyi yungunpa milyingka yirrarni nyuntu-parnta.”

¹² Ngula Yipuruyamuju parntarrinjunu kamparru yangka Yititi-paturla wiriwirirla. ¹³ Wankajarla Yipiraku, “Lawa, purda-nyangkaju ngaju. Kulalparnangku jurnta kangkarla nguru ngari tala-wangurlu. Yungurnangku tala yinyi ngurukungarduyuku. Mpa, kangka nyampu tala! Yungurna yaninjarla milyingka yirrarni ngaju-parntalku.”

¹⁴ Ngularla Yipira wankaja Yipuruyamuku, ¹⁵ “Purlka-pardu, lawarna wiljiwilji-maninjaku nyuntukuju! Kajinpaju yinyi 400-pala tala pirli, kapurnangku yinyilki nguruju yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni yinyarla.”

¹⁶ Junga, Yipuruyamujurla ngungkurr-nyinaja Yipirakuju, manurla yungu 400-pala tala pirli.

Yititi-patu wiriwirirlilpalu-jana nyangu. Kujarlunya kalalu nguruju jali-manu talakupurdarlu nyurru-wiyiji. ¹⁷⁻¹⁸ Yuwayi, kujalpalu nyinaja kiirtirla yinya Yititi-patu wiriwirirli, ngulajulu nyangu Yipuruyamu kujarla tala yungu Yipiraku. Kujarla Yipuruyamurlu yungu tala Yipiraku, Yipirarlurla jali-manu nguru wita yinya ngurungka yirdingka Makapilarla. Makapilaju, ngulaju kakarru jinta-kari nguruku yirdikiji Mamiriki. Junga, Yipuruyamuju warlaljamarrilpa nyinaja yinya nguru witaku manu pirnkiki manu watiya-watiki kujalpalu karrija yinyarla. ¹⁹ Ngula-jangka, Yipuruyamuju yaninjarla milyingka yirrarnu ngumparnanjanuju yangka ngurrangka Makapilarla kutu Mamiriki. Yangka ngurra Makapila, ngulajulpa karrija ngurungka Kananarla. Ngaka kalalu yapangkaju yirdi-manu ngurra yinyaju Yipurana. ²⁰ Panungkulpalu milya-pungu yinya nguru-pardu manu pirnkilparla karrija Yipuruyamukulku.

24

Yipuruyamurlu manurla karnta nyanungu-nyangu kaja-nyanuku Yijakiki

¹ Ngulajulpa nyinaja Yipuruyamu jarlu-pardunyaayirnilki. Ngulaju YAAWIYI-rliji warrardajukulpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manulparla nyiyarningkijarra yungu.

² Parrangka jintangka, Yipuruyamuju wangkajarla nyanungu-nyangu warrkiniki

jintaku wiriki kujalpa-jana kamparru wiri-juku nyinaja warrkini-patu-kariyi-nyanuku, wangkajarla, “Nyuntu-nyangu rdaka-nyanu yirraka kanunjumparra wanarri-jarrarla ngaju-nyangurla. ³ Kujarluju kanpaju ngarrirni yapirli-nyanuku maninjaku ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku Yijakiki. Nyampurula-jukuju jungarnirli jangku-manta kuja kangali YAAWIYI-rli nyanyi manu purda-nyanyi, yangka Kaatu kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki manu walyaku. Nyampurula Kananarla ngulaju maju-nyayirni kalu nyina nyampu-wardingki-patuju karntakarnta, ngulaju-jana milarninja-wangurlu yampiya. ⁴ Wangkayaju yungunpa pina-yani yangka-kurra ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra kujarna yangka ngaju palka-jarrija. Ngulanganya kapunparla parlu-pinyi yapirli-nyanuju ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku, manu milarninjarla kangkarnirla.”

⁵ Junga-juku, jangku-manu Yipuruyamuju yangkanku warrkinirli nyanungu-nyangurlu, “Yuwayi, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra, manu kajirna milarni karntaju, nyarrpa-jarri kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla? Ngula-jangkaju, kajirna pina-yanirni marlajarra karnta-wangu, kanyi mayirna nyuntu-nyangu ngalapi-nyanuju nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurraju?”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu-yijala, “Lawa kujaju! Kulalpanpa pina-kangkarla yatijarra ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. ⁷ YAAWIYI kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki, nyurru-wiyi

kujaju ngaju kangu yali-jangka ngurrara ngajukupalangu-kurlangu-ngurlu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulajuju jangku-pungu kapuju yinyi nyampuju walya ngajuku manu ngaju-nyangu-purnuku. Ngulakunya kapu yilyami jinta marramarra nyuntuku kamparru. Ngulanya kapungku kamparru yani yatijarra. Kajinpa ngurrara ngaju-nyangu-kurra yukamirra, kapungku milki-yirrarni nyangunguju karnta. ⁸ Kala kajingki wurra-mani, ngulaju ngula-juku. Yampiya! Kulalparnangku nyiyaku nyuntutukuju kulu-jarriyarla. Yarda karnangku wangka, lawa, kulalpanpa kangkarla kurdu ngaju-nyangu yali-kirra!”

⁹ Junga-juku-nyanu warrkinirliji rdakaju yirrarnu kanunjumparra wanarri-jarrarla Yipuruyamu-kurlangurlaju, wangkajarla, “Yuwayi, nyiyarningkijarra kujanpaju wangkaja, ngulaju karnangku ngungkurr-nyina.”

¹⁰ Junga-juku, yangkangkaju warrkinirli manu-jana karlarla-pala kawartawara-wati Yipuruyamu-kurlangu. Ngulangakaju yirrarnu nyiyarningkijarra jurnarra yangkangkaju kawartawara-paturla. Junga-juku, ngula-jangkaju, jirranganja-jana yarnkaja yangka yaliji warrkini warrkini-patu-kariki yatijarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Mijuputamiya-kurra. Yaninja-yanulu parra-kari parra-kariki kulkurrukulkurru-juku. Ngaka-pardu-karilki kutu-jarrijarra kirri-kirraju Nayuru-kurlangu-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu

yirdiji Nayuru. ¹¹ Kuja-jana jirrnganja kutu-jarrija kirri-kirra, ngulangkarluju parlu-pungu muljulku. Yalirla muljungka ngulangka-juku-jana kawartawaraju muku nyinanja-yirrarnu. Ngulangkanyalpa-jana pardarnu karntakarntakuju kajili yanirni yali-kirra mulju-kurra ngapaku maninjaku. Wuraji-kari wuraji-kari kalalu warrarda yanurnu yali-kirra mulju-kurra ngapa maninjaku.

¹² Kujalpalu yanurnu karntakarnta ngapaku maninjaku turnu-juku, ngulapuru wangkajalkurla warrkini Yipuruyamukurlangu Kaatukuju, “YAAWIYI, kuja kanparla nyuntu wiri nyina ngaju-nyangu wiriki Yipuruyamuku, ngulakuju-jarrangu wardinyi-jarriya jalangu. ¹³ Nyampunya karna karri mulju-pirdi-jiki kutu lurjungka kankarlarni. Nyampunya yanyarnilki karnta-kangukangu murlukurnpa-kurlu rdakangka-kurlu ngapaku maninjaku. ¹⁴ Milki-yirrakaju nyampu-paturla karntaju jinta nyarrpara yungurnarla maninjarla kanyi Yijakiki. Kajirna payirni ngapa yinjaku, yunguju ngapa yinyi ngajuku ngarninjaku, pangkalaju ngulaju wangkami, ‘Yuwayi, yumpa ngapa nganja! Manu mayirna-jana kawartawarapaturlanguku-juku yinyi ngapaju?’ Kajiji kuja wangka, ngulaju kapurna milya-pinyi nyampuju ngulaju Yijakiki kali-nyanu, manu kapurna kujarlaju milya-pinyi nyuntulu kanparla yulkami ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku.”

¹⁵ Kujalparla yangka warrkini Kaatuku yati-wangkaja-juku, ngula-purujulpa kamina

yanurnu murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Nyanunguju yirdi Ripika. Karnta nyanungu yirdiji Ripika, nyanunguku warringiyi-nyanu ngulaju yirdiji Nayuru, Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu. Ripikakupalangu kirda-nyanuju, ngulaju yirdiji Pijulu. Pijulukupalanguju ngati-nyanuju yirdiji Milkaya, ngulaju Nayuruku kali-nyanu. ¹⁶ Nyanungu yirdi Ripika, ngulajulpa yuntardi-nyayirni nyinaja manu jilimijilimi. Kularla wati jirrnganja ngunaja, lawa, jilimijilimi-jikilpa nyinaja. Jitinja-yanurnu yangka yali-kirra mulju-kurra murlukurnpa-kurlu jimantarla-kurlu. Yaninjarla ngapaju yaku-manu murlukurnpa-kurlurluju, ngula-jangka kulpari yanurnu mulju-ngurluju. ¹⁷ Kuja nyangu Ripika kulpari yaninja-kurra, ngulakujurla watiji wajirli-jiki wapirdi yarnkajarra. Parnkanjarla payurnu yangka karntaju, “Ngapajunpaju winjirninya?”

¹⁸ Karntajurla wangkaja, “Yuwayi, winjirnir-nangku.” Junga-juku, jimanta-ngurluju jakurr-manu murlukurnpaju, kanunju-maninjarla yungulkurla watiki yangkaku.

¹⁹ Kuja watingki ngapa ngarnu, karntanguju payurnulku, “Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawararangukuju purrakuku?”

²⁰ Junga-juku, murlukurnpaju manu, maninjarla winjurnulku-jana mardu-kurra wiri-kirra ngapaju. Yarda maninjarla winjirninjaparnkajalpa-jana mardu-kurraju.

²¹ Kujalpa winjirninjaparnkaja ngapa mardu-kurra karntangu, watingkijilpa karrinjarla

warrawarra-kangu wurulyparlu kujalpa yali karnta yirdiyi-pungu warrarda. Karrinjarlalpa manngu-nyangu nyampunya marda karntajurla Yijakikiji. Pardarnulparla YAAWIYI-ki yungurla milki-yirrarni karnta Yijaki-parnta, ngulanya yungurla maninjarla kanyi. ²² Junga-juku, mukulu ngarnu ngapaju kawartawararluju purraku-nyayirnirli, ngula-jangka warrkini yangka wati-jana yanumpalku warntarriki maninjaku yakujurlaku kapurduku mulyu-kurlanguku waku-kurlangu-jarraku. Mulyu-kurlangu, waku-kurlangu-jarralpa-pala ngunaja kawurlu mirilmirilpa-nyayirni. Nyampu-patuju wiri-nyayirni tala wurnturu-nyayirni. Wilypi-maninjarla jilypi-yirrarnurla mulyungka wakirdirla karntangkaju. Waku-kurlangu-jarralku-palangu manu, maninjarlarla yirrarnu waku-jarrarla. ²³ Payurnulku yangkaju karnta, “Ngana nyuntu-nyanguju kirda-nyanu? Yungurna gayi ngunami yuwarlirla nyanungu-nyangurla jintaku mungaku. Lawangkanyalparna yantarlarra yuwarli-kirraju warlangarrangarrarla yapa-wangurla-japa.”

²⁴ Ripikarluju janku-manu yangkaju wati warrkini, “Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya. ²⁵ Jaya-kurra-jana yukuriji marnaju kawartawarakuju manu yuwarliji warlangarrangarra kangku karri nyuntukuju ngunanjakuju.”

²⁶ Junga-juku, yangkaju Yipuruyamu-kurlangu wati warrkini jurrulkurla kanunju-jarrija, wangkajalkurla YAAWIYI-kilki, ²⁷ Ngularla

pulka-pungulku kujarlu, “YAAWIYI, wangka karnangku. Nyuntu kanpa ngurrju nyina, manu kanparla nyina Kaatu Yipuruyamukuju ngaju-nyanguku wirikiji. Ngurrjunparla nyinaja, manunparla jungarni wangkaja. Ngula-jangkanyanpaju nyampu-kurra kangurnu Yipuruyamu-mayamaya-kurlangu-kurra yangka Nayuru-kurlangu-kurra.”

²⁸ Junga-juku, kuja purda-nyangu kuja wangkanja-kurra yangkankuju karntangku, ngulaju purda-nyanjarla parnkaja pina yuwarli-kirralku ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Yimi-ngarrurnu-jana turnu-warnuku jintangkaku-juku nyanungukupurdangkaku manu nyanungukupalangu-watiki. ²⁹⁻³⁰ Kuja yimi purda-nyangu jintangku watingki yirdingki Lapanarlu Ripikakupurdangkarlu papardi-nyanurlu, manu kuja-palangu nyangu yangka wakurnji-jarra manu kapurdu wita mulyungka, karrinja-pardinjarla wajirli-parnkaja yangka-kurra mulju-kurra yangka kujalpa Yipuruyamu-kurlangu warrkini karrija-juku lurljungka kawartawara-paturlajinta. ³¹ Yangkajurla

Lapana parnkanjarla wangkaja, “Kuja kangku nyuntu YAAWIYI-rli pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, nyiyakulku kanpa nyampurlaju warrarda karri? Yanurli ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Nyurrurnangku nyiyarningkijarra jungarni-manu nyuntukuju, manu nyuntu-nyanguku kawartawarakurna-jana yukuriji jungarni-manu.”

³² Junga-juku, Lapana manu yangka wati warrkini yarnkajalku-pala yuwarli-kirraju.

Kuja-pala yanurnu yuwarli-kirra manu kangurnu-pala-jana kawartawara manu ngalya-kari warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu-patu, Lapanarlu jurnarrpalku muku rurruny-manu kawartawara-jangkaju, manu yukurilki-jana kanjarla yungu kawartawara-watiki. Manu ngapalkurla maninjarla kangurnu Yipuruyamu-kurlanguku warrkiniki yungulunyanu kirlka-mani wirliya-jarra warrkini-paturlu. ³³ Yangkangku yirdingki Lapanarlu, ngulangku-jana mangarrilki maninjarla kangurnu. Yangka wati warrkini wangkajarla Lapanakuju, “Kularna ngarni mangarri, ngaka kapurna ngarni. Yungurnangku jaru-wiyi yimi-ngarrirni ngaju-nyangu. Ngaka karna ngula-jangkarlunya mangarriji ngarni.”

Lapanaju wangkajarla, “Yuwayi, ngula-juku, wangkaya-wiyi-nganpa.”

³⁴ Junga-juku, yangkangkuju warrkinirli yimi-ngarrurnu-jana, wangkaja-jana, “Ngajuju karnarla warrki-jarri Yipuruyamuku.

³⁵ YAAWIYI-rliji-ka pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manulparla nyiyarningkijarra yungu: jiyipi, puluku, tangkiyi, kawartawara, tala panu-jarlu manu warrkini-patu panu-jarlu karnta manu wati. ³⁶ Ngaju-nyangurlu wiringki yangkangku Yipuruyamurlu, yangka kujalpa karnta mardarnu yirdiji Jiira, ngula kuja muturna-jarrija, muturnalku kujalpa nyinaja, ngulakujurla palka-jarrija kurdu yirdiji Yijaki muturnakulkuju. Yipuruyamurluju ngulakunyarla yungu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu

ngalapi-nyanuku. ³⁷ Ngulanyaju wangkaja ngaju-nyangu wiri yaninjarniki nyampu-kurraku, ngulakunyarnarla ngungkurr-nyinaja. Wangkajaju ngajukuju, ‘Kularla parlu-pinjarla milaka yapirli-nyanuju nyampu-wardingki Kanana-wardingki nyampurula ngurungka kuja karna ngaju nyina, lawa. ³⁸ Kala pina-yanta yatijarra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurrara-kurra.’

³⁹ “Wangkajarnarla ngaju-nyangukuju wirik-iji, ‘Kajirna yani yali-kirra yajarninjaku karn-taku, kajilparna milakarla, nyarrpa-jarrimi kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla?’

⁴⁰ “Junga-jukuju jangku-manu ngaju-nyangurluju wiringki, ‘Ngajuju karna tarnnganguku warrarda pura YAAWIYI, manu karna jalangurlu purami-jiki. Kapu yilyamirni nyanungurlu marramarra, manu kapungku kamparru yani marramarraju, manu kapurla milarni nyanungurlu yapirli-nyanuju nyampukuju ngaju-nyanguku. Kapungku milki-yirrarni nyanunguju karnta warlalja ngajukupalangu-kurlangu, manu kapunpa milya-pinyi kajingki wapirdi yanirni.

⁴¹ Kajingkili wurra-mani nyanungukupalangu-purnurlu, ngulaju-jana yampiya wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalparnangu nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla kajinpaju purdanyanyi yalyangku manu kajinpa puta yajarni nyampuku Yijakiki yapirli-nyanu.’

⁴² “Jalangu kujarna yanurnu nyampu-kurra mulju-kurra kawartawara-kurlu, muljungka

yalirla-jukurna jupu-karrija. Yalumpu-wardingki-jukulparnarla wangkaja Kaatukuju, kujanyalparnarla wangkaja, ‘YAAWIYI, kuja kanparla wiri-jiki nyina ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku, milki-yirrakaju karnta Yijakiki kali-nyanu.’⁴³ Nyangkaju, nyampunya karna mulju-pirdi-jiki karri lurljunga. Kajili karntakarnta yanirni ngapaku maninjaku, ngulaju kapurna jinta-kari karnta payirni ngapaku. Kapurnarla wangkami kuja, “Ngapaju yungka yungurna ngarni purrakurlu.”⁴⁴ Kajirna jungarnirli milarni, ngulaju pangkalaju wangkami karntaju, “Yuwayi, yumpa, nganja, manu mayirna-jana ngapaju yinyi-yijala kawartawarakuju?” Kajirna kuja-kurra purda-nyanyi, ngulaju kapurna milya-pinyi ngulaju Yijakiki kali-nyanu.’

⁴⁵ “Kujalparnarla wurra-juku wangkaja Kaatuku, ngula-puruju Ripikajulpa yanurnu mulju-kurra ngapaku maninjaku murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Junga-juku, yaku-manu ngapaju. Junga-juku, payurnurna, ‘Ngapaju yungka.’⁴⁶ Junga-juku, jimantajangkaju murlukurnpaju manu, maninjarlaju yungu murlukurnpaju ngapa-kurluju, manuju wangkaja, ‘Yuwayi, nganja. Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawararangukuju purrakuku?’ Junga-juku, ngapajurna ngarnu, manu ngula-jangka, Ripikarlaju ngapa-jana maninjarla yungu ngaju-nyangukuju kawartawara-patuku.’⁴⁷ Ngula-jangkaju, yardarna payurnu Ripikaju, ‘Ngana nyuntukupalanguju kirda-nyanuju?’

“Ripikarlujū jangku-manuju, ‘Ngajukupalan-guju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya.’ Kujarna kuja-kurra purda-nyangu, ngulajurnarla maninjarla yirrarnu kapurdu kawurlu mulyungka, manu wakurnji-jarra waku-jarrarlaju Ripikaku.⁴⁸ Ngula-jangkarnarla jurrulku kanunju-jarrija, pulka-pinjarlalparnarla yati-wangkajalku YAAWIYI-ki. Ngulaju nyanunguju karla nyina wiri-jiki Yipuruyamukuju ngaju-nyangukuju wiriki. Manu kujaju junga-juku nguru-yirrarnurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra yungurnarla karnta milarni Yijakiki Yipuruyamu-kurlanguku kaja-nyanuku. Ngularlangukunyanarlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki.⁴⁹ Ngulaju ngula-juku. Wangkayajulu, wardinyi mayi kankulurla nyina ngaju-nyanguku wirikiji Yipuruyamuku? Yinyi mayinkijili yalumpuju kamina? Kajinkijili mamparl-pinyi, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapuju milki-yirrarni nyarrpa-jarri kapurna.”

⁵⁰ Kuja-pala kirdarlangurlu purda-nyangu Pijulurlu manu Lapanarlu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-pala jangku-manu, “Nyuntu-nyangu jaru ngulaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanungungku wangkaja, manungku nguru-yirrarninjarla kangurnu nyampu-kurraju ngurra-kurraju. Ngali-jarrarlu kulalparlijarra mamparl-pungkarla.⁵¹ Ngula-juku nyampujurla kangka kalyakalya-nyanu Yipuruyamu-kurlanguku ngalapi-nyanuku kujangu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu nyampuju

karnta-pardu.”

⁵² Yangkanku warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, nyanunguju jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunu. Parntarrinjarla YAAWIYI-kilkirla yati-wangkaja manu pulka-pungurlajinta. ⁵³ Junga-juku, karrinja-pardinjarla warru yarnkajarra yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu. Yanurra yangka jurnarrpa nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku turnu-manu, turnu-maninjarlalkurla yungu warntarrilki Ripikaku wawarda manu kawurlu manu pirli yaltiri* ngulaju rdaka-kurlangu, langa-jarra-kurlangu, mulyu-kurlangu manu yinirnti-wati, yangka kuja kalu waninja-kurlangu mardarni. Manu ngati-nyanuku manu Ripikakupurdangkaku papardi-nyanuku Lapanaku, ngularlangukupalangu yungu warntarri wiri-nyayirniji. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, wati-paturluju kurapakalkulu wiri ngarnu, manulu yalumpurla-juku ngurrangkajulu yarda ngunaja yangkaju warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu. Ngula-jangkaju, mungalyurru-wana yakarra-pardijalu. Yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, wangkajarla Lapanakuju, “Yilyayalku-nganpa yungurnalu pina-yani manu yungurnalu Ripika kanyilki wiri-kirlangu-kurra nganimpa-nyangu-kurlangu-kurra Yipuruyamu-kurlangu-kurra.”

⁵⁵ Lapanu manu Ripikakupalanguku ngati-nyanu, wangkaja-palarla yangka watiki war-

* 24:53 silver

rkiniki, “Lawa, pangkala nyina-juku parra-patuku karlarla-palaku. Ngula-jangkanya kanpa kanyilki.”

⁵⁶ Yangka wati warrkini wangkajarla, “Lawa kujaju, wurra-maninja-wangurluju yinjarla kijika-puka! Kujaju nyampu karntaju YAAWIYI-rli milki-yirrarnu, ngulajurna kanyi jalangurluju ngaju-nyangu-kurra wiri-kirra.”

⁵⁷ Junga-juku, yangka-jarrarluju-pala jangku-manu, “Yuwayi, ngula-juku karlijarra payirninjini-wiyi Ripikalku nyarrpa kaji wangka.”

⁵⁸ Junga-juku, yaninjarla-pala payurnu Ripikaju, “Yani mayinpa nyuntuju nyampu-wanaju wati-wana?”

Junga-juku, jangku-manu-palangu Ripikarluju, “Yuwayi, yani karna jalangu-juku nyampu-wana wati-wana.”

⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, Lapanarla wangkaja Ripikaku yungu pirrjirdi-mani, “Yuwayi ngula-juku wita ngawurru. Kapungkulu kurdukurdu jaya-kurra palka-jarri. Kajili-jana yapa-karirli kulukukuluku-mani nyuntu-nyangu-purnu kurdukurdu, ngulajulu-jana nyuntu-nyangu-purnurlu pinyi.” Junga-juku, yilyajalku-pala Pijulurlu manu Lapanarlu. ⁶¹ Manu Ripikakurlangu warrkini-patu panu-kari karntakarnta, ngulajulu mapirri yanu Ripikaku jirrnganja, yangka kujalu wiri-manu wita-ngurlu. Ngulangkululu puraja Ripika. Yangkanku wati warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, nguru-yirrarnu-jana kamparrurlu, ngulaju panu-jukulpalu kawartawara-kurlu yanurra.

⁶² Kuja-purujulpa nyinaja Yijakiji manangkararla yirdingka Nikipirla. Ngulaju kamparrujuku pina-yanurnu mulju-ngurlu Pirilayirungurlu Nikipi-kirraju, ngulangkanyalpa pinanyinaja. ⁶³ Wuraji-pardu-karilki warrulpa wapaja ngurra-wana nyanungu-nyangu-wana, manulpa manngu-nyangu nyiya mayi Kaatukurlangu. Kujalpa warru wapaja, ngulajana kawartawaralku parlu-pungu wurnturunyaayirni kujalpalu yanurnu. ⁶⁴ Ripikajulpa nyinanja-yanurnu kawartawararlaju. Kuja kutujarrija, jurruju kankarlu-jarrija, parlu-pinjarla nyangulku Yijakiji, manu jitija kawartawarangurlu. ⁶⁵ Jitinjarla payurnulku yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, “Ngana yalumpuju wati yananyarni?”

Jangku-manu yangkangkaju warrkinirli, “Yalumpuju ngaju-nyangu wiri-kirlangu ngalapi-nyanu yirdiji Yijaki.” Kuja purda-nyangu kuja-kurra yirdi-maninja-kurra, kujarlajunya-nyanu wawardalku parnta-yirrarnu kurntangka miparrpa-wana. Milpa-jarrarlu-pukalpa nyangu.

⁶⁶ Kuja Yijaki kutu-jarrija, yangkaju warrkini wangkajarla, manu mukurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ⁶⁷ Junga-juku, Yijakirliji yajarninjarla Ripika kangulku kaluku-kurra nyanungukupalangu-kurlangu-kurra ngatinyanu-kurlangu-kurra. Ngulangkanyalpa-pala nyinaja manu ngunaja. Kujarlajulpa muntukuwangulku manu mari-wangulku nyinaja kujalpa palkalku mardarnu karnta nyanungu-parnta Ripika. Kala kamparru-wiyi Ripika-wangurlawiyiji, ngulajulparla yirraru-yirraru nyinaja

manu muntuku ngati-nyanu nyurnuku, kuja kurdu-puka-jarrija.

25

Yipuruyamu yawu-pardija

¹ Yangka kuja Yipuruyamurlu wajawajamanu nyanungu-parnta karnta yirdiji Jiira, ngula-jangkarluju, jinta-karilki manu karntakarilki yirdiji Kitura. ² Ngulakujurla panuyijala kurdukurdu wirriyawirriya palkajarrija yirdi-patuju Jimirani, Jakajani, Mirdini, Mirdiyanu, Yijipa manu Juwa. ³ Yangka yirdi Jakajani, ngulaju-palangu kirda-nyanu nyinaja wirriya-jarraku yirdi-jarraku Jiipaku manu Tirtanuku. Tirtanu-mayamaya yapa, ngulaju kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrarakarirla yirdi-paturlu Jiriyarla, Litujurla manu Luumurla. ⁴ Yangka yirdi Mirdiyanu, Kiturakurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdikiji Yiipaku, Yipiruku, Yanakaku, Yapita manu Yirltaku.

⁵ Ngulaju ngula-juku. Kujalpa Yipuruyamuju purlka-juku nyinaja, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-mayamayaku turnu-warnuku, “Kajirna ngaju mata-jarri, ngulaju-ka Yijakirli mani ngaju-nyanguju nyiyarningkijarraju kujanguju.” ⁶ Yipuruyamurlu-jana mardarnu ngalya-kari-patu karntakarnta, ngulaju nyanungu-parnta-yijalalpalu nyinaja, manupalu-jana wirriyawirriya mardarnu. Kulalu nyampurrarlu wirriyawirriyarlu nyiya

wita manu kujangu Yipuruyamu-kurlangu, lawa. Ngari-jana warntarriji yungu wirriyawirriyaku, manu-jana muku yilyaja kakarrara wurnturu yungulurla wurnturu jurnta nyinami Yijaki-kijaku.

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kuja ngurrju nyinaja 175-palaku yukuriki, ngula-jangkaju, lawa-jarrijalku. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku, kuja nyanungu lawa-jarrija, nyanungu-nyangu-jarrarlu ngalapi-nyanu-jarrarlu Yijakirli manu Yijimalirli, ngulaju-pala nyurnu palkaju kangu pirnki-kirra yirdi-kirra Makapila-kurra, manu-pala wardu-yirrarnu nyanungu-parnta-wana Jiira-wanaju kuja yangka kamparru-wiyi wajawaja-manu. Pirnkiji ngulaju jinta-juku yangka kuja-jana kamparrurlu-wiyi Yipuruyamurlu tala yinjarla manu Yijji-kirlangu-patuku yapaku. Ngula pirnkiji-ka karri kakarrara Mamiri-kirlangu, ngulajurla kamparru warlalja wati-kariki yirdiki Yipiraku, ngulaju ngalapi-nyanu Juuruku Yijji-kirlangurlanguku. ¹¹ Ngula-jangkaju, Yijaki kuja kurdu-puka-jarrija, nyanungu-mayamayaju kulpari yanulkulu yangka yali-kirra mulju-kurra yirdi-kirraju Pirilayiru-kurra, ngulangalkunyalpalurla pirrjirdi marlaja nyinaja Kaatukuju.

*Nyampu yimi ngulaju kaja-nyanu-patu-kurlu
12-pala-kurlu Yijimali-patu-kurlangu-kurlu*

¹² Nyampu yimi ngulaju Yijimali-kirlangu-kurlu warlalja-patu-kurlu. Yijimaliji kaja-nyanu kamparru-warnu Yipuruyamu-kurlangu. Ngati-nyanuju mardukuja Yijipi-wardingki yirdi

Yakarru. Yakarruju warrkinilparla nyinaja Jiraku Yipuruyamu-parntaku.

¹³⁻¹⁵ Nyampu-patunya kaja-nyanu-patuju 12-palaju yirdi-patuju. Ngulaju papardi-jurrkuju yirdiji Napata. Nyanungu-warnuju palka-jarrija Kirduru, ngula-warnuju Yapitili, Mipijama, Mijima, Tuuma, Maaja, Yatata, Tiima, Jituru, Napiji manu Kirtima. ¹⁶ Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkujarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurrku-juku mardarnu yangkapatu 12-pala-kurlangu yirdi kaja-nyanu-patukurlangu. ¹⁷ Kala Yijimali palija purlka-nyayirnilki kujarla yulyurru 137-pala rdipija. ¹⁸ Warlalja-patu kaja-nyanu-patu-kurlangu 12-pala-kurlangu, kujalu-jana palka-jarrija Yijimali-kirlangu-patuku, ngulajulpalu nyinaja kulkurru-jarra ngurrara-jarraku yirdi-jarraku Yapilaku manu Juuruku. Ngurrara nyampuju kutukarrikarri ngayingayi ngurrararla Yijipirla kakarrarni-nginti ngurrara Yajiriya-kurrapinangu. Panungku Yijimali-kirlangurlu warlalja-paturlu kalalu-jana warlalja yinya-patukari nyanungukupurdangka-kurlangu-purnu pungu.

Nyampuju Yijaki-kirli yimi

¹⁹ Yimi nyampuju Yijaki-kirli Yipuruyamukurlangu-kurlu kaja-nyanu-kurlu. Yuwayi, kaja-

nyanujulpa palka yirdi Yijaki Yipuruyamurluju mardarnu.

²⁰ Kujarla yulyurru 40-pala Yijakikiji rdipija, mardukujalku-nyanu manu Ripika, yurntalunyanu Pijulu-kurlangu. Nyanunguju Ripikaju Lapanakupurdangka ngawurru-nyanu. Pijulu manu Lapana, ngula-jarraju nguru Patana-Yarrama-wardingki-jarra.

²¹ Ripikaku Yijaki-parntaku, kularla kurduju palka-jarriyarla. Kujarlaju, Yijakirla wangkaja YAAWIYI-ki, payurnu yungu nyanungu-parnta ngurrju-mantarla kurdu yungu-palangu palka-jarriyarla. Purda-nyangu YAAWIYI-rliji Yijakiji wangkanja-kurra. Ngula-jangka, ngaka-karilki, Ripikaju juni-parnta-jarrijalku. ²² Kala ngulaju jirrama-kurlu kurdu-jarra-kurlu miyalurla-kurlu, kula-nganta jinta-kurluju. Miyalurlajulpa-palangu Ripikarlaju kurdu-jarraju purda-nyangu yirntirninja-kurraju manu yangka kula-ngantalpa-pala-nyanu pungulku. Manngunyangulpa-nyanu Ripikarlaju, “Nyiya-jangka karnaju kujaju purda-nyanyi?” Kujarlaju, payirninjaku YAAWIYI-ki yanu Ripikaju.

²³ Ripikakurla wangkaja YAAWIYI, “Ngulaju kula-ngantanpa yapa-kurlu turnu-warnu-jarra-kurlu miyalurla-kurluju. Kaji-pala kurdu-jarra nyampu-jarra palka-jarrimi, ngaka warlalja-jarra-warnu-jangka nyanungu-nyangu-jarra-warnulku kapulu-nyanu wurnturu-mirnimirni jurnta nyinami. Warlalja-patu-kari kapu pirrjirdi-nyayirni-jiki panu-karikiji warlalja-patu-karikiji nyinami. Kala kurdu-jarra yalumpu-jarra, kaji-pala wiri-jarrimi, kapurla

papardi-nyanuju warrki-jarrimi kukurnu-nyanuku.”*

²⁴ Ngaka-kariji, kutulkulparla karrinja-yanu Ripikakuju karmulypa-jarrinjakuju. Miyalurlaju jurrku-jarra-juku wirriya-jarrajulpa-palangu kanja-yanu.

²⁵ Kuja kamparru-warnu kurdu-pardu wirriya palka-jarrija, ngulaju pintiji yalyuyalyu, manu palkakuju mukurla wampirrija wakurlu wawarda-piya wamulu-kurlu-piya. Ngula-palarla kurduku nyampuku jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurlu yirdiji ‘Yijuwu’-palarla yirrarnu*

²⁶ Yijuwu kuja palka-jarrija, ngula-jangkaku nyanungukupurdangkalku kukurnu-nyanulku palka-jarrija. Kujalpa palka-jarrinja-yanu, purdangirli-warnurlu kukurnu-nyanurlujulpa tari puuly-mardarninja-yanu kamparru-warnu. Kujarluju, jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurluju yirdiji-palarla yirrarnu ‘Jakupu’† Kuja-palangu kurdu-jarra nyampu-jarra Ripikarlu mardarnu, ngulajurla Yijakikiji yulyurru 60-pala rdipija.

²⁷ Kujalpa-pala nyanungu-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijuwujulpa nyanungu-nyayirni kuyu-pungu nyinaja, manu kala nyanunguju ngampurru wirlinyiji warrarda yanu. Kukurnu-nyanu Jakupuju pulya-parnta yantarli kala wardinyi ngurrangka nyinaja kaninjarni kalukurla nyanungukupalangu-kurlangurla. ²⁸ Yijakirli kalarla kuyu-pinja-

* 25:23 Nyangka Romans 9.12 * 25:25 ‘Yijuwu’ yirdiji ngulaju ‘Wakurlu-jarlu’ † 25:26 ‘Jakupu’ yirdiji ngulaju ‘Tari Kuja-ka Puuly-mardarni’

warnu Yijuwuku marlaja ngarnu. Yijuwurlu kalarla purraja nyanungukuju manu kuja-jangkaku kalarla yulkaja-nyayirni Yijuwukuju. Kala Ripikarluru kurturdurrurlu kukurnu-nyanu mardarnu.

Kukurnu-nyanurlu yimirr-yungu papardi-nyanu yampinyi maninjaku kirda-nyanu-kurlangu yapuntarluru

²⁹ Ngaka-kari, Jakupurlu purraja yalyuyalyu jupujupu kartakurla wiringka. Papardi-nyanuju wirlinyi-jangka ngurra-kurra pina-yanurnu yarnunjuku-nyayirni kuyukuju. ³⁰ Nyanunguju wangkajarla Jakupuku, “Wayinpa! Ngajujurna yarnunjuku-nyayirni! Kapankurluju yalumpu nganayi yalyuyalyu jujujupu kartaku-jangka ngarninjaku yungkarni!” (Kuja-jangkarlunya Yijuwurluju yirdi-kariji jinta-kariji ‘Yitama’ manu. Yirdi kujaju ‘Yalyuyalyu’-yijala.)

³¹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja papardi-nyanuku, “Nyuntuju kanpaju ngajukupurdangka papardi-nyanu nyinami. Kaji jaji-pardu ngalijarrakupalangu palimi, kapunpa nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra mani warntarri nyuntulurlu yungunparla marlaja mardarni. Ngajulurlu kularna nyiya witarlangu mani, lawa. Ngampurrpa kanpaju nyinami ngajuku yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangu warntarri-jangka? Kajinpaju nyiyarningkijarra yinyi ngalijarrakupalangu-kurlangu warntarri-jangka, ngula-jangkaju kapurnangku yinyi ngalya-kari jupujupu ngarninjaku.”

³² Yijuwurla wangkaja kukurnu-nyanuku, “Wayinpa! Kajilparna yarnunjuku paliyarla jalangurlangu, kularna mani nyiyarningkijarraju warntarri-jangkaju. Kulalparna yalumpuju nyarrpa-marntarla.”

³³ Kala kujalkurla Jakupu wangkaja papardi-nyanuku, “Wangkayaju yungurna yinya nyiyarningkijarra mani warntarri-jangka, manu ngula-jangkarluju kapurnangku jupujupu nyampulku yinyi nyuntuku ngarninjaku.” Junga-juku, Yijuwurlurla jangku-pungu nyiyarningkijarraku yinjaku warntarri-jangkaku. ³⁴ Ngula-jangkarluju, Jakupurlurla mangarri manu yalumpu jupujupu yungu papardi-nyanuku ngarninjaku. Ngula jupujupu Yijuwurlu muku ngarnu, ngulaju karrinja-pardinjarla yanulku nyanunguju. Nyanungurlu Yijuwurlu rampal-manngu-nyanjarla juwa-kujurnu warntarri nyanungukupalangu-kurlangu. Yungurla marlaja mardakarla warntarri nyiyarningkijarra warungka-wangurlu papardi-nyanu-katurlu.

26

Yijakirli yimirr-yungu Pimaliki

¹ Ngaka-kari yinyarla ngurrararla, kuyuku manu mangarriki lawalpa karrija, manu yapa panujulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Nyampuju-jana yangka-piya-jala kamparru-warnu-piya-yijala karrija kujalpa Yipuruyamu wankaru-wiyi nyinaja. Ngula-jangka yanu Yijaki kirri-kirra Karara-kurra wangkanjaku

Pimalikiki. Nyanunguju wirilpa-jana nyinaja yapa-patuku Piliyiya-wardingki-patuku. ² Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla nyanunguku Yijakiki, “Kula yanta ngurrara-kurra yinya-kurra Yijipi-kirra. Nyinaka nyampu-miparla ngurrara-miparla yangka kuja karnangku nyuntu yimi-ngarrirni ngajulurlu. ³ Nyinaka nyampurula-juku ngurrararlaju, kapurnangku palka jirnganja nyinami. Kapurnangku nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi nyuntuku ngurra-kari ngurra-kari nyampurula ngurrararla manu nyuntu-nyanguku kurdukurduku manu warringiyi-patuku nyuntu-nyangu-paturlanguku. Nyampuju yangka kujarnarla nyurru-wiyi jangku-pungu yinya nyentukupalangu Yipuruyamuku. ⁴ Yuwayi, kapurna panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurraju. Kapulu panu-jarlu nyinami yanjilypiri-piya-juku ngula kalu karri yalkirirla, panu-juku yapakuju yirdiyirdi-maninjakuju. Ngajuju kapurna-jana yimiri nyina nyanungu-patuku. Ngula-jangka, yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni nyuntu-nyanguku warlaljaku.* ⁵ Kujalpaju Yipuruyamurlu nyentukupalangurlu ngaju warrarda purda-nyangu, kujarlaju kapurnangku panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Nyanungurlu kalaju warrarda purda-nyangu nyiyarlanguku kuja kalarnarla ngaju wangkaja. Nyanungurlu kalaju nyiyarningkijarrakuju warrarda purda-nyangu

* **26:4** Nyangka Acts 3.25

ngularna nyanungu pinarri-manu. Warrarda purajalpa nyanungurluju kuruwarri ngaju-nyangu jungarnirli-jiki.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Yijakikiji.

⁶ Ngula-jangka, Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla, kula yanu Yijipi-kirra. ⁷ Yijaki-parnta kali-nyanu Ripika yuntardi-nyayirni. Wati-patu kujalpalu Karararla nyinaja, ngulajulu yanurnu, manulu payurnu Yijaki nyanunguku marduku-jaku, “Ngana yalumpuju?”

Yijakirli yimirr-yungu-jana, manu-jana yalu-manu nyanungu-patu kujarlu, “Yalumpuju ngajukupurdangka ngawurru.” Lani-jarrijalpa-jana nyanungu-patuku. Yungu-jana yimirr-yinja-wangurlu junganku yimi-ngarrikarla mardukuja yalumpuju kali-nyanu nyanungu-parnta. Purda-nyangulpa-nyanu kapulu marda nyanungu-paturlu pungkarla, manu mardukuja kapulurla nyanunguku jurnta kangkarla. Kujarlanya-jana yimirr-yungu nyanungu-patu nyanunguju.

⁸ Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla tarnnga. Ngaka-kari, Pimaliki wiri Pilijiya-wardingki-patuku yapa-patuku kujalpa-jana nyinaja, ngulangkujulpa kaninjarni-ngirlirli yuwarli nyanungu-nyangu-ngurlurlu wintawu-ngurlurlu nyangu. Nyanungurlu nyangu Yijaki ngamirlji-maninja-kurra manu nyunjirninja-kurra Ripika-kurra. ⁹ Ngula-jangka, yilyaja-jana Pimalikirli nyanungu-nyangu wati-patu maninjaku Yijaki. Kuja Yijaki yanurnulku, Pimalikirla wangkaja nyanunguku, “Wayinpa,

mardukuja nyampuju kali-puraji nyuntu-parnta-nyayirninnya? Nyiyakulkunpa-nganpa yimirryungu? Wangkajanpa-nganpa ngawurru nganta yalumpuju nyuntukupurdangka.”

Yijakirli yalu-manu nyanunguju, “Lanijarrijalparna. Manngu-nyangulparnaju kapunpaju pungkarla manu ngula-jangkarlu kapunpa-nyanu marda mardukujaju nyuntulurlulku kangkarla.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pimalikirla wangkaja Yijakiki, “Nyiyakunpa-nganpa kujarluju yimirryungu? Kapulu watingki nyampu-wardingkirli kirri-wardingkirli marda jarrarda-kangkarla mardukuja yalumpu. Nganangku-puka kaji jarrarda-kangkarla, kujaju majumaju-nyayirni, manu Kaaturlu kapu-nganpa panu-juku marda muku pungkarla.”

¹¹ Ngula-jangkaju-jana Pimalikirliji pututu-ngarrurnu nyanungu-nyangu yapa-patuju, “Kaji nganarlangurlu-puka marnpirni nyampu mardukuja, ngaju kapurna-jana ngaju-nyanguku warrmarlaku wangkami yungulu pinyi tarnngakurra.”

Yijakiji nyiyarningkijarra-kurlulkulpa nyinaja

¹² Ngula-jangkarlu, ngurlu-wati-jana Yijakirli yirrarnu walyangka ngulangka yungu pardimi mangarri. Ngaka wantangka yalumpurla-yijala ngulaju nyanungurlulpa manu panu mangarri watiya-jangka kujalpa pardija yalumpurla. Kujarlunyalpa YAAWIYI-rli nyanunguju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹³ Yijakiji palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlujulpa

nyinaja. Nyanungurlu tarnngangku-jukulpa nyiyarningkijarraju mayangku-juku yardayarda manu. ¹⁴ Nyanungurlu warlaljalpa-nyanu panu wati manu mardukuja mardarnu kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku tarnnga. Manulpa-jana nyanungurlu panu jiyipi turnu-kari turnu-kari mardarnu, manu panu pulukulpa-jana turnu-kari turnu-kari mardarnu. Kujarlanyalpalurla Piliyiya-wardingki-patu yapa-patuju nyanungukuju yunnganji-jarrija. ¹⁵ Ngula-jangka, nyanungulu warla-pajurnu jiyipi-kijaku manu puluku-kujaku walyuru-maninja-kujaku, warru yanulu nyanungu-patu, mulju-kari mulju-karilpalu walya-kurlurlu warru jutu-manu. Nyampurraju yangka-patu-juku mulju-patuju kujalpalu warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu warru pangurnu nyurru-wiyirli kamparrurlu-wiyi kujalpa jaji-nyanu Yijakikipalangu Yipuruyamu nyinaja wankaru-wiyi. ¹⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu, manu wangkajarla Yijakiki, “Yanta ngurrara nganimpa-nyangu-ngurlu! Nyuntu manu yapa-patu nyuntu-nyangu pirrjirdi-nyayirni-jiki nganimpakuju.” ¹⁷ Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patujulu yanu yalumpu-ngurlu kurlirra kakarru-karrikarri, manulu ngurrangka-jarrija wirringka yirdingka Karararla-yijala.

Yinyarlaju karrikarri-wangurlulu-nyanu wiljiwilji-manu mulju-patu-ngurlu

¹⁸ Wirringka ngulangka, nyurru-wiyi kamparru-wiyi, jaji-nyanurlu Yijakikipalangurlu

Yipuruyamurlu-jana pangurnu panu-jarlu muljuju. Ngakalku kuja nyanungu paliya, yapa-paturlu Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana muljuju panu-juku jutu-manu walya-kurlurlu. Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu manu nyanungu-nyangu wungu-warnu, ngulalu yanu nyinanjaku ngula-kurra wirri-kirra, ngulaju-jana nyanungurluju yangka-patu-yijala mulju-patuju yarda pangurnu ngapakupurdarluju, manu-jana nyanungurlu mulju-patukuju yirdiji yirrarnu yangka-patu-yijala kuja-jana jaji-nyanurlu-wiyi mulju-patu kamparrurlu yirdi-manu. ¹⁹ Yijaki-kirlangurlu warrkini-paturlulu yarda-yijala pangurnu mulju-karilki jalangu-warnu wirringka yinyarla. Rdipijalurla ngapaku winjirriki kujalpa purlpurl-pardija walya-jangka. ²⁰ Yangka ngula-wanarluyijalpalu-jana panu-karirli watingki Karara-jangkarlu puluku-patu warrawarra-kangu. Kujalu nyanungu-paturlu yalumpu mulju jalangu-warnu nyangu, nyanungu-patulu-jana rdiily-yirrarnu wiljiwilji-maninjaku wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku kujalpalurla nyanunguku panu puluku warrawarra-kangu. Nyanungujulu-jana wangkaja wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku, “Ngapa nyampuju nganimpa-nyangu.” Ngula-jangka, Yijakirli manu nyanungu-nyangurlu yapa-paturlulu mulju yinya yampija, ngulalu yanu ngurra-kari-kirra. Kujalu-nyanu yinya-ngurlu mulju-ngurlu wiljiwilji-manu, kuja-jangkanya Yijakirli yirdi-manu mulju yinya ‘Yijiki’, ngulaju ‘Wiljiwilji Wiri’. ²¹ Yungkaparri wurnturu-wangu, yapa-paturlu Yijaki-kirlangu-

paturlulu mulju-kari pangurnu. Kala wiljiwilji-manulu-jana nyanungu-patu-yijala panu-karirli mulju yalumpu-ngurluju. Ngula-jangka, Yijakirli mulju yalumpu yirdi-manu 'Jitina', yirdi ngulaju 'Kulu Wiri'.²² Ngaka ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu yanulu ngurra-kari-kirra, manu yinyarla mulju-karili nyanungu-paturlu pangurnu. Kulalu-jana yangka-paturlu mulju nyampuju jurnta kangu, lawa. Ngulakujurla Yijakirli yirdiji muljukuju yirrarnu 'Riyupu'. Yirdi ngulaju 'Wantiki Nyampu Ngalipaku Nyinanjaku'. Wangkaja-jana nyanunguju yapa-patuku nyanungu-nyangu-patuku, "YAAWIYI-rli-ngalpa yungu nyampu ngurra ngalipaku! Kapurlipa nyinami nyampurla ngurrju-nyayirni."

²³ Riyupu-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patulu yaninjarla nyinaja Piirrijparla. ²⁴ Kujalu nyanungu-patu yalumpu-kurra yukajarralku, ngulangka mungangka jintangka, YAAWIYI-ji palka-jarrijarla Yijakiki jukurrparla, manurla wangkaja nyanunguku, "Ngajuju Kaatu jintajuku kujalparnarla nyuntukupalanguku Yipuruyamuku wangkaja. Nyanungurlu ngajuju kalaju warrarda purda-nyangu. Kula lani-jarriya! Palkajuku karnangku nyina nyunturlangukuju. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Wangkajarnarla jaji-purajiki, kapurnarla nyanunguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-watirlangu! Kujakuju kapurnangku nyunturlanguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyirlangu."²⁵ Ngula-jangka,

Yijakirli panu pirli yurturlurla murnju-yirrarnu yungurla ngulanganya purranjarla kuyu yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Manu nyanunguju rdiily-yirrarnurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, manu-jana yapaku yimi-ngarrurnu kujaka nyina ngurrju YAAWIYI. Ngula-jangka, nyanungu manu yapa-patulu ngurrangka-jarrija yalumpurla kaluku-paturla, manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu, ngulalu mulju jinta-kari pangurnu.

²⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu Karara-jangka wangkanjaku Yijakiki. Wati-jarra-karirlangu-pala nyanungu-kurluju yanurnu: Yajujaju pinangkalpa manu nyanunguku kurdungurlu manu jinta-kari Payikuluju kujalpa-jana warrmarla-patuku Pimaliki-kirlangu-patuku paaju nyina. ²⁷ Yijakirli-jana payurnu nyanungu-patu, “Niyiakunkulu yanurnu nyampu-kurraju? Kulankujulu ngurrju ngajukuju nyinaja. Manunkujulu kulungku yilyaja.”

²⁸ Nyanungu-paturlulu Yijaki yalu-manu, “Wurrangkulparnangkulu nyangu nyuntuju, manu karnalu milya-pinyi YAAWIYI-rli kangku palkangku mardarni. Ngula-jangka, wangkajarnalu-nyanu, ‘Yanirlipa manu wangkamirliparla Yijakiki nyampu-kurluku walya-kurluku manu ngapa-kurluku, ngula yungurlipa-nyanu yalala-yirrarni wiljiwilji-maninja-wangurlulku, manu kulu-wangulku yungurlipa nyinami rarralya.’ Ngulakunyarnangkulu nyanjakuju nyentukuju yanurnu. ²⁹ Kularnangkulu kulukukuluku-

manurlangu-wiyi. Ngurrju-jukulparnangkulu nyinaja nyuntukuju tarnnga-juku, manu yilyajarnangkulu rarralya kulu-wangurlu. Wangkaya-nganpa yungunpa-nganpa kulu-wangu pakarninja-wangu nyina. Manu jalangu, YAAWIYI-ji yimiri-nyayirni kangku nyina, manu kangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

³⁰ Ngula-jangka, Yijakirli yirrarninjarla purraja wiri kurapaka nyanungu-patuku, manulu panungku-juku ngarnu. ³¹ Mungalyurru-karilki, nyanungu-paturlulu-nyanu ngarrurnu yungulu nyiyarlangurlajinta kulu-wangulku nyinami. Kaaturlu-jana nyanungu-patu nyangu kuja-kurraju. Ngula-jangka, Yijakirli-jana jakuru-pungu wurnakungarntirli. Nyanungu-patuju, yipiljilkilpalu nyinaja rarralya.

³² Parrangka jintangka, Yijaki-kirlangu-patu warrkini-patulu kulpari yanurnu, manulurla nyanunguku wangkaja, “Pangurnurnalu mulju, manu palka-manurnalu ngapa yinya.” ³³ Ngula-jangka, Yijakirli yirdi-manu ngula mulju ‘Jiipa’. Jalangujalangurlangu kirri ngula-wana mulju-wana kalu yirdi-mani ‘Piirrijipa’, ngulaju ‘Kirri Jangku-pinja-warnu’.

³⁴ Kujarla 40-pala yulyurru rdipija kaja-nyanuku Yijaki-kirlanguku papardi-jurrkuku Yijuwuku, nyanungurlu-palangu mardukuja-jarra maninjarla rdakurl-kujurnu nyanungukulku. Kamparru-warnu yirdiji Jurdiji, manu nyanunguju yurntalpa Piirii-kirlangu, ngulalpa-jana nyinaja yapaku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu-nyanu yirdi-mani ‘Yititi’. Jinta-kari mardukuja

ngulaju yirdiji Pajama, manu nyanunguju Yalunu-kurlangu yurntalpa, ngulaju Yititi-yijala. ³⁵ Nyampu-jarra mardukuja-jarra, ngulapalangu Yijuwurlu nyanungu-kurra-manu, ngula-jarrarluju kulalu-palangu wardinyi-manu Yijaki manu Ripika, yalparukulu-palangu kalinjaju ngurrju-manu.

27

Jakupurlu yimirr-yungu Yijaki nyanungukupalangu jaji-nyanu

¹ Purlkalkulpa Yijakiji nyinaja. Nyanungu-nyangu milpa-jarraju ramalku yarrkayinyayirni, kulalpa jungangu nyiyarlangu nyangu. Ngaka-kari, nyanungujurla wangkaja yapaku yungu maninjini nyanungu-nyangu kajanuanu kamparru-warnu Yijuwu. Kuja yanurnu Yijuwu, Yijakiji wangkajarla nyanunguku, “Kaja.”

Nyanungu yalu-manu Yijuwurlu, “Yuwayi, nyampu-wajarna.”

² Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanunguku, “Ngajujurna purlkalku. Kalakarna marda palimirlangu. ³ Yanta, nyuntu-nyangu maninjinta yuurlarri, nyuntu-nyangu kurlardapatu wita-patu manu kijirninja-kurlangu kurlarda wita-kurlangu,* manu yanta yupuju-kurra wirlinyi. Yanta, manu kuyuju punga ngajuku ngarninjaku. ⁴ Purraya yangka-piyajuku yangka kuja karna ngampurrparlu ngarni, manu kangkarniji ngajuku. Ngula-jangka,

* 27:3 bow and arrow

palinjakungarntirli ngajulurlu kapurnangku nyuntuku miti-yirrarni nyiyarningkijarra yungunpa wiri nyina ngaju-wangurlalku. Kapurnangku ngajulurlu milki-yunparni nyuntuku panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngurrju-kurlu kajingkili ngaka nyuntuku rdipimi.”⁵ Junga-juku, Yijuwuju wirlinyilki yanu yupuju-kurra.

Ngulalparla Yijaki wangkaja nyampurra Yijuwuku, ngulaju kula-nganta yangarlu jirrama-mipalpa-pala-nyanu wangkaja. Kutu-yijala Ripikaju karrija, purda-nyangulpa-palangu, kulalpa-pala milya-pungu kujalpa nyanungu karrija palka yalumpurla, lawa.⁶ Ripikaju yanu, manu wangkajarla Jakupuku nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Wayinpa, purda-nyangurna jaji-puraji wangkanja-kurra nyuntukupurdangka-kurra papardi-puraji-kirra Yijuwu-kurra.”⁷ Nyanungurla wangkaja Yijuwuku yungu wirlinyi yani, manu yungurla kanjarla ngurrju kuyu purrami nyanunguku. Nyanungu wangkajarla kuja Yijuwukuju, ‘YAAWIYI-rli yunguju ngajuku nyampu jaru-nyayirni-wangu, ngula-jangka palinjakungarntirli ngajulurlu karnangku nyuntuku milki-yunparni nyampu yungunpa tarngangku mardarni.’ Kujanyarla Yijuwukuju wangkaja nyanunguju.⁸ Yuwa, ngaju-nyangu kaja, ngajuju yalyangku purda-nyangka nyiyarlanguku kajirnganku wangka!⁹ Yanta yangka-kurra kuja kalu-jana warrkinirli ngalipa-nyangurlu warrawarra-kanyi ngalipa-nyangu jiyipi-wati manu narnukutu-wati. Manta-

palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra. Kangkarni-palangu ngaju-kurra, ngula-jangkarlu yungurna-palangu purrami ngurrju-nyayirnirli yangka-piya-juku kuja-ka ngampurrparlu Yijakirli ngarni. ¹⁰ Kangkarla kuyu jaji-purajiki ngarninjaku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli, nyanungurlu kapungku nyuntuku milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu yungunpa mardarni tarnnganguku.”

¹¹ Kala Jakupurla wangkaja kuja ngati-nyanuku Ripikaku, “Wurra, wurra! Papardi ngajukupurdangka Yijuwuju palkaju yumurumurru. Ngajuju karalya-nyayirni!

¹² Kajilpaju ngajukupalangurlu jaji-pardurlu marnpikarla, kajikaju nyanungurlu milya-pinyi ngajuju kularna Yijuwu! Ngula-jangkarlu kulaju nyanungurlu ngajuku milki-yunparnilki jaru-nyayirni-wangu yalumpurra-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Lawa, nyanungurlu kapuju juyurdurlu yunparni ngajulu yimirr-yinja-panu!”

¹³ Ngati-nyanurla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Kajilpangu jaji-purajirli yunpakarla nyuntu juyurdurlu, ngulaju ngaju-mipaju karlangka nyuntulurlaju yunparni juyurdurluju. Ngayiji ngaju kutu purda-nyangka, yanta manu maninjinta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra-palangu manu, kangu-palangu ngati-nyanu-kurra nyanungukupalangu-kurra. Ngati-nyanurlu Ripikarlu-palangu pajurnu narnukutu-jarra

wita-kari wita-kari-kirra, manu-palangu purraja yirnmi-karda-nyayirni yangka-piya-juku kuja kala ngampurparlu Yijakirli ngarnu. ¹⁵ Ngula-jangka, Ripikaju yanu, jurnarrpa panu-kari manu kaja-nyanu-kurlangu Yijuwu-kurlangu papardi-nyanu-kurlangu, nyanungu-nyangu ngurrju-wati kujalparla kaninjarni yuwarlirla ngunaja. Nyanungurlurla yungu jurnarrpa Jakupuku yungu yukami. ¹⁶ Ngula-jangka, nyanungurlurla maninjarla rdakajarra-palangu Jakupu-kurlangu jutu-manu palkangku narnukutu-jangkarlu manu waninja-wanarlangu kujalpa karalya nyinaja. ¹⁷ Ngula-jangka, nyanungurlujurla Jakupuku yungu kuyu manu mangarri kuja nyanungurlu-yijala purraja.

¹⁸ Kangurla Jakupurlu kuyu manu mangarri jaji-nyanuku, manu wangkajarla nyanunguku, “Wapirra.”

Yijakirli yalu-manu, “Yuwayi, kaja, ngananpa nyuntuju?”

¹⁹ Jakupuju nyanunguku wangkajarla, “Ngajujurna Yijuwu, nyuntu-nyangu kaja-puraji kamparru-warnu. Ngajurna wirlinyi yanu, manu karnangku kuyu mardarni nyuntuku, yangka ngulanpaju ngaju payurnu, ngulakunya. Nyinakalku, manu nganja nyampu kuyu ngularnangku nyuntuku wirlinyi-jangkarlu kangurnu. Ngula-jangkarlu yungunpaju milkiyunparni ngajuku jaru-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu kajiji ngaka rdipimi ngajuku.”

20 Kala kuja Yijakirli payurnu nyanungu kujarlu, “Nyarrparlunpa palka-manu kuyuju, manu nyarrpa-karrarlunpa kapanku pinjanu?”

Jakupurlu yalu-manu nyanungu, “YAAWIYI-rli nyuntu-nyangurlu Kaaturluju milki-yirrarnu nyarrpararla kuyuku yungurna parlu-pinjarla pinyi kuyuju.”

21 Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja Jakupuku, “Kaja, kutu-jarriyaju ngajuku, ngula-jangkarlu yungulparnangku nyuntu marnpikarla. Kajirnanngku ngajulurlu nyuntu marnpirni, ngula-jangkarlu kapurnangku milya-pinyi nyuntuju marda Yijuwu ngaju-nyangu kajanuanu-nyayirni, lawa yapa jinta-kari mardanpa.”

22 Ngula-jangka, Jakupurla kutu-jarrija Yijakiki jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijakirli nyanunguju marnpurnu, manu wangkajarla, “Kuja kanpa wangkami, nyuntu-nyangu linpaju Jakupu-piya karnangku purda-nyanyi. Kala kajilparnangku waku-jarra nyuntu-nyangu marnpikarla, ngulaju Yijuwu-kurlangu-piya yumurrumuru.”

23 Kuja-jangka, kujalpa waku Jakupu yumurrumurrulku nyinaja papardi-nyanupiyalku Yijuwu-piyalku waku-jarraju, Yijakirli kula milya-pungu ngulaju Jakupu-nyayirni yalumpuju. Ngula nyanungurlu marnpurnu, kanginy-pungu nyanungurlu kula-nganta wati yalumpu Yijuwu. Ngula-jangka, wangkajanuanu kanunju-kari Yijakiji, “Nyampujuku marda Yijuwuju, yungurnarla milki-

yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyanguju palinjakungarnti.”

²⁴ Kala, yunparninjakungarntirli jaru-nyayirni-wangukungarntirli, nyanungurluju payurnu jintakulku, “Nyuntuju mayi junga kajanyanu ngaju-nyangu Yijuwu?”

Jakupurlu nyanungu yalu-manu, “Yuwayi, ngajuju Yijuwu.”

²⁵ Ngula-jangkajurla Yijakiji wangkaja nyanunguku, “Kujaju ngula-juku, kaja ngaju-nyangu! Kangkarniji ngajuku yalumpu panukari kuyu yungurna ngarni. Kajirna ngarni-wiyi, ngula-jangkarlu kapurnangku milki-yunparni nyuntuku jaru-nyayirni-wangu.” Ngula-jangka, Jakupurlurla kangurnu kuyu panu-kari Yijakiki, manu ngulaju ngarnu.

²⁶ Ngula-jangka, wangkajarla jaji-nyanu Yijaki nyanunguku, “Yantarni nyampu-kurra, kutujarriya ngaju-kurra, manuju ngaju nyunjika.”

²⁷ Ngula-jangka, Jakupurla yanu, manu nyunjurnu nyanungu. Yijakirli parnti-nyangulpa jurnarrpa yalumpurraju Yijuwu-kurlangu, ngula-jangka rdirri-yungu nyanungurlu yungurla milki-yunparni yalumpu jaru-nyayirni-wangu Jakupuku. Nyanungurlu yunparnu kujapiyarlu, “Waraa! Kaja ngaju-nyangu-ka ngurrju-nyayirni parntimi yupuju-piya ngurrara-piya yangka kuja-ka parntimi. Ngulaju ngurrara kuja-ka YAAWIYI-rlri nyiyarningkijarra ngurrju-mani pardinjaku wajirrkinyayirniki! ²⁸ Ngajulurlu karnangkurla payirni Kaatu yungungku wiri ngapa yilyamirni, manu yungu ngurrju-karda walya ngurrju-mani nyiyarningkijarra yungu

ngulangka pardimi. Ngula-jangka, kapunpa mani panu ngurlu-wati kajili watiya-wati pardimi miyi-kirli, manu marna mangarriki kaji palka-jarrimi, kapunpa pama manu mangarrilki ngarniyi. ²⁹ Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yapaku panuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyanungu-patu kapulu yanirni, manu kapungkulu parntarrimi kamparru nyuntuku, kuja-karrarlu yungungkulu wiri-pajirni. Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yungunpa-jana kukurnu-puraji-patuku wiri nyinami. Panu kapungkulu kaja-nyanupatu ngati-puraji-kirlangu-patu parntarrimi kamparru nyuntuku. Kajingki nganangku-puka yunparni nyuntu juyurdurlu, Kaaturlu kapujana nyanungu-patuju maju-mani. Kajingki ngana-puka ngurrju nyuntuku nyinami, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patu pirrjirdimaninjarla warrawarra-kanyi.” Kujanyarla Yijakirliji milki-yunparnu, manurla yungu Jakupuku yalumpu jaru-nyayirni-wangu, kuja nyanungurlu kanginy-pungu Jakupu kulannganta nyanunguju Yijuwu-juku. Ngula-jangka, Jakupurlu kapankurlu yampinja-yanu jaji-nyanu yalumpurla-juku.

³⁰ Kuja Jakupu yanu, nyanungukupurdangka papardi-jurrku Yijuwulku kulpari yanurnu wirlinyi-jangka. ³¹ Nyanungurlu pajirninjarla kuyuju purraja ngurrju-karda-nyayirni, manu kangurnurla jaji-nyanuku nyanunguku-palanguku. Yijuwurla nyanunguku wangkaja, “Wapirra, yakarra-pardinjarla kuyu nyampu

nganja kujarnangkurla yanu wirlinyi nyuntuku. Ngula-jangkarlu yungunpaju ngajuku milki-yunparni ngula jaru-nyayirni-wangu yungurnangku marlaja mardarni tarngangku.”

³² Kala jaji-nyanurlu kuja Yijakirli nyanungu payurnu, “Wayinpa, ngananpa nyuntuju?”

Yalu-manu Yijuwurlu, “Ngajujurna kaja-puraji papardi-jurrku Yijuwu, junga!”

³³ Kuja purda-nyangu nyampu Yijakirli, ngarrurda nyanunguju rdirri-yungu mirrmirr-karrinjaku. Nyanungurlu payurnu Yijuwu, “Yuwa, nganalku yinyaju kujajurla ngajuku kuyuku wirlinyi yanu? Nganangkulkuju kuyuju kanjarla ngajukuju yungu kamparrurlu-wiyi nyuntulku kujanpa yanurnu? Nyurrurna ngajulurlu kuyuju ngarnu, manurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyangu yinyaku watiki! Kulalparnarla nyarrparlu puntakarla pina nyuntuku yunparninjakungarntirli, lawa! Yuwayi, panu yalumpurra ngurrju nyiyarningkijarra, ngula-jangka yimi-jangka kapurla rdipimi ngaka yinyaku watiki.”

³⁴ Kuja Yijuwurlu nyampu purda-nyangu, kapanku yulaja nyanunguju kilji-nyayirni karrikarri-wangu. Nyanunguju maju-jarrija-nyayirni, manu wangkajarla jaji-nyanuku, “Wapirra, wapirra! Ngajurlanguku! Milki-yunpakaju ngajuku ngurrjurlangu yimirlangu! Muku yunpakaju ngurrju nyiyarningkijarra kajiji rdipimi ngaka ngajurlanguku!”

³⁵ Kala Yijakirla wangkaja nyanunguku, “Nyuntukupurdangka kukurnu-puraji yanurnu,

manu ngajuju yimirr-yungu. Nyurru-jukungku jurnta kangu nyanungurlu ngaju-nyangu jaru-nyayirni-wanguju nyuntu-kujakuju!”

³⁶ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja jaji-nyanuku nyanungukupalanguku, “Jakupu-kurlangu yirdi ngulaju-ka karri ‘Yimirr-yinja Wita-wangu!’ Ngulaju junga! Jiramaku nyanungurluju yimirr-yungu ngajuju. Nyurru-wiyiji jinyijinyi-manu ngaju yungurnarla yinyi nyiyarningkijarra nyuntu-nyangu warntarri-jangka kajinpa palimi. Jalangurlulkuju nyanungurlu jurnta kangu nyuntu-nyangu jaru-nyayirni-wangu ngajukuju!” Ngula-jangka, Yijuwurlu payurnu jaji-nyanu nyanungukupalangu, “Milki-yunpakaju kajikaji marda ngurrju nyiyarningkijarra mayi ngajuku ngaka rdipimi?”

³⁷ Yijakirli yalu-manu nyanungu, “Nyurrurna milarninjarla wiri yirrarnu yungungku wiri nyinami nyunturlanguku. Panu nyanungukupurdangka-patu kapulurla nyanunguku warrki-jarrimi. Manu ngajulurlurna yurdujurra-manu nyanungu kuyu manu mangarri panu-kurlurlu manu pama-kurlurlangurlu. Kaja, kulalparnangku nyiyarlangu yungkarla, lawa.”

³⁸ Kala Yijuwurlu warlkurnulpa, manulpa mayanku-juku payurnu, “Jintarlangu marda kanpa jaru-nyayirni-wanguju mardarni, wampirra? Yungkaju jintarlangu! Milki-yunpakaju nyiyarlangu ngurrju marda nyiyarningkijarra yungulpaju ngajuku rdipiyarla!” Ngula-jangka, Yijuwu yulajalku.

³⁹ Ngula-jangka, Yijakirlirla Yijuwuku milki-yunparnulku nyiya kajirla nyanunguku ngaka rdipimi, Yijakirli kujarlu yunparnu, “Kapunpa nyuntu wurnturu nguru-karirla ngurrju-wangurla nyinami, manu kuja-ka ngapa wita-mipa wantimi. ⁴⁰ Kapunpa-jana nyuntulurlu warrarda pinyi kulungku panu-kari yapa-patu nyuntu-nyangu junma wiri-kirlirli, manu kapunparla warrki-jarri pirijina-piya nyuntukupurdangkaku kukurnu-purajiki. Kala kajinparla jurnta parnkami, kulalpangku wajirli-pinjarla warla-pajikarla, lawa.”

⁴¹ Ngula-jangkaju, Yijuwuju kalarla nyurunyuru-jarrija Jakupuku kujarla yangka kurdarrirdarrirli jurnta manu jaru-nyayirni-wangu nyanungu-jarrakupalangu-kurlangu jaji-nyanu-kurlangu Yijaki-kirlangu. Manngu-nyangu-nyanu Yijuwurlu, “Ngajukupalanguju kapu nyurru-wiyi-wangu palimi, manu kapurnarla nyanunguku yalparu-jarrimi. Kala ngula-jangkarlu kapurna pinyi Jakupulku.”

⁴² Yaparla wangkaja Ripikaku ngulalparla Yijuwurlu jangkardu purda-nyangu yungu nganta Jakupu pinyi. Ngula nyanungurlu yapa jinta yilyaja maninjaku Jakupuku. Kuja nyanungu yanurnu, Ripikaju wangkajarla nyanunguku, “Ngajuju purda-nyangka. Nyuntukupurdangka papardi-puraji Yijuwuju, miyalu maju. Kala nyanungurluju kyananu ngarrirni kujarlu nyarrparlungku pinyi nyuntulu. ⁴³ Kajilpangku Yijuwurlu jalangurlangurlu nyuntu pungkarla, ngula-jangka yapa jinta-karirli marda kajikalu

nyanunguju pinyi, kajikarna marda ngati-puka-jarrimi. Kuja-kujakuju, purda-nyangkaju nyarrpaku kajirngaku wangka. Ngajukupurdangka papardi-nyanu Lapanaka nyinami Yarranarla. Yampiya nyampu nguru jalangurlu, manu yanta nyanungukurra! ⁴⁴ Nyinaka nyanungurla ngari jalangu-wiyi kaji nyuntukupurdangka pulya-jarrimi, manu kajingki kulu wiri-wangulku nyuntuku nyinami. ⁴⁵ Ngaka, nyuntukupurdangka papardi-puraji kapungku nyuntuku kulu-wangulku nyinami. Nyanungurlu kapu wajawaja-mani nyiyarningkijarra kujanparla nyanunguku jurnta kangu nyuntulurlu. Ngula-jangka kapurna ngajulurlu yilyamirra warrkini jinta yungungku nyuntu kulpari kanyirni nyampu-kurra.”

⁴⁶ Ngula-jangka, Ripikaju yaninjarla wangkajarla kali-nyanuku Yijakiki, “Ngaju karna-jana rdunjurdunju-jarrimi nyampupatuku mardukuja-patuku Yititi-patuku ngula kalu nyinami nyampurla-yijala ngurrararla. Ngali-nyangu kaja-nyanu Yijuwu, nyurru-juku yupukarra-jarrija jirrama-kurlu maju-jarra-kurlu Yititi-jarra-kurlu. Kajilpa-nyanu Jakupurlu nyanungu-paturlajinta mardukuja nyanungukurra-mantarla, ngulaju yungurna kutu-palimi ngajuju.”

28

Yijakirli yilyaja Jakupu Mijuputamiya-kurra yungu-nyanu mardukuja mani kali-nyanuku

¹ Yijakirlirla yilyaja yimi Jakupuku yungu yaninjarla nyanyi nyanungu. Kuja Jakupu yanurnu, jaji-nyanu nyanungukupalangurla wangkaja nyanunguku yungu pirrjirdi-mani, “Kulalpanpa-jana mantarla mardukuja-patu Kanana-wardingki-patu, lawa. ² Karrinja-pardinjarla-mipa Patana-Yarrama-kurra yanta. Ngulanganya kala ngati-purajikipalangu jaji-nyanu nyinajayi yirdi Pijulu. Jalangu, Lapana ngati-purajikipurdangka papardi-nyanu-ka nyinami-juku yinyarlaju. Yanta, manu-nyanu yurntalpa nyanungu-nyangu nyuntuku manta.”

³ Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku yimi-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngulangku Kaaturlu kajirla nyanunguku yinyi, wangkajarla nyanungu:

“Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka YALJATAYI-ki.* Ngaju karnangkurla nyanungu payirni nyunturlanguku, ngula-jangka yungungku nyuntu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kurdukurdu panu-nyayirni yungunparla marlaja kurduwarr-kijirni. Ngajulurlu karnangkurla nyanungu payirni jalangurlu, ngula-jangka ngaka kapungkulu panungku yapa-kari yapa-karirli turnu-kari turnu-karirli nyuntu nyanungurrarlu wapirra-pajirni.

* **28:3** YALJATAYI ngulaju yirdi-kari Kaatu-kurlangu, manu yirdi ngulaju ‘PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU’

4 Ngajulurlu karnangkurla payirni yungungku warringiyi-puraji-piya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi manu nyuntu-nyangu kurdukurdurlangu. Nyanungurlu jangku-pungurla nyampu nguru yungurla yinyi nyanunguku. Nyinami kanpa nyuntu ngurungka nyampurla jalangu, kala nyampu nguru kajana tarnnga-juku karrimi yapaku panu-kariki. Ngula-jangka, ngaju karna payirni Kaatu yungunkulu-nyanu ngaka nyurrurlarlu nguru nyampu mani.”

5 Ngula-jangkaju, Yijakirli yilyaja Jakupu. Jakupu yanu wurnturu yinya-kurra ngurrara Patana-Yarrama-kurra kujalpa ngulangka nyinaja malirdi-nyanu Lapana. Lapana, ngulaju Ripikakupurdangka papardi-nyanu. Nyanungu-jarrakupalanguju Pijulu, ngulalpa nyinaja ngurrararla Yarramarla. Ripikaju ngamardilpa-palangu nyinaja yalumpu-jarraku papardirlanguku Jakupuku manu Yijuwuku.

6 Yijuwurlujulpa-palangu nyurru-juku kali-nyanu-jarra mardarnu. Nyanungurlu purda-nyangu ngularla Yijaki nganta wangkaja Jakupuku yungu pirrjirdi-mani manu nganta yilyaja nyanungu yungu nyinami Patana-Yarramarla manu yungu-nyanu nganta mani kali-nyanu yalirlalku. Yijuwurlu purda-nyangu kujarla nganta Yijakirli pututu-pungu Jakupuku yungu Kanana-wardingki mardukuja yampimi maninja-wangurlu. ⁷ Yijuwurlu milya-pungu kuja-palangu Jakupu ngungkurnyinaja jaji-nyanuku manu ngati-nyanuku

manu kuja nyurru-juku yanu Patana-Yarrama-kurra. ⁸ Nyanungurlu manngu-nyangu kuja, “Kajilparlipa-jana ngali-jarrarlu karnta mantarla Kanana-wardingki, kujarlaju kajika miyalu maju-jarrimi jaji-nyanuju ngalikipalangu. Kala ngajulurlu kapurna mardukuja jintarlanguju kutu-mani.” ⁹ Ngula-jangka, Yijuwu yanu jaji-nyanu Yijakikipurdangka-kurlangu-kurra papardi-nyanu-kurra Yijimali-kirra, ngulajulparla kaja-nyanu kamparru-warnu nyinaja Yipuruyamuku. Nyanungurlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Yijimali-kirlangu yurntalpa Mayala ngulalpa nyinaja ngurrararla Kananarla. Mayalaju ngawurru-nyanu Napatakupurdangka.

*Jakupu jukurra ngunaja ngurrangka yird-
ingka Pijilirla*

¹⁰ Nyampu yimi ngulaju Jakupu-kurlu ngula yampija ngurrara nyanungu-nyangu manu yanu nyinanjaku Patana-Yarrama-kurra. Kuja Jakupurlu yampija ngurrara nyanungu-nyangu Piirrijipa, nyanunguju kamparruju yanu Yarrana-kurra-pinangu. ¹¹ Munga-karirla, yaninja-karra jalja-juku, ngula wanta yukajarra, nyanunguju ngurrangka-jarrijalku. Nyanungurla rdipija pirliki, manu-nyanu jurruku katarlpi yirrarnu, manu ngulangka jarda ngunanja-wantija. ¹² Nyanungurlu jukurr-manu, manu nyangu nganayi wari-yaninja-kurlangu-piya kujalpa walyangka karrija kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.

Jakupurlu-jana marramarra panu Kaatu-kurlangu-patu nyangu warrkarninja-kurra manu jitinja-kurra. ¹³ Wayinpa! Yinyaju YAAWIYI kankarlarni-nyayirni karrinya wari-yaninja-kurlangurla! Ngula-jangka, wangkajarla YAAWIYI jukurrparla Jakupuku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngajuju Kaatu, yangka-juku kujalpaju nyuntu-nyangurlu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja. Manu ngajujurna Kaatu yangka-juku kujalpaju jaji-purajirli Yijakirli puraja. Nyampurula walyangka kuja kanpa jalangu jardalku ngunami, kapurnangku yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyanguku panuku kurdukurduku manu yapaku nyanungurra-nyanguku. ¹⁴ Nyanungu-patu yapa-patu kapulu panu-nyayirni nyina, nama-piya. Nyanungu kapulu pirri-yani yinya-kari yinya-kari-kirra, karlarra-kurra, kakarrara-kurra, yatijarra-kurra manu kurlirra-kurra. Nyuntu manu nyuntu-nyangu-purnu kuja kankujulu wala nyina ngajuku, kujarlanya yapa-kari yapa-kari nguru warrukirdikirdi kapulu-nyarra marlaja nyina wardinyi nyurrurlaku. ¹⁵ Ngajuju palka karnangku nyina, manu kapurnangku muurlparlu nyuntu warrawarra-kanyi nyarrpararlangu kajinpa yani. Ngaka kapurnangku kulpari kanyirni ngurrara nyampu-kurra. Ngajulurlu kularnangku nyuntu yampimi. Nyiyarningkijarra kujarnangku jangku-pungu, kapunpaju marlaja mardarni kujarnangku yangkaju wangkaja.”

¹⁶⁻¹⁷ Ngula-jangka, yakarra-pardija Jakupu jukurr-maninja-warnu. Nyanungu lani-

jarrijalku, manu-nyanu wangkaja nyanungu-juku, “Junga, YAAWIYI-ka palka jalangu nyinami nyampurla, kala kularna milya-pungu kujaju kamparruju! Tarrukurlu ngurungku nyampurlu kaju ngaju lani-mani! Nyampuju yuwarli Kaatu-kurlangu-juku, manu nyampu wari-yaninja-kurlangu-ka yani kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.” Ngula-jangkaju, pina jarda-jarrija.

¹⁸ Mungalyurrulku, Jakupuju yakarra-pardija. Nyanungurlu jarna-manu ngula pirli kujalpa jarda katarlpirla nyanungurla ngunaja, manu juka-yirrarnu kankarlarra-kari walyangka. Ngula-jangka, jararla winjurnu kankarlarniki.

¹⁹ Jakupurlu yirdi-manu ngula ngurrara ‘Pijili’.† Kamparru-wiyi, yapangku kalalu kirri ngulawana yirdi-manu ‘Luuju’.

²⁰ Kujalpa nyanungu Kaaturlu nyangu jara winjirninja-kurra, Jakupu-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurna Kaatu purami, manu yunguju ngaju muurlparlu warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra-kujaku maju-kujaku wurnangka nyampurla. Nyanungurlu yunguju ngajuku yinyi kuyu, mangarri ngarninjaku manu jurnarrpa rdarnka-yirrarninjaku.

²¹ Ngula-jangka, kularna nyiyarlanguku wajampa-jarri, manu ngaka kapurna kulpari yanirni yuwarli-kirra jaji-pardu-kurlangu-kurraju nyinanjaku. YAAWIYI-ji kapu ngaju-nyangu tarnnga-juku nyinami. ²² Kajiji nyanungu ngajuku yimiri jirrnganja nyinami

† 28:19 ‘Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Yuwarli Kaatu-kurlangu’

manu muurlparlu ngaju warrawarra-kanyi, manu kajiji yinyi kuyu, mangarri, manu jornarrpa, ngula-jangka nyampu pirli kapurna walyangka kankarlarra-kari juka-yirrarni, ngulaju yuwarli Kaatu-kurlangu. Nyiyarlangu kuja karna ngajulurlu mardarni, kapurna-jana yurturlu-patu-kurra karlarla-pala-kurra yira-kari yira-kari mani, manu yurturlu jinta-kariji kapurnarla Kaatuku kulpari yinyi.”

29

Jakupu yanurnu Yarrana-kurra

¹ Pijili-ngirli, Jakupu yanu kakarrara-purda. Ngakalku, nyanungu ngurrara-kurra yukajarra ngulalpalu yapa-patu nyinaja kuja kalalu-jana nyanungu-patu kakarrara-wardingki-pajurnu.

² Kujalpa nyanungurlu ngurrara warru nyangu, rdipjarla muljuku. Wiri-jarlu lalya pirlilparla muljuku kankarlumparra wapirrija. Kutu-yijalalpalu jiyipiji yurturlu-paturla parntarrija. Jiyipi yalumpurra kalalu yanurnu parra-kari parra-kari ngula-kurra mulju-kurra ngapaku ngarninjaku. ³ Parra-kari parra-kari, jiyipikingarduyu-paturlu kalalu-jana jarnku-mirnimirnirli turnu-kari turnu-kari warrawarra-kangu, ngulangku kalalu-jana yalumpurraku jiyipiki nguru-yirrarninja-yanu ngula-kurra mulju-kurra walyuru-maninjaku. Nyanungu-paturlu kalalu ngula wiri-jarlu pirli ngurl-kangu kankarlarni-jangka mulju-jangka, ngula-jangkarlu nyanungurra-nyangu jiyipi kalalu-jana ngapangku walyuru-manu.

Ngaka kuja kalalu jiyipi ngapangku walyuru-manu, kulpari ngurl-kangu kalalu pirli mulju-kurra kankarlarni-kirra parnta-yirrarninjaku jiyipikingarduyu-paturlu.

⁴ Jakupurlu-jana payurnu yalumpu jiyipikingarduyu-patu, “Ngajukupurdangka-patu, nyarrpara-wardingkinkili nyurrurlaju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Nganimpaju Yarrana-wardingki-patu.”

⁵ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu wati yirdi Lapana warringiyi-nyanu Nayuru-kurlangu?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju milya-pinyi karnalu.”

⁶ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Ngurrju mayi nyanunguju, nyiyarningkijarra-kurlu palka-kurlu mayi-ka nyina nyanunguju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju ngurrju. Nyangka! Nyampunya-ka yanirnilki Rajulu yurntalpa nyanungu-nyangu, nguru-yirrarni kajana jiyipilki nyanungukupalangu-kurlangu.”

⁷ Ngula-jangka, Jakupu-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Murnma-juku, nyampuju parra wiri karlarla-puru! Nyampuju mirntangali-jiki murnma-juku munga-wangu jiyipiki ngunanja-yirrarninjakuju. Yungkalu-jana ngapa yungulu ngarnilki, manu ngula-jangka, marna-kurralu-jana kulpari nguru-yirraka, manu yungulu wuraji-kardarlu warrarda ngarni.”

8 Kala yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Kularnalu-jana jiyipiji ngapangkuju walyuru-manu murnma-juku. Pardarni karnalu-jana kajili panu-kari jiyipikingarduyu-patu rdipimirni jiyipi nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngula-jangka, turnungku karnalu pirli ngurl-kanyi mulju-jangka yungurnalu-jana jiyipi nganimpa-nyangu ngapangku walyuru-mani.”

9 Ngulalpa-jana Jakupu wangkaja-juku yalumpurraku jiyipikingarduyu-patuku, Rajuluju yanurnu jiyipi-kirli nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu. Nyanunguju jiyipikingarduyu-yijala, manu jiyipi nyanungukupalangu-kurlangu kala-jana nyanungurlu warrawarrakangu. 10 Jakupurlu nyangu Rajulu yaninjarnikirra, yurntalpa Lapana-kurlangu, manu-jana nyangu nyanungurlu jiyipi Lapana-kurlangu. Nyampu wati Lapana, ngulaju papardi-nyanu Ripikakupurdangka kujalparla nyinaja ngati-nyanu Jakupuku. Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu pirli yinya wiri mulju-jangka kankarlarni-jangka ngurl-kangu, manu ngula-jangka, nyanungurlu-jana walyuru-manu jiyipi Lapana-kurlangu. 11 Ngula-jangka, nyanungurlu yaninjarla nyunjurnu Rajulu, manulparla yulajalku. 12 Ngula-jangkarlu-nyanu Rajulu-kurra yimi-ngarrurnu, wangkajarla, “Ngajujurna ngarmara-puraji nyuntukuju. Ripikaju ngaju-nyangu ngati-nyanu, nyuntuku pimirdi-nyanu Lapanakupurdangka.” Ngula-jangka, Rajulu ngurra-kurra parnkaja, warnkiri-manunjunu jaji-nyanuju.

13 Kuja purda-nyangu yimi Lapanarlu

ngawurru-nyanu-kurlangu kaja-nyanu-kurlu Jakupu-kurlu, nyanungu parnkaja ngamurlu-mardarninjaku. Lapanarlu ngamirlji-manu Jakupu, manu nyunjurnu wirki-jarra. Nyanungu kulparirli kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. Yinyarla, Jakupurlu-nyanu yirri-puraja Lapana-kurra wurna-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu kuja nyanungu yanurnu. ¹⁴ Lapana wangkajarla nyanunguku, “Nyuntu ngaju-nyangu miyalu wungu-warnu, nyuntu jinta-warnu-juku yalyu-warnuju manu palka-warnuju.” Junga-juku, Jakupuju yalumpurla-juku nyinaja Lapanarla kirntangiki jintaku, manulparla nyanunguku warrki-jarrijalku.

Lapanarlu yulyurlku-yungu Jakupu

¹⁵ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja Jakupuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu miyalu-warnu, kala kajinpaju ngajuku warrarda warrki-jarrimi, yungurnangku nyuntu payi-mani nyiyarla-ngurlu. Nyiyarnangku nyuntukuju yinyi warrki-jangkakuju?”

¹⁶ Lapanarlulpa-palangu yurntalpa-jarra mardarnu. Yirdi kapirdi-nyanuju Liiya, manu ngawurru-nyanuju Rajulu. ¹⁷⁻¹⁸ Liiyaju ngawu-karrkarri, manu milpa-jarraju yurrini. Kala Rajuluju yuntardi-nyayirni, manulparla nyanungukuju yulkaja-nyayirni Jakupuju. Ngula-jangka, nyanungurlu payurnu Lapana, “Ngurrju mayi kajilpanpaju Rajulu nyuntu-nyangu walirri yurntalpa yungkarla? Kajinpaju nyanungu

yinyi ngajuku, kapurnangku nyuntuku warrki-jarri wirarki-palaku yulyurpuku.”

¹⁹ Lapanarla ngungkurr-nyinaja Jakupukuju, manurla wangkaja, “Kujaju ngula-juku. Kala kajilpanpa yampiyarla Rajulu nyuntu-kurra-maninja-wangurlu, ngulaju kajika-nyanu kutu mani wati-karirlanguju ngajulurla ngampurrapa-wangurla ngayi. Kala ngampurrapa karnangku nyina nyuntuku yungunpa nyampurula-juku nyinami ngajulurla.” ²⁰ Ngula-jangka, Jakupurla warrki-jarrija Lapanaku yulyurpu wirarki-palaku yungu-nyanu yangka ngari Rajulu nyanungu-kurra-mani. Ngulaju tarnnga-nyayirnilparla warrki-jarrija, ngulaju ngula-juku. Nyanungu Rajuluku yulkaja-nyayirnilparla, manu ngula yulyurpu wirarki-pala-jarrija, ngulajurla nganta tarnnga-nyayirni-wangu karrija rdangkarlpa.

²¹ Ngakalku, yulyurpu wirarki-palajangka warrki-jangka, Jakupuju yaninjarla wangkajarla Lapanaku, “Kujaju ngula-juku, ngajulurlurnangku nyuntuku warrki nyurru yulyurpu wirarki-palaku lawa-manu ngari yangka kujarnangku nyuntu wangkaja. Yungkaju Rajulu yungurlijarra nyinamilki.” Ngulakujurla Lapanaju ngungkurr-nyinaja.

²² Ngula-jangka, Lapanarlu-jana yapa nyanungu-nyangu muku turnu-manu, manulu-jana jirranganja ngarnu kuyu manu mangarri. ²³⁻²⁴ Ngulangka mungangka jintangka, Lapanarlurla kangu Liiya kapirdi-nyanu yurntalu-nyanu Jakupuku. Ngurrangka-pala ngunaja. ²⁵ Mungalyurrulku, Jakupuju jurnta

kinyirr-ngarnu. Nyanungurlu manngu-nyangu kula-ngantalpa ngunaja Rajulu-kurlu, kala Liiya-kurlu. Ngula-jangka, nyanungurla yaninjarla wangkaja Lapanaku, “Wayinta! Nyarrpa-jarrijanpaju ngajukuju? Nyiya-jangkanpaju yulyurlku-yungu kujarluju? Ngajurnangku mata-karda nyuntuku warrki-jarrija yungurnaju ngula-jangkarlu ngaju-kurra-mani Rajulu, kula Liiya!”

²⁶ Lapanarlu yalu-manu nyanungu, “Nganimpa-nyangurla ngurrararla, kapirdi-nyanu-wiyi-ka watingkiji nyanungu-kurra-mani kamparruju ngawurru-nyanukuju, kujanya kurubarri nganimpa-nyangu. ²⁷ Nyinaka Liiya-kurlu-wiyi wiyiki jintaku purlapapuru yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani, manu ngula-jangka ngajulurlu kapurnangku Rajulurlangu yinyi yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani. Rajulu-wanawanaju yungunpaju warrki-jarri ngajuku yulyurru wirlki-palakarikilki.”

²⁸ Ngula-jangka, Jakupurla ngungkurnyinaja Lapanaku, manu nyinaja Liiya-kurlu wiyiki jintaku. Ngula-jangka, Lapanarlurla nyanunguku yungu Rajuluku yungu-nyanu nyanungu-kurra-mani. ²⁹⁻³⁰ Jakupu manu Rajulu, ngurungka-pala ngunaja. Nyanunguju yulkaja-juku-jalalparla wita-karrikarri Liiyakuju. Kala nyanungu junga-nyayirnilarla Rajulukuju karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja. Manu ngula-jangka, warrki-jarrijalparla nyanungu Lapanakuju yulyurru wirlki-palakarikilki.

Ngaka-karilki, Lapanarlurla yungu Rajuluku nyanungu-nyangu jinta karnta warrkini yirdiji Piilya, ngula-jangka yungurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku.

Yimi nyampuju kali-nyanu-patu-kurlu Jakupu-kurlangu-patu-kurlu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangu-kurlu

³¹ YAAWIYI-rli nyangu Jakupu ngulalparla yulkaja Rajuluku karrikarri-wangu Liiya-piya-wanguku. Ngula-jangka, nyanungu jalajala-jarrija yungurla nganta kurdukurdu yinyi Li-iyaku. Kala ngawurru-nyanuku kularla kurdukurduju palka-jarrija nyiya-jangkaku mayi?

³² Liiyaju juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya mardarnu. Ngula-jangka, wangkaja, “YAAWIYI-rliji ngaju manngu-nyangu jata-nyanja-kurra. Kuja karna kurdu kajalku mardarni, kali-nyanu ngaju-parnta kapuju ngajuku yulkami!” Kujarlaju, yirdiji Ruupunuju* kaja-nyanukuju Liiyarluju yirrarnu.

³³ Ngula-jangka, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “YAAWIYI-rliji purda-nyangu ngula kaju kali-nyanu ngaju-parnta nyinami ngajuku yulkanja-wangu. Ngula-jangkanyaju YAAWIYI-rliji kaja nyampu yunguju ngajuku.” Kujarlaju, Liiyarluju kaja-nyanu-kariji yirdi-manu Jimiyani†

* **29:32** ‘Ruupunu’ yirdiji ngulaju ‘Nyangka Kurdu Wirriya Ngaju-nyangu!’ † **29:33** ‘Jimiyani’ yirdiji ngulaju ‘Purda-nyanguju’

34 Ngula-jangka, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “Ngajurnarla yungu ngajuparntaku kaja-nyanu-patu yunguju nyanungurlu ngamurlu-mani ngaju.” Kujarlaju, nyanungurlu jinta-kari nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Liipi[‡]

35 Ngaka-kari Liiya yarda karmulypa-jarrija kurdu-kari-kirilki wirriya-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungu wangkajarla, “Jalangurlu kapurnarla YAAWIYI-ki pulka-pinyi!” Kujarlaju, nyanungurluju purdangirli-warnu nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Juurda[§]

30

1 Ngula-pururlu kularla Rajulurlu kurdu manu nyanungu-parntaku Jakupuku. Ngula-wanawanaju, kapirdi-nyanukujurla yunnganji-jarrija. Manu yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Kajinpaju kurdu yinja-wangurlu mardarni, kapurna ngajuju palimi!”

2 Jakupurla nyanunguku kulu-jarrija, manurla wangkaja, “Wayinpa! Kularna ngajuju Kaatu! Kulalparnangku nyarrparlu yungkarla! Kaaturlunyangku nyuntuju warla-pajurnu kurdukurdu mardarninja-kujakuju!”

3 Ngularla Rajulu nyanunguku wangkaja, “Mpa! Kangka warrkini ngaju-nyangu karnta Piilya, manu ngunaka nyanungu-kurlu. Kaji kurdu

[‡] 29:34 ‘Liipi’ yirdiji ngulaju ‘Ngamurlu-mani Kaju’ § 29:35 ‘Juurda’ yirdiji ngulaju ‘Pulka-pinyi Karla’

nyanungurlu mardarni, ngulaju kaju yinyi ngajuku, ngula-jangkarlu yungurnaju wungu-warnu ngajuku warlajla mardarni manu wiri-mani.”

⁴ Ngula-jangka, Rajulurlurla karnta warrkini Piilya yungu Jakupuku yungu-nyanu jinta-kari kali-nyanu mardarni, manu ngunaja nyanungukurlulku.

⁵ Piilyaju juni-parnta-jarrija, manu ngakarilkirla kurdu wirriya mardarnu Jakupuku.

⁶ Ngula-jangka, wangkaja Rajulu, “Kaaturluju ngaju jungarni-pajurnu warntarla-wangu. Purda-nyanguju payirninja-kurra ngaju, yangkapiya kuja purda-nyangu Liiya, manuju yungu kaja ngajukuju.” Kujarlaju, Rajulurlu yirdi-manu yalumpu kurdu wirriya Taanu.*

⁷ Ngula-jangka, yarda juni-parnta-jarrija Piilyaju, manu kurdu-karilkirla mardarnu wirriya Jakupukuju. ⁸ Rajulu wangkaja, “Ngajulurlulparna Kaatu warrarda payurnu kurdukurduku ngula yungurnarla Liiyaku kapirdiki ngajukupurdangkaku parrparda-juku nyinami. Ngajujurna parrpardalku nyanunguku.” Kujarlaju, Rajulurlu kurdu wirriya yirdi-manu Napatali.†

⁹ Liiyarlulpa-jana kaja-nyanuju mirdi-palajuku mardarnu panu-wangu. Kujarlajurla nyanungu-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanu jinta-kari Jakupuku. ¹⁰ Ngaka, Jiilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-kurlu karmulypajarrija yalumpu yungurla Liiyarlu kaja-nyanu yinyi Jakupuku. ¹¹ Liiya wangkaja, “Kuja-piyaju

* **30:6** ‘Taanu’ yirdiji ngulaju ‘Miimii-nyanjarlaju Jungarni-pajurnuju’ † **30:8** ‘Napatali’ yirdiji ngulaju ‘Putaju Warla-pajurnu’

ngurrju-nyayirni ngajuku rdipija!” Kujarlaju, kurdu yalumpu yirdi-manu Kaardu.† 12 Ngakakarilki, Jiilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-karikirilki karmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liiyarlu yinyi Jakupuku. 13 Liiya wangkaja, “Wardinyi-nyayirni ngajuju jalanguju. Panungku mardukujarlu kapujulu ngaju wardinyipajirni.” Kujarlaju, yalumpu kurdu wirriya yirdi-manu Yaaja.§

14 Ngakakarilki, mangarri ngurlu-piya* kujalpalu yalumpurlarlu ngurrararlarlu yapangku maninja-parnkaja, Ruupunu yanu yinya-kurra kujalpalu warrki-jarrija, manu rdipijarla watiya witaku jinjirla-kurluku.† Ruupunurlurla yalumpu maninjarla kulpari kangu ngati-nyanuku Liiyaku. Rajulurlu nyangu kuja-kurra, manurla Liiyaku wangkaja, “Marijarriyaju, yungkaju parrka panu-kari nyuntuku kujangu manu kaja-purajirli.”

15 Liiyarlu yalu-manu, “Yampiyarla! Nyurrunpaju ngaju-parntaju puntarnu. Yungunparla marda ngaju-nyangu kajarlanguku marda parrka juni-parnta-maninja-kurlangu jurnta kangku!”

Kala Rajulujurla yarda wangkaja, “Kajinpaju ngajuku yinyi panu-kari parrka kaja-purajikirlangu, kapunpa yaninjarla ngunami Jakupu-

† 30:11 Kaardu yirdiji ngulaju ‘Ngurrjuju Rpipija Ngajuku’

§ 30:13 ‘Yaaja’ yirdiji ngulaju ‘Wardinyi-manuju’ * 30:14

wheat † 30:14 Manngu-nyangu kalalu yapangku ngula kajilpa nyanungu nganta mardukujarlu nganjarla parrka yali, ngulangkuju nganta kajikarla kurdu yinyi.

kurlu mungangka jalangu.” Ngula-jangka, kujakujurla ngurrju-jarrija Liiyaju Rajulukuju.

¹⁶ Ngulangka mungangka jintangka, kuja Jakupu ngurra-kurra kulpari yanurnu warrki-jangka, Liiyajurla yaninjarla rdipija jaljajuku. Wangkajarla Jakupuku, “Ngajurnarla Rajuluku juni-parnta-maninja-kurlangu parrka yungu kujaju manu Ruupunurlu kajangu ngaju-nyangurlu. Ngalijarra karli ngunanjarla jinta-jarrimi mungangka jalangu.” Junga-juku, ngulangka mungangka Jakupuju ngunaja Liiyakurlu.

¹⁷ Kamparru nyampukungarnti, Liiyarlu kala Kaatu payurnu yungu yarda ngurrju-mani juni-parnta-jarrinjaku. Kaaturlu purdanyangu wangkanja-kurra, junga nyanunguju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija wirriya-kari-kirli, mardarnulpa-jana kaja-nyanuju rdaka-palalku. ¹⁸ Ngula-jangka, Liiyaju wangkaja, “Ngajurna Kaatu yipiljipiljimanu kaja jinta-karikilki. Ngajurnarla Jakupuku ngaju-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanuku yungu-nyanu mardarni. Kuja-jangkarlunyaju Kaaturluju ngajukuju kaja-kariji yungu.” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdimanu Yijaka.†

¹⁹ Ngaka-karilki, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu jinta-kari-kirli, ngulajulpa-jana kaja-nyanuju jika-palalku mardarnu. ²⁰ Ngula-jangka, wangkaja nyanunguju, “Kaaturluju

† **30:18** ‘Yijaka’ yirdiji ngulaju ‘Ngajukuju Yungu’

ngajukuju yungu warntarri ngurrju-nyayirni! Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku jika-pala kaja-nyanu-patu. Ngula-jangka kapuju nyanungurlangurlu warntarriji ngajukuju yinyi!” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Jupulunu. § 21 Ngaka-karilkirila Liiyaju karmulypa-jarrija kurdu-kurlu karnta-kurlu, manu yirdi-manu Tiina.

22 Nyampurra-pururlu, Rajulurlu kala Kaatu payurnu yungu ngurrju-mani nyanungu juni-parnta-jarrinjaku. Junga Kaaturlu ngurrju-manu nyanunguju yungu-jana palka-maninjarla kurdukurdu mardarni. 23-24 Rajuluju juni-parnta-jarrialku, manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu. Wita nyanungu yirdi-manu Jajupu manu wangkaja, “Kurdu-wangu kamparru, ngajulparnaju kurnta-jarrija. Kala jalangurluju Kaaturluju wardinyi-manu kurntawangulku. Kala yunguju ngajuku YAAWIYI-rli kaja jintalku yarda yinyi.” Kujarlaju, Rajalurlu kaja-nyanu yirdi-manu Jajupu.*

Jakupurlu ngamirni-nyanu Lapana yimirr-yungu yungu-nyanu jiyipi manu narnukutu mardarni panu-kari

25 Kuja Jajupu palka-jarrija, ngula-jangka Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Yungurna warlalja-kurra ngurra-kurra kulpari-jarrimi ngurrara ngaju-nyangu-kurra.

§ 30:20 ‘Jupulunu’ yirdiji ngulaju ‘Warntarri Ngajuku’

* 30:23-24 ‘Jajupu’ yirdiji ngulaju ‘Jinta-kari Yungurna Mardarni’

Kulaju ngaju warla-pajika jarraly-pinjawangurlu! ²⁶ Yungkaju ngaju-parnta-patu manu kurdukurdu ngaju-nyangu, ngularrakurlu yungurna ngurrara-kurra kulpari yani. Ngajurnangku nyuntuku warrki-jarrija matakarda, ngularrarlajinta yungurnaju mardarni ngajulurlulku. Milya-pinyi kanpa junga kujaju.”

²⁷ Kala Lapanarla wangkaja, “Kajilpanpaju wardinyi nyinayarla ngajuku, ngulaju nyinaya nyampurla-juku yaninja-wangu. Jirrinyparlaju nyuntuju ngajuku yimi-ngarrurnu. Kujalpanpa nyuntu nyinaja ngaju-kurlu nyampurla, YAAWIYI-rlingki nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kujarlanyaju ngajurlangu warrawarra-kangu. ²⁸ Wangkaya ngayiji ngajuku. Nyiyarnangku nyuntutukuju yinyi ngulawarnu yungunpa nyinami nyampurla-juku?”

²⁹⁻³⁰ Jakupurlu yalu-manu, “Nyuntulurlu kanpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku matakarda warrki-jarrija. Kujarna nyurru-wiyi kamparru-wiyi nyampu-kurra yanurnu, ngulajulpanpa-jana marnkurrpamipa jiyipi manu narnukutuju mardarnu. Kala kujalparna-jana ngajulurlulku warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu, ngulajulu panujarrialku, manu jalangurlu panulku kanpa-jana mardarni. Nyarrpararlangurla kujalparnangku yaninjarla warrki-jarrija, YAAWIYI-rlijilpangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kala nyiya-jangka ngajuju? Nyangurlarlu kapunpaju ngajuluju jarraly-pinjarla yilyami yungurnaju warrawarra-kanyi wungu-warnu warlalja ngaju-nyangu?”

³¹ Ngula-jangka, Lapanarlu payurnu, “Nyi-yarnangku yinyi?”

Jakupurlu yalu-manu, “Kulanpaju nyiyalku ngajukuju yungku. Kala yungurnangku nyuntu payirni jinta-mipakulku. Kajinpaju yimiri nyina ngajuku yungurnaju mani nyuntu-nyangu jiyipi manu narnukutu ngajuku, ngula-jangka ngajulurlu kapurna-jana kulpari yaninjarla jiyipi manu narnukutu nyuntu-nyangu warrawarra-kanyi. ³² Nyuntu-nyangu jiyipi panuju kardirri-nyayirni, marnkurrpa-mipaju yurrpurlu manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Nyuntu-nyangu narnukutu panuju yurrpurlu, marnkurrpa-mipaju kardirri manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Yungkaju nyampurra jiyipi yurrpurlu manu kuruwarrikuruwarrirlangu. Kardirri-mipa narnukutuju manu kuruwarrikuruwarrirlangu ngajukuju yungka. Kapurna-jana nyanungu-patuju wurnturlangurlu kanjarla warrawarra-kanyi. ³³ Ngaka, kajinpa yanirni nyanjaku ngajuku, yungunpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku jungarni purunju-wangu nyinaja. Nyuntu kanpa-jana yaninjarla nyanungu-patu miimii-nyanyi. Kajinpa-jana narnukutu yurrpurlu nyanyi, manu marda kajinpa-jana jiyipi kardirri nyanyi, ngulaju kapunpaju milya-pinyi kujarnangku yalumpurraju nyuntuku purungku jurnta manu.”

³⁴ Lapanarla Jakupuku ngungkurr-nyinaja, manu wangkajarla, “Ngurrju kujaju! Nyampurra jiyipi manu narnukutu, yirrarnirli-nyanu yurturlu-kari yurturlu-kari.” ³⁵ Kala ngulangka

parrangka jintangka, Lapanarlu-jana yaninjarla ngularra jiyipi manu narnukutu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu. Nyanungurlu-jana manu jiyipi kurdukurdu yurrpurlu panu-juku manu narnukutu wirriya manu karnta yangka kuruwarrikuruwarri. Nyanungurluju-jana jinta-kurra-maninjarla jiyipi manu narnukutu yurturlurla yirrarnu Jakupuku. Ngula-jangka, kaja-nyanu-patuku-jana wangkaja yungulu-jana warrawarra-kanyi. ³⁶ Ngula-jangka, Lapanarlu manu kaja-nyanu-paturlulu-jana jiyipiki manu narnukutuku Jakupu-kurlanguku jirrnganja nguru-yirrarnu wurnangkulku parra-patuku.

Ngula-jangka, Jakupurlulpa-jana jiyipi manu narnukutu warrawarra-kangu Lapanakurlanguju yalumpurla-juku. ³⁷ Jakupurlu-jana pajurnu jalangu-warnu watiya-kari watiya-kari.† Pinti kirrirdiji-jana yalyi-manu wita-kari wita-kari nyampurra-ngurlu watiya-ngurlu. ³⁸ Yirrarnu-jana nyampurra watiya pinti yalyi-maninja-warnu kutu-juku wiringka rdakurlparla ngapakurlangurla. Ngula-kurra kuja kalalu jiyipi manu narnukutu yanurnu walyuru-maninjaku, ngula-karrarlu kalalu-nyanu wajirli-pungu kurlangkarrarlangurlu jinta-jarrinjaku. ³⁹ Kalalu yurrpurlu narnukutu-patu karntakarnta manu wirriya-patu jinta-jarrija kamparru ngayirni watiya-paturla yangka pinti yalyi-maninja-warnurla. Kujalpalu nyampurra karmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija

† **30:37** Poplar, almond manu plane trees kuja kalu-jana yirdi-pajirni kardiyarlu.

kuruwarrikuruwarri. ⁴⁰ Kala jiyipi kurdu-warnu-patu, ngulaju-jana Jakupurlu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu jiyipi wiriwiri-kijakuju. Ngayirni-manu-jana yungulu-jana nyanyi Lapana-kurlangu narnukutu-patu yurrpurlu-patu manu kuruwarrikuruwarrirlangu. Kujarlunya kala-nyanu jiyipiji Jakupurluju yurturlu-kari-maninjarla mardarnu Lapana-kurlangu-kujakuju.

⁴¹⁻⁴² Kujalpalu nyanungu-patu pirrjirdi-patu jinta-jarrija kurlangkarra, Jakupurlu kala watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnurla yirrarnu kamparru nyanungu-paturla yungulu nyanyi kurlangkarraru. Kujalpalu nyampurra karmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija pirrjirdi-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Jakupuku. Kala kuja kalalu rampaku-patu jinta-jarrija kurlangkarra, kulalpa-jana kamparru yirrarnu watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnurla nyanungu-patuku. Kujalpalu nyampurra nyurnu-patu karmulypa-jarrija, ngularrajulu palka-jarrija kurdukurduju rampaku-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Lapanaku. ⁴³ Kujarlunya-nyanu manu Jakupurlu panu-nyayirni jiyipi manu narnukutu. Nyanungujulpa jiyipi-kirli manu narnukutu-kurlu panu-nyayirni-kirli nyinaja marlajarra-wangu, manulpa-nyanu panu wati manu mardukuja warrkini mardarnu. Mardarnulpa-nyanu panu tangkiyi manu panu kawartawararlangu.

31

Jakupu wuruly-parnkaja Lapana-kujaku

¹ Ngaka-kari, Jakupurlu-jana kaja-nyanu-patu Lapana-kurlangu-patu purda-nyangu kujalpalurla nyanunguku nginji-wangkaja. Kujanyalpalu-nyanu wangkaja, “Ngali-pakupalangurlu jaji-pardurlu kamparrurlu nyiyarningkijarra kala-nyanu mardarnu. Kala Jakupurlulkurla muku manu jurnta panuju, manu jalangu-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu.” ² Lapanaju kalarla Jakupuku yipilji-wiyi nyinaja. Kala kuja kala Jakupurlu yungka nyangu Lapana, kala-nyanu kujarlu manngu-nyangu, “Lapanaju kula kaju marda yulkalku ngajukuju, lawa marda.” ³ Ngulajangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jakupuku, “Kulpari yanta ngurrara-kurra kujalpalu nyuntu-nyangu-patu nyurnunyurnu-patu nyinaja. Ngajuju kapurnangku palka jirranganja nyinami nyuntukuju.”

⁴ Junga-palangu Jakupuju nyanungu-parnta-jarraku Rajuluku manu Liiyaku wangkaja yungu-palarla kamparru yani kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu nyinaja nyanungu-nyangu. ⁵ Jakupuju ngakalku-palangu yaninjarla rdipija nyanungu-jarraku, manu-palangu wangkaja, “Nyumpalakupalangu kalaju yipilji-wiyi ngurrju-wiyi ngajuku nyinaja, kala jalangujalangu kula kaju yulkalku. Ngulaju ngula-juku. Kaatu yangka ngulalpa puraja Yijakirli ngajukupalangurlu, ngulaju kaju palka-juku nyina ngajurlangukuju Kaatuju.

6 Nyumpalarlu kanpajupala milya-pinyi kujalparnarla mata-karda tarnnga warrki-jarrija nyuntu-jarrakupalanguku. 7 Nyanungurluju tala jangku-pungu yunguju nganta payi-mani kujalparnarla panu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kangu. Kala ngajuluju yulyurlku-yungu karlarla-palakuju tala-ngurlu. Kapuju marda pakakarla. Kuja-kujakuju Kaaturluju nyanunguju jurnta warla-pajurnu jarraly-pinjawangurlu. 8 Kamparru ngajukuju Lapanawangakaja, ‘Jiyipi-wanawana, ngulajungku mardaka nyuntulurlu panu narnukutu kuja kalu palka-jarri kuruwarrikuruwarri.’ Kujanyaju Lapanaju wangkaja. Ngula-jangkaju, narnukutu-watili palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. Ngula-jangka, Lapanaju yarda wangkaja, ‘Jalangu nyampu-jangkarlu, mardaka-nyanu panu narnukutu kuruwarrikuruwarri warntawarntakurlu.’ Ngula-jangka, narnukutu-patu kujalu palka-jarrija ngulaju kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu. 9 Ngulaju Kaaturlurla nyampurra panu jiyipi manu narnukutu-patu nyuntukupalanguku jurnta kangu, manu ngulangku kujaju yungu ngajuku.”

10 Ngula-jangka, Jakupu-palangu nyanungu-parnta-jarraku wangkaja, “Yangka-puru kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu-patu jinta-jarrija kurlangkarra, ngajurna ngunaja jukurrpa. Yinyarla jukurrpara, nyangulparna-jana wirriya-patu narnukutu-patu kujalpalu karntangka narnukuturla jinta-jarrija. Kulalu wirriya-patu narnukutu-patu yurrpurlu-patu kurlangkarra karntangka

jinta-jarrija. Wirriya-patu-mipa yangka kujalpalu kuruwarrikuruwarri karrija, ngulamipalpalu kurlangkarraju jinta-jarrija. ¹¹ Jintaju marramarra Kaatu-kurlangu ngajuku wangkaja jukurrparla yinyarla, ‘Jakupu!’ Ngajulurlurna marramarra yinya yalu-manu, ‘Nyiya?’ ¹² Ngulajangka, ngajukuju wangkaja marramarra, ‘Nyangka-jana yalumpu narnukutu-patu wirriya-patu. Kuruwarrikuruwarri-mipa karntangka kurlangkarra kalu jinta-jarrimi. Ngajulurlulparnangku nyuntu warrawarrakangu, manu karna Lapanan nyanjarla milyapinyi kuja kangku nyuntuku nyinami yimiriwangu. ¹³ Ngaju Kaatu yangka-juku kujarnaju Pijilirla nyuntu-kurra milki-yirrarnu. Ngulaju yangkangka kujanpa pirli juka-yirrarnu kankarlarra-kari, manu kujanpa kankarlarni jarangku yarlurnu. Ngulangkanyanpaju wangkaja kapunpaju nganta purami ngajumipa nganta. Ngula-juku, ngaju karnangku nyina ngampurra yungunpa ngurrara nyampu yampimi, manu yungunpa kulpari yanirra yangka-kurra kujanpa nyuntu palka-jarrija.’ Kujanyaju wangkaja ngajuku marramarra jukurrparla yinyarla.”

¹⁴ Ngula-jangka, Rajulu manu Liiya-palarla Jakupuku wangkaja, “Kaji ngajarrakupalangu palimi, kularlijarra nyiyarlangu mani yampinyi nyanungu-nyangu-jangka, lawa. ¹⁵ Kulalpajarrangku nyanungu-wiyi yimiri ngajarraku nyinaja, lawa. Kala-jarrangku nyurunyuru-jarrija-nyayirni kula-nganta yapa-kari-jarra-piyaku ngurrara-kari-wardingki-jarra-piyaku.

Kamparrurlu yungu-jarrangku nyuntuku talakupurdarla. Ngula-jangka, panu tala nyanungurlu yiily-ngarnu ngulanparla yungu ngajarra-wanawana. ¹⁶ Kaaturlurla panu jiyipi manu narnukutu-patu jurnta kangu ngajarrakupalanguku, ngula-jangka kalu-ngalpa nyinami ngalipakulku manu ngalipa-nyanguku kurdukurduku. Kajingki nyiyarlanguku nyuntuku Kaatu wangkami, purda-nyangka!”

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana wari-yirrarnu kurdukurdu panu nyanungu-nyangu manu nyanungu-parnta-patu purturlu-kurra kawartawara-patu-kurra. ¹⁸ Ngulalu rdirri-yinjarla wurna kulpari yanu Kanana-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja-juku Yijaki nyanungukupalangu. Kangu-jana panu jiyipi manu narnukutu panu nyanungu-nyangu kamparrurlu jakumanu-piyarlu. Nyiyarninykijarra-nyanu kangu kujalpa nyinaja ngurrararla Patana-Yarramarla-wiyi.

¹⁹ Jakupu kuja yarnkajarra nyanungu-nyangu-patu-kurlu warlalja-kurlu, ngulakungarntiji Lapana yanu yangka-kurra kujalpalu-jana panu jiyipi wamulu-piya pajurnu. Kuja nyanungu yanu ngurra nyanungu-nyangu-ngurlu, Rajulurlurla yukanjarla pirli-pardu juju* purungku nyanungukupalanguku jurnta manu. ²⁰ Manu Jakupurlu Lapana yimirr-yungu, kula warnkiri-manu kuja nyanungu wuruly-yanu.

* **31:19** Pirli-pardu yalumpurra-piya palkaju yapa-piya yarda-yarda, ngulaju kula YAAWIYI-kirlangu puranja-kurlangu, ngulaju juju-kari-kirlangu yangka kuja kalalu yapa-karirli puraja.

21 Yampinjarlalu ngurra Lapanakurlangu-jangka kapanku yanumpa karru wiri-wana Yupirayiti-wana, manulu yanu ngurrara pirli-patu-kurra yirdi-kirra Kiliyata-kurra.

Lapanarlu puranjarla manu Jakupu

22 Ngakalku, Lapanarlu milya-pungu parra-patu-jangkarlu kujarla Jakupu warlalja-patukurlu nyanungu-nyangu-kurlu wuruly-yanu.

23 Ngula-jangka, wungu-warnu wati-mipa-nyanu Lapanarlu turnu-manu, manulu-jana yapa-patu Jakupu-kurlangu wajirli-pungu purdangirli-wanarlu. Ngakalku-jana nyanunguju wiyiki jinta-jangka puranjarla rdipija nyanungu-patuku ngurrararla pirli-paturla Kiliyatarla.

24 Ngulangka mungangka jintangka, Kaaturla yaninjarla jukurrparla Lapanaku wangkanjarla pututu-pungu, “Purda-nyangkaju! Kularla kulu japirdiya Jakupuku!”

25 Jakupu manu warlalja-patu nyanungu-nyangulu ngurrangka-jarrija pirli pirli-paturla ngurrararla yirdingka Kiliyatarla. Lapanu manu nyanungu-nyangu wati-paturlu ngurrangka-jarrija pirlingka jintangka kutu-yijala.

26 Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Nyia-jangkanpaju yimirr-yungu? Nyia-jangkarlunpa-palangu yurntalpa ngaju-nyangu-jarraju kangu ngaju-kujakuju kulu wiripiya-jangka?

27 Nyiyakunpaju ngajukuju jurnta wuruly-yanu kamparrurlu ngatingki-maninja-wangurlu? Kajinpaju ngajulu ngatingki-mantarla, ngajulurlu kapurnangku nyuntuku kurapaka wiri ngurrju-mantarla.

Kapurlipa nyinakarla wardinyi-nyayirni, manu kapurlipa jintangkarlu yunpakarla manu manyu-karriyarla rdimpirdimpirl-pinjakurlangu-kurlu manu kita-piya-kurlu.[†] ²⁸ Kuja-kujaku, nyuntunpa-jana kangu, manunpa ngaju-kujaku wuruly-parnkaja, kularna-jana nyunjakarla nyarrparlu ngaju-nyangu jamirdi manu yurntalpa-jarra, lawa. Manu kularna-jana nyarrparlu jakuru-pungkarla. Kujarlu miyalunpaju maju-manu! ²⁹ Kala kajirna ngaju ngampurrrpa-jarriyarla, kapurnangku marda pakakarla. Kala mungangka, ngajukuju Kaaturlu pututu-pungu yungurnangkulu nyuntulu yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu. ³⁰ Milya-pinyi karnangku kuja kanparla yirraru-jarrimi nyuntukupalanguku manu ngurrara nyuntu-nyanguku. Kala nyiyakunpaju pirli-pardu juju-kurlangu purungkuju jurnta manu.”

³¹ Yalu-manu Jakupurlu, “Lani-jarrijalparnangku. Ngajulurlurna manngunya nyangu kapunpaju marda yurntal-purajijarra jurnta kangkarla. Ngula-jangkanyarna ngatingki-maninja-wanguju wuruly-yanu.

³² Kala ngulaku nyuntu-nyanguku pirli-pardu jujuku, karijarna ngurrrpa ngulakuju. Ngulakujurla warru nyangka jurnarrparla nganima-nyangurla. Ngalipa-nyangu wunguwarnu panu kalu karrimi nyampu, purda-nyanyi kalu-ngalpa ngalipa. Kajinpa rdipinjarla mani nyuntu-nyangu juju-kurlangu yakujurla yapa jinta-kari-kirlangurla, kapurna-jana jangkardu

† 31:27 tambourines and harps

wangkami wati-patuku ngaju-nyanguku yungulu pinyi tarnnga-kurra puru-jangka.” Kujanyarla Jakupuju Lapanakuju wangkaja. Kala kulalpa milya-pungu kuja nyanungu-parntarlurajulurlu purungku-manu jujuju.

³³ Ngula-jangka, Lapanarlurdirri-yungu warrirninjaku pirli-pardu jujuku. Kamparrurlu warrurnurla kaninjarni kalukurla Jakupukurlangurla, manu ngula-jangkaju kaninjarni kalukurla Liiya-kurlangurlalku. Ngula-jangka, yaninjarlarla warrurnu kaninjarni kalukujarrarla kujalpa-palangu karrija karnta-jarraku warrkini-jarraku Piilyaku manu Jiilpaku, kala kula-jana rdipinjarla palka-manu. Ngula-jangka, nyanungu yanu kaluku Rajulukurlangukurra warrirninjaku jujukuju. ³⁴ Rajululpa kaninjarni nyinaja kalukurla yinyarla. Nyanungujulpa nyinaja kankarlarni nyanungunyangurla nyinanja-kurlangurla kawartawarakurlangurla, kujalu yalyi-maninjarla yirrarnu purturlu-jangka kawartawara-jangka. Kujarla Lapana rdirri-yungu warrirninjaku jujuku, kujakungarntirli Rajulurlu-jana kaninjarni wuruly-yirrarnu nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla. Lapana yaninjarla yukaja kaluku-kurra Rajulukurlangukurra, manurla muku warrurnu kaninjarni, kula-jana palka-manu, lawa. ³⁵ Ngularla Rajulu wangkajalku, “Wapirra, kulalpanpaju ngajuku kulu-jarriyarla. Ngajujurna murrumurrukarrikarri, manu kulalparnangku nyarrpalku karrinja-pardiyarla.” Ngula-jangka, yampija nyanungu Lapanarlurdirri-yungu, manu yarlu-kurra wilyipi-

pardinjarla yanu, manu kaluku-kari kaluku-kari muku nyangu, lawa-juku pirli-pardu juju palka-maninjakuju.

³⁶ Ngularla Jakupuju kulu-jarrija-nyayirni Lapanakuju. Nyanungukujurla jangkardu jurduwarrawarra-pungu, manurla wangkaja, “Yuwa, wangkayaju! Nyarrpa-manurnangu? Kularnangu majungka-jarrija jurnta nyuntuku ngula kanpaju ngajulu wajirli-pinyi? Ngayiji yimi-ngarrika-puka! ³⁷ Nyuntunparla muku warrurnu jurnarrparla nganimpa-nyangurla, kala kulanpa jintarlangu witarlangu nyiyarlangu palka-manu nyuntu-nyangu, lawa. Kajinparla rdipimi nyuntu-nyanguku nyiyaku-puka, ngulajuju milki-yirra ngajukuju! Yirra nyampurla kamparru panungka wungu-warnurla ngaljarra-nyangurla. Ngula-jangka yungulu-ngalingki miimii-nyanyi ngana-ka jungarni wangkami, manu ngana-ka warntarla wangkami!

³⁸ “Ngajuju purda-nyangka! Ngajurnangu warrki-jarrija nyuntuku yulyurpu-patuku 20-palaku. Ngularra-puru, kula jinta nyuntu-nyangu kurdu-warnu jiyipi manu kurdu-warnu narnukuturlangu palija yangka murnma-wiyi palka-jarrinjakungarnti. Kularna ngarnu wirriya jiyipi nyuntu-nyangurlangu jintarlangu, lawa. ³⁹ Kujalpa-jana warnaparirli pungu nyuntu-nyangu jiyipi, kularnangu yimirryungu, lawa. Ngarirnanangu jiyipi ngaju-nyangu yungu. Manu yangka kuja yapa jinta-karirli purungku-manu nyuntu-nyangu mungangka manu marda parrangka, kuja-wanawana

ngarinpaju jinyijinyi-manu ngaju-nyanguku kulpari yinjaku. Lawa, kalarnaju warlaja-juku jiyipiji mardarnu, manu jinyijinyi-maninja-warnurlu kalarnangkurla jiyipiki palinja-warnuku nyuntu-nyanguku yardajirri-yirrarnu.

⁴⁰ Panu-puru kalaju wantangu kampaja parrangka, manu mungangka kalarna putaputa laalka-jarrija palinja-piyakungarnti pirriyajangka, manu kula kalarna jardarlangu ngunaja.

⁴¹ Kuja-piya kalarnangu mata-karda-nyayirni nyuntuku warrki-jarrija 20-palaku yulyurpuku. Warrki-jarrijarnangu 14-palaku yulyurpuku nyuntu-nyangu yurntalpa-jarra-wanawana. Manu ngula-jangka, ngajurnangu warrki-jarrija jika-palaku yulyurpuku jiyipi manu narnukutu-wanawana. Karlarla-palakunpaju yimirr-yungu. Jangu-pungunpaju yungunpaju ngaju payi-manu jiyipi warrawarra-kanja-warnu, kalanpaju wurra-manu-juku. Nyuntulurlu kalanpaju tarngangka wita-kari wita-karirli payi-manu.

⁴² Kala Kaatu ngulalpa-pala ngajukupalangurlu Yijakirli manu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja, ngulaju kaju jalangurlanguju nyinami ngajukuju palka-juku. Nyanungu-wangu kajirna nyinayarla ngaju-mipa, ngulaju marlajarra kapunpaju yilyayarla. Kalaju nyangu Kaaturlu kujalparna mata-karda warrki-jarrija, manu kulu kujalpanpaju ngurru-manu. Kuja-jangkanyangu wangkaja Kaatu nyuntuku mungangka yungunpaju yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu!”

Jakupu manu Lapana ngungkurr-nyinaja-pala-

nyanu yungu-pala kulu-wangu manu pakarninja-wangu nyinami

⁴³ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Nyampu-jarra mardukuja-jarra ngulaju ngaju-nyangu-jarra yurantalpa-jarra, manu nyanungu-jarra-nyangu kurdukurdu kajulu ngajuku nyinami. Panu yalumpurra jiyipi manu narnukutu ngularraju ngajuku-juku. Kulalparnangku warla-pajikarla nyarrparlu yurantalpa-jarra-kujaku manu kurdukurdu kanja-kujakuju. Ngari-jana kangka.

⁴⁴ Wangkamirli-nyanu ngalijarra yungurlipa nyinami jintangka kulu-wangu ngurrju walyka. Manu yurturlurlarli pirli-patu ngalijarrarlu murnju-yirrarni ngulangku yungu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngungkurr-nyinaja.” Jakupuju ngurrjurla wangkaja kujakuju.

⁴⁵ Junga-juku, nyanungurlu pirli lalypa wiri maninjarla juka-yirrarnu. ⁴⁶ Wangkaja-jana wati-patuku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku yungulu yaninjarla turnu-mani panu pirli witawita manu yungulu pirlingka wiringka warrukirdikirdi yirrarni, ngulalu yalumpurra-juku kuyu karlarla nyanungu-paturluju ngarnu.

⁴⁷ Lapanarlu yalumpu walya pirli-patu-kurlu yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Jika-Jataja’. Manu Jakupurlu walya jurrku-juku yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Kaliti’.

⁴⁸ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Ngaka, kajirli ngalijarrarlu

nyampu pirli-patu yurturlurla nyanyi, kapu-
ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu
ngalijarra ngungkurr-nyinaja nyinanjaku
walykaku kulu-wangu.” Kuja-jangkanya nguru
yinya pirli-patu-kurluju yirdi-manu ‘Kaliti’.
⁴⁹ Ngula-jangka, Lapanan yarda wangkaja, “Kajirli
ngalijarra jarnku yani, ngampurrpa karnarla
YAAWIYI-ki nyina yungu-ngalingki ngalijarra
warrawarra-kanyi kulu-kujaku. Kalakarli-
nyanu pakarninjarla murrumurru mani!”
Ngula-jangkarlunyalpa ngurrararluru yinyarluju
mardarnu yirdi-kari ‘Mijipa’.[‡] ⁵⁰ Ngula-
janka, Lapanarla yarda wangkaja, “Purda-
nyangka nyampu wajawaja-maninja-wangurlu:
Kaaturlu kangalingki nyampurla jalangurlu
warrawarra-kanyi. Kajinpa-palangu ngaju-
nyangu-jarra yurntalpa-jarra murrumurru-
mani, marda karnta-karirlangu kajinpa-nyanu
nyuntu-kurra-manku, marda karija kularna
kuja-kurlu milya-pinyi. Kala Kaatu-miparlu
kapungku nyanyi yurnilyka-jarrinja-kurra
punku-kurra. ⁵¹⁻⁵² Nyampu wiri pirli manu pirli
panu-kari kujarna-jana yurturlurla yirrarnu,
ngula-warnurlu ngalingki kapurli warrarda
purda-nyanyi ngarririninja-warnurlu ngula
yungurlu nyinami jintangka walyka kulu-
wangu. Kularna nyampu-paturla pirli-paturla
jingijingi yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra
pinjaku nyuntuku, lawa. Manu nyunturlangu
kula yalumpurla pirli-paturla jingijingi yanta

[‡] **31:49** Nyampu yirdi Yipuru-kurlangu jaru kujaju: ‘Nyanun-
gurlu Kangalingki Warrawarra-kanyi’

ngajuku pinjaku. ⁵³ Kaatu kujalpa-pala puraja Yipuruyamurlu manu Nayururlu, ngulangkuju kapu-ngali nyanyi kajirli nyiyarlangurla nyarrpa-jarrimi. Kajinpaju ngajulu pinyi, ngulaju kapujurla Kaaturlu kunka-mani. Kala kajilparnangku pungkarla, ngulaju Kaaturlu kajikangkurla kunka-mani-yijala.”

Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Kaaturla yirdingka, ngulalpa Yijakirli ngajukupalangurlu puraja, wangkami karnangku kularna pirli-paturla yalumpu-paturla jingijingi yani nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurra nyuntuku pinjaku.” ⁵⁴ Ngula-jangka, Jakupurlurla jiyipi pinjarla purraja warntarri-nyayirni-wangu Kaatuku. Ngula-jana wati-patuku wungu-warnuku wangkaja yungulu yaninjarla ngarni kuyu manu mangarri nyanungu-kurlurlu. Ngulalu ngarninjaku lawa-jarrija, ngurrangka-jarrijalu yalumpurla pirlingka.

⁵⁵ Mungalyurru-karilki, Lapanarlu-jana nyanungu-nyangu jamirdi-nyanu-patu nyunjurnu, manu-palangu yurntal-nyanu-jarra jakuru-pungu, manu-jana wangkaja, “Kaaturlu kapu-nyarra pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Ngula-jangka kulpari yanu nyanungu ngurrara nyanungu-nyangu-kurra.

32

Jakupurla nyanungu-jarrinjarla jungarni-jarrija nyanjaku papardi-nyanuku Yijuwuku

¹ Kujalpa Jakupu wapanja-yanu warlalja-patu-kurlu manu nyanungu-nyangu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu, marramarra-patulurla nyanunguku rdipija. ² Kuja-jana nyanungu-patu nyangu Jakupurlu, wangkaja-nyanu kuja, “Ngurra nyampuju Kaatu-kurlangu!” Ngula-jangka, ngurra yalumpu yirdi-manu ‘Mayami’.*

³ Jakupukupurdangka papardi-nyanulpa nyinaja ngurrararla witangka yirdingka Jiirirla kujalpa karrija ngurrararla wiringka yirdingka Yitamarla. Ngula-jana Jakupurlu yilyaja wati-patu nyanungu-nyangu Yijuwu-kurra yimi-kirli. ⁴ Yilyanjakungarntiji-jana yimi nyampu nyanungu-patuku yungu, “Yimi nyampu ngulaju kukurnu-puraji-kirlangu Jakupu-kurlangu. Nyuntujunpa paaju ngajuku, manu kapurnangku purda-nyanyi kajinpaju nyiyarlanguku wangka. Yungurnangku yimi-ngarrirni nyuntuku kujalparna nyarrpa-jarrija. Nyinajalparna Lapana-wana ngurrararla nyanungu-nyangurla. Kapurna yangka-juku nyampu-kurraju kulpari-jarriyarla, kala ngulangkuju ngajuju warla-pajurnu kulpari yaninja-kujaku. ⁵ Ngaju karnaju mardarni panu-jarlu warlalja puluku, tangkiyi, jiyipi manu narnukutu. Manu karnaju mardarni wati manu mardukuja panu-jarlu ngula kajulu ngajuku warrki-jarrimi. Ngaju karnangku yimi nyampu nyuntuku yilyamirra yimiri-maninjaku yungurnangku yaninjarla jirrnganja nyinami nyuntukuju.” (Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu-

* **32:2** ‘Mayami’ yirdiji ngulaju ‘Ngurra-jarra’

paturlu wati-paturlulurla yimi-ngarrurnu Yijuwuku. Nyanungujurla nyurru-jukurla wapirdi yanunjunu Jakupuku.)

⁶ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu wati-patulurla yaninjarla nyanunguku kulpari wangkaja, “Rdipijarnalurla jalja-juku papardi-purajiki Yijuwuku. Nyanungurlu kyananu watiji 400-pala mardarni, manu kangku nyurru nyuntuku yanirni.”

⁷ Ngula Jakupurlu kuja purda-nyangu, yalyu-wangu-jarrija laniji! Manngu-nyangu kula-ngantarla Yijuwuju kulu jangkardu yanurnu pinjakungarnti. Kuja-kujakuju, nyanungu-nyangu yapa-jana yurturlu-jarra-kurra yira-kari-manu, nyanungu-nyangu panu jiyipirlangu, narnukutu, puluku manu kawartawara-jana yurturlu-jarrarla yirrarnu.

⁸ Manngu-nyangu-nyanu Jakupurlu, “Kajilpa-jana Yijuwurlu yaninjarla muku pungkarla yurturlu-kari, kajikalu marda yurturlu-kariji wankaruku wuruly-parnka!”

⁹ Ngula-jangka, Kaatu-kurla wangkaja, “Nyuntujunpa Kaatu ngulalpangkupala warringiyirli Yipuruyamurlu manu ngajukupalangurlu Yijakirli puraja. Purda-nyangkaju, wiyarrpa! YAAWIYI, ngajukunpaju wangkaja yungurna kulpari yanirni nyampu-kurra ngurrara warlalja-kurra manu wungu-warnu warlalja-kurra. Ngajukunpaju wangkaja yungunpaju nganta yimiri nyinami.

¹⁰ Ngajurnangku nyuntuku jurnta yanu, nyiya-jangka kanpaju ngajukuju yimiriji warrarda nyinami? Nyiyaku kanpaju warrawarra-kanyi ngajulu? Nyurru-wiyi kujarna ngapa-wana Jurdunu-wana yanu

Mijuputamiya-kurra, jukati-mipa-kurlurna yanu watiya-kurlu. Kala jalangurlu ngajulurlu karnaju warlaja nyiyarningkijarra mardarni yurturlu-jarrarla.

¹¹ Ngula karnangku nyuntulu payirni yungunpaju muurlparlu mardarni ngajukupurdangka-kujaku papardi-kijaku Yijuwu-kujaku. Lani-jarri karnarla kajika-nganpa yaninjarla marriwarlu muku pinyi panu-juku mardukuja-paturlangu manu kurdukurdurlangu!

¹² Nyuntunpaju wangkaja kapunpaju yimiri nganta nyina ngajuku, manunpaju wangkaja kapunpaju ngajuku nganta yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-walka panu-nyayirni nganta pingi-piya-juku nganta, kulalpa-jana nganangku-puka jinta-kari jinta-kariji yirdiyirdi-maninjintarla!"

¹³ Jakupu ngunaja yinyarla mungaku jintaku. Parra-karirla rdirri-yungu maninjaku nyanungu-nyanguku panu-kariki jiyipiki, narnukutuku manu kawartawaraku yungurla yinyi nganta warntarri papardi-nyanuku.

¹⁴ Yirrarnu-jana ngama narnukutu 200-pala manu wirriya narnukutu 20-pala jinta-kurra yurturlu-kurra. Ngula-jangka-jana ngama jiyipi 200-pala manu wirriya jiyipi 20-pala yurturlu-karirla yirrarnu.

¹⁵ Ngula-jangka-jana ngama kawartawara 30-pala yirrarnu manu nyanungu-nyangu kurdu-warnu-patu yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana ngama puluku 40-pala yirrarnu manu wirriya karlarla-pala yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana yirrarnu ngama tangkiyi 20-pala manu wirriya tangkiyi karlarla-pala yurturlu-kari-kirra.

¹⁶ Ngula-jangka-

jana milarninjarla manu nyanungu-nyangu warrkini rdaka-pala, ngulangku yungulu-jana yinya yurturlu-paturla palkangku warrawarra-kanyi. Ngula-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyurrurlarlu kangkalu-jana yalumpurra yurturlu-kari yurturlu-karirla kamparrurlu, manulurla yungka ngajukupurdangkaku papardiki. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-paturla yira-kari yira-kari-maninjarla. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-kari-jangkaku manu yurturlu-kari-jangkaku.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurla kamparru-warnuku jintaku warrkiniki wangkaja ngulalpa-jana panu narnukutu warrawarra-kangu, “Kajingki papardi Yijuwu ngajukupurdangka nyuntuku yaninjarla wangkami, kapungku payirni nganaku kanparla warrki-jarrimi. Kapungku payirni nyarrpara-kurra kuja kanpa yani, manu kapungku nyuntu payirni-yijala ngana kajana warlaljamarriji nyinami yalumpurraku panuku jiyipiki, narnukutuku, tangkiyiki manu kawartawaraku.

¹⁸ Kajingki payirni nyuntu kujarlu, yalu-manta kujarlu, ‘Nyampurraju nyuntukupurdangka kukurnu-puraji Jakupu-kurlangu ngula kangku nyinami warrkini nyuntukulku. Nyanungurlu nganta kangku yinyi nyampurraju nyuntukulku. Yijuwu, nyuntu paajulku kanparla nyanungukuju nyinami. Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’ Kujanyarla wangkaya Yijuwukuju.”

¹⁹ Ngula-jangka, warrkini-patu-kariki-jana Jakupu wangkaja, “Kuja-piya-yijala

nyurrurlajulurla Yijuwukuju wangkaya, kaji-nyarra yanirni. ²⁰ Wangkayalurla kuja nyanunguku, ‘Nyuntu-nyangu warrkini Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’” Jakupurlu-nyanu manngu-nyangu, “Kajilparnarla nyampurra warntarri papardiki ngajukupurdangkaku yilyayarla, ngula-jangka kajirna nyanungu nyanyi, kapuju marda yawuru-jarrimi.” ²¹ Ngula-jangka, ngula-warnu, Jakupurlu-jana wati-patu warrkini yilyaja kamparrurlu panu-kurlu jiyipi-kirli, narnukutu-kurlu, tangkiyi-kirli manu kawartawara-kurlu, kala nyanungujulpa nyinaja purdangirli yalumpurla-juku.

Jakupurla jurr-yarnkaja Kaatuku kula-nganta wati-kariki

²²⁻²³ Ngulalpa munga-juku karrija, Jakupu yakarra-pardija jarda-jangka, yakarra-manu-jana nyanungu-parnta-jarra, nyanungu-nyangu karnta-jarra warrkini-jarra manu nyanungu-nyangu 11-pala kaja-nyanu-patuju. Kamparru-jana yilyaja, yanumpalu ngapa-wana murrarninginti-kirra karru-wana yirdi-wanaju Japaka-wana. ²⁴ Kala Jakupu purdangirlilpa nyinaja yangarlu. Ngula-jangka, wati yanurnu, manu rdirri-yungu jurr-yarnkanjarla Jakupuku, manulpa-pala-nyanu putaputa kujurnu. Puuly-mardarnulpa-pala-nyanu, manu jirri-mardarnulpa-pala-nyanu rdiily-parnkanja-wangurlu jintaku mungaku. Watingkijilpa putaputa kujurnu Jakupu walya-kurra. ²⁵ Yinyarlu watingki kula Jakupu walya-

kurra kujurnu, lawa. Ngayilpa putaputa mamparl-pinjarla wirri-pungu Jakupulku. Ngula-jangka, rangkarr-kurlurlu nyanungurlu pakarnu yardipi Jakupu, ngula wanarri lirrija yardipirla.

²⁶ Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja Jakupuku, “Wayinpa! Yampiyalkuju! Wantaju-ka kankarlu-jarrinja-yanilki!”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngulaju ngula-juku! Ngulakungarntiji ngajukuju wangkaya yungunpaju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku!”

²⁷ Ngula watingki payurnu, “Nyianpa yirdi nyuntu?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Ngajurna Jakupu.”

²⁸ Ngula-jangka, watirla wangkaja, “Jalangu-jangka, yirdi nyuntu-nyangu kula Jakupulku, nyuntuju yirdi Yijirali.† Panu-kari watinpajana jintangku muku pungu. Kaaturlu manu nyuntulurlunpala-nyanu puuly-mardarninjarla putaputa kujurnu. Kulangku nyuntuju walya-kurra kujurnu.”

²⁹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja nyanunguku, “Ngaju karnangku nyuntu payirni jintamipaku. Nyianpa nyuntu yirdi?”

Watingki yalu-manu, “Nyiya-jangkakurnangku yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yirdiji?” Ngula-jangka, watijirla wangkaja Jakupuku yungu nganta pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku. Ngula-warnu, watingki yampija Jakupu, manu yanulku.

† 32:28 ‘Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Nyanungurlu manu Kaaturlunpala-nyanu Puuly-mardarninjarla Putaputa Kujurnu’

³⁰ Ngula-jangka, Jakupu wangkaja, “Ngajurna nyangu yinngirri Kaatu-kurlangu milpangku ngajulurlu, kala ngajuju wankaru-juku!” Ngula nyanungurlu yalumpu ngurra yirdi-manu Piniyali.† ³¹⁻³² Kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu, Jakupurlu yampija yinya ngurra. Nyanungu-nyangu yardipi wijini pakarninja-warnu yinya-jangka, manulpa jarntinja-yanu. Ngula-jangkanya, jalangurlangu yapangku Yijirali-pinkirli kula kalu ngarni kuyu yilara yardipi-jangka jiyipi-jangka, narnukutu-jangka manu puluku-jangkarlangu.

33

Jakupu manu Yijuwu-pala jinta-jarrija yipiljilki

¹ Ngula-jangka, Jakupurlu nyangu Yijuwu nyanungu-nyanungu-kurlu wati-kirli 400-palakurlu kujalpalu wurnturu yanurnu. Ngula-jana warlalja wungu-warnu nyanungu-nyangu yira-kari-maninjarla yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla. ² Yirrarnu-palangu karnta warrkini-jarra kurdukurdu-kurlu kamparru. Liiya manu kurdukurdu nyanungu-nyangu-jana kulkurru yirrarnu. Ngula-jangka-palangu Rajulu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu Jajupu yirrarnu purdangirli. ³ Ngula-jangka, Jakupuju rdirri-yungu wapanjaku Yijuwu-kurrapinangu, manulu nyanungu-parnta-paturlu kurdukurdu-kurlurlu purdangirli-wanarlu puranja-yanu yurturlu-paturlarlu. Kujalpa

† 32:30 ‘Piniyali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu-kurlangu Yinngirri’

nyanungu wapanja-yanu nyanungu-nyangu papardi Yijuwu-kurra-pinangu, Jakupurla parntarrinjunu walyangka yinngirri-purdanji wirliki-palaku.

⁴ Ngula-jangka, Yijuwurla yanu Jakupuku. Nyanungurlu ngamirlji-maninjarla Jakupu nyunjurnu wirliki-jarrarla. Ngula-pala rdirri-yungu yulanjakulku. ⁵ Ngula-jangka, Yijuwurlu-jana nyangu karntakarnta kurdukurdu-kurlu yaninjarni-kirra. Payurnu Jakupu, “Yapa nyampurraju nyuntu-nyangunya?”

Jakupurlu yalu-manu, “Yuwayi, papardi, ngajuku kajulu nyinami. Yimirilpaju Kaatuju nyinaja, manu yapa yalumpurraju yungu ngajuku.”

⁶ Ngula-jangka, karnta warrkini-jarrapalarla kurdukurdu-kurlu yanurnu Yijuwuku, manulurla parntarrija walyangka yinngirri-purdanji. ⁷ Ngula-jangka, Liiyarlangu kurdukurdu-kurlurla yaninjarla nyanunguku parntarrinjunu. Ngula-warnu, Jajupu manu nyanungukupalangu Rajulurlulku-palarla yaninjarla Yijuwuku parntarrinjunu. ⁸ Ngula-jangkarla wangkaja Jakupukulku, “Yangkurrarlu kujarna-jana nyangu panu-jarlu narnukutu, jiyipi, puluku, kawartawara manu tangkiyi, kujalpalu-jana watingki nyuntu-nyangurlu nguru-yirrarninja-yanu, ngularra nyuntulurlu kapunpa-jana nyarrpa-mani?”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngajulurlu yungur-nangu yalumpurraju yinyi nyuntuku warntarri nganta, ngula-jangka yungunpaju nyina ngajuku wardinyilki.”

⁹ Kala Yijuwurlu kamparrurlu wurra-manu, manurla wangkaja, “Ngaju karna-jana nyurru panu-yijala mardarni. Mardakangku nyuntulurlu, ngula panu-jala mardakangku yajarri-wangurlu!”

¹⁰ Kala wilji-jikilparla Jakupuju wangkaja, “Yuwa, ngayi-nyanu kutu kangkarlangu! Kajilpanpaju wardinyi nyinakarla, kajikanpa-nyanu warntarri kangkarla ngaju-nyangu. Ngulanpaju yaninjarla ngamirlji-mardarnu, manu ngularnangku yinka-kurlu nyangu, ngulaju kulangantarnangku nyangu yinngirri Kaatu-juku!

¹¹ Ngajukulpaju Kaatu yimiri nyinaja, manu yunguju panu nyiyarningkijarra. Kulalparna-jana nyampurraju nganjarla nyarrparlu. Kangkanyanu warntarri ngaju-nyangu.” Wilji-jikilparla Yijuwukuju kuja-juku wangkaja.

¹² Yijuwu ngungkurr-nyinajarla Jakupuku, manurla wangkaja, “Ngula-juku, kanyilki karnaju. Wurnarlu mapirrilki kulpari yani ngurra ngaju-nyangu-kurra. Kapurnalu wapanja-yani nyurrurla-kurlu.”

¹³ Kala Jakupurlu wurra-manu Yijuwu, manurla wangkaja, “Murnma, papardi ngajukupurdangka! Milya-pinyi kanpa-jana panu kurdukurdu ngaju-nyangu kalu murnma kurdu-warnu nyinami nyurnu wapanja-warnu. Manu panu jiyipi, narnukutu, tangkiyi, puluku manu kawartawara, kuja karna-jana mardarni, ngulaju kalu mata karrimi wapanja-warnu, manu kurdu-warnurlu kalu-jana lampurnu-juku ngati-nyanu ngarni. Kajilparna-jana jinyijinyimantarla wurntururlanguku yaninjaku parraku

jintarlanguku marda, kajikalu nyampurraju marda muku palimirlangu. ¹⁴ Ngajulu kapurnangku nyuntu purda-nyanyi, papardi ngajukupurdangka, kajinpaju nyarrparlangu wangkami. Kala yanta kamparru nyuntuju. Ngajulurlu kapurnangku puranja-yani purdangirli-wanarlu. Ngaju karna panukurlu pingka wapanja-yani. Kulalparna-jana jinyijinyi-mantarla wapanjaku kiljiki. Papardi, ngakarnangku nyanyi Jiirirla.”

¹⁵ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja, “Ngulajuku, kala ngurrju mayi kajilparnangku wati panu-kari ngaju-nyangu yirrakarla marlpa yungungkulu nyuntu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Lawa, ngulaju ngulajuku, kangka-jana panu-juku. Yungurnangku ngari nyuntu-puka yawuru-mani.”

¹⁶ Ngulangka parrangka jintangka, Yijuwu nyanungu-nyangu-kurlu wati panu-kurlu kulpari yanu ngurra-kurra Yitama-kurra.

¹⁷ Kala Jakupu ngulaju yanu Jakaja-kurra-puka. Ngulangka-nyanu nganturnu yuwarli, manujana yuwarli witawita nganturnu nyanungu-nyanguku jiyipiki, narnukutuku, pulukuku manu tangkiyiki. Kujarlanya ngurra ngulaju yirdi-manu Jakaja.*

¹⁸ Nyampurlu-ka lawa-mani yimi Jakupukurlu kujalpa wurna wapaja wurnturu-jangka Mijuputamiya-jangka kirri-kirra Jikimi-kirra yirdiyi-wana yangka-wana kuja-ka ngunamirra

* **33:17** ‘Jakaja’ yirdiji ngulaju ‘Yama-pardu-patu’

yirdiyiji Patana-Yarrama-kurra. Jikimiji kirri, ngulaju-ka karrimi Kananarla. Nyanungujulpa warrawarra-kangu Kaaturlu wurna-puruju. Jakupu-kurlangu ngurralpa kakarrara kiringka ngulangka karrija. ¹⁹ Ngakalku-nyanu nguru ngula manu nyanungurlu. Yungu-jana tala 100-pala pirli-piya yarltiri kaja-nyanu-patuku Yamuru-kurlangu-patuku ngulalpalurla nguruku yinyaku nyinaja warlajamarri.* ²⁰ Ngakalku kuja Jakupurlu manu nguru yinya, yurturlu-pinjarla Kaatuku ngurrju-manu pirli-patu purranja-kurlangu. Manu nyanungurlu ngurrara ngulaju yirdi-manu Yalaluyi-Yijirali.†

34

Nyampuju yimi Tiina-kurlu yangka Liiyaku yurntalu-nyanu-kurlu

¹ Tiinajulpa nyinaja Liiya-kurlangu yurntalu-nyanu manu Jakupuku kirda-nyanukuju. Parra jintangka, yanu-jana karntakarnta Kanana-wardingki-patuku jijanukuju kutu nyinaja. ² Kujalpa wapanja-yanu, watingkilpa nyangu yaninjarni-kirra. Nyanungu-nyangu yirdiji Jikimi, kaja-nyanu Yamuru-kurlangu kujalpa Yiiipiti nyinaja. Manulpa-jana wiri nyinaja yapa nyanungu-nyanguku. Yuwayi, kuja Jikimirli nyangu Tiina, puuly-mardarninjarla kurntaku ngurrju-manu. Jinyijinyi-manu ngunanjaku. ³ Junga, ngampurpa-nyayirnilparla nyinaja karntakuju. Yulkaja-nyayirnilparla, manu

* **33:19** Nyangka John 4.5 † **33:20** ‘Yalaluyi-Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu Ngulaju-jana Yijirali-pinkiki Kaatu’

puuly-mardarninjarla maju-manu. Ngula-jangka, wangkajarla ngurrju-nyayirni, manu puta walyka-manu. ⁴ Ngula-jangka, Jikimi yanu pina ngurra-kurra, manu wangkajarla nyanunguku kirdanaku, “Payirninjinka Jakupu yungurna yupukarra-jarri nyanunguku yurntalu-nyanu-kurlu Tiina-kurlu.” Junga-juku, Yamuruju yanu payirninjaku Jakupuku.

⁵ Ngula-puruju, Tiinakupalangurlu Jakupurlu purda-nyangu Jikimiji kuja ngunaja nganta nyanunguku yurntalu-nyanu-kurluju. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patujulpalu nyinaja yuwurrkurla, pulukulpalu-jana mardarnu. Jungalpa-jana Jakupuju pardarnu kaja-nyanu-watiki kajili pina-yanirni warrki-jangka.

⁶ Ngula-jangkaju, Yamuru yanurnu kaja-nyanu Jikimi-kirli Jakupu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Payurnu kajilpa Jikimi yupukarra-jarriyarla Tiina-kurlu. ⁷ Ngaka-pardu-kari, yukajarnili Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuju ngurra-kurralku. Kujalu yanurnu ngurra-kurra, Jakupurlu-jana yimi-ngarrurnu kuja Jikimirli puuly-mardarninjarla Tiina maju-manu. Kurnta-jarrijalu, manu kula-jarrijalurla Jikimikiji. Kurnta-manu-nyayirni nganta-jana nyanungu-nyangu warlalajaju Yijiralirlaju. Manu Jikimirli nganta kaji yampiyarla-juku marnpirninjawangurlu.

⁸ Ngula-jana Yamuru wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, puta-jana walyka-manu, “Ngaju-nyangu kaja-nyanu ngampurrrpa karla ngawurru-purajikiji nyina. Ngurrjulu-jana wangkaya yungulpa-pala

nyinakarla. ⁹ Nyuntu-nyangu warlaljarlu manu ngaju-nyangu warlaljarlu karlipa-jana panujarlu karnta kaminakamina mardarni. Yinyi jarnkujarnkurlipa-nyanu yupukarra yupukarra ngalipa-nyangu kaja-wati-kirra. Yungurlipa warlalja-patu wiri nyina tarnnga-juku jintangka-juku. ¹⁰ Nyurrurla yungunkulu nyina nyampurula ngurungka tarnnga. Nguru wiri-ka karri. Kajikankulu nguna kutu, manu kajikankulunya manu mani nyiyarningkijarra.” Kujarlunya pa-jana Yamururluju yipiljiyipilji-manu Jakupuju manu nyanunguku kaja-nyanu-patuju.

¹¹ Ngula-jangka-jana Jikimi wangkaja Jakupuku manu kaja-nyanu-patuku, “Yuwa, yimiri nyinayajulu yungurna yupukarra-jarri nyuntu-nyangu yurntalpa-kurlu. Ngulanawanawaju kapurna-nyarra nyiyarningkijarra yinyi kajinkijili payirni. ¹² Marda tala wirirlanguku kajinkijili payirni yungurna yupukarra-jarri, kapurna-nyarra yinyi. Ngarijili yimiri nyinaya yungurna karnta-kurlu yupukarra-jarrimi!”

¹³ Kala Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlu kulalu-jana yalu-manu Jikimi manu Yamuruju jungarnirli. Manngu-nyangulpalu kuja Jikimirliji nganta maju-manu nyanungurra-nyanguku ngawurru-nyanu, manulpalu-nyanu wangkaja nyarrparlu yungulu-jana pinyi. Yulyuriku-yirrarnulu-jana, manu wangkajalurla Yamuruku, ¹⁴ “Kulalparnalurla yungkarla nganimpaku ngawurru-nyanuju nyuntu-nyangu kaja-nyanu Jikimiki yupukarraju, kulangu nganangu ngarrka-kujurnu. Kajilparnangkulu

Tiina yungkarla yupukarraku, kujaju kurntangka-nyayirni! ¹⁵ Kajinpa ngampurpa nyina nganimpakupurdangkaku ngawurru-nyanuku kaja-purajiki yupukarra maninjaku, ngulakungarntirlijili-nyanu ngarrka-kijika-wiyi. Kujanya kuruwarriji nganimpa-nyangu. ¹⁶ Kajinkili-nyanu ngarrka-kijirni, ngulaju kajikarnalu nyina nguru nyampurula nyurrurla-kurlu. Kajikarlipa-nyanu jarnkujarnku yinyi yurntalu-nyanuju yungurlipa jintangka nyina. ¹⁷ Kala kajinkili nyina ngarrka-kijirninja-wangujuku, kapurnalu yampinjarla yani nyampuku ngurraraku, ngulaju ngawurru kapurnalu kanyiyijala nguru-kari-kirra.”

¹⁸ Yamuru manu kaja-nyanu Jikimili-jana ngungkurr-nyinaja Jakupu-kurlangu kaja-nyanupatuku, manulu-jana wangkaja, “Ngulaju ngulajuku. Kapurnalu-nyanu ngarrka-kijirni jintawarlairli.” ¹⁹ Yalumpurla ngurrangka, panulpalurla yulkaja Jikimikiji, manulparla ngampurpa nyinaja yupukarra-jarrinjaku Jakupukurlangu yurntalu-nyanuku.

²⁰ Kujakungarntiji, Yamuru manu Jikimi-pala pina-yanu ngurra-kurra yungulu-jana wati-patu-kariki wangkami. ²¹ Wangkajalu-jana, “Nyampurra-wati Jakupu manu nyanunguku kaja-nyanu-patu, ngulaju ngurrju-nyayirni kalu-nganpa nyina. Wangkami yungurlipajana yungulu tarnga nyinami nyampurula. Nguru wiri-ka nguna nyanungurrarlanguku. Yungurlipajana yupukarra-mani yurntalu-nyanu-wati, manu yungulu ngalipa-nyangu yurntalu-nyanu-kurlu yupukarra-jarrimi.

Manu yungurlipa jintangka-juku nyina.
²² Kujakungarntiji yungurlipa-nyanu ngarrka-kijirni nganta. ²³ Nyarrpa kankulu manngunyaanyi? Kajirlipa-nyanu ngarrka-kijirni, nyanungurra-nyangu puluku manu jiyipiwati yungulu ngalipa-nyangu-jarrimi. Yuwayi, ngarrka-kijirnirlipa-nyanu yungurlipa-jana jirranganja nyina.”

²⁴ Yuwayi, ngungkurr-nyinajalu-palangu Yamuruku manu Jikimikiji. Jinta-jarrinjarlalu-nyanu ngarrka-kujurnu.

²⁵ Parra jirrama-jangka, wati-patujulpalu jata-nyangu murrumurru kujalu-nyanu muku ngarrka-kujurnu. Ngarilpalu waparlku ngunajapuka jaarl-nyanja-wangu. Ngula-jangkaju, jirrama yangka Jakupu-kurlangu kaja-nyanujarra Jimiyani manu Liipi, Tiinaku papardinyanu-jarra, yaninjarlalu-jana muku pakarnu junma yiri-kirlirli. Ngarili-jana riwarrpungu. ²⁶ Yaninjarlalu-jana pungu Yamuru manu nyanunguku kaja-nyanu Jikimirlangu. Manulu Tiina pina-kangu Jikimi-kirlangu-jangka ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra.

²⁷ Ngulalu Jakupuku kaja-nyanu-watiji pinayanu yinya kirri wiri-kirra Yamuru-kurlangukurra. Nyangulu-jana nyurnu ngunanja-kurra, manulpalu purungku-manu niyarningkijarra, kuja Jikimirli nganta ngawurru-nyanu majumanu. ²⁸ Purungkulu-jana jurnta kangu puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kujalpalu nyinaja yinyarra yapa-kurlangu. ²⁹ Ngarili yaninjarla manu niyarningkijarraju, kangulu-jana muku karntakarnta manu kurdukurdu,

manulpalu yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra yukaja purunjuku.

³⁰ Kujalu pina-yanurnu Jakupu-kurlangu ngurra-kurra nyiyarningkijarra-kurlu, kurnta-ngarrurnu-palangu Jimiyani manu Liipiji, “Niyiakunpajupala kurntaku ngurrju-manu. Yangka Kanana-wardingki-wati manu Piriji-wati yapa-patu, kuja kalu nyina nyampurula ngurungka, kapulu-nyarra purda-nyanyi kujankulu-jana pungu Yamuru manu Jikimi manu wati-patu-kari. Kapulu wangka ngaju nganta punku pukulyu kuyu-piya! Ngalipanyangu warlaljaju wita yapa-kurlu. Kala yinyarra Kanana-wardingki manu Piriji-wati, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni. Kajili jinta-jarri, kapulu-ngalpa muku pinyi!”

³¹ Jimiyanirli manu Liipirli-pala yalu-manu kirda-nyanuju, “Yuwa! Niyiyaku kanpa-jarrangu kurnta-ngarrirni? Yinyarlu Jikimirli maju-manu ngajarrakupurdangka. Nyanungurlu jinyijinyi-manu nganimpaku ngawurru-nyanu ngunanjaku nyanungukurluku yangka karnta punku-piya kuja-ka talakupurda warru nguna!”

35

Nyampuju yimi ngulaju Jakupu-kurlu kuja pina-yanu Pijili-kirra nyanungu-nyangu warlaljapatu-kurlu

¹ Ngaka-pardu-kari, Kaaturla wangkaja Jakupuku, “Yanta pina nyuntu-nyangu warlaljapatu-kurlu Pijili-kirra, yinya ngurra yangka

kujarnaju ngajulurlu milki-yirrarnu nyuntu-kurra, kujanpa wuruly-parnkaja papardi-puraji Yijuwu-kujaku. Kajinpa yani yinya-kurra, yarturlu-patuju murnju-yirraaka yurturlurla yungunpaju pulka-pinyi ngajuku.”

² Junga-juku-jana Jakupuju wangkaja nyanungu-nyangu warlaja-patuku manu yapaku kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku, “Kajinkili-jana nyurrurlurlu mardarni nyiyarlangu juju, ngulajulu-jana yampiya. Kulalu-jana parntarriya, ngarili puraya Kaatu-mipa. Yukayalu ngurrjunga journarrpara wurnakungarnti. ³ Pinarlipa yani ngurra pirli-kirra pirli-patu-kurlu-kurra Pijili-kirra. Yinyarlanya kapurna-jana yarturlu-patuju turnu-maninjarla murnju-yirrarni Kaatuku pulka-pinjakungarnti. Nyanungurlunyalpaju warrawarra-kangu ngajuku papardi-nyanu Yijuwu-kujakuju kujalpaju wajirli-pungu. Warrawarra-kangulpaju warrarda kujalparna nyarrpara-wanarlangu wapaja.” ⁴ Junga-juku, yapangkujulurla yungu muku nyiyarningkijar-rajuru Jakupukuju kujalpalu-nyanu mardarnu juju manu langa-kurlangurlangu. Kangu-jana Jakupurluju, manu yanu kirri-kirra Jikimi-kirra. Ngulangkaju-jana yangkarra juju milyingka yirrarnu kanunju watiya wiringka kujalpa yupa-patuku karrija. ⁵ Ngula-jangkaju, Jakupurlu manu nyanungu-nyangu warlaljarlu yampinjanu yinya ngurra manu yanulu Pijili-kirra. Ngula-puruju, yangka yapa-patu-kari kujalpalu nyinaja yinya ngurra-wana, kululpalu-jana pardarnu. Kala Kaaturlu-jana lani-manu, kulalu-

jana wajirli-pungulku.

⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarralu Luujurla yirdi-pardu-kari Pijiliki. Yinya ngurra ngulaju Kananarla. ⁷ Yinyarlanya-nyanu Kaaturluju milki-yirrarnu Jakupu-kurraju kamparrurlu-wiyi, yangka kujalpa wuruly-parnkanjinaanu papardi-nyanu Yijuwu-kujaku. Ngula Jakupurluju turnu-maninjarla murnju-yirrarnu yarturlu-patu yurturlurla Kaatuku pulka-pinjakungarnti, manu yirdirla yirrarnu ngulaju ‘Yal-Pijili’.*

⁸ Jakupu-kurlangu warlaljarlalpa nyinaja muturna yirdiji Tipuru. Wiri-manu Jakupu-kurlangu ngati-nyanu Ripika. Kuja Ripika palija, ngulajulpa Tipuru warrarda nyinaja-juku Jakupu-kurlangu warlalja-kurlu. Yuwayi, yinya muturna palijalku, ngulalu milyingka yirrarnu kanunju watiyarla kurrkapirla pirlingka kanunju Pijili-ngirli. Yirdi-manurla yinya ngurra ‘Yalana-Pakuju’.†

⁹ Kujalu Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarra yinya ngurrangka Pijilirla yinya wurna-jangka Patana-Yarrama-jangka, Kaaturlu-nyanu yarda milki-yirrarnu, manurla ngurrju-nyayirni wangka, wangkajalparla kapu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹⁰ Nyanungurla kuja wangkaja, “Jalangu nyuntu-nyangu yirdiji

* **35:7** ‘Yal-Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Nyampuju Ngurra Ngulaju Pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu’ † **35:8** ‘Yalana-pakuju’ yirdiji ngulaju ‘Yulajarlipa Kurrkapirla’

Jakupu. Jalangu-ngurlu kulangkulu nganangu yirdi-mani kujaju. Nyuntu-nyangu yirdiji Yijirali.” Junga-juku, Kaaturlu Yijiralirla yirdiji yirrarnu. ¹¹ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kurdu panu-jarlujulu kurduwarr-kijika! Nyuntu-nyangurlu kurdukurduurlu kapulu-jana mardarni kurdu panu-jarlu ngurarra-kari ngurarra-karirla, ngularraju wiri-jarrinjarla kapulu-jana wiriwirilki nyina yapaku nguru-kari nguru-karirla. ¹² Nyampu nguru kujarnarla yungu warringiyi-purajiki Yipuruyamuku manu nyuntu-nyangu kirdanaku Yijakiki, ngajulurlu karnangu yinyi nyuntukulku, manu ngaka kajinpa nyuntu palimi, ngajulurlu kapurna-jana yinyi nyuntu-nyangu kurdukurduku.” ¹³ Kujarla Kaatu kuja wangkaja Jakupuku yinya ngurrangka, yampinjarla pina-yanu kankarlarra.

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupurlu jinta-kari pirli lalya manu, manu juka-yirrarnu walyangka yinya yangka kujarla Kaatu wangkaja nyanunguku. Kuja yinya pirli juka-yirrarnu, ngularla pama manu jara kankarlumparra winjurnu Kaatuku yati-wangkanjaku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yirdilkirla yirrarnu ‘Pijili’.

Nyampuju yimi wita Rajulu-kurlu manu nyanunguku jurdalja-nyanu Yijaki-kirli kuja-pala palija jirrama-juku

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljarlulu yampinja-yanu yinya

ngurra Pijili, manulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yiparata-kurra. Jakupu-parnta Rajulu, ngulajulpa nyinaja miyalu-pardu, kulkurru-juku mardarnu wurna-puru-juku kurduju. Murrumurru-nyayirnilpa-nyanu purda-nyangu, manulpa manngu-nyangu kurdu nganta wajawaja-maninja-kujaku. ¹⁷ Kurdu yinya kula wilypi-pardija. Karnta jinta-karilpa nyinaja Rajulu-kurluju jija-piya kurdu-kurlangu-piya. Ngakalku palka-jarrija kurduju, ngulaju wirriya. Karntarla wangkaja Rajuluku, “Kula lani-jarriyalku, kaja jinta-kari kanpa mardarni.” ¹⁸ Rajulujulpa murrumurru-nyayirni nyinaja palinjakungarnti. Palinjakungarntirli yirdirla yirrarnu kurdukuju ngulaju Pinuni.† Kala Jakupurlurla yirdi jinta-kari yirrarnu Pinyamini.§

¹⁹ Ngula-jangkaju, Rajulu palijalku. Jakupurlu palka nyanungu-nyanguju kangu, milyingka yirrarnu Yiparatarla. Yirdi jinta-kariji Pijilimi. ²⁰ Kankarlu yinya milyingka, Jakupurlu juka-yirrarnu jinta pirli lalya yungulu yapangku milya-pinyi kujalpa nyarrpararla Rajulu milyingka ngunaja. Yinya pirli ngulaju palka-juku jalanguju-ka karrimi.

²¹ Yinya-jangkaju, Yijirali manu nyanungu-nyangu warlalja-patu, ngulajulu ngunaja murrarninginti ngurrangka yirdingkaju Mikitu-Yitururla. ²² Nyinajalpalu yinyarlaju. Ngula

† **35:18** ‘Pinuni’ yirdiji ngulaju ‘Ngaju-nyangu Kajangukuju Yulanjaku Ngurrju-manu’ § **35:18** ‘Pinyamini’ yirdiji ngulaju kaja ‘Ngaju-nyangu Kaja Pirrijirdi-nyayirni’

Yijirali-kirlangu kaja-nyanu yangka kamparru-warnu-paja Ruupunu yaninjarla ngunaja Piilya-kurlu. Piilyaju ngulajulpa nyinaja Rajulukurlangu warrkini. Kali-nyanu-piyalkulparla nyinaja Yijiralikiji. Yijiralirliji purda-nyangu kuja nyarrpa-jarrija Ruupunu.

Jakupurlulpa-jana mardarnu 12-pala kajanyanu.

23-26 Nyampurranya yirdi-watiji kajanyanu-wati-kirlanguju kujalurla palka-jarrija Jakupuku Patana-Yarramarla. Nyanunguparnta Liiyarlurla palka-manu-jana nyampu jika-pala: Ruupunu yangka Liiya-kurlangu kajanyanu kamparru-warnu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka manu Jupulunu. Jakupu-parnta jinta-kari Rajulurlu ngulaju-palangu mardarnu nyampujarra Jajupu manu Pinyamini. Rajulukurlangu warrkinirli Piilyarlu, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Taanu manu Napatali. Liiya-kurlangu warrkinirli Jiilparlu, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Kaardu manu Yaaja.

27 Ngaka-pardu-karilki, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu pina-yanulu Mamiri-kirra kujalpa nyanungukupalangu Yijaki wankaru-juku nyinaja. Mamirijilpa kutu karrija ngurra-karikiji Kiri-Yarrpakuju. (Yirdi jinta-kariji Yipurana.) Yinyarlanya Yipuruyamu manu Yijakiji kala-pala nyinaja kamparruwiyi. 28-29 Kujarla Yijakiki rdipija 180-pala yulyurru, ngulaju palijalku. Junga, purlkapardu-nyayirnilpa nyinaja. Nyanungu-nyangu

kaja-nyanu-jarrarlu Yijuwurlu manu Jakupurlu-pala milyingka yirrarnu.

36

Nyampuju yimi Yijuwu-kurlu manu yapa war-laljayirri nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Nyampuju wati Yijuwu, ngulalpa yirdi mardarnu jinta-kari Yitama. Nyampuju yimi nyanungu-kurlu.

² Yijuwurluju, karnta marnkurrpa-jana manu, ngulalpalu nguru ngulangka nyinaja Kananarla. Nyampu karnta kamparru-warnu nyanungu-parnta ngulaju Yaata, ngulajulpa yurntalpa Yaluna-kurlangu. Yalunu, ngulaju Yititi yimi-kari. Yijuwu-parnta karnta kulkurru-warnu yirdi Yulipama, ngulalparla yurntalpa nyinaja Yaana-kurlangu manu Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu. Jipunujulpa Yiipiti nyinaja. ³ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta jinta-karilki ngulaju Pajama, ngulalparla yurntalpa nyinaja nyampuku Yijimaliki manu ngawurru-nyanu nyampuku Napataku.

⁴ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta Yaata, ngulakujurla palka-jarrija wirriya Yilipaja. Ngula-jangka, jinta-kariki karntakujurla palka-jarrija Pajamaku wirriya-yijala yirdiji Ruulu. ⁵ Yinyarlu kulkurru-warnurlu karnta jinta-karirli yirdingkiji Yulipamarlu, ngula-jana mardarnu wirriya-patu marnkurrpa yirdi-patuju

Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampurra ngulaju Yijuwu-kurlangu kaja-nyanu-patu, palka-jarrijalu ngulangka-juku ngurungkaju Kananarla. ⁶⁻⁸ Nyinaja kujalpalu nguru Kananarla, Yijuwurlulpa-jana mardarnu panu-nyayirni puluku, jiyipi, manu ngula-piya-yijalalpa-jana nyanungukupurdangkarluju Jakupurluju mardarnu panu-yijala. Ngulangka kulalpa mangarri karrija miyi, marna manu ngapa nyampuku ngarninjaku pulukuku manu jiyipiki, lawa. Nyampujangkaju, Yijuwurluju kangu-jana nyanunguparnta, yurntalu-nyanu, kaja-nyanu manu yapatu-kari nyanungu-nyangu wungu-warnu, puluku, jiyipi manu nyiyarningkijarra. Mukujana kangu Kanana-ngurluju wurnturu-nyayirni pamarrpa-kurra yirdi-kirraju Jiiri-kirra. Ngulangkalkujulpalu nyinaja tarnnga-juku.

⁹ Nyampunya yimi Yijuwu-kurlu, nyanunguku kaja-nyanu-patu-kurlu, manu panu yapakurlu ngulalu-jana palka-jarrija nyanunguku kaja-nyanu-patuku, ngularra-kurlu nyampuju yimi. ¹⁰⁻¹³ Kala kamparru-warnuku karntaku, ngulajurla palka-jarrija Yaatakuju, Yijuwurlu ngulalpa jinta kaja-nyanu mardarnu yirdiji Yilipaja. Ngula nyampu-parnta kamparru-warnu-kurlangu kurdukurduju rdaka-pala: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Katama manu Kinaja. Kala jinta-kari-kirlangu Timina-kurlangu, ngulaju Yilipjarlu mardarnulpa jinta-kari kaja-nyanu Yamaliki. Ngula-jangka, jinta-kari kulkurru-warnu karnta ngula-kurlanguju, Pajamaku ngulajurla nyinaja kaja-nyanu jinta Ruulu. Ruulukuju kaja-nyanuju ngulajulpalurla

karrija murntu-pala Naaja, Jiiruyu, Jaama manu Miija.

¹⁴ Kala nyanungu-parnta kulkurru-warnuku Yulipamaku, nyanungu-parnta Yijuwukuju ngulaju marnkurrpa-jalalpalurla nyinaja Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampu Yulipama ngulajulpa yurntalpa nyinaja Yaanaku Jipunukurlangu warringiyi-nyanu.

¹⁵⁻¹⁶ Nyampurra wiriwiri ngulajulpalurla palka-jarrija Yilipajaku yangka Yijuwu-kurlangu manu Yata-kurlangu kaja-nyanu: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Kinaja, Kuura, Katama manu Yamaliki. Ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja yapa panukuju kujalpalu nyinaja ngurungka Yitamarla.

¹⁷ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Ruuluku yangka Yijuwu-kurlangu manu Pajama-kurlangu kaja-nyanu: Naaja, Jiira, Jaama manu Miija. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

¹⁸⁻¹⁹ Nyampurra yirdi-patu ngulalpalurla palka-jarrija Yulipamaku yangka yurntalpa-nyanu Yaana-kurlanguku: Jiyuju, Jalama manu Kuura. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

Nyampuju yimi ngulaju wati nyampu yirdi Jiiri-kirli manu nyanungu-nyangu yapa-kurlu nyampu kuruarri-pardu-kari-kirli kujalpalu nyinaja turnu-pardu-kari.

²⁰⁻²¹ Nyampu wati yirdi Jiiri ngulajulpa nyinaja Yuuri-kirlangu yapa. Nyanungu manu yapa panu, ngulajulpalu kamparru-warnuju nyinaja

Yitamarlaju. Jiiri-kirlangu kaja-nyanu ngulaju yirdi-patuju Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

²² Lutunu-kurlangu ngulaju jirrama kaja-nyanu-jarraju: Yuuri manu Yumama. Lutunukupurdangka ngawurru-nyanu yirdiji Timina.

²³ Jupulu-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju Yalpana, Manyata, Yipulu, Jiipu manu Yunama.

²⁴ Jipunu-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama: Yaaya manu Yaana. Nyampurlu Yaanarlun gularu kuja palka-manu ngapa jila-jangka kujalpa warlu-piya ngapa yarnkaja kankarlarra walya-ngurlu nyurru-wiyi kujalpa warrawarrakangu jiyipi jaji-nyanu-kurlangu.

²⁵ Yaana-kurlangu ngulaju jirrama yirdi Tijana manu karntaju Yulipama.

²⁶ Tijana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Yantama, Yajipana, Yijirana manu Karana.

²⁷ Latana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Pilyana, Jaapana manu Yakana.

²⁸ Tiijana-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama yirdi-jarraju Yuuju manu Yarana.

²⁹⁻³⁰ Nyampurra ngulajulpalu yirdi wiriwiriji nyinaja kujalpalu ngurungka Yuuriti-wardingki yapa-patu nyinaja Jiirirla: Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

Nyampu yimi-pardu-kari kujapalu nyinaja wiriwiri yalirla ngurungka yirdingka Yitamarla

³¹ Yalirla ngurungka Yitamarla, kamparru-wiyi Yijirali-pinki-kirlangu kingi-wangurla-wiyi,

kujalpa lawa karrija yinyarla, panu parliya yapalpalu kingi-kari kingi-kari nyinaja, ngulalpalujana yapakuju nyinaja jinta-kari-jangka jinta-karilki. Nyampurranya yirdi: ³² Kamparruwarnu wiri yinyarla ngurungka ngulaju Piila, Piyuru-kurlangu kaja-nyanu. Ngulajulpa nyinaja nguru kirri-kari-wardingki Tinyapa-wardingki.

³³ Kuja Piila palija, Juyupu-jalalpa wiriji nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulajulpa kaja-nyanu nyinaja Jiira-kurlangu ngulaju kirri Paajara-wardingki.

³⁴ Kala kuja Juyupu palija, Yuujamalkujala wirijilpa nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki-jala kujalpalu Timina-kurlangu yapa nyinaja.

³⁵ Kuja Yuujama palija, Yatataluku-jalalpa wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalanguju Pititi kujalpa kulu wirikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi manu yangka kuja pungu Mirdiyanu nguru-karirla Muwapurla. Yatata, ngulajulpa nyinaja kirri-kari-wardingki Yapiti-wardingki.

³⁶ Kala kuja Yatata palija, Jamalalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Majaraka-wardingki. ³⁷ Kala kuja Jamala palija, Jawurlulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Riyupuju-wardingki ngula-ka karri kirriji karru-wana. ³⁸ Kala kuja Jawurlu palija, Paal-Yananalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku

ngurungkaju. Nyanungukupalangu jaji-nyanu ngulaju Yakipuru. ³⁹ Kala kuja Paal-Yanana palija, Yardurulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Pawu-wardingki. Nyanungu-parnta karnta yirdiji Mitapulu, ngulaju yurntalpa-nyanu Marturtu-kurlangu. Marturtukupalangu ngati-nyanu yirdiji Miijapa.

⁴⁰⁻⁴³ Nyampurraju yirdi-patu wiriwiri Yijuwu-kurlangu yapa ngurungka yinyarla Yitamarlaju: Timina, Yaalpa, Jititi, Yulipama, Yiila, Pinana, Kinaja, Timina, Mipijara, Makatila manu Yirama. Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkujarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurrku-juku mardarnu yangka-patu yirdi kaja-nyanu-patu-kurlangu.

37

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu manu nyanungkupurdangka papardi-nyanu-patu-kurlu

¹ Jajupukupalangu kirda-nyanu Jakupu nyinajalpa ngurrara Kananarla, ngurra jinta-juku kujalpa Jakupukupalangu Yijaki wapaja ngurra-kari ngurra-kari. ² Nyampuju yimi Jakupu-kurlu manu nyanungu-nyangu warlalja-kurlu.

Jakupu-kurlangu kaja-nyanuku Jajupukujurla rdipija 17-pala yulyurru. Nyanunguku papardi-nyanu-patujulpalu nyinaja ngati-nyanu-patu-kurlangu marnkurrpa-kurlangu Liiya-kurlangu,

Piilya-kurlangu manu Jiilpa-kurlangu. Piilya manu Jiilpa, ngulaju yangka kuja kalalu-palangu warrki-jarrija Jakupu-parnta-jarraku yirdikiji Liiyaku manu Rajuluku. Jakupujulpa-jana kirda-nyanu nyinaja yinyakuju wirriyawirriyakuju. Jajupurlu manu papardi-nyanu-paturlu kalalu-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu-wati. Jajupuju kala pina-yanurnu yimi-kirli Jakupu-kurra yangka kuja kalalu nyanunguku papardi-nyanu-patu maju-jarrija.

³ Nyampukungarnti, Jakupujulpa nyinaja purlkalku kuja Jajupu palka-jarrija. Kujarlanya, kalarla karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja Jajupukuju nyanunguku papardi-nyanu-piya-wanguku. Kuja kalarla yulkaja Jajupuku, nyanungurlurla jinajina-piya kirrirdi ngurrju-nyayirni ngurrju-manu kuruwarrikuruwarri.

⁴ Jajupuku papardi-nyanu-paturlulpalu milya-pungu kujalparla nyanungurrakupalangu kirda-nyanu yulkaja Jajupu-mipaku. Kujarlanya kalalurla nyurunyuru-jarrija. Kula kalalurla ngurrjurlangu wangkaja.

Jajupurlu jukurr-manu jirramaku

⁵ Ngaka-pardu-karirla, Jajupujulpa jarda ngunaja. Ngula-puru mungangka ngulaju jukurr-manu. Ngula-jangka mungalyurru pardinjarla yarnkajarra, yimi-ngarrurnu-jana nyanungukupurdangka-patuku kuja nyangu jukurrparlu. Kujalu purda-nyangu nyampu jukurrpa, ngulajulpalurla nyurunyuru-jarrija-nyayirnilki. ⁶ Nyampunya-jana jukurrpaju yirri-puraja Jajupurluju

ngula-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu kujarna jukurr-manu mungangkarlu! Nyampunyarna nyangu mungangkarlu. ⁷ Panujuku ngantalparlipa warrki-jarrija yupujuwana, manu wayipurrurnurlipa mangarri. Ngulalparlipa warru pajurnu warrukirdikirdi kirrirdikirrirdi marna. Ngula-jangka, jinta-kari jinta-kari ngantalparlipa warurnu, manu jungarni-maninjarla yirrarnulparlipa walyakurra ngaka yungurlipa mani ngurluju mangarriki. Ngula-jangka, yinya ngajunya nyangu warirninja-warnu marna ngulaju karrinja-pardija yangka yapa-piya. Manu panu-kariji nyurrurla-nyanguju warirninjawa warnu-patu-karili karrinja-pardija-yijala, ngulalu yanurnu. Karrijalu warru ngajunya nyangu-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangkaju, parntarrijalurla warru ngaju-nyanguku kamparru. Nyampunyarna jukurrpaju nyangu.”

⁸ Ngulalurla wangkaja nyanungukupurdangaku, “Nyampuju mayi kanpa manngu-nyanyi yungu ngantanpa-nganpa wiri nyina nyuntulu nganimpaku marda kingi-piya nganta?” Nyanungukupurdangka-patu papardi-nyanupatu yijardulkulpalurla nyurunyuru-jarrija yungu nyampu jukurrpa nyangu manu kujajana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku.

⁹ Ngaka-pardu-kari Jajupurlu yarda jukurrmanu. Mungalyurru pardinjarla wangkaja-jana papardi-nyanu-patuku, “Mungangka jukurrmanurna. Ngulajurna nyangu wanta, kirntangi manu 11-pala yanjilypiri, ngulajulpajulu parntarrija warru ngajuku yapa-piya-jala.”

10 Ngula Jajupuju yanurla, yimi-ngarrurnu jaji-nyanuku Jakupuku nyampu kuja nyangu jukurrrpa. Kuja purda-nyangu jaji-nyanurlu jukurrrpa, ngulangkuju kulungku ngarrurnu Jajupuju, manurla wangkaja Jakupuju, “Yampiyarlanpa nyampuju jukurrrpa yimi-ngarrirninja-wangurlu! Nyiyakunpa-nganpa yirri-puraja maju nyampu jukurrrpa? Ngati-puraji, nyentukupurdangka-patu manu ngaju manu panu-kari, kularnangkulu parntarri nyuntuku kamparru!” 11 Jajupukupurdangka-patu ngulajulpalurla jankanjarla mimayi-jarrija-nyayirni. Kala jaji-nyanurlu Jakupurlu ngulajulpa manngu-nyangu-juku kuja yalirli yimi-ngarrurnu jukurrrpa Jajupurlu.

Jajupuku papardi-nyanu-paturlu, jali-manulujana nyanunguju yapa-kari-patuku talakupurdarlu

12-14 Ngaka-pardu-karirla, Jakupu manu nyanungu-nyangu yipilji nyinajalpalu manangkarrarla kutu kirriki Yipuranaku. Jajupukupurdangka papardi-nyanurlu, kangulujana panuju jaji-nyanu-kurlangu jiyipi-patu yali kirri-kirra Jikimi-kirra yungulujana warrawarra-kanyi yalumpurla-juku. Ngaka-pardu-karilki, Jakupu wangkajarla Jajupuku, “Nyentukupurdangka-paturlu kalujana mardarni jiyipi-patu kutu Jikimirla. Kapirnangku nyuntuju yilyami yinya-kurra. Yanta ngayi-jana, nyanjanka-jana ngurruju-japa kalujana mardarni jiyipi ngaju-nyangu-patu.

Ngula-jangka pina-yantarni yungunpaju yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kalu.”

Jajupu wangkajarla nyanungukupalangu jaji-nyanuku, “Yuwayi, kapirna yani Jikimi-kirra.” Junga-juku, Jakupurluju yilyaja. Ngakapardu-karirlalku yukajarra Jikimi-kirraju.
¹⁵ Yaninjarla kawarr-karrijalpa ngula-wana-juku nguru-kari nguru-kari, warrurnulpa-jana nyanungukupurdangka-patuku manu jiyipi-watiki. Ngula watingki parlu-pungu kawarr-karrinja-kurra manu payurnu, “Niyiyaku kanparla warrirni?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu watiji, “Ngaju karnajana warrirni ngajukupurdangka-patuku kuja kalu-jana mardarni jiyipi-patu. Milya-pinyi marda kanpa-jana nyarrpararla kajikalu nyina?”

¹⁷ Watirla wangkaja Jajupukuju, “Kala yanu mardalu kirri-kari-kirra kujarna-jana purdanyangu kujalpalu wangkaja yaninjaku jiyipipatu-kurlu ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Tajana-kurra.” Ngula-jangka, Jajupuju yarda yanu Tajana-kurralku. Kuja yukajarra yali-kirra, ngula-jana nyangu nyanungu-patu manu jiyipi wurnturu-kurra-juku.

¹⁸ Ngulalu nyangu nyanungukupurdangka-paturlu yaninjarni-kirra wurnturu-kurra-juku. Ngulalpalu-nyanu wurulywuruly-wangkajalpa jinta-kari jinta-kariki, ¹⁹ “Wayi! Nyangkalu, nyampunya yangkaju rdipija Jajupu yangka jukurra wita-wangu! ²⁰ Pinyirlipa jalangurlujuku, kijirnirlipa palkaju kanunju rdakukurra. Kaji-ngalpa ngalipakupalangurlu

payirni nyanunguku, kajikarliparla yimi-ngarrirni kuja malikirli yarlkurnu manu pungu. Yuwayi, pinyirlipa! Kula-ngalpa wiri nyina ngalipakuju. Yimi kuja-ngalpa yirri-puraja jukurpa-jangka nganta, ngulaju yungulparla yalirpa-karriyarla.”

²¹ Ngula-jana papardi-nyanurlu Ruupunurlu purda-nyangu wuruly-wangkanja-kurra kujalpalurla japirdija Jajupuku, puta-jana wangkaja wurra-waja. Ngula-jana wangkaja, “Murnma, kulalparlipa pungkarla nyanunguju!

²² Yampiyalu, pakarninja-wangurlu! Ngayili kijika-puka kaninjarra rdaku-kurra wankarujuku nyampurula.” Kujanya-jana wangkaja Ruupunuju nyanungukupurdangka-patukuju. Kujanyalpa manngu-nyangu Ruupunurluju yungu wilypi-maninjarla yilyayarla rdakujangkaju manu yungu pina-yilyayarla jaji-nyanu-kurra.

²³⁻²⁴ Kujalpalurla japirdijajuku, wangkajalpalu-nyanu jinta-kari jinta-kari. Jajupu kutu-jarrijalku nyanungukupurdangka-patu-kurra. Ngulalu puuly-mardarnu, yalyi-manulurla kujalpa jinajina-piya ngurru-nyayirni mardarnu kujarla jaji-nyanurlu yungu. Ngula-jangka, maninjarla kujurnulu kaninjarra rdakangka ngapa-wangurla-yijala pardunarla.

²⁵ Ngula-jangka, pirri-manulu, ngarnulpalu kuyu manu miyilki. Kujalpalu ngarnu, nyangulu-jana yapa wurnturu-kurra. Nyangulpalu-jana Yijimali-patu-piya yapa, ngulajulpalu wapanja-yanu jungarni jinta yirdiyirla kuja yanurra kirri nyampungurlu Kiliyata-ngurlu nguru-kari-kirra Yijipi-

kirra. Kawartawara-wati ngulaju yulypari kanunju yangka nyiyarningkijarra-kurlu yakujurla-kurlu. Jali-maninjakulpalu kanjayanu yapa-patuku Yijipi-wardingki-patuku talakupurdarlu. Nyampuju yakuju-patu ngulaju jujuminyiminyi-piya-kurlu manu yangka-kurlu kuja kalalu-nyanu maparnu jara-piyarlu manu palya-piya-kurlu ngurru-nyayirni-kirli. ²⁶ Ngula-jangka wangkajajana Juurda nyanungukupurdangka-patukuju, “Kajilparlipa pungkarla ngalipakupurdangka, manu kajilparliparla yimirr-yungkarla ngalipakupalanguju jaji-nyanu, kulalparlipa mantarla nyiyarningkijarralku. ²⁷ Kala kajilparlipa-jana yungkarla nyanunguju Yijimali-patu yapa-patuku, ngulaju kajikarlipa yampimi wankaru-juku pakarninja-wangurlu. Nyanunguku kirda-nyanuju ngulaju ngalipaku kirda-nyanu-yijala. Kala ngayirlipa-jana yinyi yapa-patuku nyampuku pinja-wangurlu.” Juurdakupurdangka-patujulurla ngungkurnyinaja. ²⁸ Ngula yanulu wilypi-maninjaku yinya rdaku-jangkaku. Kala lawa. Nyurrujukulu yapa-patu-kari Mirdiyanu-wardingki-patu yanurnu, ngulalu nyangulku Jajupu, wilypi-manulu rdakungurluju. Ngula-jangka yungulu-jana nyampuku Yijimali-patuku talakupurdarlu 20-pala wita pirli yaltirikipurdarlu. Ngula-jangka, Yijimali-paturlu yampijalu ngurra, yarnkajarralu wurnalku Jajupu-kurlu Yijipi-kirra.

²⁹ Ngakalku, Ruupunu yanu rdaku-kurraju, nyangu kaninjarra-kari. Ngula nyangu lawa Jajupu-wangulku rdakuju. Ngula-jangkaju,

larra-pajurnu jurnarrpalku nyanungu-nyangu, yulajalkulpa. ³⁰ Ngula pina-yanu, wangkaja-jana, “Waraa! Nyarrpara mayi yanu ngalipakupurdangkaju? Kula karna milya-pinyi nyarrpara yanu. Nyarrpa-jarri karna ngajuju?”

³¹ Yalu-maninja-wangurlulu purda-nyangu jamulu. Yanu-pukalu pinjaku narnukutu, pungulu. Kangurnulu, manulu jinajina-piya Jajupukurlangu julyurl-yirrarnu yalyungka narnukutujangkarla. ³² Ngula kangulurla milki jajinyanuku, milki-yirrarnulurla. Wangkajalurla, “Nyampuju jinajina-piyarlipa palka-manu yurkuyurrkurla. Nyampuju mayi nyuntu-nyangu kaja-puraji-kirlangu?”

³³ Ngula Jakupurlu purda-nyangu, kuja wangkaja, “Waraa, nyarrpara! Nyampuju ngaju-nyangu kaja-kurlangu jinajina-piya. Mardalu pungu warnaparirli. Nyanungujulu ngarnulku, palija nyurru, pajurnulu muku yirapatu yira-patu.” ³⁴ Ngula Jakupurlulku-nyanu jurnta larra-pungu jurnarrpaju, yulajalkulpa. Ngula pirri-manu walya-kurra. Nyiminpungulpa-nyanu yulypulyparlu nyanungurlu. Ngulangka-jukulpa juntu-maninjarla yulaja tarnnga. ³⁵ Ngula nyanungu-nyangu-patu yurntalu-nyanu kaja-nyanu parnkajarnili, mukulu pirri-manu warru nyanungu-wana. Yulajalpalu wungulku. Putalu wurdungu-maninjarla wardinyi-manu yungu ngantalpa wajawaja-mantarla kaja-nyanu kuja nganta palija. Jakupuju wajampa-nyayirni-jukulpa nyinaja, wangkaja-jana, “Yampiyajulu jinta yungurna yulamiyi tarnnga-juku kaja-ngurlu.

Yungurna ngajulku palimirra ngakaju, manu ngaju-nyangu pirlirra yungu yani Jiyulu-kurra kuja kalu panu-kari pirlirra nguna nyurnu-patu-kurlangu. Ngulanganya kapirna ngaju wurulya-jarri yulanja-wangu.” Junga, ngula-warnuju Jakupuju nyinaja tarnga-nyayirni wajampaju kaja-nyanu-ngurlu Jajupu-ngurlu.

³⁶ Kujalu kangu Mirdiyanu-wardingki-paturlu yapangku Jajupu Yijipi-kirra, ngulalurla yungu yarda yapa-kariki nyampuku yirdiki watikiji Putipuruku talakupurdarlu. Nyampu wati wirikilirla Jajupuju yungu, wati wiri kujalparla warrki-jarrija Kingiki Yijipi-wardingkiki.

38

Nyampuju yimi wita ngulaju Juurda-kurlu manu nyanungu-nyangu jurdalja-nyanu-kurlu Tamuru-kurlu

¹ Ngakalku, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanulu ngurra-kari-kirra ngurrararla jurrkungka-juku Kananarla. Yalirlaju nyinaja wati-kirli yirdi-kirli Yiira-kurlu. Ngulajulpa Yiiraju ngurra wita-wardingki nyinaja. Ngurraju yirdiji ngulaju Yatulama. ² Kujalpa yalirla Kananarla nyinaja Juurda, yalirliji nyangu kamina. Nyanungukupalangu-kurlangu yirdiji ngulaju Juuwa. Wati yaliji yupukarra-jarrija kamina yali-kirli. Ngula-jangkaju ngunajapala. ³ Ngakalku, yali kamina ngulaju juni-parnta-jarrija, manu karmulya-jarrija kurdu wirriya-kurlu. Juurdarlurla yirdiji

yirrarnu wirriyakuju ngulaju Yuuru. ⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku yarda karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Yunana. ⁵ Ngulaja-jangkaju, ngakalku karmulypa-jarrija yarda kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Jaalaya. Ngulajulpa Juurdaju ngurrangka nyinaja yirdingkaju Kijiparla nyampu-puruju. ⁶ Kuja Juurdaku kaja-nyanu kamparru-warnu Yuuru wiri-jarrija, Juurdarlurla milarnu kamina yungu maninjarla yupukarra-jarri. Ngulajulpa yirdiji Tamuru nyinaja. ⁷ Kala Yuurujulpa punku nyinaja. Kuja YAAWIYI-rli nyangu maju-kurra ngurrju-maninja-kurra, ngulaju tarnnga-kurra pungu. ⁸ Kuja YAAWIYI-rli palu-pungu Yuuru, nyanungukupalangujurla wangkaja Yuurukupurdangka kukurnu-nyanuku Yunanaku, “Ngunanjinka Tamuru-kurlu yungulpa kurdu mantarla. Yali kurdu ngulaju papardi-puraji-kirlangu-juku. Kujaju ngalipa-nyangu kuruwarri.”

⁹ Kulalpa Yunana ngampurrpa nyinaja kujaku. Wangkajarla nyanunguku kirda-nyanuku, “Kajilparna Tamuru-kurlu ngunakarla, kajilpa kurdu mardakarla, kulaju ngajuku nyina.” Ngula-jangkaju, yaninjarla nyinajalpa Tamuru-kurlu, kala kula ngunaja nyanungu-kurlu. Ngula-jangkanya, kula juni-parnta-jarrija, manu kularla kurdu mardarnu nyanunguku kali-nyanuku nyurnuku. ¹⁰ YAAWIYI-rli nyangu kulalpa Yunana ngunaja Tamuru-kurlu. Kujarlanya pungu Yunanarlangu. ¹¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu Juurda,

“Kapi marda YAAWIYI-rli pinyi ngaju-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu kuja-palangu pungu Yuuru manu Yunana.” Ngula-jangkaju, yanurla Tamuruku, manurla wangkaja, “Yanta pina nyuntukupalangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra manu nyinaya yalirla-juku nyanungu-kurlu. Kula-jana yupukarra-manta wati-kari. Ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya ngulaju wirriya jalanguju. Kapu wiri-jarri. Pardakarla nyanunguku. Kaji wiri-jarri, kapunparla yupukarra nyina.” Junga-juku, Tamuruju pina-yanu ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra nyinanjakungarnti.

12-14 Ngula-jangka, Juurdajulpa nyinaja nyanungu-parnta-kurlu kali-nyanu-kurlu Juuwaku yurntalu-nyanu-kurlu ngulaju yulyurru panuku. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu Jaalaya, ngulaju wiri-jarrija manu wati-jarrija. Kala kularla Juurda wangkaja Jaalayaku yungu yaninjarla mantarla Tamuru yungu-pala yupukarrarla nyinayarla, lawa. Ngula-jangkaju, Juurdaju kali-puka-jarrija. Juurdalpa jangkayirla nyinaja jinta.

Ngula-jangkaju yanu nyanungu-nyangu-kurlu marlpa-kurlu Yiira-kurlu ngurra yirdi-kirra ngulaju Timina-kurra kujalpalu-jana wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Manurnulpalu-jana yu-murru jiyipi-ngirli. Yiira, ngulajulpa nyinaja ngurra wita-wardingki Yatulama-wardingki.

Yapa-karirli yaninjarla yimi-ngarrurnu yali karntaku Tamuruku kujalpa Juurda nyanunguku jurdalja-nyanu yanu Timina-kurra

pajirninjaku nganta yumurruku nganta jiyipi-jangkaku nganta. Kuja Tamuru kali-puka-jarrija kamparru-wiyi, yali-jangka-jukulpa jinajinaju palkangkaju mardarnu kujalpalu kali-puka-paturlu mardarnu yalirla ngurrararla. Milya-pungulpa yali Juurda kularla kaja-nyanu Jaalaya yinyi nyanunguku kali-nyanu nganta. Kanunju-kariji-nyanu wangkaja, “Nyarrparna juni-parnta-jarri kurdukungarnti?” Ngula-jangka yali jinajina nyurru-warnu yalyi-manu, manu jalangu-warnurla jinajinarla yukaja. Ngula-jangkaju, yinngirriki-nyanu parnta-yirrarnu wita pijiji. Kulalu nganangku milya-pungkarla. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu kiirti-wana ngurrangkaju yirdingka Yinayimirla. Yali kiirti, ngulajulpa yirdiyi-wana karrija kujalpa ngunaja yirdiyi Timina-kurra. Yalirla pirri-maninjarlalparla pardarnu Juurdaku kaji jingijingi yani. ¹⁵ Ngaka-karikarrilki, Juurdaju jingijingilki yanu yali-wanaju kiirti-wana. Nyangu Tamuruju. Kula milya-pungu nyanungu-nyanguju yinngirriji ngulaju parnta-yirrarninja-warnu. Nyanungurlulpa-nyanu purda-nyangu, “Ngana nyampuju karnta? Kajirnarla tala yinyi, kapu marda ngaju-kurlu nguna.” ¹⁶ Jungajuku, Juurdajurla yaninjarla wangkaja, “Yanirli yungurlu nguna!”

Tamururlu japurnu, “Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, nyiya kapunpaju ngajukuju yinyi?”

¹⁷ Juurdarlu yalu-manu nyanunguju, “Kajinpa ngaju-kurlu nguna, kapurnangku jinta kurdu-warnu narnukutu yilyamirni.”

Ngula-jangkaju, Tamururla wangkaja, “Nglajulu ngula-juku. Kala nyiya-wiyinpaju yinyi jalangurlu narnukutu yilyanjakungarntirli?”

¹⁸ Juurdarlu payurnu, “Niyiyaku kanpa ngampurrpa nyina yungurnangku yinyi jalangurlu?”

Yalu-manu nyanunguju, “Yungkaju waninja-kurlangu manu nyuntu-nyangu watiya jukati.” Junga-jukurla Juurdarlu yungu nyanungu-nyangu waninja-kurlangu manu jukati. Ngula-jangkaju, yaninjarla-pala ngunaja. Tamuruju juni-parnta-jarrijalku.

¹⁹ Ngula-jangka, Tamuruju ngurra-kurralku pina-yanu. Yalyi-manu pijiji yinngirri-ngirli, manu pina-yukaja jurrkungka jinajinarla kujalpa kamparru-wiyi mardarnu. Yangka jurrku kuja kalalu kalipukarlu mardarnu. Yapangkujulpalu nyangu kujalpa kali-puka-juku nyinaja.

²⁰ Juurdaju pina-yanu yangka-kurra jurrku-kurra ngurra-kurra kujalpalu-jana nyanungu-nyangurlu wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Yungurla kurdu-warnu narnukutu nyanungu-nyanguku marlpaku Yiiraku, manurla wangkaja, “Kangka nyampu narnukutu, manurla yungka yaliki karntaku kuja-ka kiirti-wana nyina ngur-rangka Yinayimirla. Pina mantaju waninja-kurlangu manu jukati nyanungu-ngurlu, manuju pina-kangkarni ngaju-kurra.” Junga-juku, Yiiraju yanu Yinayimi-kurra, manulparla warru nyangu nyanunguku. Kala kula palka-manu nyanunguju. ²¹ Payurnu-jana wati-patuju kujalpalu karrija yalirla, “Nyarrpara yangkaju karnta kuja kalarla nyinaja nyampurla kiirtirla, yangka kujalpa ngunaja wati-kirli talakungarnti?”

Yalu-manulu, “Kula-ka ngana karntaju majuju kujangu-piya nyina nyampurlaju.”

²² Junga-juku, Yiiraju pina-kangu kurdu-warnu narnukutu Juurda-kurra, manurla wangkaja, “Kularna palka-manu yangkaju karnta. Kuja kalu wati-patu nyina yalirla, wangkajajulu kula-ka maju karnta kuja-piya yalirla nyina.”

²³ Ngula-jangkaju, Juurdarla wangkaja, “Ngula-juku. Putanparla warrurnu yungunparla nyampu narnukutu yungkarla kujarnarla jangku-pungu. Kularla pina-yanta warririnjakungarnti. Kajinpa pina-yani, kapulu-ngalpa manyu-pinyi ngalipaju.”

²⁴ Kirntangi-patu-jangka, wati-patulurla yaninjarla wangkaja Juurdaku, “Wayinpa! Nyuntu-nyangu jurdalja-puraji Tamuruju, ngulaju juni-parnta. Watingka mardalpa warru ngunaja talakupurda.”

Ngula-jangkaju, Juurdarla kulu-jarrija-nyayirni, manu-jana wangkaja, “Yaninjarlalu manta, manulu pinarni kangka nyampu-kurra! Yungurlipa tarnnga-kurra purra warlungka nyanunguju!”

²⁵ Junga-juku, yajarninjakulkulurla yanu. Warla-pajurnu-jana, manu-jana wangkaja, “Murnma. Yungurnarla yimi yilyami ngajuku jurdalja-nyanuku Juurdaku. Kangkalu nyampu waninja-kurlangu manu nyampu jukati, manulurla milki-yirraka nyanunguku. Payikalu kajilpa ngana-kurlangu nyampurra milya-pungkarla. Ngajujurna wati-kirli ngunaja kujalpa nyampurra mardarnu. Kuja-jangkanya karna ngajuju juni-parntaju nyina.”

²⁶ Kujalurla yalirrarlu wati-paturlu milki-yirrarnu waninja-kurlangu manu jukati Juurdaku, kaaku-nyayirnirli milya-pungu nyanungu-nyangu. Wangkaja-jana wati-patukuju, “Ngajujurna maju, kala Tamuruju ngurrju. Kula-ngantarnarla yungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya nyanunguku kali-nyanu kujarnarla jangku-pungu nyurru-wiyi.” Ngula-jangkaju kangu Tamuru nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, kula-pala ngunajalku, lawa.

²⁷ Kirntangi jika-pala-jangka, Tamurujulpa nyinaja karmulypa-jarrinjakungarnti. Karntakarilpa nyinaja nyanungu-kurlu. Milya-pungulpa kujalpa-palangu kurdu-jarra mardarnu kaninjarni miyalurla Tamuru-kurlangurla. Putalpa-palangu wilypi-manu yali-jarra kurdu-jarra. ²⁸ Yali-puruju palka-jarrinjakungarnti, rdaka-wiyi wilypi-pardija. Yali karntangku ngulaju jirrirdirli yalyuyalyurlu warurnu kurdu-kurlangu rdaka. Wangkajarla Tamuruku, “Nyampuju kurdu kamparru-warnu kapu palka-jarri.” ²⁹ Kala yalirli kurduju-nyanu pina-yirrarnu wakuju kaninjarni Tamuru-kurlangurla miyalurla. Ngula-jangka, kurdu-karilki wilypi-pardija kamparruju. Ngula-jangkaju, karntajurla wangkaja, “Waraa! Kamparrunpa wilypi-pardija nyuntukupurdangkakuju.” Ngulajulurla yirdi yirrarnu Piiriji. Yaliji yirdiji ngulaju nganta ‘Wilypi-pardija Kamparru’. ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdu-karilki palka-jarrija yangka kujalpa yalyuyalyu jirrirdi mardarnu waku-

wana. Ngulajulurla yirdiji yirrarnu Jiira.

39

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu yangka kujalu kangu Yijimali-paturlu Yijipi-kirra

¹ Nyurru-wiyi, kujalu-jana Jajupukupurdangka-paturlu yungu Jajupu Yijimali-patuku talakupurdarlu, ngulajulu kangu Yijipi-kirra. Jali-manulu wati wiri-kirra yirdi-kirraju Putipuru-kurra. Putipuruju kalarla warrki-jarrija yurrunyu-piya yangka Kingiki Yijipi-wardingkiki. Kala-jana wiri nyinajayi warrkini-watiki yangka kuja kalalu warrki-jarrija kingi-kirlangurla yuwarlirla. Yinya warrkini-patu ngulaju yurrunyu-piya-wati.

² Jajupu kala nyinaja manu warrki-jarrija Putipuru-kurlangurla yuwarlirla yangka wati Yijipi-wardingki-kirlangurla. Yinya-puruju, YAAWIYI Kaatulpa palka nyinaja Jajupu-kurlu, warrawarra-kangulpa. Kuja-puruju, Jajupurlulpa mardarnu nyiyarningkijarra, manu nyinajalpa ngurrju.

³ Putipururlu nyangu Jajupu ngulalparla ngurrju warrki-jarrija. Putipururluju milyapungu YAAWIYI Kaatu kujalpa nyinaja Jajupu-kurlu manu kujalparla jirnganja warrki-jarrija nyanunguku.

⁴ Putipurujulparla wardinyinyayirni nyinaja Jajupukuju. Wangkajarla, "Jajupu, nyuntujunpa warrkini ngurrju-nyayirni. Nyuntulu-mipa kapunpaju ngajuju warrawarra-kanyi. Ngaju karnangku wiri yirrarni nyuntu ngaju-nyangu yuwarliki manu ngaju-nyangu

warlaljaku manu ngaju-nyangu warrkini-patuku. Jalangurlu-juku kanpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra kuja karna ngajulurlu mardarni.”⁵ Ngula-jangka, Jajupurlulpa warrawarra-kangu Putipuru-kurlangu warlalja manu nyiyarningkijarra kujalpa Putipururlu mardarnu. YAAWIYI kujalparla jirnganja nyinaja Jajupuku, kujarlanya Putipuru-kurlangu warlaljarlulpalu-nyanu manu warrarda nyiyarningkijarra. Manu yinyarla ngurungka Putipuru-kurlangurla, YAAWIYI Kaatukulparla nyiyarningkijarra marlaja pardija miyi panu-kurlu.⁶ Yuwayi, Putipururlu wiri yirrarnu Jajupu nyiyarningkijarraku kujalpa nyanungurlu mardarnu. Kulalpa Putipuru wajampa-jarrija nyiyarlanguku. Ngarilpa manngu-nyangu miyi nyiyarningkijarra ngarninjaku.

Nyampu yimi ngulaju Jajupu-kurlu kuja Putipururlu yirrarnu rdakungka

Jajupulpa nyinaja pirrijirdi manu yuntardi-nyayirni.⁷ Putipuru-parntarlu kala warrarda nyangu manu manngu-nyangu nyanunguju. Parra jintangkarla wangkaja Jajupuku, “Jajupu, yantarni manu ngunaya ngaju-kurlu.”

⁸ Jajupurlu wurra-manu, manu wangkajarla, “Lawa, kularna nguna nyuntu-kurluju! Nyuntu-parntaju ngaju-nyangu paaju. Ngajukuju yungu nyiyarningkijarra kuja-ka nyanungurlu mardarni yungurna ngajulurlu warrawarra-kanyi.

⁹ Ngajujurna-jana wiri warrkini-watiki. Kula

kaju ngana jinta-kari warrkini wiri nyina ngajuku. Nyuntu-parnturluju ngajuku yungu nyi-yarningkijarra. Kulaju nyiya jurnta mardarnu. Nyuntujunpa nyanungu-parnta. Nyuntu-mipa kulaju yungu ngajukuju. Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, kajikarnarla majungka-jarrimi jurnta Kaatuku.”

¹⁰⁻¹¹ Parra-kari parra-kari kala yanu Jajupuju Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrki-jarrinjaku. Putipuru-parntarlu kala warrarda payurnu Jajupu nyanungu-kurlu ngunanjaku. Kala wurra-manu warrarda. Kula kala purda-nyangu, manu kula kala pirri-manu nyanungu-wana. Parra jintangka yanu Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrkiki. Warrki-jarrijalpa nyanungu jinta. Kulalpa ngana wati-kari nyinaja yuwarlirla nyanungu-kurlu.
¹² Ngula-jangka, Putipuru-parnta yanurnu, manu puuly-mardarnu Jajupu-kurlangu jaati. Nyanungurlu yarda japurnu, “Ngunamilki mayi kanpa ngaju-kurlu?” Jajupu wurnturu-jarrija nyanungu-kujakuju, manu jaatijirla jurnta larra-yanulku. Nyanunguju Jajupu wuruly-parnkajalku karnta-kujakuju yuwarlingirliji. Karntangkujulpa mardarnu-juku jaatiji. ¹³⁻¹⁵ Kuja Jajupurlu jaati yampinja-yanu purdangirli manu parnkaja yuwarlingirli, karntaju-jana purlaja kilji-nyayirni wati warrkini-patu-kariki kujalpalu karrija yarlungka yuwarlirla. Yanurnulu kaninjarni, manu wangkaja-jana nyanungurraku, “Nyangkalu nyampu jaati! Nyampuju yangka Yipuru-kurlangu wati-kirlangu kuja ngaju-parntarlu

kangurnu nyampu-kurra. Marda ngari kangurnu nyampu-kurra yungu-ngalpa kurntamani ngalipa. Yinya wati warrkini yanurnu nyampu-kurra, manu jinyijinyi-manu ngaju yungu ngantarna ngunayarla nyanungu-kurlu. Ngajujurna purlaja manu wajirli-pungurna. Lani-jarrinjarla parnkaja, yampinja-yanu jaati purdangirli. Nyampunya!”¹⁶ Ngulalpa karntangkujuru mardarnu jaatiji, manulparla pardarnu nyanungu-parntaku ngurra-kurra yaninjarniki.¹⁷ Kuja yanurnu ngurra-kurra, nyanungurlu yimi-ngarrurnu yimi jurrkujuku kuja-jana yimi-ngarrurnu warrkini-patuku. Wangkajarla nyanungu-parntakujuru, “Yangka Yipuru warrkini Jajupu, kujarpa kangurnu nyampu-kurra warrkiki, nyanunguju yanurnu kaninjarni yuwarli-kirra jalangu, puta kurnta-manuju.¹⁸ Yanurnu kutu ngaju-kurra marnpirninjaku ngajuku, kala purlajarna kilji, manurna wajirli-pungu. Nyanunguju parnkaja yuwarli-ngirli, yampinja-yanu jaati nyanungu-nyangu. Nyampunya!”

¹⁹ Kuja Jajupu-kurlangu paajurlu yinya wati Putipururlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija-nyayirni.²⁰ Wangkajajana yurrkunyuwatiki puuly-mardarninjaku Jajupuku yungulu kijirni rdaku-kurra. Yinyarlanya kalalpa-jana yirrarnu yapaju kujalparla kulu-jarrija kingiki. Ngulalu yanu yurrkunyupatu, manulu puuly-mardarnu Jajupu, manulu yirrarnu rdakungka. Nyinajalpa tarnnga rdakungka.

²¹ YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajupu-kurlu

rdakungka, manulparla yimiri-juku nyinaja. Kala-jana jinta yurrkunya nyinaja wiri yurrkunya panu-kariki yangka kuja kalalu-jana warrawarra-kangu wurulya parnkanja-kujaku. YAAWIYI-puru kalarla yinya yurrkunya wiri yulkaja Jajupuku. ²² Nyanungurluju milarnu Jajupu yungu-jana warrawarra-kanyi panu-kari pirijina-patu. Kuja yinya yurrkunya wiri wangkaja Jajupuku, Jajupurlulpa-jana warrawarra-kangu rdakungkaju. ²³ Yuwayi, YAAWIYI-lpa palka-juku nyinaja Jajupu-kurlu. Kujalpa-jana panu-kari warrawarra-kangu, kujajangkaju kulalpa wajampa nyinaja yinyaju yurrkunyukungarduyu wiri nyiyarlanguku. Yangka kujalpa Jajupu nyinaja rdakungka, YAAWIYI-rlilparla yungu nyiyarningkijarra ngurrju nyinanjaku.

40

Wati-jarrarlu-pala japurnu Jajupu yungu-palangu yirri-purami jukurra kuja-pala jukurr-manu

¹⁻² Ngaka-pardu-kari, yangka Yijipi-wardingki kingi-palangu kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku nyiya-jangka mayi. Jinta-kari warrkinirli kalarla pama kangurnu ngarninjaku. Manu jinta-kari watingki kalarla miyi purranjarla kangurnu nyanungukuju. Warrkiji kujanya nyanungu-jarrakuju. ³ Kuja-palangu kingi kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku, yirrarnu-palangu rdakungka, yangka rdaku kujalpa Jajupu nyinaja. Nyanungurla wangkaja

yurrkunyukungarduyuku wiriki yungu-palangu mardarni kaninjarni yulyurru-patuku.

⁴ Ngularla wangkaja yurrkunyukungarduyu wiri Jajupuku, “Muurlparlu-palangu mardaka nyampu wati-jarra.” Junga-juku, Jajupurlulpa-palangu warrawarra-kangu tarnngangu-juku.

⁵ Munga jintangka, kujalpalu jarda ngunaja rdakangka, yinya-jarrarlu-pala jukurr-manu, yangka kuja kalarla kangurnu pama kingiki manu yangka kuja kalarla miyi purranjarla kangurnu. Jirramarlu-juku-pala jukurr-manu jukurrpa-jarra.

⁶ Mungalyurru, Jajupu-palangu yanurnu nyanungu-jarraku. Nyangu-palangu mularrpa-nyayirni. Nyiyaku mayilpa-pala nyinaja mularrpaju.

⁷ Junga-juku, Jajupurlu-palangu japurnu nyanungu-jarraju, “Nyija-jangka kanpala nyina mularrpa-nyayirni jalanguju?”

⁸ Wati-jarrarlu-pala yalu-manu, “Jirra-marlurlujarra jukurr-manu jukurrpa-jarra mungangkarlu. Nyangurlujarra nyiya mayi. Kula karlijarra milya-pinyi nyiya kujarlijarra nyangu. Nganangu-wiyi-jarrangu yirri-pura nyampuju jukurrpa-jarra?”

Jajupu-palangu wangkaja wati-jarraku, “Kaatu-miparlu kajikangkupala yirri-pura yangka kujanpala jukurr-manu. Ngariji-pala wangkaya nyarra kujanpala jukurr-manu.”

⁹ Junga-juku, wati jintarla wangkaja yangka kuja kalarla pama kangurnu kingiki, wangkajarla Jajupuku, “Ngaju-nyangu jukurrparla nyangurna marnikiji-piya pardinjakurra walya-ngurlu. ¹⁰ Marnkurrrpa marnikiji-

piya watiyalpalu pardija. Watiya-wiyi palka-jarrija, manu jinjirlalku. Nyangulparna pardinja-kurra, ngulalu marnakiji-piya palka-jarrija manu yirnmi-jarrija. ¹¹ Manurna-jana marnikiji-piyaju, manu kurn-mardarnurna-jana kartaku-kurra. Manurnarla kangu yarlkurrngu kingiki ngarninjaku. Kujanyarna nyangu jukurrparluju. Nyiya kujaju?”

¹² Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku, “Ngajulu kapurnangku yimi-ngarrirni nyunturlu kujanpa nyangu. Yinya watiya marnkurrrpa kujanpa-jana nyangu pardinja-kurra, ngulaju parra marnkurrrpa. ¹³ Jukurra-pardukari-wana kapungku kingirli mani pina nyampu-ngurlu rdaku-ngurlu yungunparla warrki-jarrimi nyanunguku. Nyunturlu kalanparla pama yungu yangka kamparru-wiyi rdakukungarntirli. Ngula-piya-yijala kapunparla yinyi pamaju. ¹⁴ Kajinpa wilypi-pardimi rdaku-ngurlu, kulaju ngajuju wajawajamanta. Ngampangampaju nyinaya ngajukuju, manu yimi-ngarrika kingiki ngajuku marda yunguju wilypi-mani pina rdaku-ngurlu. ¹⁵ Nyurru-wiyi, yapa-paturlujulu ngajuju kangurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra ngajunya nyangu nguru-ngurlu yangka kuja kalu Yipuru-patu nyina. Kularnarla nyarrpa-jarrija majukungarntiji kingikiji.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja watikiji.

¹⁶ Yinya wati jinta-kari, yangka kuja kalarla mangarri purraja kingiki, ngulaju purda-nyangu yimi ngurrju kujarla Jajupu wangkaja wati jinta-kariki. Manurla wangkaja

Jajupuku, “Ngajurlangurlurna jukurr-manu mungangkarlu. Ngaju-nyangu jukurrparla ngulajulparna karrija marnkurrrpa-pala-kurlu parraja-kurlu jurrungka-kurlu. ¹⁷ Parraja-paturlajulpalu ngunaja miyi nyiyarningkijarra kujarnarla purraja kingiki. Jurlpungkulpalu ngarnu muku kujalpalu ngunaja parraja-paturla. Nyiya kujaju?”

¹⁸ Jajupurla wangkaja nyanungurlu, “Kapurnangku yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka jukurrpaju wangka. Yinya marnkurrrpa-pala parraja kujalpanpa-jana mardarnu jurrungka, ngulaju marnkurrrpa parra. ¹⁹ Jukurra-pardukari-wana kapungku kingirli jurru muruly-pakarni! Kapungku waraly-yirrarni watiyarla palkaju, manu kapungkulu jurlpungku ngarni muku!” Kujanyarla Jajupuju wangkaja wati jinta-karikiji. ²⁰⁻²² Yangka yimi kuja-palangu yimi-ngarrurnu Jajupurlu wati-jarraku, ngulaju junga. Marnkurrrpa parra-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yurrkunyu-patuku yungulu yanirni miyi wiri-jarlu kurapaka ngarninjaku. Yanurnulu yangka yungulu manngu-nyanyi kuja kingi palka-jarrija. Yangka kujalpalu ngarnu, kingirlirla yilyaja yurrkunyukungarduyu wiriki yungu-palangu warrkini wati-jarra wilypi-mani rdaku-ngurlu, yangka kuja kalarla kangurnu pama nyanunguku manu jinta-kari kuja kalarla miyi purranjarla yungu. Kuja-pala wati-jarra yanurnu nyanungu-kurra, wangkajarla kamparru-warnuku, “Yuwayi, warrki-jarri pina kanpaju pama yungunpaju pina-yinyi

ngarninjaku.” Junga-juku, wati yinyarlulparla kangurnu pamaju. Kala kingirla wangkaja wati jinta-kariki, “Kapurnangku nyuntuju tarnngakurra pinyi.” Junga-juku muruly-pajurnu jurru, manu waraly-yirrarnu palkaju watiyarla. ²³ Yinya kamparru-warnu wati, yangka kujarla pama kangurnu kingiki, ngulajurla wajawajajarrija Jajupuku, ngulalpa nyinaja rdakungka. Kularla wangkaja kingiki nyanungu-kurlu marda yungu wilypi-mantarla rdaku-ngurlu.

41

Kingi Yijipi-wardingkirli jukurr-manu

¹ Jajupujulpa nyinaja rdakungka yulyurpuku jirramaku. Ngula-jangka, kingirli Yijipi-wardingkirli jukurr-manu. Nyampunya jukurrparlaju nyangu: Nyangu-nyanu kujalpa ngapa-wana karrija karru wiringka yirdi Niilingka ² Nyangu-jana wirli-pala puluku-wati ngurrju-nyayirni-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu ngarnu marna. ³ Ngula nyangu-jana yarda jukurrparlu wirli-pala puluku yinya ngapangka, yarnma-wati-nyayirni, kula ngurrju. Yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu kutu karrija yangka wiriwiri-wana puluku-wati-wana karru wiringkaju. ⁴ Ngulalu-jana yarnma-watirli muku ngarnu puluku wiriwiriji. Ngula-jangka Kingiji yakarra-pardija.

⁵ Munga jintangka-juku yarda jukurr-manu jinta-karilki. Yinya jukurrparla ngulaju nyangu

watiya yuparli-piya pardinja-kurra. Wirli-pala yuparlilpalu pardija wiriwiri-nyayirni jintangka watiyarla, ngurrju-nyayirni-wati. ⁶ Ngula jinta-karilki pardija watiya yinya kamparru-warnu-wana-juku. Wirli-pala-kurlu yuparli-kirli. Warlpa warlu-nyayirni wangkajarni kakarrara-ngurlu, ngula-jana jankaja muku. Linji-jarrijalu muku yuparli-piya-watiji. ⁷ Yinya linji-wati yuparli wirli-palarlu, ngulajulu-jana muku ngarnu ngurrju-wati yuparli. Ngula kingiji yakarra-pardijalku. Wangkaja-nyanu, “Waraa! Kula-ngantarna-jana nyangu yuparli-wati, kala ngarirna jukurr-manu!” ⁸ Mungalyurrulku, kingijilpa nyinaja wajampa-nyayirni kuja jukurr-manu. Ngula-jana yimi yilyaja wati pina-patuku manu ngangkayi-kirli-watiki yungulu nyanungu nyanjanjinirni. Kujalu yanurnu, nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kujapalangu jukurrparlu nyangu. Payurnu-jana, “Nyiyakurna nyampu jukurrpa-jarra jukurr-manu? Nyarrpaku?” Kularla nganangu jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu kingikiji.

⁹ Ngula-jangkaju, wati warrkini jinta yanurnu kingi-kirra, yangka kujarla pama kangurnu, yangka kujalpa rdakungka nyinaja Jajupu-kurlu, wangkajarla kingiki, “Ngajuju punku. Yungurnangu yimi-ngarrikarla kamparrurlu-juku, kala lawa. ¹⁰ Manngu-nyanyi kanpa yangka kujanpa-jarrangu kulu-jarrija ngajuku manu warrkini jinta-kariki, yangka kuja kalangu miyi purraja? Nyuntunpa-jarrangu kulu-jarrinjarla rdakungka yirrarnu. Yinyarlu yurrkunyukungarduyurlu wiringki-

jarrangku mardarnu yinyarlaju. ¹¹ Munga jintangka, jarnku-jukurr-manurlijarra. Ngaju-nyangu jukurrparla, ngulajurna-jana nyangu marnikiji-piya-wati pardinja-kurra. Yinya jinta-karirli ngulaju nyangu miyi-wati yakujurla. Kularlijarra milya-pungu yinya jukurrpa-jarra. ¹² Ngula-puruju watilpa jinta Yipuru nyinaja rdakungka nganimpakurlu. Yangka kujalparla Putipuruku warrki-jarrija yangka yurrkunyukungarduyu wiriki. Yimi-ngarrurnurlijarrarla ngajarra-nyangu jukurrpa-jarra, ngula-jangkarlu-jarrangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. ¹³ Nyiyarningkijarra kuja-jarrangku yimi-ngarrurnu, ngulaju junga-nyayirni. Nyunturlunpaju wilypi-manu rdaku-ngurlu yungurnangku pina warrki-jarri nyuntuku, yungurnangku pama kanyirni warrarda. Yinya wati jinta-kari, kuja kalangku miyi purranjarla yungu, ngulajunpa pungu. Kuja-piya-yijala-jarrangku kamparru-wiyi wangkaja yinya wati Yipuru. Marda kajikangku nyanungurlu yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka wangka jukurrpa nyuntu-nyangu.”

¹⁴ Ngula-jana kingi warrkini-watiki wangkaja maninjaku Jajupu rdaku-ngurlu. Kapankurlulu manunjunu nyanunguju. Kingi nyanjakungarntirli, Jajupurlu-nyanu jangarnngka pajurnu manu jurru, manu yukaja kirlkangka jurnarrparla. Ngula yukajarralku yuwarli wiri-kirra kujalpa kingi nyinaja. ¹⁵ Kingirla wangkaja nyanunguku, “Mungangka, ngajulurlurna jirrama jukurr-

manu, kulaju nganangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. Purda-nyangurnangku nyuntukurlu. Kuja kangkulu yimi-ngarrirni yapangku nyanungurra-nyangu jukurrpa, ngulaju kanpajana jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni nganta. Junga mayi kujaju?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu nyanunguju, “Ngajulurlu kulalparnangku yimi-ngarrikarla jukurrpaju, kala Kaaturlu kapungku yimi-ngarrirni yungunpa wardinyi-jarrimi.”

¹⁷ Ngularla kingiji wangkaja Jajupukuju, “Yuwayi, nyampunyarna jukurrparlaju nyangu: Ngaju-nyangu jukurrpaju, ngulajurnaju nyangu ngaju karrinja-kurra ngapa-wana karru wiringka Niilingka. ¹⁸ Ngularna-jana nyangu wirilki-pala puluku-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni-wati ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapajangka, manulpalu marna ngarnu. ¹⁹ Ngularna-jana yarda nyangu wirilki-pala puluku karrinja-kurra ngapangka. Yinyaju ngulaju yarnma-wati punku-wati-nyayirni. Kularna-jana nyangu puluku punku-wati nyampurra-piyawati nyampurla Yijipirla. ²⁰ Yinya wirilki-pala puluku yarnma-wati, ngapa-ngurlulu yanurnu, manu muku ngarnulu-jana puluku wiriwiri. ²¹ Ngajulurna manngu-nyangu yinya yarnma-wati puluku kula-nganta kapulu wiri-jarriyarla ngarninja-warnuju, kala lawa. Yarnma-jukulpalu nyinaja yangka kamparruwiyi kujalpalu yarnma karrija ngapangka. Ngula-jangkarna yakarra-pardija.

22 “Mungangka jintangka-jukurna warnpa-jarrija, manurna yarda jukurr-manu. Yinyarla jukurrparla, ngulajurna nyangu yuparli-kirlangu watiya pardinja-kurra. Yinyarla watiyarla, ngulajulu pardija wirarki-pala yuparli-wiriwiri-nyayirni watiya jintangka ngurrju-wati. 23 Ngula jinta-kari watiya yuparli-piya pardija kutu-juku kamparru-warnukuju. Wirarki-pala-kurlu-yijala yuparli-kirli. Nyampurraju ngulaju-jana warlpa warlungku jankaja muku kakarrara-ngurlurlu. Linji-jarrijalu muku punku-wati. 24 Ngula-jangka, yinya wirarki-pala linji yuparlirlili-jana ngarnu muku yangka ngurrju-wati yuparli. Ngula-jangkarna yakarra-pardijalku. Mungalyurrurlurna-jana yimi-ngarrurnu ngaju-nyangu ngangkayi-kirli-watiki jukurrpa. Kulajulu nyarrparlu jungarni-maninjarla yimi-ngarrikarla.”

25 Ngularla Jajupu wangkaja kingiki, “Yinya puluku-wati manu yuparli-wati kujanpa-jana nyangu jukurrparlu, ngulaju yangka yimi kuja kangku Kaaturlu yinyi nyuntuku. Nyanungurlu kangku yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kaji nguru nyampuku. 26-31 Yuwayi, junga nyampuju! Yangka wirarki-pala wiriwiri puluku manu yuparli wiriwiri kujanpa-jana jukurr-manu, ngulaju wirarki-pala yulyurpuku Kaaturlu kapungku yinyi panu-nyayirni ngurlu. Ngula-puru, yapangku kapulu jayakurra ngarni ngurluju Yijipirlaju. Kala yinya wirarki-pala yarnma-wati puluku manu wirarki-pala linji yuparli kujanpa jukurr-manu yangka kuja-jana warlpangku luwarnu manu jankaja, ngulaju wirarki-

pala yulyurpuku Kaaturlu kula pardinjaku ngurrju-mani ngurluju. Yapangku kulalu nyiya ngarni nguru-kari nguru-kari, manu kapulu kujanya wangkami, ‘Mangarri-wangulku kapurlipa nyina nyampurla nguru punkungka! Kapurlipa yarnunjuku muku palimi!’ Yuwayi, punku-nyayirni kapu karri nyiyarningkijarra wirli-pala yulyurpuku. ³² Kulanpa jukurr-manu jintaku, nyuntulurlunpa jukurr-manu jirramaku. Kujaju kapu nyampu yimi jukurpa-jangka junga-jarri. Kaaturlu manngu-nyangu nyampuju ngurlu-kurlu. Ngaka-pardu-kari kapu-nyarra Yijipi-wardingki-patuku yinyi jayakurra ngurlu wirli-pala yulyurpuku. Ngula-jangkaju kula pardimilki nyiyarlangu miyi wirli-palaku-yijala.”

³³ Ngula-jangka, Jajupurla wangkaja kingiki, “Purda-nyangkaju ngaju! Jinta wati manta pina-nyayirni yungu-jana wiri nyina yapa panuku nguru nyampurla. Kapu nyanungurlu milya-pinyi muku yirrarninjaku ngurlu-wati yangka wirli-pala yulyurpuku kajili ngurlu pardimi. ³⁴ Manta-jana panu-kari wati-patu yungulu-jana wiri-yijala nyina ngurra-kari ngurra-kariki nyampu ngurungka. Wangkaya-jana yinya wiri-watiki yungulu muku mani ngurlu yapa-kurlangu yangka wirli-pala yulyurpu-puru kajili ngurlu pardimi. Kulalpa-jana panu jurnta kangkarla, ngari wita-mipa. Kajilpalu mardakarla rdaka-palarla ngurlu yakujurla, jinta-mipa-jana puntaka. Ngurlu-jana kujangunya jurnta manta. ³⁵ Yangka ngurlu-wati kajili-jana puntarni yapaku wiri-

watirli yangka wirarki-pala yulyurru-puru, wangkayalu-jana yungulu muku yirrarni yuwarli wiriwirila. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi purunju-kujaku yangka wirarki-pala yulyurru-puku yangka kaji yapa lawa nyinami miyi pardinja-wangu. ³⁶ Yangka kuja-puru ngaka kaji ngurlu pardinja-wangu karri nyampurla Yijipirila, wiri-watirli yungulu-jana wita-kari wita-kari ngurluju yinyi yapakuju yungulu nyina yarnunjuku-wangu.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja kingikiji.

Kingirli Jajupu wiri yirrarnu-jana nguru-kari nguru-karirlaku

³⁷ Ngularla Jajupurlu yimi-ngarrurnu kingiki jukurrpa manu ngurlu, kingi manu warrkini-patulurla ngungkurr-nyinaja Jajupuku. ³⁸ Ngula-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, “Ngana kula-ka ngurrju nyina wati nyampu-piya Jajupu-piya! Kaaturlungu Pirlirra-ka mardarni!” ³⁹ Ngularla kingiji wangkaja Jajupuku, “Kaaturlungu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra ngurrju manu punku kaji-ngalpa nyarra-jarri ngaka. Kujakuju nyuntunpa pina-nyayirni yapa panu-kari-piya-wangu. ⁴⁰⁻⁴¹ Jalangurlu ngajulurlu karnangku nyuntuju wiri yirrarni yapa panuku nguru nyampurla. Ngaju-mipa kapurnangku wiriji nyina nyuntukuju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyarra-parlu kajirna-jana yimi-ngarrirni. Kuja-piya-yijala kapungkulu nyuntuju purda-nyanyi.” Kujanyarla kingiji

wangkaja Jajupukuju. ⁴² Kingirli yalyi-manu nyanungu-nyangu ringi rdaka-jangka. Yinyarla ringingka, ngulajulpa kingi-kirlangu pija ngunaja. Yalyi-maninjarla yirrarnurla Jajupu-kurlangu rdakangka, manurla yungu Jajupuku jurnarrpa ngurrju-wati yukanjaku, manurla yirrarnu kawurlu waninja-kurlangu waninjarla. ⁴³⁻⁴⁵ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Ngajurna kingi. Jalangu-jangka panungku yungungkulu purda-nyanyi nyuntu. Kapunpa warru yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyampurla ngurungka Yijipirla. Nyuntu kapunpa-jana wangka panu yapaku nyiya yungulu-nyanu miyi wiri-mani manu yungulu-nyanu nyiyarlangu ngurrju-mani. Kaji nganangku-puka nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kaji nyiyarlangu miyi wiri-mani, ngulakungarntirliji ngulaju yungungkulu nyuntu japirni. Kajili payirninja-wangu nyina nyuntuku, ngulaju kulalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani. Yirdi jinta-kari karnangku yirrarni. Jalangu ngulaju nyuntu-nyangu yirdiji Japina-Paniya, manu karnangku karnta yinyi yirdiji Yajanaja yungungku nyuntuku kali-nyanu nyina. Nyanunguju Putipura-kurlangu yurntalu-nyanu kuja-ka maralypikingarduyu nyina yangka kirringka Yuunurla.” Ngula-jangka, kingirla wangkaja Jajupuku warrkarninjaku nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlu jinta-karirla nyanungu-nyangurlaku. Nyanungu-jana wangkaja wati-patuku yungulu kamparru wapanja-yani Jajupuku yangka kujalpa yaninja-yanu nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlurla.

Kujalpalu wapanja-yanu yinya wati-patu, purlajalu-jana kuja yapa-patuku, “Parntarriyalu panu-juku!” Kuja-jangkaju, yapangkujulpalu milya-pungu Jajupuju wiri.

⁴⁶ Kujalpa kingirli wiri yirrarnu Jajupu yapaku Yijipirlaku, ngulakujurla Jajupukuju rdipija jalangu-warnuku-juku 30-pala yulyurru. Ngula-jangkaju, yampinja-yanu kingi-kirlangu yuwarli wiri, manu yanu warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra Yijipirla. ⁴⁷ Jajupuju yanu warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra wirilki-pala yulyurpuku. Kuja-puruju, panu-jarlu-nyayirni ngurlu pardija nguru-kari nguru-kari. ⁴⁸ Jajupu manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra, manu warrulpalu ngurlu-wati yangka kujalu yapangku wiri-manu, maninjarla kangulpalu ngurluju yuwarli wiri-patu-kurra. ⁴⁹ Kulalu witalku manu ngurluju yapa-patu-kurlanguju. Panu-nyayirnili manu ngurluju. Yuwarli-watiji panu-kurlu-nyayirnipalu karrija ngurlu-kurlu. Kulalpa nganangku yapangku yirdiyirdi-mantarla ngurluju.

⁵⁰ Kuja-puruju, Jajupu-parntarlu Yajanajarlu-palangu mardarnu wirriya wita-jarra. ⁵¹ Jajupurlu yirdi-manu wirriya wiriji Manaja, manurla wangkaja, “Kujarna nyampu-kurra yanurnu nguru-kurra, ngajurna-jana wajawajamanu ngaju-nyangu kirdana manu ngaju-nyangu warlalja. Yijipi-wardingki-paturlujulu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpalu ngurrju nyinaja, manurna wardinyilki. Kuja-jangkanya

karnangku yirdi-mani Manaja.” ⁵² Jajupurlu kukurnu-nyanuju yirdi-manu Yipirayimi, manurla wangkaja, “Ngajulurlu kalarna jatanyangu nyampu Yijipirla. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju yungu kurdu-jarra. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Yipirayimi.”

⁵³⁻⁵⁴ Yangka wirkki-pala-jangka yulyurru-pu-jangka kujalpa pardija ngurlu panu Yijipirla, ngula-jangkaju Kaaturluju warla-pajurnu miyi pardinja-kujaku yangka kuja Jajupu wangkaja kamparru-wiyi. Kula pardija ngurlu Yijipirlaju manu nguru-kari nguru-karirlangurlaju, lawa. Mangarri palka-jukulpa ngunaja ngarninjaku Yijipirla, yangka ngurlu-wati kujalu Jajupurlu manu warrkini-paturlu yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla ngurlu-kurlangu-paturla. ⁵⁵ Ngula-jangka yangka Yijipi-wardingki-patu yarnunjuku-jarrijalu muku miyiki. Ngulalu kingi yaninjarla japurnu, “Yungka-nganpa miyi ngarninjaku!”

Nyanungu-jana wangkaja, “Japirninjintalu Jajupu miyikiji! Kapu-nyarra wangka kuja-ka nyarrpararla miyi nguna.” ⁵⁶⁻⁵⁷ Yuwayi, yapa panulpalu yanunjuku-jarrija Yijipirla. Miyi yinjakungarnti, Jajupurlu lakarn-manu-jana yuwarli-wati kujalu yirrarnu nyanungurlu manu warrkini-paturlu ngurlu-wati. Yapa-patu kalalu-jana yanurnu Jajupuku manu warrkini-patuku. Kalalu-jana tala yungu ngurlu payi-maninjaku. Yapa panulpalu yarnunjuku nyinaja miyiki, kula Yijipi-wardingki-patu-puka. Yapa panulpalu yanurnu nguru-kari nguru-kari-jangka Yijipikirra miyi maninjaku.

42

Jajupukupurdangka-patulu yanu Yijipi-kirra miyi maninjaku

¹ Yinya purlkangku Jakupurlu purda-nyangu kujalpa miyi panu-jarlu ngunaja Yijipirla, manujana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanupatuku, “Niyaku kankulu-nyanu nyinanjarla nyanyi? ² Purda-nyangurna miyi panu nganta-ka nguna Yijipirlaju. Yakarra-pardinjarla yantalu Yijipi-kirra ngurluku yungurlipa ngarninjarla wankaru nyina. Kajinkili nyina nyampurla yaninja-wangu, kapurlipa muku palimi.”

³ Junga-juku, Jajupukupurdangka-patu karlarla-pala papardi-nyanu-patu yampinja-yanulu kirda-nyanu-kurlangu ngurraju, manuyanulu Yijipi-kirra miyiki. ⁴ Jakupurlu warlapajurnu Jajupuku kukurnu-nyanu Pinyamini yaninja-kujaku nyanungurra-kurlu. Jakupulpanyanu wangkaja, “Kajilparna yilyayarla Pinyamini Yijipi-kirra, kajikalumarda pinyi. Mardarni karna nyampurla-juku.” ⁵ Yapa panu-nyayirnilpalu yarnunjuku nyinaja Kananarla miyi-wangu. Junga-juku, panu-jarlu yapa-patulu yanu Yijipi-kirra Jakupu-kurlangu kaja-nyanuwati-kirli. Nyanunguju ngurrangkalpa nyinaja.

⁶⁻⁹ Kujalu yapa yinya-patu yukajarra Yijipi-kirra, Jajupulpa-jana wiri nyinaja yapa panukuju yinyarlaju. Jali-manulpa-jana ngurlu. Jajupuku papardi-nyanu-patulurla yanurnu nyanunguku. Kulalu milya-pungu nyanunguju

nyanungurrakupurdangka kukurnu. Parntar-rijalurla nyanungukuju. Jajupurlu-jana milya-pungu, kula-jana yimi-ngarrurnu ngana nyanunguju. Manngu-nyangu yangka jukurpa kuja jukurr-manu nyurru-wiyi kujalurla papardinyanu-patu manu ngati-nyanu manu kirdanyanu parntarrija nyanunguku. Ngula-jana kulu wangkaja, “Nyarrpara-ngurlunkulu yanurnu?”

Yalu-manulu, “Yanurnurnalu Kanana-ngurlu miyi maninjaku.”

Jajupu-jana wangkaja, “Lawa, kula kujaju junga! Nyurrurlankulu ngari yanurnu yungunkulu-nganpa nyanyi marda pirrjirdi marda rampaku. Kajinkili-nganpa manngunya nyanyi nganima nganta rampaku, ngulaju kajikankulu-nganpa kululku jangkardu yanirni!”

¹⁰ Wangkajalurla Jajupuku, “Kula kujaju junga! Nyuntunpa-nganpa wiri nganimpaku. Ngarirnalalu yanurnu miyi maninjaku nganima-nyangu warlaljaku. ¹¹ Kirdana jinta-jangka nganimpaju. Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu nyampu-kurraju yanurnu nyiyarningkijarra wuruly-nyanjaku.”

¹² Jajupurlu-jana wurdungu-manu nyanungurraju, “Lawa, kula kujaju junga! Ngarinkili yanurnu nyampu-kurraju yungunkulu-nganpa nyanyi nganta nganimpaju marda pirrjirdi marda rampaku!”

¹³ Nyanungurralurla wangkaja, “Wangkami karnangkulu junga-nyayirni! Nganimpaju Kanana-wardingki, manu karnalu kirdana jinta-juku mardarni. Nganimpakupurdangka kukurnu-nyanu kula yanurnu nganima-kurlu.

Nyinami-ka nganimpa-nyangu kirdana-kurlu, manu-ka palka nyina yinya-juku. Kalarnalu mardarnu kukurnu-nyanu-kari, kala nyurru-wiyi lawa-jarrija.”

¹⁴ Jajupujulpa ngungkurr-nyinanja-wangu-juku karrija, wangkaja-jana, “Milya-pinyi karna-nyarra ngarinkili yanurnu nyanjaku nganimpaku Yijipi-wardingki-patu nganta pirrjirdi marda rampaku! ¹⁵⁻¹⁶ Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra wangka yungurna-nyarra milya-pinyi marda ngurrju marda punku. Ngajulu kapurna-nyarra yirrarni rdakungkalku. Jinta kapurna yilya pina ngurra-kurra yungu maninjini kukurnu-nyanu manu yungu pina-kanyirni nyampu-kurra. Kaji pina-kanyirni, kapurna-nyarra yilyamilki yungunkulu ngurra-kurralku pina-yani. Kala kaji pina-kanja-wangu nyinami-juku ngurrangka nyurrurla-nyangurla-juku, ngulaju kapurna-nyarra mardarni nyampurla-juku rdakungka tarnnga!” ¹⁷ Junga-juku, Jajupurlu-jana yirrarnu rdakungka nyanungukupurdangka-patu. Nyinajalpalu parra jirramaku.

¹⁸ Mungalyurru-karilki Jajupu-jana wangkaja, “Ngaju karnarla nyinami jungarni Kaatuku. Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, kularna-nyarra pinyi. ¹⁹ Marda kankujulu junga wangka. Kajinkijili junga wangkami, ngulaju jinta-mipa kapu nyina rdakungkaju. Panu-kariji kapurna-nyarra pina-yilyami ngurra-kurra miyi-kirli yungunkulu-jana yinyi warlaja-watiki nyurrurla-nyanguku. ²⁰ Ngula-jangkaju,

kangkarnili nyurrurlaku kukurnu-nyanu ngajukurra. Kajinkili pina-kanyirni, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Kularna-nyarra pinyi.” Yinya karlarla-pala papardi-nyanu-patu, ngungkurr-nyinajalurla Jajupuku.

²¹ Kulalu milya-pungu paaju yinya kujalpalurla wangkaja ngulaju Jajupu. Ngulalu-nyanu wangkaja, “Kaaturlu kangalpa murrumurrumani kujarlipa pungu ngalipakupurdangka Jajupu. Kujarlipa rdaku wiringka yirrarnu, warlkurnu-ngalpa yungurlipa wilypi-mantarla pakarninja-wangurlu. Kularlipa purda-nyangu. Ngula-jangkanya kangalpa jinyijinyi-mani nyampurlu watingki maninjaku Pinyaminiki.”

²² Ngula-jana Ruupunu wangkaja nyanunguraku, “Yangkarna-nyarra wangkaja pakarninjawangurlipa yampiyarla Jajupuju! Kulankujulu purda-nyangu ngaju! Lawa, ngarinkili yirrarnu rdaku wiringkaju! Kuja-jangkanya kangalpa murrumurrumani Kaaturluju!”

²³ Yinya karlarla-pala papardi-paturlu manngu-nyangu kula-nganta Jajupuju ngurupa-juku Yipuru yimikiji wangkanjaku. Yangka kuja kala-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, kula kala-jana wangkaja yimi warlalja Yipuru. Kala-jana Yijipiwardingki yimi wangkaja, manu wati jinta-kari kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Kala-jana purda-nyangu-juku Yipuru wangkanjaturra. ²⁴ Ngula-jana purda-nyangu wangkanjaturra, yampinja-yanu-jana. Yulajalku.

Ngaka yanurnu pina, manu wangkaja-jana, “Yuwa, yantalu pina ngurra-kurra. Kapurna jinta mardarni rdakungka.” Jajupu-jana wangkaja warrkini-patuku nyanungu-nyanguku, ngulalu rdarri-mardarninjarla wayurnu Jimiyani. Mardarnulpalu yangka kujalu nyanungukupurdangka-paturlu nyangu.²⁵ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yampinja-yanu yinyarla-juku. Wangkanjunu-jana warrkini-watiki, “Mantalu-jana nyanungurra-nyangu yakuju-wati, manulu-jana panu-jarlu yirraka ngurlu-wati yakuju-watirlaju. Kujalu-nyarra tala yungu miyiki, ngulajulu-jana pina-yirraka yakuju-paturla. Nyiyarningkijarralu-jana yungka miyi-kari miyi-kari wurnakungarantikiji.” Jungajukulu warrkini-paturlu ngurlu yirrarnu yakuju-patu-kurra manu tala.

²⁶ Ngula-jangka, yangka papardi-paturlulu yirrarnu yakuju-wati ngurlu-kurlu tangkiyi-watirla nyanungurra-nyangurla, manulu yanu nguru Kanana-kurra. Kulalu milya-pungu tala kujalpa ngunaja yakuju-watirla.²⁷ Parra jintakulu yanu, manulu ngunaja kulkurru. Jintakarirli lakarn-manu yakuju nyanungu-nyangu yungurla ngurlu yungkarla tangkiyiki ngarninjaku. Kuja lakarn-manu yakuju, palka-manu tala kankarlu ngurlungka.²⁸ Wangkaja-jana nyanungukupurdangka-patuku, “Yuwa, nyampunya talaju kujarlipa payi-manu ngurlu! Nyampunya yakujurla ngaju-nyangurla!”

Ngula-jangkalu Jajupukupurdangka-patuju lani-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu purlaja,

“Waraa! Nyarrpa-jarri kangalpa Kaatuju? Kapurlipa muku palimilki!”

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patulu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli

²⁹ Yinya kartaku-pala papardi yanulu parra-patuku ngurlu-kurlu. Yukajarnili ngurra-kurra kirda-nyanu-kurlangu-kurra Kanana-kurra. Manulurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ³⁰ Wangkajalurla, “Kujarnalu yanu Yijipi-kirra, paajurlu-nganpa kulungku ngarrurnu. Nyanungu wangkaja-nganpa nganimpaku ngantarnalu yanu nyanjaku marda pirrjirdi kalu nyina marda rampaku. ³¹ Kalarnurnalurla wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu yanurnu nyanjaku nyiyarningkijarraku.’ ³² Ngularnalurla wangkaja watiki wiriki, ‘Mardarni karnalu kirdana jinta. Mardarni kajana 11-palalku kaja-nyanuju. Karlarla-palarnalu yanurnu nyampu-kurra, manu jinta-ka nyina ngurrangka nyanungu-kurlu Kananarla. Jinta-karirlajurnalu papardi-puka-jarrija nyurru-wiyi.’ Kujanyarnalurla wangkaja. ³³ Ngula-nganpa wiriji wangkaja, ‘Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Yanta pinalu ngurra-kurra miyi-kirli nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Jintalu yampiyarra rdakungka. ³⁴ Ngula-jangka, kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra Yijipi-kirra, manujulu milki-yirraka ngajuku. Ngula-jangka kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangka. Manu kapurna-nyarra

ngungkurr-nyina kulankulu yanurnu wuruly-nyanjaku nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka. Kajinkili kanyirni kukurnu-puraji, kapurna wilypi-mani jinta-kari rdaku-ngurlu. Ngula-jangka kapunkulu yani warru Yijipi-wanaju. Kula-nyarra nganangku-puka warlapajirni manu murrumurru-mani.’ Kujanya-nganpa wiriji wangkaja.”

³⁵ Ngula-jangka manulu yakuju-wati ngurlukurlu, manulu winjurnu walya-kurra. Kujalu ngurlu winjurnu, jinta-kari jinta-karirlili palka-manu talaju, yangka tala kujalurla yungu Yijipiwaringki-patuku ngurluku. Nyanungurraku kirdanarlu Jakupurlu talaju nyangu-yijala.

³⁶ Wangkaja-jana, “Waraa! Nyurrurlarlu kankujulu jurnta kanyi muku kurdukurdu ngajuku! Kamparrujurna kirda-puka-jarrija Jajupuku-wiyi, manu jalanguju Jimiyanilki-ka rdakungka nyina Yijipirla. Manu kankujulu payirni Pinyamini yilyanjaku Yijipi-kirra. Nguru kaju wuurnpalku karri!”

³⁷ Ngula-jangka, Ruupunurla wangkaja nyanungu-nyangu kirdanaku Jakupuku, “Yungkaju Pinyamini ngajuku yungurnarla milki-yirrarni wati wiriki Yijipirla. Ngajulu kapurna warrawarra-kanyi. Kapurna pina-kanyirni nyuntu-kurra. Kajirna pina-kanjawangurlu yampimi Yijipirla-juku, ngulajupalangu punga ngaju-nyangu kaja-nyanujarra!”

³⁸ Jakupurlu wurra-manu, “Lawa, lawa! Kularna yilyami Pinyaminiji nyuntu-kurluju!

Nyurru-jukurna wajawaja-manu papardi-nyanuju. Pinyamini ngulaju ngaju-parnta-kurlangu Rajulu-kurlangu. Kajilparna yilyayarla Yijipi-kirra nyuntu-kurlu, kajikarla nyiya maju rdipimi. Kajilpa paliyarla, ngulaju kajikarna ngarrurda-jarri warrarda palinjakungarnti.”

43

Nyampuju yimi ngulaju Jajupukupurdangka-patu-kurlu kujalu pina-yanu Yijipi-kirra

¹ Tarnnga-nyayirnilpa miyi pardinja-wangu karrija ngurrangka Kananarla. ² Jakupurlu manu nyanunguku warlalja-paturlu, mukulu ngarnu miyi kujalu nyanunguku kaja-nyanu-watirli pina-kangurnu Yijipi-ngirli. Yarnunjuku-jarrijalpalu. Jakupu-jana wangkaja kaja-nyanupatuku, “Yardalu yanta pina Yijipi-kirra, manu mantalu ngurlu ngarninjaku.”

³⁻⁵ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu Juurda wangkajarla nyanunguku, “Yangka Yijipi-wardingki kingirli-nganpa warnkiri-manu kulungku, nyanungu-nganpa wangkaja kuja, ‘Pina-kangkarnili yangka kukurnu-puraji nyampu-kurra. Kajinkili kanjarni-wangu nyina, ngulaju ngaju-nyangu warrkini-paturlu kapulu-nyarra warla-pajirni ngaju-kujakuju nyanja-kujakuju.’ Kujanya-nganpa Yijipi-wardingki kingiji wangkaja. Kajinpa Pinyamini yilya nganimpa-wana Yijipi-kirra, kapurnalu yani yali-kirraju miyi payi-maninjaku. Kala kajinpa Pinyamini mardarni yilyanja-wangurlu

nganimpa-kurlu, ngulaju kularnalu yani Yijipi-kirraju.”

⁶ Yinya purlka-pardu, wangkajarla kajan-nyanuku Juurdaku, “Waraa! Nyiyakunkulurla wangkaja yali Yijipi-wardingkiki kingiki kuja kankulu mardarni kukurnu palka? Nyurrurlarlu kankujulu waarn-pinyi!”

⁷ Kaja-nyanu-paturlujulu yalu-manu Jakupuju, “Yinya Yijipi-wardingkirli kingirli-nganpa miimii-nyanjarla payurnu nyiyarningkijarra. Wangkaja-nganpa, ‘Kirda-purajiji wankaru-juku mayi? Mardarni kankulu kukurnu-nyanu?’ Ngularnalurla yimi-ngarrurnu nyuntu manu Pinyamini nganimpa-nyangu kukurnu-nyanu. Kularnalu milya-pungu kapu-nganpa wangkami Pinyaminiki kanjarniki Yijipi-kirra.”

⁸ Ngularla Juurda wangkaja nyanunguku kirda-nyanuku, “Yilyaya Pinyamini ngaju-wana yungurnalu jalangu yani wuraji Yijipi-kirra. Kajinpa-nganpa muku yilyami Yijipi-kirra jalan-gurlu, kulalparlipa paliyarlalku miyi-wangu-jangka. Nyuntulurlu manu nganimpa-nyangu kurdukurdurlu kapurlipa miyi panu-jarlu mardarni ngarninjaku. ⁹ Kajinpa yilya Pinyamini ngaju-wana Yijipi-kirra, wangkami karnangku kapurna warrawarra-kanyi. Kularna tarda-kijirni murrumurru-kurra. Kajirna pina-yanirni ngurra-kurra nyanungu-wangu, ngula-juku war-rarda ngarrikaju kulungku. ¹⁰ Kapanku! Yilyaya Pinyamini nganimpa-wana Yijipi-kirra! Kajinpa yilyayarlarlarni kamparru-wiyi, kapurnalu japaku-kari japaku-kari yantarlarra Yijipi-kirra, manu

kapurnalu japaku-kari japaku-kari-yijala pina-yantarlarni miyi panu-kurlu.”

¹¹ Ngula-jana wangkaja Jakupuju, “Yuwayi. Junga marda kujaju. Kala kangkalurla warn-tarri Yijipi-wardingki kingiki, manu yungkalurla. Kangkalurla yangka ngurrju-wati nyiyarningk-ijarra ngarninjaku nyampu-wardingki nguru-wardingki: ngarlu, kanta-piya,* manu yangka kuyungka kuja karlipa yirrarni ngakurru pajarninjaku. Kangkalurla jara yangka kuja karlipa-nyanu maparni palka manu jara† kujaka ngurrju-nyayirni parntimi. ¹² Kujankulu yanu Yijipi-kirra yangka kamparru-wiyi miyi maninjaku, yungunkulurla yinyaku watiki jinta yakuju tala-kurlu miyiki. Kala kujankulu pina-yanurnu miyi-kirli, ngulajunkulu talaju palka-juku nyangu miyi-wati-kirlirla. Yapangku marda rampal-yirrarnu. Kajinkili pina-yani miyiki, kangkalu-jana yakuju jirrama tala-kurlu-jarra miyikiji. ¹³ Kangkalu Pinyamini nyurrurlarlu. Yantalu pina Yijipi-kirra miyi yungunkulurla payi-mani jurnta yinya watiki. ¹⁴ Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapurna-nyarrarla wangka nyanunguku nyurrurlaku yungurla wangkami Yijipi-wardingki kingiki yungu-nyarra ngurrju nyina. Kapurnarla wangka Kaatuku yunguju kanyirni pina Pinyamini manu Jimiyani manu nyurrurlarlangu. Kala kajilparna nyanja-wangu nyinayarla nyanungu-jarraku, ngulaju ngula-juku. Kapurnarla wala-juku nyinami Kaatuku.”

* **43:11** pistachio manu almond † **43:11** myrrh

¹⁵ Ngula-jangkaju, yanulkulu pina Yijipi-kirra. Kangulu yangka warntarri nyiyarningkijarra manu yakuju-jarra tala-kurlu manu Pinyaminirlangu. Kapankulu yanu Yijipi-kirra, manulu kamparru karrija Jajupurla. ¹⁶ Jajupurlujana nyangu kamparru karrinja-kurra. Nyangu nyanunguku kukurnu-nyanurlangu Pinyamini. Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku warokiniki kujalparla warrawarra-kangu nyiyarningkijarra yuwarlirla, “Kangkarni-jana yinya wati-patu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Puluku pakarninjinka manu purraya. Yungurna karlarla ngarni nyampu-patu wati-patu-kurlurlu jalangu.” ¹⁷ Junga-juku, yinya warrkini yanu, puluku pinjarla purraja. Ngula-jana kangurnu Jajupukupurdangka-patu yuwarli-kirra karlarlaku ngarninjaku.

¹⁸ Kujalu yinya-patu yukaja Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra, lani-jarrijalpalurla. Wangkajalunyanu, “Yuwa, nyiyaku-ngalpa kangurnu kaninjarni? Marda talaku kuja yapangku yirrarnu yakujurla kujarlipa yanu ngurra-kurra. Marda kapu-ngalpa pinyi, manu marda kapu-ngalpa jinyijinyi-mani warrkijarrinjaku pirijina-piyaku. Marda kapu-ngalpa jurnta kanyi tangkiyi.” Kujanyalpalu mangunyangu. ¹⁹ Ngula-jangka, yanulurla yangka wati warrkiniki kujalpa karrija tuwa-wana yuwarlirla. ²⁰ Wangkajalurla, “Warlaljamarri, nganimparnalu yanurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra kamparru-wiyi miyi maninjaku. ²¹ Kujarnalu pina-yanu ngurra-kurra miyikirli, jupu-karrijarnalu ngunanjaku. Rurrapa-

manurnalu yakuju miyi maninjaku. Jinta-kari jinta-karirlirnalalu palka-manu tala yakujurla. Kangurnu pinarnalu nyampu tala nyuntuku yinjaku. ²² Kangurnalu jinta-kari yakuju tala-kurlu yungurnalu miyi yarda mani. Kala kula karnalu milya-pinyi nganangku kuja pina-yirrarnu tala nganimpa-nyangu yakujurla kamparru-wiyi.”

²³ Warrkini-jana wangkaja, “Yuwa, ngurru. Kulalu lani-jarriya. Marda yangka Kaatu kuja-ka nyurrurlakupalangurlu purami, marda nyanungurlu pina-yirrarnu talaju. Mardarni karna talaju kujankujulu yungu miyiki yangka kamparru-wiyi.” Ngula-jangkaju, warrkini watingki rdaku-jangka wilypi-maninjarla pina-kangurnu-jana nyanungurrakupurdangka Jimiyaniji.

²⁴ Ngula-jana warrkinirli kangu yinya wati-patu Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra. Yungu-jana ngapa wirliya parljirninjaku, manu miyi-jana manu tangkiyiki ngarninjaku. ²⁵ Kujalpalu tangkiyirli miyi ngarnu, wati-paturlulu warn-tarri manu yungulurla yinyi Jajupuku. Warrkini-jana wangkaja yangka kapulurla karlarla jirnganja ngarni Jajupuku.

²⁶ Ngula Jajupu pina-yanurnu ngurra-kurra, yungulurla warntarri nyiyarningkijarra nyanunguku. Parntarrijalurla kamparru nyanunguku. ²⁷ Jajupurlu-jana payurnu, “Ngurrjunya yangkaju purlka kirdana-puraji yangka kujankujulu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi? Ngurrju mayi-ka nyina? Wankaru mayi?”

²⁸ Yalu-manulu, “Yuwayi, nganimpakupalan-guju ngurrju manu wankaru. Nyanunguju nyuntu-nyangu warrkini.” Ngulalurla muku parntarrija Jajupuku pulka-pinjaku. ²⁹⁻³⁰ Ngula Jajupurlu nyangu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini ngati-nyanu jinta. Jajupu kapu yulayarlaku. Ngula-jana payurnu papardi-nyanupatu, “Nyampuju mayi kukurnu-puraji kujankujulu yimi-ngarrurnu?”

Ngularla Jajupuju wangkaja Pinyaminiki, “Kaja, yati-wangka karnangkurla Kaatuku yungungku ngurrju nyina nyuntuku.” Jajupuju-jana kapanku jurnta yanu. Nyanungukupurdangkapaturlu kapulu nyangkarla yulanja-kurra. Nyanungu-nyangu ruumu-kurra yanu, manu yulajalpa. ³¹ Ngula-nyanu Jajupurlu ngapakurlurlu parljurnu yinngirri. Yanurnu pina-jana nyanungukupurdangka-patuku. Warla-pajurnu-nyanu yulanja-kujaku, manu wangkajarla warrkiniki, “Kangkarni kuyu yungulu nyampupaturlu ngarni.”

³²⁻³³ Jajupu-kurlangu warrkini yaninjarla kangurnu kuyu yuwarli-kirra. Jajupulpa nyinaja jinta tayipulu-wana, manu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku jinta-karirla nyinanjaku nyanungurla kamparru. Pirrilyiyirrarnu-jana kamparru jungarnirla. Yirrarnu papardi-nyanu-wiyi jampu-purdanji, manu-jana kukurnu-nyanu-patulku kanardirla yirrarnu nyanungu-wana kutu. Ngula Pinyaminiji purdangirli yirrarnu jungarni-purdanji. Ngulalu-nyanu muku payurnu paa-karrinjarla, “Yuwa! Nyarrparlu kangalpa milya-pinyi

ngana papardi-nyanuju manu ngana kukurnu-nyanuju?” Kulalpalu milya-pungu Jajupuju. Panu Yijipi-wardingkilpalu nyinaja tayipulu jinta-karirla. Yijipi-wardingki-patuju kalalujana nyurunyuru-jarrija Yipurukuju, manu kula kalalujana jirrnganja ngarnu. Kujarlanya kulalpalu nyinaja Jajupukupurdangka-patukurluju. ³⁴ Warrkini-paturlulu miyiji manu Jajupu-kurlangu-jangka tayipulu-jangka, manu yungulu-jana wati-patuku. Yungulu-jana jinta-kari jinta-kari miyiji. Pinyaminikiji yungulurla rdaka-pala panu-nyayirni. Yungulurla nguku ngarninjaku. Ngula-jangka, Jajupu manu nyanungukupurdangka-paturlulu muku ngarnu miyi manu pama, manulu pama-jangka warungka-jarrija.

44

Nyampuju yimi ngulaju Pinyamini-kirli kuja kartaku palka-manu yakujurla

¹ Jajupurla wangkaja warrkiniki yangka kujarla nyiyarningkijarra warrawarra-kangu yuwarlirla, “Manta-jana yakuju-wati kujalu-jana nyampurrarlu kangurnu. Ngurlu panu-nyayirni-jana yirraka. Manu tala kujangkulu yungu miyiki, pina-jana yirraka yakuju-watirla miyikirlirla. ² Nyampunya ngaju-nyangu kartaku. Yirraka yakujurla kukurnu-nyanu-kurlangurla. Talarlangurla yirraka pina.” Junga-juku, yinya warrkinirli yaninjarla kartaku manu tala yirrarnu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla.

³ Mungalyurru-karilki, kuja wanta kankarlu-jarrija, Jajupukupurdangka-paturlulu yirrayirrarnu jurnarrpa tangkiyi-paturla. Ngulajana warrkinirli ngurra-kurra pina-yilyaja.

⁴ Wilypi-pardinjarlalu yanu yinya-ngurlu ngurra-ngurlu yirdiyi-wana kutu-juku. Ngularla Jajupu wangkaja warrkiniki, “Yanta purdangirli-jana wati yangka-patuku. Kajinpa-jana rdipimi, kuja-jana wangkaya, ‘Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja. Nyarrpa-jarrijankulurla? ⁵ Mardankulurla jurnta manu kartakuju yangka kuja-ka ngarni. Jampita yinyaju tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana yapakuju jukurpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni!’ Kujanya-jana wangkaya!”

⁶ Ngulajana warrkinirliji puranjarla warlapajurnu yirdiyirla. Wangkaja-jana, “Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja, nyarrpa-jarrijankulurla? Jurntankulurla manu kartaku, yangka kuja-ka ngarni. Jampita tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana jukurpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni!”

⁷ Wangkajalurla, “Kula kujaju junga! Nyarrpa kanpa wangkami? Kularnalu purungku-manu kartakuju! ⁸ Nganimparlujurnalurla pina-kangurnu talaju kujarnalu palka-manu yakujurla yangka tala ngulajurnalul palka-manu Kananarla. Yungurnangkulu pina nyuntuku. Kulalparnalul purungku-mantarla pirli yaltiri manu kawurlurlangu nyuntu-nyangu paaju-kurlangurla yuwarlirlaju, nyiyaku-wiyi?”

⁹ Nyangkarla kaninjarni nganimpa-nyangu yakuju-paturla. Kajinpa palka-mani kartaku yapa-kurlangurla, ngulaju pungka tarnngakurra. Manu-nganpa jinyijinyi-manta warrki-jarrinjaku pirijina-piya.”

¹⁰ Warrkiniji wangkaja-jana, “Yuwayi. Kala kajirna palka-mani kartaku yapa-kurlangurla yakujurla, kularna pinyi. Kapurna ngari jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Kularna-nyarra kulu-jarri nyurrurlakuju.”

¹¹ Junga-juku, manulpalu jurnarrpa tangkiy-ingirliji, manu yirrarnulu walyangka. Rurrrpamanu mukulu-jana yakuju-patuju yungu-jana warrkinirli marlaja nyanyi. ¹² Warrkinirli muku parily-pungu papardi-nyanu-kurlangurla-wiyi. Kula kartaku palka-manu. Jinta-kari jinta-kari-kirlangurla muku raa-pinjarla nyangu, lawa-juku. Ngula-jangka raa-pinjarla nyangu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla yangka Pinyamini-kirlangurla. Ngulangka palka-manu kartaku yangka nyanungu-nyangu paaju-kurlangu Jajupu-kurlangu. ¹³ Kujalu nyangu kartaku, wajampa-jarrinjarlalu-nyanu larrapungu jurnarrpa. Ngulalu pinapina warurnu muku yakujuju nyanungurra-nyanguju. Ngulalu pina-yirrarnu jurnarrpaju tangkiyi-paturla-jala. Ngulalu pina-yanu ngurra-kurra Jajupu-kurlangu-kurralku.

¹⁴ Kujalu Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanu kaninjarni Jajupu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, Jajupuju palka-jukulpa karrija. Parntarrijalurla yinngirri kaninjarra-kari walyangka. ¹⁵ Ngula-jana Jajupurlu payurnu,

“Niyiyakunkulu manu kartakuju purungkuju ngaju-nyanguju? Kula kankujulu milya-pinyi mayi ngajuju ngangkayi-kirli? Kulalpankujulu nyiya jurnta wuruly-yirrakarla ngajuku. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kajikarna nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla.”

¹⁶ Ngularla Juurdaju wangkaja nyanungukuju, “Warlaljamarrri, kulalparnangkulu nyarrpa wangkayarla nyuntukuju. Kularnalu kangu yinya kartaku. Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nganimpaju punku. Kujaju junga. Nganimpa yungurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya, kula Pinyamini-puka.”

¹⁷ Jajupuju kula-jana ngungkurr-nyinaja, nyanungu-jana wangkaja, “Lawa, kularna-nyarra jinyijinyi-mani nyurrurlaju pirijina-piya warrki-jarrinjaku. Pinyamini-puka kapurna jinyijinyi-mani yangka kuja purungku-manu ngaju-nyangu kartaku. Kapurna-nyarra panu-kariji pina-yilyami rarralypa ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra.”

¹⁸ Ngularla Juurda wangkaja Jajupuku, “Wurra, wurra! Yungurnangku jungangku yimi-ngarrirni. Kulaju kulu-jarriya ngajuku. Milya-pinyi karnangku kuja kanpa pirrjirdi nyina yangka Yijipi-wardingki kingi-piya.

¹⁹ Kujarnangkulu kamparru-wiyi yanurnu, nyunturlunpa-nganpa payurnu, ‘Nyurrurlaku kirda-nyanu wankaru-juku mayi? Mardarni mayi kankulu kukurnu-nyanu nyurrurlarlu?’ Kujarlunyanpa-nganpa payurnu kamparruju.

²⁰ Yimi-ngarrurnurnangkulu yangka kuja-ka nganimpakupalangu wankaru nyina

manu kuja karnalu kukurnu-nyanu mardarni kuja-ka ngurrangka nyina nyanungu-kurlu. Nganimpaku kukurnu-nyanuju palka-jarrija kujalpa nganimpaku kirda-nyanu purlkalku nyinaja. Ngati-nyanu nganimpaku kukurnu-nyanukuju ngulajurnalu wajawaja-manu. Manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu jinta-karrijirnalu wajawaja-manu-yijala. Nganimpaku kirda-nyanu ngulaju karla yulkami-nyayirni kukurnu nganimpakupurdangkakuju. Kujanyarnangkulu kamparruju wangkaja. ²¹ Ngula-jangka wangkajanpa-nganpa, ‘Kangkarnili kukurnu-puraji Pinyamini nyampu-kurra yungurna nyanyi ngajulurlu.’ ²² Ngularnangkulu wangkaja nyuntukuju, ‘Lawa, kularnalu kanyirni nyampu-kurraju nyuntulurlu yungunpa nyanyi. Kajirnalurla jurnta kanyi nyanunguku kirda-nyanuku, kapu purlka-parduju palimi.’ ²³ Nyuntunpa-nganpa wangkaja nganimpakuju, ‘Yaruju kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra! Kajinkili kanjarni-wangu pina-yanirni, kapurna-nyarra warlapajirni yaninjarni-kijaku nyampu-kurra Yijipi-kirra miyi maninjaku.’ Kujanyanpa-nganpa wangkaja kamparruju. ²⁴ Junga-juku, pinarnalu yanu nganimpakupalangu-kurra, manurnalurla yungunpa nganta nyanyi Pinyamini. Kujarlaju kula wardinyi-jarrija, lawa.

²⁵ “Ngaka-karilki, mukurnalu ngarnu miyiji, manulparnalulu yarnunjuku-jarrijalku yarda. Ngula-nganpa kirdanaju wangkaja, ‘Yantalu yarda Yijipi-kirra miyi panu maninjaku ngalipaku.’

26 Wangkajarnalurla nyanunguku, ‘Lawa, kulalparnalulu yantarla Yijipi-kirra kukurnu Pinyamini-wangu. Kajirnalulu yampimirra nyuntu-kurlu, ngulaju Yijipi-wardingki paajurlu kapu-ngalpa wurra-mani nganta nyanja-kujaku.’ Kujarlunyarnalulu yimi-ngarrurnu nganimpakupalangukuju. 27 Ngula-nganpa wangkaja nganimpaku, ‘Milya-pinyi kankulu yangka ngaju-parnta jinta-kari Rajulu, mardarnulpa-palangu jirrama kaja-nyanu-jarra. 28 Jinta-karirliji yampinjarla jurnta yanu nyarrpara mayi. Mardalu ngarnu malikirli. Kularna yinngirriji nyangu yarda. 29 Jalangurlu kankujulu payirni yungurna nganta yilya Rajulu-kurlangu marulu kaja-nyanu yangka kuja karnarla yalarni-wangu yulkami. Kajirna yilyami nyurrurla-wana, kajika marda palimi nyanungurlangu. Kajilparna wajawaja-mantarla nyanungu, ngajuju kajikarna warrarda yulami.’ Kujanya-nganpa purlka-pardu kirdanaju wangkaja. 30 Nyarrpalku kanpa manngu-nyanyi? Kajirnalulu yampimirra kukurnu Pinyamini nyampurula, manu kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nyanungu-wangu, nyarrpa-jarri kapu nganimpakupalanguju kirdanaju? Pinyaminiki karla wajampa-jarri-nyayirni. 31 Kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nganimpaku kukurnu-nyanu-wangu, kuja-jangkanya kajika kirdanaju wajampa-jarrinjarla palimilki.

32 “Ngajulurlurnarla wangkaja nganimpakupalanguku ngajulurlu kapurna warrawarra-kangkarla Pinyaminiji. Ngajurnarla wangkaja, ‘Kajirna Pinyamini pina-kanjarni-wangu nyina,

ngulajuju warrarda kulungku ngarrika!’ Kujan-yarnarla wangkaja. ³³ Payirni karnangku yungurnangku nyuntukuju warrki-jarrimi pirijinapiya. Yilyaya ngajuku kukurnu Pinyamini ngurra-kurra ngaju-nyangu papardi-patu-kurlu nyanunguku kirdana-kurra. ³⁴ Kulalparna yantarla ngurra-kurra Pinyamini-wangu. Kajilparna yantarla ngurra-kurra nyanungu-wangu, kajikaju wajampa-jarri ngajuku kirdana. Kularna ngampurra kujakuju.” Kujanyarla Juurdaju wangkaja Jajupukuju.

45

Jajupurlu-jana *yimi-ngarrurnu*
nyanungukupurdangka-patuku *nyanunguju*
Jajupu

¹ Ngula Jajupurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Juurda, kula nyarrpa-jarriyarla, kapu yulayarlalku. Kapulu warrkini-paturlu nyangkarla yulanja-kurra. Kuja-kujakuju-jana wangkaja kuja, “Yantalu yarlu-kurra yuwarli-ngirli, manu yangarlujulu yampiya nyampu-patu Yipuru-patu wati-patu-kurlu.” Jungalu warrkini-paturluju yampinja-yanu Jajupuju, karrijalpa nyanungukupurdangka-patu-kurlu. ² Ngulalpa yulaja kilji-nyayirni. Yangka Yijipi-wardingkipaturlulu purda-nyangu yulanja-kurra, manulu-jana yaninjarla wangkaja panu-kariki yapaku kujalpalu kingi-kirlangurla nyinaja. ³ Ngulajana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Ngajurna nyurrurlakupurdangka

Jajupu! Kirdana ngajukupalangu wankaru-juku mayi-ka nyina?” Kulalu nyanungukupurdangka-paturlu yalu-manu, lawa. Lani-jarrijala nyanungu-kujaku.

⁴ Jajupu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngajukurra! Junga, ngajuju nyurrurlakupurdangka Jajupu. Nyurru-wiyinkijili yungu yapa-karikirra talakupurdarlu, manujulu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁵ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Kularna-nyarra murrumurru-mani. Kulalu-nyanu kulu-jarriya kujankujulu yilyajarni nyampukurra. Kaaturluju yilyajarni kamparru nyampukurra yungurna-jana mardarni yarnunjukukujaku. ⁶ Jirramaku yulyurpuku kula miyi nyampurula Yijipirla pardija manu nyurrurlanyangu ngurrararla. Manu kula miyiji pardimi rdaka-pala-kariki yulyurpuku. Kuja-puru kula nganangku ngurlu yirrarni walya-kurra pardinjaku, manu kula nganangku miyiji mani, lawa. ⁷ Kujakunyaju Kaaturluju yilyajarni kamparru nyurrurlakuju. Kajirna nyinayarla yaninjarni-wangu, kapunkulu kurdu mapirri paliyarla yarnunjuku. Kaaturlu yungu-nyarra yartarnarri-kirlirli mardarni wankaru-juku. ⁸ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujaju nyarrpa-jarrija Kaatu ngajuku. Kulankujulu nyurrurlarlu jinyijinyi-manu nyampu-kurraku, lawa. Kaaturlu nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju. Milarnuju yungurna-jana wiri nyina Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Ngajurnu kingi-kirlangu warrkini ngurrju-nyayirni. Warrawarra-kanyi karnarla

nyiyarningkijarra yuwarlirla. Ngajurna wiri nyampuku nguruku Yijipiki.’

⁹ “Ngajukupurdangka-patu, yampinjarlalu yaruju yanta nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu, manu pina-yantalu ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Kujalurla wangkaya, ‘Nyampunya kaja-puraji Jajupu-nganpa wangkaja: Kaaturlu nganta milarnu wiri nyinanjaku yapaku Yijipi-wardingki-patuku. Yantarni nganta kapanku Yijipi-kirra nyanungu nyanjaku. ¹⁰ Kajinpa yanirni Yijipi-kirra nganta, nyuntu yungunpa kutu nyina nyanungu-kurlu nganta ngurungka yirdingkaju Kujunurla. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu kurdukurdu manu warringiyi-puraji-patu. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu jiyipi, narnukutu manu puluku-wati, manu nyuntu-nyangu warrkini-patu yungunkulu nganta nyinami nyanungu-kurlu kutu-juku. ¹¹ Rdaka-pala yulyurru-kariki nganta kapu miyi-wangu karri nguru-kari nguru-kari. Kuja-puru kapu-nyarra nyanungurluju warrawarra-kanyi nganta palinja-kujaku yarnunjuku.’ Kujarlunyalu yimi-ngarrika ngajukupalanguju.”

¹² Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Nyangkajulu! Nyanyi-yijala kankujulu ngajuju Jajupu kuja karna-nyarra wangkami. Ngajuku kukurnu Pinyaminirlangurlu yunguju nyanyi ngajuju Jajupu. ¹³ Yuwa, yimi-ngarririnjinkalu ngajukupalangu nyarrparlu kuja kajulurla pulka-pinyi Yijipi-wardingki-paturlu. Ngajujurna wiri-nyayirni. Yimi-ngarrikalu kujankulu nyiyarningkijarra

nyangu milpangku. Yaruju maninjintalu ngajukupalangu, manulu kangkarni nyampukurra kapankurlu!”¹⁴ Jajupurlu ngamirlji-manu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini, manurla yulaja. Pinyaminiji yulaja-yijala.¹⁵ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patu nyunjurnu muku. Ngamirlji-manulpa-jana yulanja-karrarlu-juku. Ngula-jangka, nyanungukupurdangka-patulpalurla wangkaja.

¹⁶ Yapa jinta-jana yanu wangkanjaku kingiki manu warrkini-patuku, “Yinyarra Yipuru wati-patu kujalu yanurnu Kanana-jangka, ngulajulu Jajupukupurdangka-patu!” Kujalu kuja yimi purda-nyangu, wardinyi-jarrijalu muku.¹⁷ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Wangkaya-jana nyuntukupurdangka-patuku yungulu yakuju-kurra-mani miyi yungulu yirrarni tangkiyi-wati-kirra manu yungulu kanyi pina nyanungurra-nyangu ngurra-kurra Kanana-kurra.”¹⁸ Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu kirdana manu warlalja-patu kanyirni nyampu-kurra ngaju-nyangu-kurra. Kajili yukamirni Yijipi-kirra, kapurna-jana ngurrju-nyayirni nguru yinyi nyinanjaku yungulu miyi ngurrju ngarni nyampurla kuja karlipa mardarni.¹⁹ Yaninjakungarntiji, yungkalu-jana puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu yungulu-nyanu kanyi. Kajili pina-yanirni Yijipi-kirra, yungulu nyanungurra-parnta manu kurdukurdu nyinanjarni yani rarra-kanja-kurlangu-paturla yukayi-kijakuju. Nyanungurrakupalangurlangu yungu yanirni ngulangka-yijala.²⁰ Kajili pina-yanirni nyampu-

kurra, yungulu miyi manu jurnarrpa manu nyiyarningkijarra purdangirli yampinja-yani. Panu karlipa mardarni Yijipirla. Kapurlipajana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa mardarni nyampurla.” Kujanyarla kingi wangkaja Jajupukuju.

²¹ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yungu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu nyanungukupurdangka-patuku kujarla wangkaja kingi. Manu miyi panu-jana yungu wurnaku. ²² Jajupurlu-jana yungu jinta-kari jinta-kari jurnarrpa yungulu yukamilki wurnakungarnti. Yungurla nyanunguku kukurnu-nyanuku Pinyaminiki rdaka-pala wawarda, manurla yungu 300-pala pirli yaltiri-wati tala. ²³ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patuku yungu karlarla-pala wirriyawirriya tangkiyi miyikirli panu-kurlu Yijipi-jangka. Manu-jana karlarla-pala karntakarnta tangkiyi yungu panu-kurlu ngurlu-kurlu, miyikirli manu nyiyarningkijarra-kurlu yungulurla yinyi nyanungukupalanguku. ²⁴ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Yantalu pina ngurra-kurra, kulungku kulalunyanu ngarrika!” Ngulalu jakuru-pungu, manulu yanulku. ²⁵ Yampinjarlalu yanu Yijipingirli, manulu yanu kirda-nyanu-kurlangu nguru-kurra Kanana-kurra.

²⁶ Kujalu yukajarra, wangkajalurla kuja, “Nyuntu-nyangu kaja-puraji Jajupu, ngulajuka wankaru-juku nyina! Nyanunguju wiri Yijipi-wardingki-patuku yapaku.”

Nyanungurrakupalangu Jakupuju ngarrurda-jarrija-nyayirni ngula kuja purda-nyangu. Kula-jana ngungkurr-nyinaja. ²⁷ Yimi-ngarrurnulu kuja-jana Jajupu nyarrpa wangkaja. Jakupurlu-jana nyangu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu kujarla Jajupurlu yilyaja nyanunguku maninjaku manu kanjaku Yijipi-kirra. Ngula miyaluju ngurrju-jarrijalku. ²⁸ Wangkaja-jana kaja-nyanupatu, “Ngungkurr-nyinamilki karna-nyarra kuja-ka ngaju-nyangu kaja nyina wankaru. Palinjakungarnti, yani karna Yijipi-kirra nyanjaku.”

46

Jakupurlu-jana kangu nyanungu-nyangu warlalja-patu Yijipi-kirra

¹ Jakupurlu-jana manu muku yapa warlalja nyanungu-nyangu manu nyiyarningkijarra, manu nyanungu-nyangu ngurra yampinja-yanu Yijipi-kirrarlu. Kulkurru ngunajarra Piirrijiparla. Yinyarla pungu puluku yungurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Nyanungukupalangurlu Yijakirli kalarla kujarlu-yijala purranjarla yungu jintakujuku Kaatuku. ² Mungangka kujalpa Jakupu jarda ngunaja, Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu. Jukurrparla wangkajarla, “Jakupu, Jakupu!”

Jakupurlu yalu-manu, “Nyampunyarna.”

³ Ngularla Kaatu wangkaja, “Ngajujurna yangka jurrku-juku Kaatu kujalpaju nyentukupalangurlu Yijakirli puraja. Ngurrju kajinpa yani Yijipi-kirra, kula-jana lani-jarriya

Yijipi-wardingki-watiki. Kajinpa yinyarla nyina, nyuntulurlu kapunpa-jana kurdukurdu panu mardarni warringiyi-nyanu, jamirdi-nyanu, jaja-nyanu. ⁴ Ngaju kapurna yani nyuntuwana Yijipi-kirra. Kajinpa pali, kapungku kaja-puraji Jajupu palka karrimi, kapungku milpaku wapirrimi rdakaju. Ngaka-kari kapurna-jana nyuntu-nyangu warlalja pina-kanyi Kanana-kurra.” Kujanyarla Kaatuju wangkaja Jakupukuju jukurparla.

⁵ Parra-karirla, Jakupurlu yampinja-yanu yinya ngurra Piirrijipa nyanungu-nyangu warlalja-kurlurlu. Kaja-nyanu-paturlupalu-jana wari-yirrarnu kali-nyanu-wati manu kurdukurdu puluku-kurlangu-kurra rarrakanja-kurlangu-patu-kurra kuja-jana kingirliji yilyaja Kanana-kurra. Ngulangka-jukulpalu nyinanja-yanu Yijipi-kirra. ⁶⁻⁷ Kangu mukulu-nyanu jiyipi, narnukutu, manu puluku, manu nyiyarningkijarra nyanungurra-kurlu, nyiyarningkijarra kujalpalu-nyanu panu-manu kamparru-wiyi Kananarla. Yuwayi, Jakupuju yanu Yijipi-kirra kaja-nyanu-wati-kirli manu yurntalu-nyanu-wati-kirli manu kurdukurdu-kurlu. Muku-jana kangu panu-juku Yijipi-kirra.

Nyampurranya yirdi-watiji Jakupu-kurlangu warlalja-wati

⁸ Nyampu-patunya yirdi-patuju yapaju kujalu Jakupu-kurlu yanu Yijipi-kirra. Ruupunu Jakupu-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu; ⁹ Ruupunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karmmi.

¹⁰ Jakupu-kurlangu jinta-kari kaja-nyanu yirdiji Jimiyani. Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. (Jawurlu-kurlangu ngati-nyanu Kanana-wardingki.) ¹¹ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Liipi. Liipi-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Kurrjuna, Kuyaja manu Mirari. ¹² Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji yirdiji Juurda. Juurda-kurlangu kaja-patu-kurlangu yirdiji Yuuru, Yunana, Jaalaya, Piiriji manu Jilaya. Yuuru manu Yunana-pala nyurru-juku palija Kananarla. Piiriji-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Yijirunu manu Yaamulu. ¹³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yijaka. Yijaka-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Tuula, Puwa, Jajapa manu Jimirana. ¹⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Jupulunu. Jupulunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jirarda, Yalunu manu Jalili. ¹⁵ Liiyaju ngati-nyanu Ruupunuku, Jimiyaniki, Liipiki, Juurdaku, Yijakaku manu Jupulunuku. Jakupulpa-jana kirdana nyinaja. Palka-jarrija mukulu kujalpa-pala Jakupu manu Liiya nyinaja ngurrangka yirdingkaju Patana-Yarramarla. Jakupuku yurntalu-nyanu Tiina palka-jarrija yinyarla-yijala. Yuwayi, Jakupuku manu Liiyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 33-pala yapa.

¹⁶ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Kaardu. Kaardu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jiipuyunu, Yaaki, Juuni, Yijipana, Yuuruu, Yarurti manu Yarili. ¹⁷ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yaaja. Yaaja-kurlangu kaja-nyanu-

patu-kurlangu yirdiji Yimina, Yijipa, Yijji manu Piriya. Nyanungurrakupurdangkaju karntaju Jiira. Piriya-kurlangu kaja-nyanu-jarraju Yipiru manu Malkilu. ¹⁸ Jiilpaju ngati-nyanu Kaarduku manu Yaajaku. Nyanunguju karnta warrkini Liiya-kurlangu kujarla Lapanarlu yungu Liiyaku kamparrurlu-wiyi. Yangka-juku kujarla Liiyarlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Yuwayi, Jakupuku manu Jiilpakulu-palangu yapaju 16-pala marlaja palka-jarrija.

¹⁹ Jakupu-parnta jinta-kariji Rajulu. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarraju yirdiji Jajupu manu Pinyamini. ²⁰ Kujalpa Jajupu nyinaja Yijipirla, nyanungu yupukarra-jarrija karnta-kurlu yirdi-kirliji Yajanaja-kurlu. Nyanunguku kirdana yirdiji Putipura. Kala warrki-jarrija maralypikingarduyu ngurungka yirdingkaju Yuunurla. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra yirdiji Manaja manu Yipirayimi. ²¹ Pinyamini-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Piila, Pikuru, Yajipulu, Kiira, Namana, Yiyi, Ruuju, Mupimi, Yupimi manu Yaarda. ²² Jakupuku manu Rajulukulu-palangu marlaja palka-jarrija 14-pala yapa-patu.

²³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Taanu. Taanu-kurlangu kaja-nyanuju yirdiji Yujimi. ²⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Napatali. Napatali-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jajilu, Kuni, Jijuru manu Jilumu. ²⁵ Piilyaju ngati-nyanu Taanuku manu Napatali. Nyanunguju karnta warrkini kujarla Lapanarlu yungu Rajulukulu kamparrurlu-wiyi, yangka kujarla Rajulurlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Jakupuku

manu Piilyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 7-pala yapa-patu.

²⁶⁻²⁷ Nyajangulu yapaju yanu Jakupu-kurluju Yijipi-kirraju? 70-palalu yanu. Nyanunguju yanu nyampu-patu-kurlu yapa-kurlu kuja kalu yirdiji nguna nyampurla pipangka. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi-pala palka-jarrija Yijipirla.

Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja yuka-jarralu Yijipi-kirra

²⁸ Kujalpa Jakupu yanurnu murnma-juku Yijipikiji nyanungu-nyangu warlalja-kurlu, nyanungurlu yilyaja kaja-nyanu Juurda kamparru yaninjarla palka-maninjaku Jajupuku kujalpa nyinaja ngurungka Kujunurla. Juurdarlu yimi-ngarrurnunjunu Jakupuku kujalpalu nyanunguku warlalja-patu yanurnulku. Ngula-jangka, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalu yanu yangka-kurra Kujunu-kurralku. ²⁹ Kuja Jajupurlu purda-nyangu kujalpa nyanungukupalangu yanurnu, manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, ngularla wapirdi yanu. Kuja nyangu nyanungukupalangu, yaninjarla ngamirlji-mardarnu waninja-wana. Karrinjarlalpa yulalyi-mardarnu tarnnga-nyayirni. ³⁰ Jakupurla wangkaja kaja-nyanuku, “Nyangulkurnangku yinngirriji. Milya-pinyi karna kuja kanpa wankaru nyina. Kujakuju kajilparna paliyarla, kujaju ngurrju.”

31 Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku manu kirda-nyanu-kurlangu-patuku warlalja-patuku, “Yimi-ngarrirninjini karna kingi kujankulu nyurru yanurnu. Ngaju kapurnarla kuja wangkami, ‘Ngajukupurdangka-paturlu manu ngajuku kirdana-kurlangu-paturlu warlalja-paturlulu yampija ngurrara Kanana, yanurnujulu ngajuku nyampu-kurra. 32 Jiyipikingarduyu kalu nyina. Warrawarra-kanyi kalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku-wati. Kangurnulu-nyanu nyiyarningkijarra nyampu-kurra.’ Kujanya kapurnarla wangkami kingikiji. 33 Kapu-jana yilyamirni warrkini-wati yungulu-nyarra nyurrurla maninjinirni nyanunguku nyanjaku. Kajinkilirla yani nyanunguku, kapu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyarrpa-jarrimi kankulu warrkiki?’ 34 Kaji-nyarra payirni kujarlu, wangkayalurla kuja, ‘Nganimpaju jakumanu-wati. Warrarda karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi, narnukutu manu puluku-wati nganimpangnyangu-piyarlu nyurnunyunu-piyarlu-yijala. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku.’ Kujanyalurla wangkaya. Kajinkilirla kuja wangkami kingiki, kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla yungunkulu nyampurla ngurungka Kujunurla nyinami wurnturu-juku Yijipi-wardingki-patukuju. Yijipi-wardingki-patuju kula kalu ngampurra nyina jiyipikingarduyu-wati-wanaku nyinanjaku.”

*Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljala
yanu Kujunu-kurra*

¹ Jajupurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Ngajukupalangu kirdana manu ngajukupurdangkalu nyurru yukajarni Kanana-ngurlu. Kangurnulu-nyanu warlaja jiyipi manu puluku manu nyiyarningkijarra. Nyinami kalu Kujunurla.” ² Ngula Jajupu pina-yanu, milarnu-jana rdaka-pala nyanungukupurdangka-patu nyanjaku kingiki.

³ Kujalu yukajarni kingi-kirlangu-kurra, nyanungurlu-jana payurnu, “Warrki nyiya-piyakurlu nyurrurlaju?”

Yalu-manulu, “Nganimpaju jakumanu. Nganimparlu karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi manu narnukutu manu puluku-wati nganimpakupalangu nyurnunyunu-piyarlu. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku. ⁴ Yanurnalu yungurnalu nyinami nyampurla ngurrangka. Marna yukuri-wangu nganimpangurla ngurrararla Kananarlaju nganimpanguru jiyipi manu pulukuku ngarninjaku. Nganimpa manu yapa panu-karilparnalulu yarnunjuku nyinaja. Kula-nganpa yilyaya! Nyinami yungurnalu Kujunurla.”

⁵ Kingirla wangkaja Jajupuku, “Yuwayi, nyuntukupalangu manu nyuntukupurdangkalu yanurnu nyuntuku nyanjaku. ⁶ Milaka-jana ngurra nyampurla Yijipirla yungulu nyina. Ngurrjunyayirni-jana yungka nyuntukupalanguku manu nyuntukupurdangka-patuku. Yuwayi, yungulu

nyinami Kujunurla. Kajili nyina ngurrju jaku-manu, yungujulu ngajurlanguku warrawarra-kanyi ngaju-nyangu jiyipi manu puluku-wati.”

⁷⁻⁹ Jajupurla yanu maninjaku nyanunguku-palanguku Jakupuku, manurla kangurnu nyanjaku kingiki. Kingirli payurnu Jakupu, “Nyajangu-patu yulyurru-pa-jangkaju kanpa nyinami?”

Jakupurlu yalu-manu, “130-pala-mipa yulyurru-pa-jangkaju karna nyinamilki. Ngajukupalangu-patu nyurru-warnu-patu kalalu nyinaja wankaru-juku tarnnga-nyayirni ngajupiya-wangu. Ngajuju kalarna warrarda wapaja ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Ngarilparna witaku warru nyinaja, kalarna jata-nyangu-nyayirni.” ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jakupurlu Kaatu payurnu kingiki warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka yanulku.

¹¹ Jajupurlu-jana nguru ngurrju-nyayirni yungu nyanungukupalanguku manu nyanungukupurdangka-patuku. Yinya ngurra ngulaju kirri wiriki kutu Ramijiki. ¹² Yungu-jana miyi panu-nyayirni ngarninjaku nyanungu-nyangu warlaljaku. Yarnunjuku-wangulkupalu nyinaja.

Jajupurlu-jana nguru-kari nguru-kari puntarnu Yiyipi-wardingki-patuku manurla yungu kingiki

¹³ Ngapa wantinja-wangu-jukulpa karrija Yijipirla manu Kananarlaju. Yapangkujulu muku ngarnu miyiji, miyi-wangulpalu nyinaja, lawa.

¹⁴ Kuja-jangka kalalurla yanu Jajupuku payi-maninjaku ngurluku ngurlu yangka kuja yir-rarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla. Yungu mukulurla talaju, ngula kala-jana ngurlu yungu ngarninjaku. Ngaka kujalurla tala muku yungu, Jajupurlu talaju kangu kingi-kirlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. ¹⁵ Yapa-patu Yijipi manu Kanana-wardingki-patulpalu tala-wangu nyinaja miyiki payi-maninjaku, lawa. Yanurnulurla Jajupuku, manu wangkajalurla, “Waraa! Yungka-nganpa nyiyarlangu ngarninjaku! Tala-wangu lawa nganimpaju! Kajinpa-nganpa miyi yinja-wangu nyina, kapurnalu palimi nyuntulurla-juku!”

¹⁶ Jajupurlu-jana yalu-manu, “Nyurrurlaju tala-wangu-wati, ngulaju ngula-juku. Yungkajulu nyurrurla-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi-wati. Kujakuju kapurna-nyarra miyi yinyi ngarninjaku.”

¹⁷ Junga-juku, yangka Yijipi-wardingkirli manu Kanana-wardingkirlilirla kangurnu nantuwu, puluku, narnukutu manu tangkiyi-wati, manulurla yungu Jajupuku. Kuja-jangka, yungu-jana miyi. Kujanya yungu-jana miyi yulyurru jintaku yungulu wankaru nyinami.

¹⁸ Yulyurru-karirla yapalurla yanurnu pina Jajupuku, manu wangkajalurla, “Milya-pinyi-jala kanpa-nganpa nganimpaju tala-wangulku. Manu nganimpa-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kangkulu karrimi nyentukulku. Kulalparnangkulu nyiyalku yungkarla? Nganimpa-puka kajikarnalu-nyanu yinyi nyuntu-kurraju manu

nganimpa-nyangu nguru. ¹⁹ Nyangkalu warru! Nyanyi-yijala kanpa nguruju pirntayi-nyayirni, kula-ka nyiya pardimi. Nyiyarningkijarraju kapulu palimi manu nganimparlangu! Kajinpa-nganpa miyi yinyi ngarninjaku, kapurnalunyanu nganimpa yinyi nyuntu-kurra manu nganimpa-nyangu ngururlangu. Kapurnalu nyina kingi-kirlangulku, manu kapurnalurla warrki-jarrimi pirijina-piyalku. Yungkanpa ngurlu yungurnalu walyangka yirrarni. Kajirnalu yirrarni, marda kajika yukurirlangu pardimi. Kala kajirnalu nguru yampimi ngurlu yirrarninja-wangurlu, kapu nguruju pirntayi-nyayirni karri.” Kujanyalurla yapaju wangkaja Jajupukuju.

²⁰ Jajupurlu-jana nguru muku puntarnu yapa-patukuju, manurla yungu kingiki. Yapa-patulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Kuja-jangkanya jinta-kari jinta-karilirla nguruju yungu Jajupukuju. Ngula-jangka, nguru-wati yangka Yijipirla, karrijalpalurla kingikilki.

²¹ Yapa panu Yijipi-wardingki-paturlangu nyinajalpalu kingi-kirlangulku. Jajupurlu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku miyimi-paku. Nguru-kari nguru-karirlalurla warrki-jarrija Yijipirla kingikiji. ²² Yangka maralypikingarduyu-paturlu Yijipi-wardingki-paturlupalu palka-juku talaju mardarnu kuja-jana kingirli yungu warrki-ngirli. Miyijilpalu payi-manu-juku tala warrki-jangka-kurlurlu. Kuja-jangkanya Jajupurlu kula-jana nguruju jurnta kangu.

²³ Jajupu-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyur-

rurla manu nguru nyurrurla-nyangu kanku-
lurla nyina kingiki. Ngajulurlurnarla yungu
nyurrurlaju warrki-jarrinjaku. Kapurna-nyarra
ngurlu yinyi yirrarninjaku walyangkaku. Jinta-
kari jinta-karirlili ngurlu kangka ngurra-kurra.
Walyangkalu yirraaka miyi yungu pardimi. ²⁴ Kaji
pardimi ngurlu palka, pajirninjarlalu-jana yir-
raka yurturlurla. Yirrakalu-jana rdaka-pala-
karirla, manulurla jinta-kari yungka kingiki.
Murntu-pala-karili-nyanu mardaka nyurrurla-
nyangu warlaljaku manu kurduku yungulu
ngarni. Panu-kari ngurlujulu yarda yirraaka
walyangka miyiki pardinjaku.”

²⁵ Yapalurla wangkaja Jajupuku,
“Mardarnunpa-nganpa palinja-kujaku. Kajinpa-
nganpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku,
ngulaju kapurnalurla warrki-jarrimi kingiki
pirijina-piya miyi-mipaku.”

²⁶ Jajupurlu kuruwarri yirrarnu pipangka.
Kujanya-ka kuruwarriji wangkami:

“Nyampu kuruwarri kula maralypikingar-
duyuku puranjaku. Ngari ngalya-kariki
yapa Yijipi-wardingki-patu-mipaku.
Kajili yirrarni ngurlu walyangka miyi
pardinjakungarnti, kajili yirnmi-jarri,
yungulu yurturlu-kari yurturlu-kari
yirrarni, jinta-kariji kingiki manu murntu-
palaju nyanungurraku.”

Kujanya kuruwarriji yirrarnu Jajupurluju Yijipi-
wardingki-patukuju. Yapangku kalu purami-jiki
jalangurlu.

Jajupurla wangkaja kirda-nyanu Jakupuku

yungu nganta milyingka yirrarni nyanungu-nyangu ngurungka

²⁷ Ngula-jangka, yangka Yijirali-pinkilpalu nyinaja nguru Kujunurla yangka Yijipirla 17-pala yulyurpuku. Mardarnulpalu-nyanu nyiyarningkijarra, manulu-jana kurduwarr-kujurnu kurdukurdu panu-nyayirni.

²⁸ Yinya purlka-pardu Jakupu, nyanungurlangu nyinaja 17-pala yulyurpuku Kujunurla. Kuja palija, ngulaju 147-pala yulyurpu-jangkalku.

²⁹ Palinjakungarntirli yimirla yilyaja kaja-nyanu Jajupuku nyanunguku nyanjaku. Kuja Jajupu yanurnu, Jakupurla wangkaja, “Kaja, ngajuju kapurna palimilki. Kajinpaju yulkami-nyayirni, manyuwanguju wangkaya! Wangkayaju kajirna palimi, kulaju milyingka yirraka nyampurula Yijipirla.
³⁰⁻³¹ Kangka ngaju-nyangu palka Yijipi-ngirli. Milyingka yirraka yangkangka-juku kuja kalu ngajukupalangu-patu nguna. Kujaju wangkaya!”

Jajupurla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku pina-kanyi milyingka yirrarninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurra.” Ngula-jangkaju, Jakupuju wangkanjarla ngunanja-wantija pangkingka mata, ngularla pulka-pungu Kaatuku.

48

Jakupurlu-palangu milki-yunparni kuruwarri warringiyi-nyanu-jarraku Jajupu-kurlanguku Manajaku manu Yipirayimiki

¹ Ngaka-pardu-kari, Jajupurlu purda-nyangu nyanungukupalangu Jakupu nyurnulpa nyinaja

palinjakungarnti. Kangu-palangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi nyanjaku Jakupuku. ² Kuja Jajupu yukajarra kaja-nyanu-jarra-kurlu, yapa jintarla yanu yimi-ngarririnjaku Jakupuku, “Kaja-puraji nyurru yukajarni yungu ngantangku nyuntu nyanyi.” Jakupujulpa ngunaja rampaku-nyayirni, ngunajalpa karrinja-wangu. Kuja Jajupu yukaja wirriya-jarra-kurlu, Jakupuju yakarra-pardinjarla pulya-nyayirnilpa nyinaja.

³ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Nyurru-wiyi-nyayirni PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGURLU Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra Luujurla yangka nguru Kananarla. Wangkajaju kapuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi warrarda, manu kapuju kurdu panu-jarlu yinyi. ⁴ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Kurdukurdu panu-nyayirni kapunpaju marlaja kurduwarr-kijirni. Kapunpajana kirdana nyina yurturlu-kari yurturlu-kari yapaku. Ngaju kapurna-jana yinyi nyampu nguru nyuntu-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurdurlanguku. Kapujana karri nyanungurrakulku tarnnga-juku.’ Kujanyaju Kaatuju wangkaja. ⁵ Jajupu, nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra Yipirayimi manu Manaja, ngulaju-pala palka-jarrija nyampurula ngurungka Yijipirla. Ngajurna ngakalku yanurnu. Jalangurlu karna-palangu rdakurl-kijirni ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra-piya Ruupunu manu Jimiyani-piya. ⁶ Kala ngaka, kajinpa-jana kaja panu yarda mardarni, kapungkulu nyuntuku nyina. Ngajulurlu

kularna-jana nguruju yinyi, lawa. Yungulu yani nyinanjaku ngurungkaku kuja karna-palangu yinyi Yipirayimiki manu Manajaku.
⁷ Nyurru-wiyi, kujarna yanurnu ngurra-ngurlu Patana-ngurlu ngaju-parnta Rajulu-kurlu, wurnalparlijarra yaninja-yanu Yiparata-kurrapinangu. Kulkurru-juku Kanana-kurrajurna kali-puka-jarrija. Kujarna wajampa-jarrija-nyayirni, ngularna milyingka yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka nguna Yiparata-kurra.” Kujanyarla Jakupuju wangkaja Jajupukuju. (Yinya ngurra yirdi Yiparata, jalangurlu yapangku kalu yirdi-mani Pijilimi.)

⁸ Ngula-jangkaju-palangu Jakupurlu nyangu wirriya-jarra karrinja-kurra Jajupu-kurlu. Jakupurlu payurnu, “Ngana-jarra nyampu-jarra wirriya-jarra?”

⁹ Jajupurlu yalu-manu kirda-nyanu, “Nyampu-jarra ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra kujaju Kaaturlu yungu ngajuku nyampurla Yijipirla.”

Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Kangkarni-palangu nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra ngaju-kurra yungurna-palangu milkiyunparni kuruwarri.”

¹⁰ Manngu-nyangkalu yinya purlka-pardu Jakupu. Nyinajalpa purlkalku, manu kulalpa nyangu pampalku. Junga-juku, Jajupurlu-palangu wirriya-jarra kutu kangurnu Jakupu-kurra. Jakupurlu-palangu nyunjurnu manu ngamirlji-mardarnu. Nyinajalpa-pala ngamirljirla. ¹¹ Ngularla wangkaja Jajupuku, “Kula-ngantanpa lawa-jarrija. Kula-nganta kapurna nyinakarla nyuntu nyanja-wangu,

kala lawa. Kaatujulpaju ngurrju nyinaja. Ngajuju kangurnu yungurna-nyarra nyanyi nyuntu manu nyuntu-nyangu-jarra kurdu-jarra.”
 12-13 Jajupurlu-palangu kaja-nyanu-jarra jarna-manu kirda-nyanu-kurlangu ngamirlji-ngirli, karrinja-yirrarnu-palangu kamparru yungu-palangu Jakupurlu rdaka yirrarni jurrungka manu yungu-palangu milki-yunparni kuruwarrri. Karrinja-yirrarnu Yipirayimi jungarni-purdanji kutu Jakupu-kurlangu jampu-purdanji rdakaku, manu karrinja-yirrarnu Manaja jampu-purdanji yungu kutu karrimi Jakupu-kurlangu jungarni-purdanji rdakaku. Ngularla Jajupulku parntarrinjunu purdangirli-wana wirriya-jarrakuju. Ngula yinngirrirli marnpurnu walya. Pardarnulparla Jakupuku yungu rdaka jungarni-purdanji yirrarni Manaja-kurlangu jurrungka. Manajaju Yipirayimikipurdangka papardi-nyanu. 14 Kujarlanya, Jakupurlu yungujurla jungarni-purdanji rdaka yirrakarla Manaja-kurlangurla jurrungka. Kala lawa. Jakupurlu jungarni-purdanji rdaka yirrarnu kankarlu Yipirayimi-kirlangu jurrungka kamparruju. Ngula jampu-purdanji rdaka yirrarnu Manaja-kurlangu jurrungka. 15 Jakupurlurla milki-yunparni kuruwarrri Jajupuku-wiyi kamparruju, kuja yunparnu:

“Ngaju-nyangu warringiyi Yipuruyamurlu, manu ngajukupalangu Yijakirli-pala puraja ngalipa-nyangu Kaatu. Tarnnga-nyayirnirli Kaaturluju ngaju warrawarra-kangu yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu warrawarra-kanyi jiyipi, ngula-piyanya.

16 Nguru yangka kujaju wuurnpa-jarrija, ngula-puruju Kaatu-kurlangu marramarrarluru ngajuju muurl-mardarnu. Jalangurlu karna Kaatu payirni yungu-palangu tarngangu nyampu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kaji-pala wiri-jarrimi, yungulu-jana nyanungu-jarra-kurlangu kurduku milki-wangkami ngaju-kurlu manu ngaju-nyangu warringiyi-kirlangu Yipuruyamu-kurlu manu ngajukupalangu Yijaki-kirli. Payirni karna Kaatu yungu-palangu kurdu panu-jarlu yinyi nyampu-jarra wirriya-jarraku. Yungulu nguru-kari nguru-karirla nyina. Yungulu-ngalpa warrarda langangu mardarni wajawajamaninja-wangurlu.” Kujanya-palangu Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarriji wirriya-jarraku.

17 Jajupurlu nyangu kirda-nyanu kuja rdaka jungarni-purdanji yirrarnu Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kula Jajupuju ngurrju-jarrija kujakuju. Rdaka manu nyanungukupalangu-kurlangu jungarni-purdanji yungu nganta mantarla Yipirayimi-kirlangu-ngurlu jurru-ngurlu manu yungu nganta yirrakarla Manaja-kurlangu jurrungka. 18 Wangkajarla Jakupuku, “Wapirra, rampal-yirrarni kanpa jungarni-purdanji rdaka Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Yirrakarlanpa rdakaju Manaja-kurlangu jurrungka. Nyanunguju papardi-nyanu. Yirra rdaka jungarni-purdanji nyanungu-nyangu jurrungka.”

19 Kirda-nyanurlu wurra-manu nyanunguju,

manu wangkajarla, “Kaja, kularna rampal-yirrarnu rdaka jungarni-purdanji Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kaji Manaja wiri-jarrimi, kapu wiri nyinami, manu kapu-jana panu-nyayirni kurduju mardarni manu warringiyi-wati. Manu nyanungu-nyangu kukurnu-nyanu kapu wiri-nyayirni-jiki nyinami Manaja-piyawangu, kapulu yapa panu nyina Yipirayimikirlanguju, manu kapulu pirri-yani muku ngurukari nguru-kari.”

²⁰ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu yarda Yipirayimiki manu Manajaku, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yapangku yunparni kuruwarrri nyanungurra-nyangu kurdukurduku, kapulu kuja wangkami, ‘Ngaliparlu karlipa Kaatu payirni yungu-nyarra warrawarra-kanyi Yipirayimi manu Manaja-piya.’” Kujarlunya Jakupurlu yunparninjarla milarnu Yipirayimi yungurla wiri nyina papardi-nyanu Manajaku.

²¹ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Nyangkaju ngaju. Kapurna ngajuju palimilki. Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Kapungku ngurrara-kurra pina-kanyi kujalpa-jana karrija ngalipakupalangu-purnuku.

²² Ngajurnangku nguru yungu, kularna-jana yungu nyuntukupurdangka-purnuku-wiyi. Ngajulurnangku yungu nguru yirdiji Jikimi. Nguru yinyajurna-jana puntarnu Yamuri-patu yapaku. Puntarnurna-jana kulu wiri-puru.”*

49

* 48:22 Nyangka John 4.5

Jakupurlu-jana milki-yunparnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kaja-nyanu-watiki

¹ Jakupu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiki nyanjaku yungulurla yanirni nyanunguku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngajukurra yungurna-nyarra kuruwarri milki-yunparni jinta-kari jinta-kariki. Ngajulurlu kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa-jarrimi kapunkulu ngaka.” Ngulalpa-jana milki-yunparnu nyanungurraku:

² “Ngaju-nyangu kaja-nyanu-patu, yantarnijili kutu ngaju-kurra yungunkujulu purdanyanyi yunparninja-kurra. Ngajujurna Jakupu, nyurrurlaku kirdana, manu ngaju-nyangu yirdi jinta-kariji Yijirali.”

³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Ruupunukuku:

“Ruupunu, nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Nyurru-wiyi kujalparna pirrjirdi-juku nyinaja, nyuntukupalangurna yajarnu, nyuntunpa kamparru-warnu palka-jarrija. Kujarlanyarna milya-pungu ngajuju pirrjirdi-jiki. Nyuntujunpa papardi-jurrku ngaju-nyangu kaja-nyanu-wati-karikiji, manu nyuntujunpa pirrjirdi nyanungurra-piya-wangu. ⁴ Nyuntujunpa kulinypa-nyayirni! Kulalpangku nganangku warla-pajikarla nyiyarningkijarra maju-maninja-kujakuju. Nyurru-wiyi nyuntunpa ngunaja ngaju-nyangu

karnta warrkini-kirli, kurnta-manu-nyayirninpaju. Kujarlanya jalangu kula kanpa-jana paaju wiri nyina nyuntuku kukurnu-puraji-patuku.”

⁵ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu Jimiyaniki manu Liipikilki:

“Jimiyani manu Liipi, nyuntu-jarraju papardirlangu. Nyuntu-jarraju kulu-ngawurrpa-jarra. Nyurru-wiyi, murrumurru-manunkulu-jana yapa junma wiri-kirlirli. ⁶ Nyuntu-jarraju kankulu-jana yapakuju nginji-wangkami nyarrparlu yungunkulu-jana murrumurru-mani yapa-patu-kariji. Kula karnangkupala ngungkurr-nyina kujakuju. Nyuntu-jarrajulpankulu-jana nyurunyuru-jarrija warrarda yapakuju nyurru-wiyiji, manunkulu-jana muku pungu. Junma-kurlurlu kalalpankulu-jana puluku pulyku pajurnu wapanja-kujaku ngari manyu-wanarlu. Kujaju maju! ⁷ Nyuntu-jarraju kurnta-jarrinja-wangu yapa-patu-karikiji, kulu-parnta-nyayirninpala! Kuja-jangkaju kapurna Kaatu payirni yungungkupala juyurdurlu-yunparni. Kularnangkupala nguruju yinyi nyuntu-jarrakuju manu nyuntu-jarra-kurlangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurduku, lawa. Kapulu lawa nyinami nguru-wangu tarnga-juku. Kala kapulu nyina ngurungka nyanungu-jarrakupurdangka-patu-kurlangurla

kajirna-jana nyanungurra-mipaku yinyi.”

⁸ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Juurdakulku:

“Juurda, nyuntukupurdangka-paturlu kapungkulurla pulka-pinyi nyuntukuju. Manu kapulu parntarrimi kamparru nyuntuku. Yapa kuja kangkulu nyurunyuru-jarrimi, kajinpa yani kuluku nyanungurraku, kapunpa-jana pinjarla-nyayirni yirrarni. ⁹ Nyuntujunpa ngaya wiri-jarlu-piya* kuja karla warrirni kuyu-kariki nyanungu-piyaku pinjarla ngarninjaku. Pinyi kajana, manu ngarni kajana, ngula-ka pina-yanirni ngurra-kurralku. Ngunanjini-ka walyangka jardaku. Panu kalurla lani-jarrimi yinyaku ngaya wiri-jarlu-piyaku. Nganangku kulalpa yakarra-mantarla. Juurda, nyuntujunpa pirrjirdi kuja-piyanya! ¹⁰ Ngajulu karnangku nguru nyampuju yinyi. Nyuntu kapunpa wiri nyina. Ngaka nyuntu-nyangu kaja-nyanu-patu manu warringiyi-puraji-patu kapulu wiri-patu nyina kingi-piya. Ngula-jangka yapa yirdi Jiilu kapu yanirni. Yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla yanirni purda-nyanjaku, manu kapulu linpangku purda-nyanyi nyanunguju. ¹¹ Juurda, kapunpa ngurra ngurrju mardarni, manu kapunpa pama panu mardarni ngarninjaku. ¹² Kapunpa milpa yalyuyalyu-jarri pama ngarninjarla, manu

* 49:9 lion

kapunpa kartirdi yarltiri-jarri lampurnu ngarninja-warnu.”

¹³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jupulunukulku:

“Jupulunu, nyuntu-nyangu ngurraju kapu yati-jarra Jirdanakuju karri kutu-juku ngapa mangkuru wirikiji. Kapu ngurrju ngurra karri yangka pawurtu-watiki kajili jupukarrimi.”

¹⁴ Ngularla Jakupurlu yunparnu kuruwarri Yijakakulku:

“Yijaka, nyuntujunpa tangkiyi pirrjirdi-piya kuja-ka jurnarrpa panu kanja-yani. Ngula-jangka-ka ngunami walyangkalku. ¹⁵ Kuja-piyarlu-yijala kapunparla ngurra ngurrjuku warrirni yungunpa mata nyina. Kapunpa-nyanu wangkami, ‘Yuwa, nyampuju ngurra ngurrju-nyayirni!’ Junga kujaju! Yinyarla ngurrangka kapunpa warrki-jarri pirijina-piya yapa-kariki yungunpa-nyanu mani niyarningkijarra.”

¹⁶ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Taanukulku:

“Taanu, nyuntuju kapunpa nyina nyentukupurdangka-piya-wati. Jintakari jintakari kapulu-jana wiripatu nyina nyanungurra-nyangu warlaljaku, manu nyuntu kapunpa-jana wiriyijala nyina nyuntu-nyangu-watiki. ¹⁷ Kapunpa kulu-parnta nyina warna-piya kuja-ka nguna yirdiyi-wana. Kaji yapa yanirni nantuwurla yinyarla yirdiyirla, kapu

warnanguku jarlkirni nantuwu-kurlangu mirriji. Kapu nantuwuju juurl-pinyi murrumurru, manu kapu yinya yapa kijirni walya-kurra.”

18 “YAAWIYI, payirni karnangkurla Taanuku yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi, yapa-karirli kajikalun-ganpa murrumurru-mani.”

19 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Kaardukulku:

“Kaardu, yapangu kapungkulu nyuntuju putaputa pinyi, manu kapungkulurla puruku jangkardu parnkami. Kala nyuntulurlu kapunpa-jana pinjarla yirrarni, manu kapunpa-jana wajirli-pinyi.”

20 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Yaajakulku:

“Yaaja, nyuntu-nyangu ngurrangka kapulu pardimi ngurrju-nyayirni miyi kingirli yangka kuja-ka ngarni.”

21 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Napatalikilki:

“Napatali, kapunpa karnta nantuwu-piya parnkami yuwurrku-wana rarralypa. Nyuntu-nyangu yimiji kapu karri ngurrju-nyayirni.”

22 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jajupukulku:

“Jajupu, nyuntuju kapunpa nyina watiya-piya yangka kuja-ka miyi marnikiji-piya pardimi. Kapunpa pirrjirdi nyina watiya-piya kuja-ka karrimi

jilangka ngapa yangka ngula-ka tarnnga-
 juku warrarda nguna, ngula-piya
 kapunpa nyina. Kapunpa yuparli-piya
 parrka nyina kuja-ka warrukirdikirdi
 pardimi pinjingka. ²³ Wati-patu
 marda kajikangkulu jangkardu yanirni
 kulukupurda, kajikangkulu marda
 yuurlarri-kirlirli pantirni kurlarda
 witawita-kurlurlu. ²⁴ Nyuntuju kulanpa
 mirrmirr-karri lani, lawa. Kapunpa
 lalka-karrimi, manu kapunpa-jana jiily-
 ngarrirni kurlarda-kurlurlu. Ngaju-
 nyangu Kaatu kuja-ka pirrjirdi nyina,
 kapungku yinyi yartarnarri. Kaatuju pirli
 wiri-piya ngajukuju Yijiralikiji. Kapungku
 pirrjirdi-mani. Yulkami kaju ngajuku
 yangka kuja karla jiyipikingarduyu
 yulkami nyanungu-nyangu jiyipiki.
²⁵ Ngaju-nyangu Kaatu kapu nyina
 nyuntu-kurlu. Nyanunguju PIRRJIRDI-
 NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapungku
 pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi,
 kapungku ngapa yilyamirni yalkiri-
 ngirli, manu kapungku ngapa yinyi
 walya-ngurlu kaji purlpurl-pardimi.
 Nyuntu-parntarlu kapu-jana kurdu
 panu mardarni, manu nyuntu-nyangu
 pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlu
 kapulu-jana kurdu panu-yijala mardarni.
²⁶ Nyampu kuja karnangku milki-
 yunparni kuruwarri, ngulaju nyuntuku.
 Kuruwarri ngaju-nyangu pirrjirdi-jiki pirli
 wirikiji kuja-ka tarnnga warrarda karrimi.

Pirrijirdi-jiki niyarningkijarrakuju kuja-ka pirlingka pardimi. Nyurru-wiyi nyuntukupurdangka-paturlungkulu nyuntuju wurnturu yilyaja. Nyampurlu kuruwarrirli kapungku pirrijirdi-mani.”

²⁷ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruarri Pinyaminikilki:

“Pinyamini, nyuntujunpa warnapari yarnunjuku-piya. Warru nyanyi karla niyarningkijarraku mungalyurrurlu. Pinjarla ngarni kajana. Mungangka kuyu-ka pinyi, manu kajana kanyirni kurdukurduku.”

²⁸ 12-pala kuruarri-jana milki-yunparnu Jakupurlu 12-palaku-yijala kaja-nyanu-patuku. Milya-pungu-jana nyiya-piya kujalpalu nyinaja ngurrju-japa, punku-japa, kulu-parnta-japa. Kujanya-jana milya-pungu kuruarri-kari kuruarri-kari nyanungurraku milki-yunparninjaku.

²⁹⁻³² Ngula-jana Jakupu wangka kaja-nyanu-patuku, “Ngajuju kapurna palimilki. Kajirna palimi, kulajulu milyingka yirraka nyampurla Yijipirla. Kangka pina-julu pirnki-kirra yangka kujalparla karrija Yipiraku Yititiki. Pirnki yinyaju-ka karri Makapilarla kakarrara Mamirikiji ngurrararla Kananarla. Yinya pirnki ngulaju manu Yipuruyamurlu Yipira-kurlangu tala yinja-warnurlu. Yinyarlanya ngaju-nyangu warlalajulu-jana milyingka yirrarnu. Yinyarla pirnkingka kalu nguna ngajuku warringiyi Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira. Ngajuku-palangu Yijaki manu ngati Ripika manu ngaju-

parnta Liiya, yinyarla kalu nguna. Milyingka yirrakajulu yinyarlanya ngajuju.”³³ Ngula-jana Jakupu kuja wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, wari-yanu pina pangki-kirra, ngula ngunanjunu, ngula ngaanypaku lawa-jarrija, ngula palijalku.

50

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu kirda-nyanu

¹ Kuja Jakupu palija, Jajupu wardu-karrija nyanungurla manu nyunjurnu. Yulajalparla nyanunguku kirdanaku.²⁻³ Yinya ngurrararla Yijipirla, ngangkayi-kirlirli kalalu-jana jarangku manu mirrijinirli maparnu palka nyurnungka 40-pala parraku milyikingarntiji. Kujarlunya kalalu-jana linji-manu palkaju, manu kalalu warurnu jurnarrparla pukulyu-jarrinja-kujaku. Junga-juku, Jajupu-jana wangkaja ngangkayi-kirli-patuku yangka kuja kalalurla nyanunguku warrki-jarrija, “Kangkalu ngajuku kirdana-kurlangu palka, manu wurdujarra-mantalu milyikingarnti.” Jungajukulu yinya wati-paturlu kangu Jakupu-kurlangu palkaju. 40-pala pararakulu maparnu jarangkuju manu mirrijinirli, warurnulu jurnarrparla, manulu linji-manu pukulyu-jarrinja-kujaku. Ngulalu milyingka yirrarnu. Yuwayi, yinya Yijipi-wardingki-patulu nyinaja malamalarla Jajupukupalanguku 70-pala parraku.

⁴ Ngula-jangka, Jajupu-jana wangkaja kingi-kirlangu warrkini-watiki, “Kajinkijili ngajuku

yulkami, yimi-ngarririnjakulurla yanta kingiki, ⁵ ‘Ngajuku kirdana kujalpa nyinaja wankaru-wiyi, wangkajarnarla yungurna palka nyanungu-nyangu pina-kanyi Kanana-kurra. Wangkajarnarla kapurna milyingka yirrarni pirnkingka kuja-nyanu nyanungurlu pangurnu. Jarraly-pungkaju ngajuju yungurna kirdana milyingka yirrarni yinyarla. Kapurna ngula-jangkaju pina-yanirni.’ ”

⁶ Ngularla kingilki wangkaja Jajupuku, “Ngurruju kujaju. Milyingka yirrarninjinka nyuntukupalangu ngurrara nyanungu-nyangurla.”

⁷⁻⁹ Yapa panulu pina-yanu Jajupu-kurlu Kanana-kurra milyingka yirrarninjaku nyanungukupalanguku. Kingi-kirlangu warrkini-watili yanu, manu paaju-wati, manu yangka wiri-wati Yijipi-wardingki-patu yanulu Jajupu-kurlu. Timinarlalu yanu panu-kariji, manu panu-kariji karrinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurla. Jajupu-kurlangu warlalja manu nyanungukupurdangka-patu manu yapa panu kujalpalu nyinaja nyanungukupalangu-kurlu Jakupu-kurlu, pinalu yanu Kanana-kurra. Yampijalu-jana kurdukurdu manu jiyipi, narnukutu manu puluku purdangirli Kujunurla. ¹⁰ Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yatata-kurra. Kakarrara-purda karruku Jurdunukuju. Yalirlanya kalalu kipurnu ngurlu miyikiji. Jajupuju-jana yalirlanya yapakuju yirrkinpa-nyinaja 7-pala parraku. Kuja-purulpalurla kiljinyayirni yulaja Jakupukuju, manu Jajupurlulpa

yunparnu yirrarrurlu, manulpa purlapa pungu malamalarla. ¹¹ Kanana-wardingki-patu yapangkulu-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu malamala wiringka yinya Yatatarla, manu wangkajalu-nyanu, “Yinyarra Yijipi-wardingki-patu yarlparu wiri-nyayirni kalu nyina kujalu yapa marda wajawaja-manu.” Kuja-jangkanya yinya ngurraju yirdiji ‘Yapulu-Mijirayimi’.*

¹²⁻¹³ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu yangka kuja-jana nyanungu kamparru-wiyi wangkaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yirdingkaju Makapilarla. Nyampuju nguru kuja manu Yipuruyamurlu tala-kurlurlu Yipira-kurlangu Yititi-kirlangu. Nyanungurlu manu yinya nguru nyanunguku warlaljaku milyingka yirrarninjaku. ¹⁴ Malamala-jangka, Jajupu manu yapa-patu-karili yanu pina Yijipi-kirra.

Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku yungu-jana yampimi pina-kunka-maninja-wangurlu

¹⁵ Jajupukupurdangka-patulu-nyanu wangkaja, “Ngalipajurlipa yapunta-jarrijalku. Marda Jajupuju kangalpa kulu-juku nyina. Marda kapu-nyanurla pina-kunka-mani kujarlipa ngaliparlu puuly-mardarninjarla yilyajarni pirijina nyampu-kurra Yijipi-kirra. Nyarrpa-jarrimilkirlipa?” ¹⁶ Ngulalurla yimi yilyaja Jajupuku, wangkajalurla, “Palinjakungarnti, ngalipakupalangu-nganpa

* **50:11** ‘Yapulu-Mijirayimi’ yirdiji ngulaju “Yijipi-wardingki-patu Kalu Malamala Wiringka Nyina’

kuja wangkaja, ¹⁷ ‘Nyurrurlajunkulu punku-nyayirni! Nyurunyuru-jarrijalpankulurla Jajupukuju, manunkulu murrumurru-manu. Wangkayalurla Jajupuku yungu-nyarra yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja ngalipakupalanguju. Warlkirni karnangkulu nyuntukuju yungunpa-nganpa yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu. Purami karnalu jintajuku Kaatuju kujalpa ngalipakupalangurlu puraja.” Kuja-jana Jajupurlu kuja purda-nyangu, yulajalpa nyanunguju.

¹⁸ Ngulalurla Jajupukupurdangka-patu parntarrinjunu nyanungurla kamparru. Wangkajalurla, “Nyuntukulku karnangkulu nyina, kapunrangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya.”

¹⁹ Jajupu wangkaja-jana, “Lawa, kulalu lani-jarriya ngaju-kujaku! Ngaju kularna Kaatu! Kularna-nyarra pakarni! ²⁰ Nyurru-wiyi kapunkujulu pakakarla. Kaaturluju ngajuju mardarnu yungurna-jana yapaku ngurrju nyina manu yungurna-jana mardarni, kapulurla paliyarla yarnunjuku. Junga kujaju. Kapunkujulu ngajuju pakakarla, Kaaturluju ngajuju milarnu yungurna-jana yapa mardarni wankaru jalangurluju. ²¹ Kujarlaju, kulajulu ngajuku lani-jarriya! Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu.” Kujalu Jajupukupurdangka-paturlu purda-nyangu nyanungu-nyangu yimi, ngurrju-jarrijalkulu wajampa-wangu.

Jajupuju palijalku

²²⁻²⁶ Jajupuju warrardalpa nyinaja tarnnga Yijipirla, manu purlka-jarrijalku. Nyanungu-nyangu kaja-nyanurlu Yipirayimirli mardarnu-jana kurdukurdu manu warringiyi-patu. Manu Jajupu-kurlangu kaja-nyanurlu Manajarlu mardarnu kaja yirdiji Makirri. Makirri-ri kurdu panu-jarlu-jana mardarnu. Jajupurlu-jana rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangulku.

Palinjakungarnti, Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Kapurna ngajuju palimilki. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlaljaku nyampu-ngurlu nguru-ngurlu Yijipi-ngirli, manu kapu-nyarra nguru-kanyi Kanana-kurra kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkayajulu kajirna palimi yungunkujulu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra.”

Ngula-jangka, Jajupuju palijalku 110-pala-jangka yulyurru-pu-jangkalku. Ngangkari-kirlirlilpalu maparnu palka jarangku manu mirrijinirli, warurnulu jurnarrparla yungulu milyingka yirrarni Yijipirla. Nyampurlanya-ka lawa-jarrimi yimi Jajupu-kurluju.

ccxci

Warlpiri Short Bible
The Shorter Bible in the Warlpiri language of
Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Warlpiri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

5e1e13b8-2e6d-5bcb-9cec-76fc3b9b62ce